Redactor: VIOLA VANCEA
Coperta: FLOAREA ŢUŢUIANU
Ilustraţia copertei: Paul Klce, *Der Boulevard der Abnonnen* (*Bulevardul anormalilor*)
Dragi cititori.
EDITURA INSTITUTULUI CULTURAL ROMÂN
va continua şi va amplifica programul
EDITURII FUNDAŢIEI CULTURALE ROMÂNE.
Vom fi bucuroşi să ne citiţi şi în viitor cu acelaşi interes.

Aleea Alexandru, nr. 38, sectorul 1
71273 Bucureşti
ROMÂNIA
Tel.: 230.25.43
Fax: 230.75.59
E-mail = icrier.ro
ISBN 973 – 577 – 366-X

NINA CAS ŞI AN

MEMORIA CA ZESTRE

CARTEA I

1948 – 1953
1975 – 1979
1987 – 2003

EDITURA INSTITUTULUI CULTURAL ROMÂN

OGLINZI PARALELE /

JURNALUL UNUI JURNAL

Iniţial, cartea de faţă s-a numit *Jurnalul unui jurnal* şi redactarea ei a început în 1975 când, recitindu-mi caietele de însemnări personale, câteva la număr, am rămas eu însămi uimită de relatările privitoare la împrejurări şi indivizi, la sentimente de moment sau de durată, la stările mele creatoare, exaltate sau inhibitorii, toate dominate, mai ales în primele caiete, de un fel de delir al tinereţii, de naivităţi flagrante, de multă dezinvoltură, de inocent exhibiţionism…

Fără a altera (scurtând doar) notaţiile existente, am simţit nevoia imperioasă a unor comentarii care să depăşească acel contur fragil al „experienţei personale”, şi care, chiar dacă nu pot cuprinde

întreaga arie a „contextului”, să-mi explice întrucâtva atitudinea, comportarea, entuziasmele, revoltele, perplexităţile…

Atunci, în 1975, când absenţa lucidităţii n-ar mai fi avut nicio scuză, am scris cu mult elan sute de pagini, inserând textul original şi comentariile, la douăzeci şi şapte de ani distanţă, în diferite locuri – Bucureşti, Mangalia, 2 Mai, Sinaia – până la plecarea mea din ţară, neprevăzută şi nedorită, în 1985.

Dar am constatat între timp că şi „marginaliile” mele suferă de o anumită „autocenzură”, datorită faptului că erau scrise într-o perioadă ameninţată şi ameninţătoare în care

„Supraveghetorii” vieţilor noastre (maşinile de scris trebuiau înregistrate în fiecare an pentru ca nu cumva materiale „subversive” să poată fi imprimate, multiplicate, eventual difuzate)

Îmi puteau intra în casă, răsfoindu-mi şi confiscându-mi manuscrisele (cum s-a întâmplat, de altfel, cu jurnalul prietenului meu, martirul Gheorghe Ursu). De abia în America fiind, eliberată de aprehensiuni şi ezitări, de un limbaj uşor criptic, mi-am putut completa comentariile sau scrie „comentariu la comentariu” – ca într-un fel de coridor cu oglinzi paralele, multiplicându-mă la infinit, exerciţiu extenuant pentru mine, probabil fastidios pentru cititor.

Pe de altă parte, când mi-am început jurnalul, în 1948, aveam aproape douăzeci şi patru de ani, iar până atunci se întâmplaseră multe, în afară şi în lăuntrul meu, am trăit şi am traversat experienţe care m-au marcat definitiv şi care-mi explică în mare măsură evoluţia.

Cu mulţi ani în urmă, am publicat în revista „Minimum”.

condusă de Al. Mirodan câteva fragmente din *Jurnalul unui jurnal* iar interesul pe care l-au stârnit a inclus felicitări pentru onestitate, acuzaţii de indecenţă, replici din partea unor persoane vizate (Sorin Toma, de pildă, apărându-şi tatăl căruia-i făceam un portret defavorabil) etc.

Întrucât atâţia indivizi şi individualităţi încă în viaţă figurează în paginile mele, o firească reticenţă se adaugă acestei scrieri.

De asemeni, ştiu că se aşteaptă de la „depoziţia” unui martor şi a unui supravieţuitor fie o patetică turnare de cenuşă în cap, fie evocarea unei mai mult sau mai puţin subtile disidenţe.

Cartea mea nu e niciuna nici alta.

Speranţa mea e ca acest „document” să fie revelator (în special pentru anii „obsedantului deceniu”, dar şi pentru cei dinainte şi de

după) –, iar dacă (dincolo de cancan) detaliile biografice îmi pot însoţi bibliografia, dacă ele pot fi numite un

„Simptom contemporan” – înseamnă că-mi îndeplinesc o datorie de conştiinţă în a le expune.

Dacă memoria mea e o zestre – sunt foarte bogată, prin profuziunea de elemente acumulate, peisaje, arome, culori, cărţi, artă, muzică, fiinţe etc. care mă cutreieră şi azi, cu o vitalitate şi o prospeţime aproape insuportabile.

Deşi nu vreau să mă supun în mod mecanic criteriului cronologic – totuşi nu pot să nu dedic un prim capitol unui timp în care m-am format şi care m-a format.

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

A devenit aproape o modă, la procese, în filme, să se invoce traumele copilăriei (abuz din partea părinţilor, mizerie materială, lipsă de afecţiune etc.) pentru a explica acţiunile unor inşi asociali, psihopaţi, chiar criminali.

Copilăria mea s-a aflat, fără îndoială, la polul opus, în cel mai pozitiv sens posibil. Ea mă explică şi mă însoţeşte determinând cel puţin două din coordonatele mele esenţiale:

JOCUL şi FEERIA.

M-am născut la Galaţi – dar tot ce reţin din scurtul timp petrecut acolo sunt butoaiele cu peşte sărat sau calupurile de brânză albă cu „purici”, sau gheretele cu cilindri de limonada, unul galben, altul roşu, statuia lui Costache Negri, Strada Domnească, grădina publică, lacul cu lebede şi, evident, Dunărea.

În schimb, Braşovul, unde s-au mutat părinţii mei (aveam un an şi jumătate) … Cele patru anotimpuri erau, pe vremea aceea, precis delimitate. Primăvara venea cu pâraie iuţi, cu ghiocei, violete şi lăcrămioare, răcoroase în mână şi mirosind delicat. Florile mă fermecau, fie ele sălbatice, în Poiană (părăluţe, margarete, nu-mă-uita, păpădii, clopoţei, maci) sau

„Domestice” – trandafirii bogaţi, mirosind ameţitor din grădiniţa din faţa casei, coloraţi în roşu-închis, galben-portocaliu, roz palid, care mă transportau în vară.

Iernile erau cu adevărat fastuoase, cu nămeţi uriaşi, imaculaţi cum n-am mai văzut de atunci… şi ninsorile, compacte, verticale şi blânde totodată prevestind Crăciunul pe care-l sărbătoream, cel ortodox şi cel evanghelic, decorându-mi pomul cu beteală, cu păr de

înger, cu ghirlande de hârtie colorată, aşezând la poalele lui un Moş Crăciun şi un episcop de carton umplut cu bomboane…

Natura era feerică, adăugându-i eu basmele pe care le citeam(*Zânele din Valea Cerbului*, Ispirescu, Grimm, Andersen, poveştile uşor morbide ale Reginei Maria etc.).

Braşovul copilăriei mele era FEERIA, cu porţile lui de lemn, îndărătul cărora se ascundeau misterioase curţi interioare, cu atmosfera lui de burg străvechi, cu Biserica Neagră, cu defilarea Junilor, cu iarmarocul din piaţa primăriei unde se vindeau figurine de turtă dulce cu oglinjoare încrustate, păpuşi cu fuste de pene…

Cât despre JOC, el mi-a fost inoculat de tatăl meu care m-a deprins cu poezia şi cu muzica de la primele mele îngăimări…

Prima poezie am scris-o la cinci ani, când am luat şi primele lecţii de pian şi am compus un vals nătâng…

Învăţasem să scriu şi să citesc ceea ce nu e de mirare, întrucât tata mă hrănea cu versuri şi cu sunete de la ani fragezi – şi e o binecuvântare să creşti în sonorităţile pianistice ale lui

Chopin, ale lied-urilor lui Schubert, Mendelssohn, Schumann

(mama cântând, tata acompaniind-o la pian, între silabele lui

Topârceanu şi Minulescu, ascultând poemul simfonic *Ucenicul vrăjitor* al lui Paul Dukas, pe un poem de Goethe – *ARTA*

devenind jocul meu predilect).

De la tata am moştenit, pe lângă anumite înzestrări, umorul şi o puerilitate de care nici la vârsta mea de acum nu mă pot dezbăra…

Dar ce nu-i datorez tatălui meu? Părinţii mei n-aveau multă şcoală – trei-patru clase de liceu – dar vorbeau perfect nemţeşte şi franţuzeşte, tata avea bosă lingvistică şi mi-a transmis pasiunea pentru limba română, pentru bogăţia şi expresivitatea ei.

Desigur, „ucenica” şi-a depăşit maestrul în zona gustului literar şi artistic, dar asta s-a întâmplat mai târziu, în adolescenţă. Deocamdată, ne jucam împreună de-a cuvintele şi de-a cântecele.

Dintre feeriile braşovene, mai trebuie să amintesc mirificele librării Hiemesch şi Hardtmuth a căror profuziune de creioane colorate, penare, Pressbilder (poze cu îngeri bucălaţi, cu cârlionţi aurii) şi „abţibilduri” mă fermeca şi mă incita să

„Lucrez”, adică să-mi dezvolt imaginaţia.

Şi mai era şi MAREA, în vacanţa de vară, la Constanţa, care a devenit una din constantele poeziei mele – Mamaia, neprelucrată pe

atunci, cu dune uriaşe, cabine de lemn, scoici

(unghiuţe trandafirii, melci albi, cochilii răsucite), perdelele de mărgele de la intrarea frizeriilor, restaurantul Funogea cu mititei şi castraveţi muraţi pe gheaţă şi paiele de limonada de la magazinul de coloniale Capatos, plimbarea pe dig – Constanţa magică!

Mă jucam şi bătând mingea, sărind coarda, mă bucuram de trotinetă şi de patine şi de exersatul la pian (mint, nu-mi plăcea să exersez), dar, în totalitate, copilăria mi-a fost laboratorul ideal pentru dezvoltarea fiinţei mele, cu tot ce urma să devin.

De pildă, coborârea străzii Porţii, la Braşov, cu trotineta, s-a concretizat – s-a abstractizat? – într-un poem, parte dintr-un ciclu:

„*Eşti nemuritor ca mişcarea*.

Totul e să nu te opreşti, să alergi mai departe, cu vălul vântului pe faţă, până când strada va da într-o mare câmpie întinsă pe care te vei culca în sfârşit, lăsându-te în voia rotaţiei pământului...”

(„Alergând pe o stradă în pantă”, *Disciplina harfei*, 1965)

Sau, în aceleaşi „Interpretări ale copilăriei”, în aria jocului, o poezie (tradusă ulterior în nemţeşte de Paul Celan):

„*Ala*, *bala*, *alandala*, *o pădure cu rădăcinile-n sus, un val cu gura deschisă, un nasture înaripat, un pitic mâncat de o alună – Şi o portocală*”.

(„Jocul cu portocala”, *Disciplina harfei*, 1965)

Sau altă alergare, la Constanţa, spre bulevard, la Cazinou, la contemplarea de sus a stâncilor năprasnic plesnite de valuri:

din patru paşi şi opt sărituri eram acolo, dar, mai întâi, furam de prin garduri pene de păun rămase-ntre şipci, cu ochiul albastru-verzui imens şi cu gene atât de lungi încât ţineam în mâini o pasăre întreagă şi nu o parte dintr-o pasăre...”

(„O parte dintr-o pasăre”, *Ambilus*, 1969)

Dar vălul fermecat al copilăriei avea să-mi fie smuls de pe faţă odată cu instalarea brutală a celei mai tulburi şi tulburatei perioade a vieţii mele.

ADOLESCENŢA TULBURATĂ

Cam prin 1935, relativa prosperitate a tatălui meu s-a sfârşit brusc când a rămas fără slujbă şi ne-am mutat la

Bucureşti, oraş care, la primii ani de cunoştinţă, mi s-a părut plat, lipsit de aură poetică, atât de dezamăgitor faţă de feeria braşoveană. Titlul unui roman ieftin de Octav Dessila.

Bucureşti, oraşul prăbuşirilor, i se potrivea ca o mănuşă. (Recent, am citit că titlul de mai sus i se datora lui Cezar Petrescu.

Posibil falsă memorie. Cartea lui Dessila era, probabil, *Crinul din mocirlă*.)

Tata era şomer. Locuiam în pensiuni din ce în ce mai sordide, dormind toţi trei într-un pat.

Prima era în blocul Ignatz Hertz de pe Calea Victoriei, din librăria căruia mi-am cumpărat romane foiletoane cu Al Capone pe care tata m-a făcut (cu asentimentul meu) să le dau înapoi ca fiind o maculatură, o lectură prea „joasă” pentru mine (la

Braşov, citeam *Aventurile submarinului Dox*, împrumutate de la

Duţu, băiatul îngrijitoarei cimitirului Sf. Vineri).

Pe o străduţă paralelă, întâlneam uneori, seara, venind de la şcoală, femei de stradă a căror prezenţă mă tulbura şi mă speria.

Basmele dispăruseră. Singura oază feerică era fântâna cu lumini colorate din Cişmigiu.

Aspre ierni, înăbuşitoare veri şi, pe lângă aceste schimbări de peisaj, s-a mai produs şi „schimbarea (mea) la faţă”, începută la Braşov, modificarea trăsăturilor mele s-a accentuat îngrijorător în primii ani de Bucureşti, instalându-se apoi definitiv, încât la unsprezece – doisprezece – treisprezece ani mă transformasem dintr-o fetiţă drăgălaşă într-o adevărată fată urâtă, spre groaza mamei mele în primul rând. Dar şi spre dezolarea mea, care întotdeauna, tânjind după iubire, îmi vedeam viitorul în cele mai sumbre culori ale singurătăţii.

Ceea ce s-a şi adeverit până la şaptesprezece ani.

Nu ştiu ce capriciu glandular sau hormonal mi-a lungit nasul, bărbia, care urmau să devină caracteristice pe durata întregii mele vieţi.

Am purtat, fără stoicism, această cruce, adaptându-mă psihic şi mental, cu sfidare şi autocruzime, cu disperare şi spirit competitiv, cu înfrângeri şi triumfuri spectaculoase.

Dacă în copilăria mea au fost puţine evenimente

(impactul naturii, primele îndrăgostiri, vecinătatea lui Ştefan

Baciu care luase un premiu pentru *Poemele poetului tânăr*, naşterea feeriei şi a imaginaţiei şi a jocului – am numit Arta) e probabil datorită adagiului că „popoarele fericite n-au istorie”.

În schimb, adolescenţa mi-a fost marcată de evenimente esenţiale cu consecinţe de lungă durată, unele mai dramatice decât

altele: *numerus clausus* urmat de *numerus nullus*, un cutremur, rebeliunea legionară, intrarea mea în mişcarea ilegală comunistă, începutul unei mari iubiri, războiul – toate comasate chiar dacă nu epuizate între unsprezece şi şaptesprezece ani.

ŞCOALA

Primii cinci ani de liceu – până la izgonirea mea în şcoala de ghetou – i-am parcurs la Institutul Pompilian. De fapt, ar fi trebuit să fiu dată afară încă din clasa a IV-a, dat fiind legile rasiale, dar, fiindcă tata era decorat cu medalia „Bărbăţie şi credinţă cu spade" din primul război mondial, am mai fost tolerată un an. Eram o elevă mediocră, deşi străluceam la „limbi".

(română, franceză, latină) şi, uneori, la matematică. Istoria, geografia, fizica, botanica, zoologia mi-au fost şi-mi rămân străine (în ce priveşte istoria şi geografia, obişnuiesc să spun şi astăzi că nu-mi lipsesc decât două dimensiuni: Spaţiul şi Timpul – încolo sunt sănătoasă…). Cu limbile şi cu dexterităţile (dar niciodată la lucrul de mână) mă mai descurcam şi astfel am izbutit să traversez, fără apetit, anii de învăţătură.

M-am împrietenit cu colege ale căror nume memoria mea, impecabilă până la ora asta, le reţine. Se spune că egiptenii, când trec printr-un cimitir, obişnuiesc să citească cu glas tare numele de pe pietrele tombale, cu încredinţarea că astfel îi păstrează vii pe cei dedesubt.

Cu o similară speranţă, le pomenesc aici pe Dorina Vişan, premianta clasei, pe Tamara Chigheli, prietena mea cea mai bună, pe Steliana Teodorescu, Jeny Mitrani, Doina Bârsescu.

Nadia Gancevici, frumoasa clasei, prematur dezvoltată, Sanda

Rizescu-Brăneşti care mi-a spus cu zâmbetul ei sclipitor că-i urăşte pe nemţi, dar că-i plac evreii pentru că „nemţii ne dau nouă un şut în fund, pe când evreilor le dăm noi un şut în fund…", Ifigenia Eustaţiu, fată săracă asemenea mie, la care, în

Pasajul Macca, am băut prima mea cafea neagră şi groasă.

Cornelia Ştefănescu (mamele noastre erau considerate cele mai frumoase mame ale elevelor) – şi atâtea altele.

Tamara a murit de tifos exantematic, în timpul războiului, în Basarabia anexată – a murit şi Aurora Georgescu, de meningită, sora geamănă a handicapatei Georgeta care a rămas în viaţă cum nădăjduiesc că au rămas şi celelalte fete pomenite şi nepomenite…

De asemeni, nu o pot uita pe doamna Dănilă, excelenta profesoară de latină sau pe doamna Rarincescu, de istorie, sau pe doamna Marini, de matematică.

Spre deosebire de jocul practicat cu Ica Balcăş, prietena mea din copilărie (redactam anunţuri mortuare) – cu Tamara ne scriam scrisori (de la Ducele de Windsor, prinţul Edward, cel care renunţase la tronul Angliei, către viitoarea lui soţie, Wallis.

Simpson, şi invers). Tamara avea o frumuseţe uşor exotică – ochi codaţi, gura – cireaşă vânătă – nu-mi stârnea invidia, cum nu mi-au stârnit-o niciodată femeile frumoase, îi scriam compoziţiile, îi citeam poeziile pe care continuam să le scriu (pesimiste, palide imitaţii de Eminescu.)

Urâţenia mea părea să fie fără speranţă. Niciun băiat nu se uita la mine decât când n-avea încotro: la „ceaiurile" noastre, eram dansată (dansam bine), dar niciodată curtată. *„Chipul strâmb de care fuge umbra"*, scriam despre mine însămi.

Locuiam cu Tamara în aceeaşi clădire, noi într-o pensiune care a constituit punctul cel mai de jos al adăposturilor noastre bucureştene, ea, într-un apartament modest deasupra noastră.

Duminica, mergeam cu tata la cinema, în special la programe de desene animate (să mai menţionez că, şi astăzi, le urmăresc cu pasiune?...)

Aveam, cred, paisprezece ani, când, datorită contribuţiei băneşti a lui Gius, fratele mamei, care urma să locuiască împreună cu noi, ne-am mutat într-un apartament de trei camere pe strada 11 Iunie.

(PORTRET ÎN PARANTEZĂ: GIUS)

Fratele mare al mamei mele a fost cel care, în anii copilăriei şi, mai ales, în ai adolescenţei, mi-a generat pentru prima oară sentimentul de ură.

Pe linia familiei mamei mele, nu am cunoştinţă decât de un vameş, de un găzar, de un podgorean, deşi trebuie să recunosc că cele trei fete, mijlocia fiind mama mea, au dovedit talent la limbi, mama mea chiar scriind versuri ocazionale şi cântând cu glas frumos şi justă intonaţie. Fratele mic, de asemeni, scria versuri, în sfârşit, Gius (prescurtare de la Giuseppe, de fapt, Iosif) era un bărbat frumos, înalt, cu păr nisipiu (familia mamei număra aproape numai frumoşi şi frumoase, spre deosebire de a tatii).

Plecase, chipurile, să studieze undeva, în America de Sud.

După un timp petrecut în mod obscur şi aventuros, s-a întors în ţară cu o pălărie de cowboy, fără un ban, dar cu pretenţia de a fi considerat cel mai important membru al familiei. Cosmopolit, elegant, bun dansator, cu o sete de lux care mergea mână în mână cu refuzul de a munci, angajat în tot felul de afaceri dubioase (de la achiziţionare de diamante până la un comerţ cu nişte ierburi numite „iperici”) –, zgârcii, brutal, lacom (printre altele, mânca dezgustător), de un egoism sălbatic şi o totală lipsă de scrupule – ar fi meritat o nuvelă în stil balzacian, dar nu am avut şi nici nu am talentul de a crea proză „obiectivă”.

(Probabil, pălăria de cowboy era, de fapt, un „sombrero”, şi ar mai trebui adăugat faptul că se droga cu eter, că datorez senzualitatea mea prematură unor mângâieri nepermisc ale lui etc…)

DIN ALBUMUL DE FAMILIE

În schimb, familia tatii…

O străbunică de a mea, din partea tatii, Rebeca Sommer;

prima moaşă cu diplomă semnată de Vodă Ghica (o intelectuală, deci, la optsprezece ani!); un unchi al tatălui meu, Heinrich

Seidner (de unde particula „Mătăsaru” adăugată numelui cu care tata şi-a semnat cărţile), autor de poezii în limba germană, verişoarele mele, Vida şi Mela, vorbitoare de germană şi franceză, de care, deşi erau cu zece – unsprezece ani mai mari ca mine, m-am ataşat intelectual şi afectiv.

Erau fermecătoare, deştepte, pline de umor, „emancipate” – Vida mi-a pus pentru prima oară o ţigară în gură, când aveam cincisprezece ani – şi locuiau amândouă la Craiova, oraş care avea să-mi adăpostească prima iubire de anvergură (a durat aproape douăzeci de ani…!)

Bunica Margareta, mama mamei mele, o femeie impunătoare, cu o bogată coroană de păr şi o bronşită rebelă, era răutăcioasă – ţin minte că, la Poiana Ţapului fiind şi având eu unsprezece ani, am vrut să mă duc să văd un circ din localitate, în ciuda interdicţiei bunicii. M-am dus, dar circul plecase şi, întorcându-mă eu acasă dezamăgită, bunica Margareta şi-a bătut pumnul drept peste cel stâng zicându-mi: „Sâc, sâc!”

Sunt lucruri care nu se uită şi nu e de mirare că m-am simţit mult mai legată de familia tatii (fapt pe care mama mi l-a reproşat mereu), de bunica Fany, generoasă şi umană, despre care al doilea soţ

al meu, Al. I. Ştefănescu, a scris o proză intitulată „Zâna” (*Zece femei*).

Dar, ca să fiu dreaptă, şi cele două verişoare primare din familia mamei s-au dovedit excepţionale şi creatoare: Angelica

(devenind arhitectă, multidotată, lucrând tapiserii, brodând, scriind versuri) şi Rica (ulterior semnând Sanda Radian, critic literar, autoare de antologii şi proză) – poate şi ca un efect al

„Îndoctrinării”, în adolescenţă, pe care am practicat-o asupra lor, atrăgându-le spre lumea artelor…

CRAIOVA

Cum am spus, cartea de faţă s-a numit iniţial *Jurnalul unui jurnal*. Recent, Monica Lovinescu şi-a tipărit o carte cu acest titlu şi apoi a apărut cartea lui I.D. Sârbu, intitulată

Jurnalul unui jurnalist fără jurnal. În paginile acestuia din urmă, Craiova e supranumită „Isarlîk” şi e considerată ca un loc de mizerabil surghiun.

Când Tamara a plecat, cu familia, în Basarabia anexată, lăsându-mă cu inima sfâşiată, Vida mi-a propus să-mi petrec vacanţa de vară la ea, la Craiova. A fost prima mea călătorie cu avionul – şi ultima dată când mi-a fost rău zburând.

Departe de a avea farmecul de basm al Luncii Plăieşilor, unde locuiam la Braşov, peste drum de liceul Andrei Şaguna şi la poalele Tâmpei – Craiova devenea pentru mine tărâmul speranţei de dragoste datorită prezenţei lui IOJI.

Se ştie că iubirile „contractate” în adolescenţă sunt deosebit de intense – vezi Julieta… decât că Romeo, în cazul meu, avea douăzeci şi nouă de ani (eu aveam cincisprezece) şi deţinea o altfel de trăsătură „romantică”: era tuberculos.

Străbătând strada Madona Dudu, ajungeam în Eugen

Carada, la locuinţa lui, unde el mă asculta ore întregi cântând la pian.

Cu vreo doi ani înainte, dădusem examen – şi intrasem la

Conservator. Înainte de a mă prezenta, am fost dusă la doamna profesoară Ciomac care, după ce m-a auzit, m-a întrebat: „Voce n-ai?” „Nu”, am răspuns eu cu jale. Pentru că – a continuat ea – „cu mâinile astea n-ai să ajungi niciodată pianistă”. Se referea la faptul că aveam mâini foarte mici, cu degete subţiri – totuşi, am fost primită în clasa profesorului Paul Jelescu, care, din primul an, cu sadism, m-a obligat să abordez sonata a treia în do major de Beethoven şi o anumită sonată

extrem de dificilă, cu sărituri, de Scarlatti care depăşeau cu mult capacităţile mele fizice (drept care nici n-am mai continuat studiul).

Şi, deci, îi cântam lui Ioji la pian, având un repertoriu destul de bogat iar el mă asculta, „îmi dădea atenţie", mă ajuta

„Să cresc în propriii mei ochi" – şi, bineînţeles, m-am îndrăgostit de el cu o totală fervoare şi dedicaţie.

Mi se părea că era o dragoste împărtăşită întrucât Ioji făcuse vagi gesturi amoroase, ba odată mi-a atins în treacăt buzele cu gura lui – habar n-aveam ce înseamnă un sărut – oricum mi-a fost destul ca să mă consider logodnica lui.

Întoarsă la Bucureşti, i-am scris scrisori la care nu mi-a răspuns. Eu continuam să-l consider nu numai iubitul meu, ci singurul iubit posibil, cel care petrecuse zilnic nenumărate ore în prezenţa mea, care mi-a făcut cunoştinţă pe plăci cu Simfonia a

9-a, cel care era un adevărat „intelectual", cel care, fără să fie frumos („*cârn*, *botos*, *cu ochelari*", îl descriam într-o proză), mă dusese în plimbare „la Jii", cel care, în sfârşit, credeam eu mă sărutase!

M-am dus din nou la Craiova, însoţind-o pe verişoara mea

Mela, care venea să-şi ia rămas-bun de la sora ei (pleca împreună cu soţul în Basarabia, pericolul războiului şi al nazismului fiind tot mai aproape). Ne-am dus la o cârciumă care se numea

„La Oţet" – iar Ioji, pe care-l revedeam după luni de zile, m-a tratat cu o desăvârşită răceală, de parcă nici nu mă cunoştea…

Au urmat ani de zile de tortură în care obsesia şi orgoliul meu se înfruntau cu egală forţă – iar Craiova rămânea tărâmul mult visat…

ŞCOALA DE GHETOU

Rostind cu voce tare numele colegelor mele de la

Pompilian, se cuvine să fac acelaşi lucru cu fetele din şcoala în care fusesem exilate (de fapt, au fost două şcoli, a doua fiind cea mai importantă): Yvonne Hasan, Monica Polak, Dina

Focşeneanu, Lenuţa Leventer, Lizica Glantzstein (au devenit pictoriţe, doctoriţe, matematiciene etc.) şi profesorii Al Graur, de latină, Kreindler, de matematică, mai ales Lenormanda

Benari, o adevărată personalitate, profesoara noastră de psihologie, care ne cerea caietele cu însemnări personale în care ne descriam visele, notele de lectură, preocupările şi pe care ea le adnota – o eficientă metodă de analizare şi descoperire a propriei noastre personalităţi.

Încă la Institutul Pompilian, o colegă evreică se apropiase de mine şi, încercând să-mi descrie actualitatea politică, mă invita să devin sionistă.

Eram în 1940 şi, deşi conştientă de ameninţarea fascistă, propunerea nu m-a atras, ea limitându-se la soluţionarea problemei evreieşti.

Ceva mai încolo, o altă fată mi-a sugerat să intru în mişcarea sionistă „Haşomer Haţair”, care, pe lângă strămutarea în Palestina, avea în vedere şi anumite reforme sociale care corespundeau dorinţelor mele de echitate – punctul vulnerabil rămânând însă tocmai „strămutarea”. Nu doream să părăsesc

România, nu mă simţeam „evreică” (obişnuiesc să spun şi astăzi, cu umor sumbru, că, dacă în cursul unui pogrom, aş fi atârnată într-un cui la abator, cum au făcut-o legionarii cu

„Coreligionarii” mei, aş fi victima unei grave erori judiciare...).

În sfârşit, o a treia propunere de angajare politică a fost aceea de a mă implica în mişcarea tineretului comunist.

Da, iată o ideologie care mă atrăgea prin aspectul ei sintetic (toate inegalităţile, toate conflictele şi antagonismele sângeroase păreau a-şi găsi rezolvarea). Deşi nu doream să fac politică, ştiind că e o zonă a corupţiei şi a promiscuităţii (mi se spunea că, da, aşa e cu toate politicile, exceptând cea comunistă!), m-am angajat în acea luptă ilegală care, plină de riscuri extreme, îmi impunea o disciplină de gândire şi una morală, de care caracterul meu în formare avea nevoie. Presupunea totodată o evadare din egoism şi egocentrism, alegerea unei „cauze superioare” – opţiune care a continuat în mod consecvent pe o durată de decenii, în viaţa de toate zilele şi în creaţie, însoţită, cum se va vedea, de drame, desfigurări, accidente istorice, stupori etc.

Pe strada 11 Iunie am trăit cutremurul (mai puţin catastrofal ca acela din 1977, totuşi soldat cu prăbuşirea blocului

Carlton şi cu un însemnat număr de victime), rebeliunea legionară – plecând spre şcoală, m-am întors din drum când pe un stâlp de la poalele Dealului Mitropoliei am citit pamfletul la adresa Regelui Carol şi a Lupeascăi, anunţând preluarea puterii

(şcoala mea era în imediata vecinătate a Căii Văcăreşti, unde avea să se petreacă pogromul), am urmărit de la fereastră camioanele cu legionari care încărcau mobile adunate din casele evreieşti – din fericire, s-au umplut şi au plecat înainte de a ajunge la casa noastră.

Şcoala mea era, parţial şi tacit, orientată spre stânga, asemenea Liceului, paralel, de Băieţi, „Cultura”, cu mulţi elevi străluciţi dintre care acum îl voi pomeni numai pe unul:

Mihai (Milo) Petroveanu.

MAMA

Cu mama am avut relaţii conflictuale încă de copil. Tot ce-mi spunea mă contraria. Odată, venind să mă ia de la şcoală, am scandat pe tot drumul spre casă: „Mama rea, mama rea”, şi tot aşa, până când, ajunsă la domiciliu, am mâncat, fireşte, bătaie. (Odată, m-a bătut şi cu un umeraş.)

Mă obliga să mănânc – nu-mi plăcea să mănânc în copilărie, mutam dumicatul dintr-o falcă într-alta şi spuneam:

„Am în gură”, prânzul durând două ore în prezenţa disperată a mamei.

Mai târziu, controla felul în care mă îmbrăcam („Te duci la concert? Vezi să nu-ţi pui ciorapii trei sferturi”); pe strada

11 Iunie, mi-a găsit sub pernă nişte manifeste, drept care m-a pârât – cui? lui Gius care m-a ameninţat că mă denunţă. Era lipsită de tact, îi antipatizam vederile pe care, curând, urmam să le numesc „burgheze” (voia să mă mărit cu un om bogat, îşi dorea bani şi lux, cu, „din convingere”, nu purtam ciorapi de mătase, drept care acei ciorapi trei sferturi purtaţi în plină iarnă mi-au provocat un reumatism de durată!)

Mama mă iubea, nu am nicio îndoială.

Soarta a făcut să nu fiu lângă tata când a murit, nici lângă iubitul meu soţ, Ali, dar mama s-a stins cu mâna în mâna mea, eu fiind ultima care am vegheat-o. De asemeni, i-am închinat tatălui meu câteva poezii şi multe lui Ali, dar mamei i-am consacrat un volum întreg *Recviem* (1971):

„*Nu-mi vine să cred nu* că eu *nu te văd ci că* tu *nu mă vezi, dulcea mea moartă*.

Nu puteam să mă nasc nici să mor nu puteam fără spinul senin al privirilor tale.

Cum poate să curgă

De-acum carnea mea decât doar către tine, dulcea mea moartă.

Pentru că nu pot fără privirile tale să fiu când între eternităţi mi se face târziu...”

„Cuiele definitive”.

„Mamă, nu din remuşcare îmi eşti carne, dulce carne veşnică, mirositoare.

Mamă, nu din remuşcare, vis de vis, te chem, le isc.

Eşti în osul meu. Acuma în sfârşit, îmi eşti menise.

Nu pot fără veghea ta să iubesc şi cărţi să scriu pe-ndărătnica planetă, lângă timpul cenuşiu şi lângă vecia care e o formă de târziu”.

„Menise”.

„Rămâne să umblu prin numele ei de Ioană, prin numele-n care nu-ncape decât o consoană.

„Maica”.

Conflictele pornite în copilărie au continuat o viaţă-ntreagă, îmblânzindu-se cumva odată cu vârsta (a ei şi a mea). Tata era dezolat din pricina neînţelegerilor noastre şi a certurilor continui.

Situaţia financiară îmbunătăţindu-se, ne-am mutat pe strada Poenaru Bordea, cu Gius după noi, dar în acea casă urmau să se perinde multe personalităţi marcante atât în viaţa publică, precum şi în a mea proprie.

POEZIA, ARTA, ARTELE

Bineînţeles, adolescenţa mea nu s-a compus exclusiv din angajare politică, probleme de familie, persistenţa urâţeniei melc, ameninţarea şi apoi declanşarea războiului, şcoala şi iubirea mea neîmpărtăşită…

Deşi scriam poezii de la cinci ani, nu citeam poezie până când, datorită Margaretei Dorian (fata poetului Emil Dorian, astăzi autoare de romane în America) am trăit şocul vital al volumului *Ţara fetelor* de Maria Banuş şi apoi revelaţia majoră a poeziei lui Tudor Arghezi. La început, îl imitam – ţin minte o strofă:

„Iată-mă.

Făptura-mi deşartă, o vatămă sau o iartă”.

După care a urmat o avalanşă de poeme în caiete care s-au pierdut. Minulescu şi Topârceanu rămăseseră în copilărie. Mă hrăneam cu Blaga şi (mai puţin) cu Bacovia. Arghezi era principalul rezervor de inspiraţie.

Cu tata de mână şi cu un caiet cuprinzând poezii scrise de tata şi câteva de mine, m-am înfăţişat la Mărţişor. Nu aveam niciun scrupul prezentând un manuscris redactat de două persoane, sub numele meu. Era un joc – între mine şi tata.

Arghezi însă a detectat imediat falsul. A numit, în notele lui,

poemele tatălui meu ca „neaparţinând nici vârstei, nici sexului", folosind „cuvinte de la garderoba operetei", spre deosebire de altele (ale mele) care dovedeau „talent incontestabil, vocaţie sigură".

Nu pot uita nici prezenţa Coanei Paraschiva, nici pe a

Miţurei care ne-a oferit o dulceaţă, nici, mai ales, vocea uşor hârâită, uşor piţigăiată a Maestrului care ne-a descris *coaja* oului ca nefiind „nici piatră, nici hârtie".

(I-am împrumutat odată caietul cu adnotările lui Arghezi lui Adrian Păunescu, cu ocazia unui interviu. Nu ţin minte dacă mi l-a restituit. Oricum, la ora asta, e pierdut.)

Vocea lui Arghezi s-a transmis cumva vorbirii lui Geo

Dumitrescu şi, cu un plus de falset, lui Ion Caraion.

Luam lecţii de desen cu Georg Lowendal. Cu fata lui cea mare, Lidia, am fost colegă la Pompilian. Avea părul roşu-auriu

(ulterior, a redevenit şatenă), mişcări de dansatoare, era multitalentată, ca de altfel întreaga ei familie, sursă pentru o ficţiune de a mea scrisă mult mai târziu *Trei farfurii* (1976), din care citez: „. *o, acei minunaţi oameni ai Renaşterii*! *Minimali au fost şi sunt, şi atât de generoşi, de incredibili şi de ignoraţi de secolul nostru* «*specializat*», *şi atât de neadaptaţi la mediu*!

(*Dar oare nu există şi* medii *neadaptate la* indivizi?) *Splendidă*.

Sfântă Familie..."

După un timp, am urmat clasa de desen a lui M.H. Maxy, am luat câteva lecţii de armonie cu Mihail Jora şi de compoziţie cu Constantin Silvestri (ba chiar şi câteva de vioară) şi curând, am urmat pentru scurt timp cursuri de actorie cu Beate Fredanov şi Al. Finţi.

Eram lacomă de arte sub toate formele, dar ce e ciudat e că uram *disciplina*. Nu e vorba nici de cantitatea nici de calitatea muncii – e vorba de un *tip* de muncă întotdeauna asociat la mine cu spontaneitatea şi delectarea.

Şi aş adăuga munca *autoimpusă*. La o vârstă „înaintată".

(în jur de cincizeci de ani şi după o boală gravă – întrerupsesem activitatea componistică pe o perioadă de şaptesprezece ani!) am luat lecţii dure timp de câţiva ani, parcurgând toate disciplinele obligatorii (armonia scolastică, contrapunctul franco-flamand, forme, orchestraţie, tehnicile seriale, modale etc.) cu tânărul profesor Dan Buciu.

Dar ceea ce e esenţial e că adolescenţa mea a fost o perioadă

intens „absorbantă”. Mă hrăneam cu poezie, cu muzică şi cu pictură, inhalam şi emanam deopotrivă magia „creaţiei” şi, mai ales, ştiam că aceasta va fi viaţa mea de acum încolo...

VLADIMIR COLIN (JANY)

La şaptesprezece ani, l-am întâlnit pe tânărul înalt şi suplu, cu aceleaşi vederi ca ale mele (comunist ilegalist), cu aceeaşi pasiune pentru Mallarmé, poezia franceză modernă şi avangarda română.

Cum şcoala nu-mi pria, mă grăbisem să dau două clase într-un an şi să-mi iau bacalaureatul (la limită) ca să ajung la

„Colegiul pentru studenţi evrei”, universitatea de ghetou, unde am urmat cursurile lui Mihail Sebastián, Felix Aderca şi

M. H. Maxy.

M-am căsătorit în ianuarie 1943 cu Jany, „din dragoste” şi năzuinţe comune.

În pozele lui din copilărie, Jany arăta aidoma reprezentării ideale şi idilice a „Micului prinţ”: părul blond, buclat, ochii albaştri, de o inocentă seninătate.

Când l-am cunoscut, părul bogat nu mai era blond iar ochii îi erau ascunşi sub ochelari. Dar tot frumos era şi, asemeni unui comentariu din „public”: „Cum se face că o fată atât de urâtă s-a măritat cu un băiat atât de frumos?”

Eu nu mai eram chiar atât de mirată întrucât de când împlinisem şaptesprezece ani, deci cu un an înainte de a mă mărita cu Jany, băieţi şi bărbaţi s-au apropiat de mine, în ciuda

(sau, poate datorită?) trăsăturilor mele. Îmi fusese descoperită feminitatea, amestec, probabil atrăgător, de forţă şi vulnerabilitate şi foarte curând, complexul meu de inferioritate a explodat în orgoliu. Orgoliul meu se baza în cea mai mare măsură pe credinţa nestrămutată că eram multitalentată (îndoielile şi crizele au apărut mai târziu...) şi, evident.

„Nepereche”.

Jany era şi el poet. Scria poezii „negre”, cu adresă directă, pe când eu intrasem, după alte câteva faze postargheziene, într-una extrem eliptică şi ermetică (după revelaţia Ion Barbu) în care eliminasem nu numai semnele de punctuaţie, ci şi verbele şi adjectivele, părându-mi-se ele prea apropiate prozei... (Eram sub influenţa unui eseu al lui Kléber Haedens, violent antiproză!) La unele cenacluri pe care le frecventam (la Ury Benador sau la Maxy), poeziile

lui Jany erau apreciate, pe când ale mele provocau mai degrabă răceală şi stupoare. (Cum scria Breslaşu într-o fabulă despre un poet care pretindea că se adresează unui cerc restrâns: „*Mersese cu restrânsul, că-l restrânsese până la dânsul*”.)

Totuşi, nu exista între noi niciun fel de „concurenţă”. Ne iubeam, aveam acelaşi crez social şi artistic, unul din jocurile noastre preferate era „cadavres exquis”, de sorginte suprarealistă, complineam colaje iar, studenţi fiind, ara scris şi am pus în scenă un spectacol dadaisto-ubucsc care ne-a adus reprimări din partea legăturii noastre superioare pe linie de UTC (Cred că

Paul Cornea îşi mai aminteşte…)

Cum se împăcau vederile şi practicile noastre avangardiste cu vederile noastre comuniste? Foarte bine. Eram

„Revoluţionari în viaţă şi în artă” – ca Éluard şi Lorca, Tzara şi

Picasso, Maiacovski şi Brecht şi atâţia alţii.

N-am citit niciodată *Capitalul* sau *Materialism şi empiriocriticism* (doar *Minciunile convenţionale* de Max Nordau şi

Manifestul comunist), dar practicam tot felul de munci ilegale, falsificam buletine, băteam la maşină fragmente din Engels pe care încercam să le distribui, scriam (încă de la șaisprezece ani)

pe ziduri, noaptea, cu creta furată de la şcoală, lozinci ca „Pâine, pace, libertate” sau „Jos războiul!”

(îmi amintesc că, pe când mai aveam şaptesprezece ani, în zori de zi, împreună cu Milo Petroveanu, am dat un telefon de la parterul blocului din str. Danielopol nr. 3 – noi nu aveam telefon – ca să aflăm de soarta lui Comei Elias. Acesta fusese arestat pentru tipărirea pe bancnote a unora din lozincile de care pomeneam mai sus, pe care încerca să le răspândească la debite, la magazine etc. Fusese condamnat la moarte – avea optsprezece ani – şi, în acea dimineaţă, am aflat că a fost executat…)

Jany şi cu mine eram săraci şi tineri şi curaţi. (Jany mai vopsea nasturi ca să facă un ban, în rest ne ajutau părinţii.) Dar prima fisură în cuplul nostru atât de sudat a apărut încă în primul nostru an de căsnicie: deşi, în calitate de evrei, nu aveam voie să călătorim, am obţinut cu eforturi administrative aprobarea de a face un voiaj la… Craiova. Obsesia nu mă părăsise, voiam să-l confrunt pe loji cu noua mea postură de femeie măritată şi

„Intelectuală” şi cu idei formate şi cu talente în ebuliţie.

A fost cea mai pasionată şi mai dramatică întâlnire a noastră. Ioji era mult mai bolnav decât cu trei ani în urmă. Avea un plămân comprimat – oliotorax, parcă i se zicea – şi, tot aşa, neputând călători pentru a-şi primeni uleiul, acesta râncezise.

Când îmi puneam capul pe pieptul lui, auzeam păcănitul sinistru al drenei.

De astă dată, Ioji nu se mai „apăra". Era vizibil îndrăgostit şi aveam parte de mângâieri şi sărutări adevărate. Am încercat să-l conving să suporte o nouă operaţie (într-adevăr, aceasta i-a prelungit viaţa cu decenii...). În ciuda temperaturii fierbinţi a întâlnirii noastre, n-am fost nici atunci, nici mai târziu, femeia lui deplină. Cum scriam într-un poem, douăzeci şi doi de ani mai târziu:

PLATONISM

„Iată că-ţipun parafa de sfârşit chiar ţie, mare iubire, mare iubire...

Taraful a plecat, paharele s-au golit şi-am rămas în patul nupţial, fără mire.

Vulturul dragostei care ne purta peste abis cerea carne mereu.

Dar Făt-Frumos nu şi-a tăiat coapsa până la os şi-am căzut amândoi pe pământul deschis".

(*Disciplina harfei*, 1965)

Sentimentele mele din adolescenţă, oricât de acut dureroase fuseseră, căpătau acum o nouă dimensiune, matură credeam eu, în care eram pregătită să iau decizii pe viaţă: voiam să fiu cu Ioji, să-i fiu infirmieră, soţie – şi n-aveam nicio îndoială că aşa avea să se întâmple! Cu atât mai mult cu cât, conducându-mă la gară în ziua în care îmi expira foaia de drum, Ioji mi-a spus: „De multe ori mi-a curs fericirea printre degete, dar niciodată ca acum..."

M-am întors la Bucureşti unde Jany mă aştepta cu daruri de Crăciun. Am început să plâng şi i-am mărturisit că-l iubesc pe Ioji şi că va trebui să ne despărţim. Jany, profund lovit, mi-a spus să mai aşteptăm un timp – şi, ce-i drept, am rămas împreună încă patru ani. Mai ales că Ioji m-a tratat curând ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat (cum o mai făcuse şi cu ani în urmă), nerăspunzându-mi la scrisori, evitându-mă şi, de câte ori se nimerea să ne vedem, întotdeauna la iniţiativa mea, comportându-se indiferent, ba chiar ostil.

Trăind această experienţă, am constatat pentru prima oară că pot iubi doi bărbaţi deodată, fireşte cu diferenţe de intensitate.

În ultimul an de război, tot în odaia noastră din 11 Iunie, am petrecut o noapte întreagă „descifrând” volumul *Joc secund*, împreună cu Radu Albala şi Petre Solomon, Ion Barbu devenind idolul meu. De luni de zile, îl adoptasem pe Petrică, băiat foarte sărac, foarte inteligent, talentat şi cu un deosebit simţ al umorului, era „prietenul casei”, îndrăgostit o vreme de mine, apoi de altă fată – şi a fost o mare lovitură pentru noi când a plecat în Palestina, la spartul târgului, întorcându-se în ţară nu mult după sfârşitul războiului, prietenia noastră reluându-se şi continuând pe decenii.

Jany ajunsese să-mi fie „legătură” pe linie de UTC, când, într-o bună zi, au apărut în locuinţa noastră Paul Georgescu şi

Eugen Stănescu. M-au dat afară din odaie şi, după plecarea lor.

Jany mi-a spus despre ce a fost vorba: se pare că un cadru superior de partid le ceruse numele tuturor uteciştilor, inclusiv adresele, drept care, consultându-se, au decis să nu dea urmare ciudatei şi periculoasei indicaţii, în acele momente de maximă conspirativitate. Urmarea? Legătura partidului cu noi s-a întrerupt până la sfârşitul războiului. (Nici până astăzi nu ştiu cine a fost autorul bizarei solicitări…)

Începuseră bombardamentele. Mă „jucam” lipind pe geamuri fâşii de hârtie în desene geometrice, care de care mai fanteziste. Tot atunci s-a produs a doua fisură în relaţia mea cu

Jany. M-am îndrăgostit de prea frumosul Sandu Pitaru care, conducându-mă o dată acasă şi privindu-mi verigheta, mi-a spus că „o să-i facem vânt” întrucât urma ca noi doi să ne căsătorim.

La scurt timp după aceea, am primit un mesaj, prin Rémy (Sorin

Mladoveanu), în care Sandu îmi spunea că nu ne vom putea vedea o vreme („legătura” lui „căzuse”) şi care se încheia cu vorbele „Dragă, dragă…”. Nu l-am mai văzut şi, după o lună.

Sandu Pitaru a murit în bombardamentul din iulie 1944. (Ţin minte, m-am dat, literalmente, cu capul de pereţi.)

Constatam, deci, că pot iubi chiar trei bărbaţi deodată

(eram foarte ataşată de Jany, obsesia loji nu dispăruse). Între

Sandu şi mine nu avusese loc nici măcar un sărut şi, astfel, am înţeles că pentru mine ceea ce conta era A IUBI ŞI A FI IUBITĂ

şi nicidecum actul fizic („prelungirea dragostei cu mijloace de forţă”)!

Şi acesta mi-a fost statutul în întreaga mea existenţă.

Monica, cea mai bună prietenă a mea din ultima clasă de liceu, cea pe care o adusesem în „mişcare" şi care făcea parte din mica noastră „celulă" de partid, a ales ziua înmormântării lui

Sandu ca să mă părăsească… întrucât Monica a constituit o prezenţă importantă în adolescenţa mea, i se cuvine un

PORTRET ÎN PARANTEZĂ (MONICA)

Blondă, cu ochi albaştri, cu un corp ingrat, fără sâni, cu picioare cam groscioare, dar cu un râs fermecător, Monica era premianta a doua, de o sclipitoare inteligenţă, plină de umor răutăcios, exercitând o indiscutabilă autoritate asupra mea. Forţa mea consta în capacitatea mea creatoare, caietele cu poezii, desenele (nudul în cărbune al Monicăi era prins în piuneze pe peretele odăii mele). Dormea la mine uneori, alteori dormeam la ea; la mine, ascultam muzică (ţin minte şi azi *Barcarola* de

Chopin în interpretarea lui Brailovschi), la ea, învăţam pentru bacalaureat dat fiind că dădeam două clase într-un an (eram patru fete, patru „genii" – „gaoni" în ebraică). În alianţa noastră complementară, Monica mă familiarizase cu limbajul matematic, cu misterele fascinante ale acelor abstracţii. Nopţi întregi, am învăţat împreună, luând pastile de Pervitin ca să nu ni se facă somn şi să putem ingera în timp record materia şcolară. (Mie nu mi-a ajutat la nimic, am luat bacalaureatul la limita de jos… La geografie, profesorul Kandel mi-a pus o întrebare „încuietoare" de genul: „Care e populaţia oraşului

Huşi?" şi eu neştiind răspunsul, mi-a dat nota doi. Ţin minte că am plâns şi l-am înduplecat să-mi dea un patru – şi astfel am putut trece. Penibil…)

Îi făceam desene Monicăi, eram nespus de apropiate, mama mă avertiza că mă influenţa în rău – ce-i drept, purtarea

Monicăi oscila între frondă şi obrăznicie – dar alianţa noastră mi se părea de nezdruncinat. M-am înşelat.

Ani de zile mai târziu (nu ne mai frecventam), Monica m-a convocat în biroul ei (devenise un fel de secretară la

Institutul Relaţiilor Culturale cu Străinătatea, sau cam aşa ceva)

ca să-mi spună că aveam să-l însoţesc pe Jorge Amado în timpul vizitei lui în ţară. Fără să-mi arunce o privire, fără un zâmbet, mi-a dat indicaţii cu o voce seacă, de parcă nu eram tot noi – şi, într-adevăr, nu mai eram noi: ea se transformase în „politruc" iar eu într-un fel de subaltern. Trecutul nostru nu mai conta, ea se bucura de „încrederea

Partidului” – cu un.

Şi, iarăşi, ani de zile mai târziu, ducându-ne, soţul meu.

Ali, şi cu mine, să-l vizităm pe prietenul nostru Vasile

Dumitrescu, la Predeal, am intrat în cantina Partidului, unde o mulţime de „meseni” ne-au privit cu îngheţată superioritate şi suspiciune, încât, ieşind afară, „la aer”, i-am spus lui Ali: „Ai văzut faţa hidoasă a activistului de partid?”

(Desigur, trecuse multă vreme de când, în 1948, admirasem „măreţia” feţei Anei Pauker…)

Pe Monica n-am mai văzut-o decât întâmplător, se măritase pentru scurt timp cu Kindy (care va mai fi pomenit în paginile mele), apoi cu profesorul Pârvu, fiind apoi una din primele fiinţe apropiate mie care a plecat din ţară, prin anii ’60, devenind profesoară de matematică la Sorbona, remăritându-se cu un francez, se pare – i-am pierdut urma…

Iată că „încrederea Partidului” nu i-a mai priit…

ADDENDA LA COPILĂRIE ŞI ADOLESCENŢĂ:

FEERII ALIMENTARE

Nu pot uita de „Rosenbombons” de la Braşov, bomboane uriaşe cu gust de trandafir, roşii, lucioase, abia încăpând în gura mea de copil; de asemeni, deliciosul Baumstritzel, „manşoane”.

cred că le spuneam în româneşte, aluat încolăcit pe buturugi, cu glazură de zahăr… Bineînţeles, iarna, castanele coapte pe sobiţe cu jăratec şi, vara, îngheţata colorată artificial în roz, vândută pe stradă în mici cornete de pesmet – mult mai gustoasă, mi se părea mie, decât îngheţata de la vestita cofetărie Flagner.

La Bucureşti, jinduiam la tartinele cu trei rozete de unt şi cinci boabe de icre roşii care se obţineau cu doi lei la barul automat de la poalele Cercului Militar, dar mă mulţumeam şi cu sandviciul ieftin de la „Sora, sursa tuturor a „uns eu te miri ce.

Feerice cu adevărat erau sălăticile de la Rochus, galbene, portocalii, verzui şi cornul de jumătate de metru cu şuncă proaspătă care costa, dacă nu mă înşel, şapte lei, la Herdan. Ce să mai spun de magazinul cu dulciuri, tot pe strada Academiei, unde se expunea o nuga albă încrustată cu fructe glasate şi cilindri de sugiuc cu şiră de nucă.

În copilărie şi adolescenţă, nu prea îmi păsa de mâncare dar mă atrăgeau „delicatesele” de care îmi pomenea tata, picanteriile – ţin

minte că l-am văzut pe tata muşcând dintr-un ardei iute. Am vrut să gust şi – „nu-i bun”, mi-a spus tata la care am răspuns scurt: „Vreau să văd nu-i bun” şi aşa am făcut.

Când a început războiul, au dispărut şi ofertele somptuoase alimentare. Singura amintire care mi-a rămas e jeleul cu căpşuni de la cofetăria Lăzărescu, la care poposeam cu colegele din şcoala de ghetou, la colţul străzii Mircea Vodă.

Minore amintiri, fără îndoială, ca şi diferitele materiale de îmbrăcăminte, cu nume exotice, Bemberg, Tobralco, soie ecrue, lame, crêpe de Chine, voile Georgette, organdi, feerice ţesături – inaccesibile uneori – dar, copil fiind, purtam un Dirndl, în tradiţie tiroleză-săsească: fustiţă cu buline, bluziţă albă, laibăraş în care mergeam la Honterusfest, cu şcoala, în excursie…

Minore amintiri, desigur, dar le simt gustul pe limbă şi atingerea pe piele şi culorile pe retină pentru că încântarea şi tortura redactării acestui manuscris constă, mai ales, în faptul că nu doar rememorez, ci *retrăiesc* ceea ce scriu.

Dar, mult mai mult decât cele de mai sus, o adevărată dimensiune s-a înscris în viaţa mea, din copilărie şi până astăzi, şi anume

BASMUL CINEMATOGRAFIC

Încă la Braşov, de neuitat rămâne prima versiune a

Titanicului (mult superioară celor care i-au urmat – sau, poate, memoria mea de copil o supraevaluează), *Gold* (*Aur*), o dramă a străvechii obsesii de a „produce” aur sfârşind în dezastru (la intrarea în sală ni se ofereau ca reclamă biscuiţi înveliţi în poleială aurie – cum să uiţi aşa ceva?!), şi comedii sentimentale – era epoca filmelor germane – ca *Zwei Herzen în Dreivierteltakl*

(*Două inimi în tempo de vals*) cu actori ca Willy Forst, Willy

Fritsch, Liane Heid, Lilian Harvey etc. – toate astea în prima copilărie. La unsprezece ani, în Bucureşti, „fabrica de vise”.

Hollywood-ul adică, începuse să domine. Aveam un carnet de membru al clubului „Shirley Temple” şi un altul al clubului

„Stan şi Bran”. Colecţionam poze de artişti, cu precădere ale idolului meu Gary Cooper (pentru care pictoriţa de mai târziu.

Eva Cerbu, colega mea la Pompilian, confecţionase o insignă, care să ne deosebească de adoratoarele pe care le dispreţuiam ale frumosului şi stupidului Robert Taylor…).

Bulevardul Elizabeta era raiul meu cu cinematografe, incluzând unul de categoria treia, „Arpa”, care se specializase în filme de groază(*Mâinile lui Orlac* etc.) Bineînţeles că eram fascinată de minunatele filme cu Fred Astaire şi Ginger Rogers

(îmi pare rău că Radu Cosaşu o numeşte „gogoşar” pentru că or fi existat dansatoare mai bune ca ea – Elinor Powell, Cyd

Charisse – dar G.R. era şi o excelentă actriţă de comedie).

Galeria de „monştri sacri” cuprindea vedete ca Greta

Garbo, Marlene Dietrich, Bette Davis, Joan Crawford, Clark

Gable, Leslie Howard (care-l înlocuise pe Gary Cooper în adoraţia mea) şi atâţia alţii – dar nu eram prea selectivă la vârsta aceea, nu făceam distincţiile cuvenite între divertisment şi artă.

În foamea mea de cinema, mă strecuram şi pe uşa din dos a cinematografului „Omnia” – unde l-am văzut de la distanţă, în câteva rânduri, pe Geo Bogza – şi unde, în pauze, se producea trupa „Moraru”: o femeie cu părul roşu, un bărbat pe care nu mi-l amintesc şi un ţambalagiu, Fărâmiţă Lambru, care urma să devină fratele acompaniator al Reginei Maria Tănase. Dar, în pauza de la „Omnia”, ţin minte un „număr” în care cei doi protagonişti cântau: „A, bî, că, di – e, fi, gî, hî – i, jî, kî, îl, mî, nî, o, pî, rî, şi, ti” iar ţambalagiul puncta şi pronunţa: „ti, îl, pî, ti – ti, îl, pî, ti”...

(Datorită lui Geo Bogza, am avut acces mai târziu, la vizionarea marelui film al lui Buñuel, *Los Olvidados*).

Pasiunea mea pentru cinematograf a continuat până azi, dar, în timpul războiului, se proiectau aproape exclusiv filme germane de propagandă (*Praga de aur* cu Christine Soderbaum.

Evreul Süss etc). Mi-era dor de filmele americane şi de cele franceze, cu Hary Baur, Pierre Fresnay, Viviane Romance.

Daniel le Darrieux, Jean Gabin – încă mă refeream la vedete şi mai puţin la regizori. Filmele „de autor” mi-au intrat în conştiinţă mai târziu.

Dar, mai mult decât foamea de cinema, eram bântuită de muzică, la acea vârstă a tuturor, acumulărilor.

CONCERTELE

În anii războiului, o pleiadă de interpreţi iluştri germani au dat concerte şi recitaluri în Bucureşti.

Ni se recomandase de UTC să nu-i audiem pe „ambasadorii Germaniei naziste”, recomandaţie de care n-am ţinut seama şi, tot

fraudulos ca la cinema „Omnia”, mă strecuram prin intrarea Ateneului, în clipa când suna semnalul de începere.

Ce-i drept, mie nu prea îmi mergea, după cum scriu într-o proză: „*Intram la concert, ca toţi elevii fără bani, la grămadă, cu o clipă înainte de a se închide uşile sau cu una după începerea concertului. Intram? Foarte rar, pentru că dumneata stăteai la uşă* (...), *oprindu-mă numen pe mine din mulţimea de elevi care se îmbulzeau în holul Ateneului, şi când eu încercam să trec mai departe, prefăcându-mă că nu sunt eu cel vizat, îmi strigai*: «*Cu dumneata vorbesc*!» *şi mă apucai de braţ şi mă dădeai afară*”.

(„Discurs într-un ciorap”, *Confidenţe fictive, 1976*)

(Mic, în general, „nu-mi mergea”. Ascultând de adagiul

Monicăi şi anume „cărţile nu se cumpără, cărţile se fură”, am furat şi eu două cărţi, un Rilke, tradus de Maurice Betz, şi

Phrases pour evantai! de Paul Claudel. A treia oară, am fost prinsă şi de atunci nu s-a mai petrecut nimic asemănător...)

Revenind la concerte, au defilat în acei ani de război pianişti extraordinari, Giescking mai ales (Backhaus şi Kempf îmi plăceau mai puţin), dirijori precum Karajan, Franco Ferrara

(din Italia lui Mussolini!) şi multe alte personalităţi.

Într-o stare de emoţie până la lacrimi, am ascultat, în interpretarea lui Gicseking, sonate de Becthoven şi incomparabila serie completă a *Preludiilor* lui Debussy.

Era război şi camuflaj, dar eu mă îmbăiam în muzică şi poezie şi desenam peisaje în Parcul Carol, împreună cu prietena mea de o viaţă, Yvonnc Hasan (ascuţeam cu lama de ras chibrituri şi le muiam în tuş) şi eram insubordonată: nu mă supuneam

„Indicaţiilor” Uniunii Tineretului Comunist, în măsura în care le socoteam absurd restrictive şi ineficiente.

(Pomenind de camuflaj – întorcându-mă acasă împreună cu Ali, pe un întuneric beznă – era prin 1983 – i-am spus că am aceeaşi senzaţie ca atunci, în timpul războiului, când mă întorceam acasă, venind de la Ateneu, decât că acum eram mult mai deprimată şi mai lipsită de speranţă...)

Dacă adolescenţa mea (nu şi modul adolescentin) se apropia de sfârşit, războiul avea să mai dureze ani de zile.

ULTIMUL AN DE RĂZBOI

...nu *Ultima noapte de dragoste, prima noapte de război*

(fără îndoială, cea mai bună carte a lui Camil Petrescu).

Ca în „stretta” unei fugi, se aglomerau întâmplări, se perindau personaje, viaţa mea cu Jany lua o nouă turnură – deşi aveam să divorţăm de abia peste patru ani!

Citez din *Memoriile* (postume şi neapărute) ale lui Petre Solomon:

„Pe Nina Cassian şi pe Jean Colin mi-i amintesc coborând strâns înlănţuiţi dealul Mitropoliei spre micul lor apartament de pe strada 11 Iunie numărul 7. Erau de o indecenţă cuceritoare, în contrast nu numai cu firea mea rezervată dar şi cu întreaga epocă. S-ar fi zis că nu le păsa de nimic şi, într-un anume sens, nici nu le păsa prea mult. Proaspăt căsătoriţi, duceau o viaţă aproape exclusiv dedicată artei şi dragostei. (...)

Garsoniera «copiilor» era ea însăşi un mic univers, înzestrat cu toate elementele necesare unei existenţe fericite.

Nina cânta la pian şi scria poezii, într-un decor dominat de rafturi pline de cărţi rare, mai ales volume de versuri în româneşte şi franţuzeşte. Tinerii căsătoriţi aveau şi o maşină de scris portativă la care-şi dactilografi.au singuri operele.

Erau amândoi obsedaţi de literatură, îndeosebi de poezia modernă. (îl ţin minte pe Jany răsfoind Un coup de des, *poemul lui Mallarmé, într-o ediţie de lux cumpărată la unul din anticariatele înghesuite în scuarul de la poalele dealului ce urca spre Calea Victoriei. Era complet absorbit de lectura poemului, în plină stradă.)*

Ne-am împrietenit destul de repede, în cadrul Colegiului pe care ei îl frecventau fără asiduitate, fiind interesaţi doar de anumite cursuri (Aderca, Sebastián). M-au invitat în curând la ei acasă, în „cuibul” lor, *unde trăiau deocamdată fericiţi,* fără să *se certe prea des, deşi* li *se întâmpla totuşi* să *se certe chiar* s*ub ochii mei.* Te*mperamentele* lor *se compensau oarecum* –, al

Ninei, aprins şi năbădăios „găsind în firea calmă şi taciturnă a lui Jany o necesară şi salutară contrapondere. îi unea aceeaşi aspiraţie către poezie şi aceeaşi năzuinţă spre libertate, năzuinţă captată de Uniunea Tineretului Comunist în care activau. Îmi vorbeau şi mie uneori despre Revoluţie şi despre socialism, dar eu mă lăsam greu convins, iar ei nu insistau. În schimb, mă converteam ceva mai lesne la argumentele lor estetice, deşi poziţiile noastre erau şi în acest domeniu destul de divergente. Oricum, discutam cu aprindere ore întregi”.

La adjectivele „calm" şi „taciturn", referitoare la firea lui

Jany, aş adăuga „posac"... Când eram numai noi doi, mă cam plictiseam, ceea ce nu se acceptă la douăzeci de ani! Nicolae

Breban descrie, în cartea lui *în absenţa stăpânilor*, imensa capacitate de a se plictisi a copiilor de nouă ani. Dar, la douăzeci, o asemenea stare e intolerabilă. Plecam de acasă, de una singură, fără o ţintă anume şi, deşi îmi lipseau zăpezile scânteietoare, florile ameţitoare ale Braşovului, blândul şi strălimpedele val de ţărm de la Mamaia, mă „induceam" de fiecare colţ de stradă, atribuindu-i calităţi magice.

În clasa de actorie, Beate Fredanov ne punea să repetăm câte o replică, spunându-ne: „Căptuşeşte cu sentiment!" Ei bine, şi eu îmi „căptuşeam" plimbările, evaziunile, cu incerte speranţe, cu doruri vagi, e evident că îmi doream „trăiri" la o intensitate superioară celor de acasă.

În garsoniera din 11 Iunie, s-au ivit în viaţa mea

„Persoane importante". îl pomenisem pe Radu Albala cu care trudisem la descifrarea *Jocului secund*. Trebuie să spun că, în trăsnită piesă pe care o jucasem la Colegiul Onescu, Radu avea o apariţie meteorică: intra în scenă, se suia pe un piedestal, scotea din buzunar un morcov, îl tăia cu un briceag în feliuţe subţiri, le număra ca pe monezi, le punea la loc în buzunar şi ieşea din scenă... (Această „producţie", precum şi cuvântul meu la o manifestare culturală a acelui timp în care făceam apologia

„Artei pentru artă", proclamând organismul estetic ca fiind „inalienabil şi necondiţionat", m-au plasat în dosarul, cam anemic ce-i drept, la verificările de partid, din 1946, dacă nu mă-nşel, ca probe incriminatorii...)

O altă apariţie de anvergură, în aceeaşi casă, a constituit-o

Marcel Avramescu, preotul Mihai Avramescu de mai târziu.

I-am cerut să mă hipnotizeze, ceea ce nu i-a reuşit. Personalitatea lui era cu adevărat copleşitoare. A traversat în viaţa lui trepte riscante, aventura lui spirituală parcurgând o seamă de religii până când s-a fixat în ortodoxie, greşind şi acolo, fiind răspopit, recăpătându-şi rangul de preot după o lungă penitenţă.

(A avut şi o colaborare la „Bilete de papagal", în manieră suprarealistă, semnând Jonathan X. Uranus...).

L-am vizitat, câţiva ani mai târziu, în parohia lui de la Jimbolia

(„Simbolia” îi spuneam, împreună cu Şerban Foarţă şi Andrei Ujică), unde am cunoscut-o pe soţia lui, Sabina – o adevărată siântă! – fosta actriţă de cinema, de origine franceză, Sabine Thomas.

Am stat la ei două zile şi, într-o conversaţie, Marcel mi-a spus că vine sfârşitul lumii. „Şi dacă eu ţi-aş spune «ei aş!?»”.

am zis eu. „Eu ţi-aş răspunde: «Ba bine că nu!»” a zis el. Farmec, umor, inteligenţă, vastă cultură, impresionantă personalitate!

Şi iarăşi, ani mai târziu, în locuinţa fiicei lui (Sabina murise), pe patul de suferinţă, cu trăsăturile mai christice ca oricând, când i-am mărturisit revoltele şi exasperările mele în legătură cu dominaţia malefică a lui Ceauşescu, mi-a spus: „Fii atentă că-l hrăneşti cu ura ta”. Am reţinut adagiul, deşi mă întreb şi astăzi dacă iubindu-l pe „acela” l-aş fi putut slăbi şi înfometa!!!...

În fine, în acel ultim an de război, m-a lovit ca un trăsnet moartea lui Sandu Pitaru. Mă dusesem la clasa de actorie când o colegă mi-a spus: „Ai auzit? A murit Sandu Pitaru”. „Poate...”, am bâiguit eu, sperând, Sticlarii?... (viitorul actor, căruia i-am relatat cruda mea propoziţie şi speranţă, decenii mai târziu...)

Sandu Pitaru, care sfida orice risc şi nu intra vreodată în adăpost, în acel iulie 1944, a intrat într-un adăpost de pământ, unde a fost găsit împreună cu alţi câţiva, ţinându-se de mână.

Sandii era singurul care mai trăia, dar, dus la spital, pentru că nu aveau adrenalină să-i facă o injecţie în inimă, a murit.

„Negrule, pământule, greule, flămândule ai intrat în ochii lui, le-ai stins licărul verzui, părul i l-ai năclăit, mijlocul i l-ai strivit, braţele i le-ai surpat, râsul i l-ai astupat...”

...scriam, mulţi ani mai târziu, în *Balada femeii care şi-a pierdut iubitul în război*, poem scris în plin proletcultism, îndelung recitat de actriţe.

Bombardamentele continuau şi Jany şi cu mine ne-am mutat la părinţi, în Poenaru-Bordea, unde exista un adăpost.

Totuşi, îngrozită de moartea lui Sandu, la unul din ultimele atacuri aeriene, am alergat într-un suflet, din Piaţa Senatului, până la adăpostul Băncii Naţionale, ajungând în ultima clipă a prealarmei şi, lipindu-mă cu spinarea năduşită de peretele rece, am contractat o severă pneumonie – drept care, la 23 August.

Colin a plecat, cu o cască militară pe capul lui de greiere, fără mine, să apere Bucureştiul, la Centură, de ultimele agresiuni ale

armatei hitleriste.

În acel ultim an de război se plasează şi întâlnirea mea cu cel de care mă va lega o mare, fertilă şi inspirată prietenie: Ovid

S. Crohmălniceanu – Mony.

Începusem o intensă corespondenţă – el fiind la Galaţi – însoţită de schimb de cărţi, Mony dovedindu-se un excepţional cunoscător al poeziei franceze şi germane moderne şi desenator de o splendidă minuţie (îmi transcrisese, de mână, la perfecţie

Caligramele lui Apollinaire!).

Citez dintr-un „text scris special” pentru volumul *Crohmălniceanu, un om pentru toate dialogurile*, apărut în anul

2000, după moartea lui: „*Mony, prietenul meu de esenţă şi de aparenţă* (*profilurile noastre erau asemănătoare*)”.

În acelaşi text pomeneam de materialele literare pe care le trimitea – lui Jany şi mie – portrete analitice de poeţi francezi, germani, ba şi americani (mai inventând câte unul, pe ici, pe colo) care urmau să apară în pagina a doua a ziarului „Ecoul”.

(unde am debutat şi eu cu două traduceri: *Viaţa odăilor* de

Rodenbach şi *Broasca ţestoasă* de Christian Morgenstern, semnând Maria Veniamin), dialoguri cu o prietenă imaginară

(tot eu) publicate în „Revista literară” (ca şi pagina a doua din

„Ecoul”, condusă de Miron Radu Paraschivescu) – şi ne ruga să-i alegem un pseudonim. În prezenţa mea, a lui Jany şi a lui

Petre Solomon, tatăl meu a propus un nume hilar şi aproape imposibil: O. Crohmălniceanu-sache. Spre uimirea noastră.

Mony şi l-a asumat, cu uşoare” înnodificări: „O” a devenit „Ovid”.

Iar particula „Sache” un simplu „S” intercalat. Şi astfel şi-a iscălit întreaga operă.

PRIMII ANI DUPĂ RĂZBOI

Între 1944 şi 1948 – anul când Cortina de fier a căzut cu un uruit sinistru şi în cultură – au avut loc o mulţime de evenimente, în special, în primii doi-trei ani (războiul continua în

Vest, mai era un an până la Ziua Victoriei), trăiam o adevărată euforie postbelică.

Pe stradă, vorba poetului Horia Aramă, „se strigau toate secretele noastre”.

Încă din primele zile, Jany şi cu mine ne-am prezentat la

Uniunea Patrioţilor, sectorul trei albastru, pentru muncă

voluntară. Voiam să mă dedic în întregime creaţiei şi activităţii obşteşti.

Şi n-aveam încă douăzeci de ani! şi eram plină de entuziasm când, redescoperind marea la Mangalia, m-am trezit improvizând un spectacol în care marele actor Mihai Popescu îmi recita o poezie ocazională, când ieşeam din scenă dansând

Conga cu Mary Voluntaru, Virginica Popescu şi alte celebrităţi.

„*... să mergem dar cu toţii ţinându-ne de talie, să continuăm sceneta în tânăra Mangalie...*”

şi când, pentru prima oară, înotam noaptea într-o mare caldă ca ceaiul, susurătoare ca şampania...

Dar ce nu se petrecea în acei ani de început de „eră”?

Mergeam în fabrici şi în cartiere, înjghebând spectacole compozite, coruri, recitări, scenete, cu „forţe locale”. Aduceam textele („Pentru tine, o, democraţie” de Walt Whitman, dar şi

„Cruce fascistă cu gheare” de Dumitru Corbea – pe vremea aceea nu aveam poezii proprii, adecvate momentului, de oferit), dirijam, regizam – până când, chemată la „Sector”, mi s-a înmânat un program-tip pentru viitoarele manifestări care trebuia executat la literă. Şi, Doamne, ce convenţionale şi rigide erau acele texte care, evident, m-au indispus din punct de vedere estetic fără a-mi revela încă prognozele ameninţătoare a ceea ce avea să se întâmple nu peste mult timp...

Participam la manifestaţii de stradă, alături de muncitorii mei de la „Vulcan” cu care pusesem în scenă un spectacol, în

Piaţa Palatului, scandând „Jos Rădescu, moarte lui, moarte asasinului” – nu prea ştiam cine era Rădescu, dar Partidul ne dăduse „indicaţiile” şi, oricum, s-a tras în noi (un amic cineast a fost împuşcat în picior, care, ulterior, i s-a amputat), m-am trezit strigând: „Înapoi! înapoi!” mulţimii care începuse să se împrăştie – luam, cum ar fi zis Jules Romain, „un hain de mulţi lude”...

Trebuie să menţionez şi expoziţia suprarealistă a lui

D. Trost, Paul Păun, Virgil Teodorescu (acesta din urmă prezentând „fumaje”, adică sticle de lampă de gaz „diferit afumate”!).

De asemeni, extraordinarele curitmii şi dansuri ale incomparabilului Trixi Checais (am compus şi cu câteva piese pentru el, l-am acompaniat de câteva ori la pian – să mai spun că, ani mai târziu, acest mare dansator a fost trimis la Canal pentru delictul de

homosexualitate de unde a revenit tară a-şi reveni cu adevărat...).

Tot atunci a reapărut şi Geilu Naum (sper că nu încurc cronologia) cu care am rămas prieteni pentru mulţi ani şi cartea

Un lup văzut printr-o lupă, cu care ne jucam găsindu-i diferite variante (una a lui Marcel Breslaşu: *Un ins văzut printr-un însă*...).

Fusesem primită în Societatea Scriitorilor Români, Ion

Caraion îmi publicase câteva poezii în „Lumea" lui G. Călinescu.

Eram – sau mă simţeam – liberă, în aspiraţia mea de a fi

„Revoluţionară în viaţă şi în artă", aparţinând stângii avangardiste, alături de atâţia mari poeţi, pictori, dramaturgi etc. din toate ţările lumii – uniţi-vă!

(Amintesc că, printre cântecele pe care le cântam cu tinerii de la „cartier" era unul cu textul aproximativ: „Ca şi tinerii din Franţa, noi vom lupta fascismul să-l zdrobim, să-l zdrobim, căci pâine, pace, libertate vrem, căci pâine, pace, libertate vrem s-avem; fascismul duce tineretul la război, dar tineretul vrea să scape de nevoi, am aşteptat, am aşteptat, am aşteptat, am aşteptat, destul atâta cât am aşteptat...", cântec care curând avea să fie scos din repertoriu datorită pomenirii

Franţei... Sau, însoţind două franţuzoaice din Rezistenţă care ne vizitau, am învăţat faimoasele versuri ale cântecului lor:

„Ohe, partisans, ouvriers et paysans, c'est l'alarme.

Demain l'ennemi connaîtra le prix du sang et des larmes...").

Nu peste multă vreme, acestea aveau să poarte pecetea infamantă de „cosmopolitism", singurul „import" cultural admis fiind cel din Uniunea Sovietică!

Paralel cu „libertăţile de expresie", în artă aveau loc alegerile trucate şi diferite acţiuni de oprimare – dar în locuinţa din

Poenaru-Bordea răsuna poezie şi muzică şi se perindau persoane şi personalităţi de anvergură.

Am simţit prezenţa geniului când urmăream, la Dalles, formidabilele recitaluri de improvizaţii pianistice ale lui Constantin Silvestri, uneori privindu-l desenând pe Georg Lowendal – dar niciodată ca atunci când mi-a fost dat să pătrund în

ZODIA ION BARBU

L-am întâlnit la cenaclul lui Miron Radu Paraschivescu pe idolul meu, cu sprâncenele lui drăceşti, cu ochii „lături de peşte" (vorba lui Mateiu Caragiale), cu bărbia sprijinită în bastonul ameninţător...

Citisem câteva poezii din manuscrisul meu la *scara 1/1*

și, la sfârșitul cenaclului, Ion Barbu mi l-a cerut spre a-l consulta.

Peste câteva zile, mama m-a chemat la telefon spunându-mi că mă caută Ion Barbu!!! Mă „convoca" la Capșa să discutăm manuscrisul...

M-am dus, paralizată de emoție, și am petrecut câteva ceasuri în fascinanta lui prezență. Făcuse adnotări, uluitoare pentru mine. (Aveam douăzeci și doi de ani și, deși credeam în talentul meu, nu mă așteptam la o atât de majoră „ungere"!)

„Stranie, mare poezie!", „De unde știința asta a vorbirii populare la o atât de subțire floare de târg?" (Peste numai unsprezece ani, tatăl lui Barbu însă Eugen formula altfel un comentariu la manuscrisul meu *Vârstele anului* – revenirea mea la poezie, în

1957: „De unde știe jidoavea asta atât de bine românește?", e vorba, evident de N. Crevedia...) și Ion Barbu continuă: „Ești mare, Nina Cassian!" Avea și obiecții la unele versuri: „Nu se putea alt final la o așa de rarisimă poezie?", „E un poncif nevrednic de Nina" – sau, la câteva poezii în limba spargă pe care tocmai o inventasem: „Nina Cassian, dacă pui în volum năzdrăvăniile astea, te ucid cu dreptul pe care mi-l dă marele, fără seamăn talent ce-l ai!"

Relația noastră literar-erotică-hipnotică a continuat câțiva ani (în care timp am cunoscut-o pe Monica Lovinescu și pe

Al. Rosetti – care mi-a dedicat o strofă: „*Privind figura ta înaltă/O, Nina, precum Carol Quintul/Eu mă încurc în labirintul/de gânduri despre-o Nină altă*" – O., o relație cu „ups and downs", eu purtându-mă cu o inadmisibilă dezinvoltură, cu inconștiența și chiar cruzimea tinereții, în ciuda venerației pe care o aveam pentru el (nu-i puteam spune „Dane", cum îmi cerea)

sau poate tocmai datorită acestei venerații care mă copleșea...

Voi purta veșnic pecetea vinovăției mele, a purtării mele haotice, cum scriam peste cincizeci de ani:

„*El, Marele El m-a iubit – n-am știut, nu m-am priceput, îi priveam chelia (era chel, Marele El), și sprâncenele răzvrătite și ochii în patru culori încrustați în orbite, și nu știam, nu mă pricepeam*.

De-aș fi știut, de m-aș fi priceput.

Ar fi trebuit să-i ling elipsa tălpii să-i pârjolesc mustața sub sărut, să fiu asemenea Domnișoarei Nebune.

— *Să mă mântui prin contagiune*..."

(*DesFacerea lumii*, 1997)

DEBUTUL

La scara 1/1, conţinând aproape toate poeziile adnotate de Ion Barbu (minus „spargurile"), a apărut în 1947 – 48.

Faza poetică pe care volumul o ilustrează începuse încă din 1945 şi, dacă ar fi s-o descriu azi, aş spune că se caracteriza prin liberă asociaţie, fantezie, culoare, evadând eu din închisoarea ermetismului excesiv care o precedase.

Fireşte, noul meu „stil" i se datora parţial şi influenţei lui

Mony Crohmălniceanu pe care aveam în sfârşit să-l întâmpin în carne şi oase, când mi-a intrat în casa din Poenaru-Bordea, cu umerii lui ascuţiţi, cu talia neverosimil de subţire, cu şoldurile neverosimil de înguste…

…Aşa îl evocam – helas! – după moartea lui, pe acel care mi-a fost prieten şi sfătuitor literar pentru mulţi ani, familiarizându-mă cu „fanteziştii" francezi, cu umorul negru, cu năstruşniciile avangardei de pretutindeni. (Eu eram oricum plasată pe această orbită, dar informaţiile şi comentariile lui mi-au stabilizat viziunea şi admiraţia lui entuziastă mi-a dat elan.) Tot el mi-a alcătuit volumul şi i-a dat titlul.

Al. I. Ştefănescu, pe care nu-l cunoşteam la ora aceea

(cred că lucra la Direcţia Presei), îl obligase pe directorul

Editurii Forum, Ocneanu, să publice „şi poeţi comunişti" dacă vrea să-şi păstreze editura.

Contemporanii mei (chiar dacă puţin mai în vârstă) erau

Ion Caraion (*Cântece negre*), Constant Tonegaru (*Plantaţii de cuie*), Margareta Dorian (*Ierbar*), desigur Geo Dumitrescu

(*Libertatea de a trage cu puşca*), pe care-l cunoscusem la un revelion unde venise direct din spital, cu o tunică militară peste pijama…

Şi, deci, prima mea carte de poezie, *La scara 1/1*, cu o copertă galbenă, a fost publicată în 1947—48, în cel mai nepotrivit moment posibil.

Apăruse în „Scânteia" articolul lui Sorin Toma „Poezia putrefacţiei şi putrefacţia poeziei", încercare de execuţie a marelui poet (cât de iluzorie şi de trecătoare din fericire!), articol care precedase doar cu o lună articolul lui Traian Şcimaru „«Să smulgem din noi înşine poziţiile de autoapărare ale capitalismului», pe marginea unei cronici literare asupra volumului de versuri al poetei Nina Cassian".

Iată un citat privind cronica lui Crohmălniceanu:

„Întregul articol este plin de nume proprii, de citate franţuzeşti şi nemţeşti din autori ca Hölderlin, Henry Michaux, Max Jacob.

Virginia Woolf sau, din scriitorii români, Blecher... *unii ar fi ispitiţi să creadă că autorul este un om foarte cult. El foloseşte nume pe care mulţi cititori nu l-au* (sic!) *întâlnit niciodată*... *A*

folosi numiri şi citate neesenţiale din autori pe care istoria nu i-a verificat ca pe nişte culmi ale culturii nu este decât un semn de înfumurare mic-burgheză”.

Şi două, scurte, despre mine: În *Nina Cassian, departe de a şefi produs o transformare adâncă, nu există încă voinţa de a lupta împotriva decadentismului burghez „*... şi *„*... *până nu se va hotărî să lupte cu hotărâre* (ce stil!) *până la doborârea lui definitivă împotriva duşmanului cuibărit foarte adânc înfiinţa ei”* ...

După cum se observă, locul analizei literare îl lua rechizitoriul ideologico-politic care, cel mai adesea, avea urmări în planul civil. Tinicheaua acestui articol a zdrăngănit la coada versului meu timp de aproape opt ani.

T. Şelmaru a fost unul dintre numeroşii torţionari – în frunte cu Leonte Răutu – care au chinuit şi desfigurat cultura şi pe reprezentanţii „înaripatei ginte”, vorba lui Ion Barbu, şi îi voi pomeni, din nefericire, de multe ori pe parcursul memoriilor.

Oricum, *La scara 1/1* şi o sonată pentru pian şi vioară pe care am executat-o la Ateneu au constituit ultimele mele acte de liberă creaţie până în 1956 când, la început cu oarecare timiditate, m-am regăsit şi când, de fapt, a renăscut Poezia.

ALI

L-am cunoscut pe Al. I. Ştefănescu la sfârşitul anului

1947.

Mai lucram la „Rampa”, săptămânal de artă, unde semnam Cronica literaturii dramatice, Cronica coregrafică.

Vitrina cărţii, cu diferite pseudonime: Maria Veniamin, Ana

Varga, Nic etc. şi cronica umoristică semnată Hortensia (debutasem în această arie la revista „Piţigoiul” unde am semnat succesiv Cezarina Pipotă, Haralambina Ficat şi Clementina Maţ, în veselă tradiţie suprarealistă...). „Rampa” a fost, de asemeni, una din ultimelereviste relativ libere întru reflectarea fenomenului artistic. În ianuarie 1948, şi-a încetat apariţia.

Ali, spre deosebire de Colin, nu era nici înalt, nici frumos, nu fusese ilegalist, nu-i plăcea poezia modernă, dar m-am îndrăgostit de el până peste cap şi fără argumente.

Cuplul nostru s-a edificat la revelionul acelui an.

1947-1948, în casa Veronicăi Porumbacu. Cartea lui Paul

Georgescu, *Revelionul*, pomeneşte în cunoscutul lui stil sarcastic de cele trei „restructurări” care au avut loc cu acest prilej:

propria lui soţie, Marta, îl părăsea pentru Charlie Kormos.

Veronica îl părăsea pe Eugen Stănescu pentru Mihai Petroveanu, eu însămi mă îndreptam cu toată fiinţa mea spre ALI. Ştefănescu.

Am divorţat de Colin în mai 1948 şi, peste o lună, m-am căsătorit cu Ali. În septembrie al aceluiaşi an, mi-am început jurnalul.

Întrucât această cu adevărat mare iubire din viaţa mea a durat treizeci şi şase de ani, până la moartea lui Ali, ea va ocupa masive porţiuni din memorii, relaţia noastră, cu toate conflictele ei, dar, mai ales, cu extazul pe care mi l-a oferit nu o dată, înlocuind apetitul meu pentru feerie şi vrajă cu beţia (licoarea magică) a Iubirii…

Ochii lui, înguşti ca de motan somnoros, verzi-căprui cu pistrui aurii, gura lui frumos desenată şi strigătele lui: „te iubesc, te iubesc!” pe străzile Braşovului unde eu îmi petrecusem copilăria şi el adolescenţa, (într-o scurtă călătorie) şi întoarcerea noastră la Bucureşti, mergând la Teatrul Maria Filotti (eu urmând să scriu o cronică) şi fiind incapabili să urmărim piesa pentru că ne priveam unul pe altul, numai noi doi, şi plecând apoi spre casă, călcând ca pe o pernă pneumatică, efectiv plutind…

Când mă ascultase cântând la Ateneu sonata mea pentru pian şi vioară (cu Mircea Săulescu) i-a spus surorii lui care stătea lângă el: „eu cu femeia asta am să mă însor”.

Ceea ce s-a şi întâmplat, la 26 iunie 1948. Ali era orfan de ambii părinţi, de la nouă ani, faţa lui ridată îi adusese porecla de

„Copilul bătrân”, a urmat şcoala cu certificat de paupertate, fiind premiant –, şi s-a ataşat de familia mea, de bunica din partea tatii, de tata şi de mama mea (cu care nu mă înţelegeam…).

Nu mai locuiam cu părinţii – ne mutasem pe bulevardul

Bălcescu nr. 9 unde am stat pe o perioadă de douăzeci de ani – ei rămăseseră în Poenaru-Bordea, în acea casă care adăpostise atâtea prezenţe de seamă şi aci trebuie să pomenesc de un

„Vizitator” care avea să devină „cel mai mare poet de limbă

germană după Rilke”.

PORTRET ÎN LUMINĂ ŞI UMBRĂ:

PAUL CELAN

Nu ştiam atunci, în 1945—46, că tânărul cu ochi melancolici, cu faţa prelungă, era destinat să fie uns POETUL cel mai aclamat în ultimele decenii ale secolului 20! Petre Solomon descrie relaţia mea cu Paul în cartea lui *Paul Celan, dimensiunea românească*:

„În legătură cu prietenia dintre Nina şi Paul, adaug că ea s-a cimentat şi în temeiul unui respect reciproc pentru harurile lor poetice, nu numai pe baza practicării în comun a aceloraşi divertismente (se referă la jocurile noastre suprarealiste, la cântecele, unele deocheate, pe care le cântam, la hohotele de râs care acompaniau lectura „ioachimelor”, o variantă locală a

„Delicioaselor cadavre” etc).

Cunoştinţele solide de limbă şi literatură germană făceau din Nina o interlocutoare avizată şi competentă într-un domeniu în care Paul se simţea cel mai la largul lui. (...) *Preferinţele amândurora în materie de poezie erau cam aceleaşi: Apollinaire.*

Desnos, Éluard, Esenin, Rilke, Arghezi, Ion Barbu.

În prezenţa Ninei, Paul devenea foarte volubil, «priza» se făcea numaidecât, fără încetineli protocolare, chiar dacă înapoia acestei volubilităţi unele complexe şi temeri puteau rămâne la pândă. Exista între ei şi o anume cochetărie, expresie a atracţiei reciproce, dar şi a distanţei pe care o constatau, vrând-nevrând”.

Adevărul e că mă simţeam egala lui Paul, cu aceleaşi

„Drepturi la eternitate”!

„Între cei doi poeţi existau deosebiri adânci, izvorând din dalele lor biografice, dar şi din temperamentele respective; însă aceste, deosebiri nu-i împiedicau să comunice şi să comunieze, sub semnul unei înrudiri spirituale la fel de profunde ca şi deosebirile amintite”.

Petrică avea, pe lângă altele, marea calitate de a fi un prieten devotat, păstrător cu sfinţenie a oricăror înscrisuri, oricât de neînsemnate (în aparenţă), ale celor apropiaţi lui, fără bănuiala că ar investi în biografia unei eventuale posibile celebrităţi. Spre deosebire de el, eu eram mult mai neglijentă (am rătăcit scrisori importante de la Paul, de la Marin Preda etc).

Totuşi, am publicat la New York un amplu eseu despre Paul în revista de prestigiu „Parnassus – Poetry în Review”, bazat pe zestrea

bogată a memoriei mele, în care povesteam întâlnirile noastre în ţară şi „vingt ans après”, după plecarea lui, până la ultima, petrecută la câteva luni înainte de sinuciderea lui prin aruncare în Sena. (Mulţi ani mai târziu, Gherasim Luca, la o vârstă venerabilă, urma să facă un gest similar, lăsând o notă cum că „în lumea asta nu e loc pentru poezie...”).

Cred că deosebirile dintre noi la care se referea Petrică vizau convingerile mele comuniste, în contrast cu experienţele lui Paul care cunoscuse şi „descifrase” prezenţa sovietică în

Bucovina...

Oricum, el va fi pomenit la diferite intervale în aceste pagini de amintiri, ci, adumbritul, niciodată umbritul meu mare prieten şi poet, cel care continuă să existe în „Twilight zone” şi în lumina supravieţuitoare a poemului...

* * *

Şi acum mă sui în maşina timpului şi mă întorc în

1948

SEPTEMBRIE

Încep caietul la o filă neagră...

Dat; *mai întâi, de ce un „jurnal”, când n-am avut* niciodată *tentaţia acestui „gen”, perseverenţa necesară unor consemnări ritmice – parţial, dintr-o mai veche prejudecată*

(dispreţul faţă de proză al poeţilor, faţă de relatările insuficient transfigurate), dar, mai ales, din pricina faptului că trăiesc cu o asemenea intensitate încât mi se pare brutal şi falsificator să opresc „clipa în loc”...

Acum doisprezece ani, deci la începutul adolescenţei mele, lipsa de evenimente era atât de copleşitoare încât începusem un fel de jurnal în care mai degrabă îmi „făceam mâna”, descriind anotimpuri, exagerându-mi tristeţile şi singurătatea, scriind câte o poezie întunecată şi misterioasă, în umbra lui Eminescu...

Pe la şaisprezece ani, când aş fi putut relata pe larg prima mea mare iubire şi suferinţă, am ezitat, din orgoliu sau superstiţie, să-mi descriu eşecul.

Iar acum... *cred că scriu aceste pagini pentru a ţine piept jurnalelor lui Ali, patru caiete masive în care îşi notează cu minuţiozitate întâmplările vieţii lui şi, cu masculină dezinvoltură, amorurile de calitate discutabilă (chiar dacă el le înnobilează, uneori, cu acea pasiune pe care o manifestă şi faţă de mine)*.

Ce păcat că prima referinţă la dragostea noastră e ştirbită de înstrăinare, ciudă şi alte componente confuze. Într-atât nu-l iubesc la ora asta încât ar fi mai onest faţă de mine să amân relatarea unor zile oribile pentru o clipă cu mintea mai curată.

Ceea ce o să şi fac.

1975, SATUL 2 MAI

Caietul început „la o filă neagră" acum douăzeci şi şapte de ani a continuat cu un şir de caiete al căror destin va curge înainte, paralel cu şi dincolo de comentariile astea, până când distanţa dintre mine şi mine se va micşora într-atât încât să facă inutilă existenţa unui „jurnal dublu".

Mi s-a părut necesară compunerea unui „jurnal al jurnalului" pentru că sutele de pagini care însoţesc mai mult de jumătate din viaţa mea se dovedesc la recitire revelatorii (cel puţin pentru mine) prin reflectarea, naivă până la caricatură, a evenimentelor de ordin ideologic şi etic petrecute în agitata istorie a României după cel de al doilea război mondial, istorie cu care mă identific şi de care mă delimitez periodic, precum şi prin dezvăluirea, aş zice exhibiţionistă, a fiinţei mele

„Supradotate" şi „subdezvoltate" (adică incapabilă de maturizare) în acelaşi timp.

Fireşte că, din stimă faţă de semnificaţiile majore şi faţă de cititor, nu voi extrage din caietele de până acum decât pasajele capabile să precizeze o evoluţie obiectivă şi subiectivă, să-i informeze pe cei interesaţi despre fenomenul artistic şi contextul dramatic în care a avut loc şi, în ultimă instanţă, de cea care scrie aceste rânduri... Cu bună ştiinţă, voi evita referirile de prea crudă intimitate la viaţa mea erotică nerenunţând însă la pulsaţia ei esenţială, nici la întâmplările cele mai expresive.

„Zilele oribile" de care pomeneam în prima însemnare din septembrie se referă, hiperbolizant, la conflictele începutului meu de căsnicie (a doua). Aveam douăzeci şi trei de ani şi împlinisem trei luni de la căsătoria mea cu Ali Ştefănescu (am sărbătorit de curând a 27-a aniversare). Tonul excesiv cu care, şi de atunci încoace, consemnez disputele noastre dovedeşte caracterul juvenil şi pasional pe care-l păstrează sentimentele mele pentru el.

DIFICULTATEA DE ADAPTARE LA CUPLU

ŞI O SURPRIZĂ

Aceeaşi apatie în relaţiile cu AU. Ca să povestesc ce s-a întâmplat, ar trebui să descriu mai ales o atmosferă, faptele în sine fiind destul de mărunte.

Cum a fost? AU a vrut neapărat să mă ia de la Societatea

Compozitorilor. În paranteză fie zis, de câte ori am fost cu el la cenaclu, se plictisea şi voia să plece. E oare opac la muzică?

În stradă ne aştepta Mony ca să mergem împreună la

Petrică şi Yvonne. Eu eram cu sufletul afânat de muzică – dar

AU se vădea a fi în dispoziţie superficială, l-aş fi vrut grav, el făcea glume. În tramvai, l-am privit serios şi i-am spus: „Te rog foarte mult, nu vreau să mă iubeşti în joacă astă-seară!” Sau cam aşa ceva. Rezultatul? O nouă serie de „mutre” drăguţe, iresponsabile. Contrastid dintre stările noastre psihice se accentua. AU a început să tacă. Tace şi tace. La Yvonne, îmi iau inima-n dinţi şi-i spun: „Te rog, AU, am mare nevoie de tine.

Iubeşte-mă!”

Nu ştiu ce a înţeles, dar toată seara a stat mofluz ca o furculiţă cu un singur dinte. Rece, apatic, distant. Jany, Mony.

Nel, Petrică, Yvonne – iată cei care în mod regulat trebuie să aibă în faţă aspectul unei căsnicii plictisite şi plicticoase. Nu că aş avea nevoie de o demonstraţie – dar toţi aceştia sunt prietenii mei buni iar dacă eu m-aş purta la fel cu prietenii lui AU, sunt sigură că s-ar simţi jignit. Mai ales că nu-i ceream nimic special, ci doar continuarea felului nostru firesc de a ne purta.

Orele treceau şi Ali era din ce în ce mai inexpresiv. Toane ieftine, lipsă de consideraţie – asta cred că stă la baza atitudinii lui. Pe drum spre casă – neant. Acasă, proasta de mine aşteaptă o explicaţie. Care nu vine. Stă trântit în albastra lui pijama, fără un cuvânt. Văzând că tace şi recapitulând seara în gând, izbucnesc: „AU, ce înseamnă asta?” Tresare, aţipise probabil, se uită la mine candid şi-mi cere mie *explicaţii. Revoltată, îi întorc spatele. Plâng un ceas încheiat – şi adorm.*

Asta. s-a întâmplat alaltăieri. De atunci, nu vorbesc cu el.

Azi dimineaţă a plecat fără să spună la revedere. Ce caraghios!

Sunt insensibilă. Mă îngrijorează faptul că mă pot simţi uneori atât de înstrăinată de el.

Oricum, până nu explică, până nu ispăşeşte la sânge – drum către mine nu el

1.975, SATUL 2 MAI

Ce orgoliu dictatorial! Când apucaseră să se şteargă sfielile şi complexele de inferioritate care îmi dominaseră adolescenţa bântuită de jind de iubire, de dorul care părea zadarnic de a mă implica într-un sentiment spectaculos (şi împărtăşit, fireşte)?!

Pe la şaptesprezece ani, chinul solitar a luat sfârşit.

„Sexul opus nu mi s-a mai opus", m-am măritat cu

Jany (de care m-am despărţit datorită neastâmpărului meu vital, lăcomia – păcat capital!), Petrică Solomon a fost un timp îndrăgostit de mine, la fel şi Mony, care, de asemeni, m-a iubit platonic ani în şir şi căsătoria mea cu Ali l-a afectat profund... aşa că e lesne de înţeles de ce, în faţa foştilor mei „adoratori" nu-mi convenea să apar în postura femeii care a ales greşit şi

care plăteşte pentru greşeala ei. Tot astfel se explică şi

„Toanele" lui Ali în acest grup de prieteni atât de

„Speciali" cu care se simţea fără îndoială comparat şi cu care, de fapt, n-ar fi trebuit să se considere în competiţie, el fiind învingătorul!

SEPTEMBRIE, BUCUREŞTI

Acum? Acum... e bine. Totuşi, am discutat aseară două ceasuri despre poezie şi iar m-au deranjat din nou părerile lui tradiţionaliste ba chiar învechite. Cu cât are mai puţină dreptate, cu atât e mai categoric. Eu mă aprind, el citează apatic din cine ştie ce teoreticieni. L-am rugat să-şi pună capul la contribuţie. Nu poate sau nu vrea. (Ce bine că am întrerupt facultatea şi am învăţat să gândesc mai mult de una singură.)

Ce e de făcut? Dilema Ali-Poezie e ameninţătoare şi o recuz!

*

M-au chemat pentru mâine la Direcţia muzicii ca să controlez texte. Tot până mâine trebuie să scriu un articol pentru „Flacăra" despre Cenaclul Compozitorilor Români. De când cu desfiinţarea „Rampei" n-am mai scris niciun articol aşa că mă pregătesc cu plăcere.

*

O surpriză: tovarăşul Boldici, din biroul Cenaclului

CGM. A pus acum trei luni mâna pe condei – şi scrie lucruri remarcabile. Poziţia mea în acest cenaclu s-a consolidat serios.

Oamenii par să-mi acorde credit iar eu caut să nu le înşel încrederea. Am izgonit toate vechile mele înclinări formaliste, fac o critică pe *cât pot mai concretă şi mai constructivă – pe de altă parte, experienţa mea poetică sper că nuanţează explicaţiile, face incursiuni în tehnica propriu-zisă – într-un cuvânt, foloseşte. Participanţii cresc de la*

o ședință la alta – și eu odată cu ei.

1975, SATUL 2 MAI

Se observă ușor pătrunderea unui vocabular semijurnalistic, cu formulele strecotipe ale momentului, vocabular care, timp de aproximativ zece ani, urma să se instaleze, înlocuind gândirea vie.

Şi iată-mă adoptând acest vocabular, cu credinţă şi aproape cu tandreţe, în însemnările mele intime, neobligată de nimeni, dar, în fond, devenind inconştient executantul docil al unei partituri date.

„Toate vechile (melc) înclinări formaliste" se referă la actul decisiv al debutului meu. Manuscrisul acestei prime cărţi de poezie primise parafa entuziastă a poetului Ion Barbu, cel pe care, de ani de zile, îl idolatrizam, considerându-l Poet între poeţi.

E inutil să spun cât m-a fericit o atât de expertă şi ilustră recunoaştere, la vârsta când nevoia de afirmare e una din componentele evoluţiei personalităţii.

Editarea cărţii însă, la sfârşitul anului 1947, mi-a prilejuit o „afirmare" pe care nu mi-aş fi prefigurat-o nici în cel mai îndrăzneţ coşmar.

Imediat după apariţia cărţii, salutată favorabil în revista „Contemporanul" de Ovid S. Crohmălniceanu, au apărut în „Scânteia", organul oficial al Partidului, trei articole consecutive de desfiinţare a amândurora, dar cu precădere a mea, în care eram acuzată de atitudini duşmănoase, de decadentism, de ipocrizie etc.

Semnate de Traian Şelmaru – personaj funest, ulterior secretar al Uniunii Scriitorilor – aceste articole mi-au produs un șoc existențial nu prin faptul că ar fi reprezentat un „insucces" literar (risc asumat, la urma urmei, odată cu ieşirea în arena publică), ci pentru că acele aserţiuni erau făcute de către un înalt for de

Partid – iar eu credeam în acel Partid! Cuvântul oficial n-avea cum să fie nici greşit, nici rău intenţionat, acei oameni care semnau în „Scânteia" trebuiau să aibă dreptate, altminteri temeliile lumii mele s-ar fi clătinat!

La vârsta mea de atunci, n-aveam şi nici nu-mi propuneam să am puterea de descifrare a mecanismelor complicate şi obscure care animă istoria.

Rănită şi stupefiată, am încercat cu fervoare să-mi modific stilul şi să-i conving pe „mai marii mei" de buna mea credinţă. Efort zadarnic întrucât „rămăşiţele formaliste" au continuat să-mi fie reproșate timp

de aproape un deceniu, iar acest proces al transformării mele (de fapt, o involuţie) mi-a marcat până la desfigurare o etapă importantă a tinereţii mele artistice şi poate întregul meu destin.

Astăzi, mi se pare evident că pluteam în plin misticism, nevoia mea de *a crede* fiind mai puternică decât aceea de *a cerceta*, atitudinile mele estetice, opţiunile şi certitudinile mele de până atunci dispărând mistuite de focul acelei „crize mistice”.

*

Prezenţa mea în cenaclul muncitoresc reprezenta pentru mine un semn de încredere din partea Partidului şi un test al capacităţii mele de a comunica şi cu alte medii decât cele intelectuale. Un complex de inferioritate şi de culpabilitate îmi însoţeau eforturile de integrare; mi-era ruşine de mâinile mele delicate a căror singură muncă fizică o constituiau exerciţiile pianistice, de trăsăturile mele atât de ieşite din comun – şi iată că după atâta jind de *diferenţiere*, visam acum să nu mă deosebesc de clasa muncitoare.

Cât despre „marea surpriză”, tovarăşul Boldici – ce să mai zic? Acelaşi respect superstiţios, aceleaşi misterioase vinovăţii mă făceau să exalt măruntă îndemânare a „croitoraşului isteţ” (nici măcar un mare muncitor – miner, oţelar – ci un mic meseriaş), ajuns mai târziu obscur funcţionar al Uniunii Scriitorilor, mort prematur şi uitat (după cum se vede, nu şi de mine...).

SEPTEMBRIE, BUCUREŞTI

Duminică dimineaţa, Ali a avut un acces de dragoste cu ochii închişi. Spune că m-a iubit ca niciodată. A şi plâns când a trebuit să deschidă ochii.

Apoi, am plecat cu o maşină de tip vechi spre părinţii mei.

Ca „perechea regală” înainte de asasinat...

Seara, am citit din Caragiale.

Ieri, luni, catastrofă! Aflu că, în şedinţa criticii, Ali a ţinut morţiş să se consemneze în studiul pregătitor cum că „Rimbaud şi Mallarmé nu sunt poeţi mari”. Nu protesta cumva împotriva cuiva care ar fi afirmat că aceştia ar fi poeţi mari – nu, pur şi simplu, voia să se stipuleze că nu sunt.

Mony care mi-a povestit totul era revoltat şi, pentru prima dată, nu m-am simţit în stare să-l apăr pe Ali.

Seara, am izbucnit, pare-se într-un mod destul de vehement, dar convingător. I-am spus lui AH tot ce gândesc despre poziţiile lui faţă de

artă, faţă de opţiunile mele, faţă de structura mea în ultimă instanţă. Socot că n-am exagerat şi că n-am fost dură peste măsură. I-am spus că el nu e nici măcar acel „sujet” pur, nealterat, inocent, în care arta mai are şansa să pătrundă, ci că e obtuz, pervertit de propriile lui incapacităţi şi erori. Că-l simt un duşman al meu şi al artei mele. Că asta m-ar putea face să divorţez. (I mean it!) *Că nu iubeşte arta. Mai ales asta. Am suferit mult spunându-i-o pentru că el e soţul meu şi, iată, e aşa cum e…*

Ali susţine că „pe jumătate” l-am convins să nu se mai hazardeze, că o să discutăm mai des despre toate astea şi că eu îi sunt mai de preţ decât arta (eu n-am să pot spune niciodată ceva similar). Am acceptat, obosită, să ne culcăm, să ne iubim.

PORTRET ÎN PARANTEZĂ (NEL, ION COSTIN)

Pentru că l-am pomenit printre prietenii mei, trebuie să-l invoc pe insul bizar şi excepţional pe care l-am cunoscut la

Mangalia, în 1945—46. Se „purta elegant”, cu şort şi cămaşă de balonzaide (nu eram obişnuiţi cu aşa ceva), era mic de stat, cu păr puţin şi dinţi frumoşi, excelent înotător şi practicant de

Yoga, fusese (sau mai era) angajat la Agenţia de ştiri Rador (sau

Havas), atoateştiutor, un veritabil erudit, cunoscător de limbi străine, călătorit, chiar şi în America şi într-o insulă numită Gao în care porcii umblau pe uliţe asemeni câinilor…

Curând, acea agenţie s-a desfiinţat şi Nel a rămas „pe drumuri”. Nu ştiu de ce nu şi-a găsit o slujbă având în vedere multiplele lui capacităţi – poate că asta se datora „originii nesănătoase”, e posibil să fi fost neam de moşieri întrucât

„Operele” lui se pare că se aflau undeva, ascunse la ţară. Nu am habar despre ce opere e vorba, poate romane, poate poezii, Nel nu mi-a arătat niciodată decât, parţial, un eseu despre dans, domeniu în care era expert. Ţin minte că m-au impresionat acele pagini, de mare erudiţie.

A publicat o traducere din Maiakovski, extrem de laborioasă, căreia îi obiectam vocabularul prea compact, aglomerat de arhaisme (folosea „crov” în loc de sânge etc), care, după părerea mea, denota o oarecare lipsă de simţ artistic – dar am mai cunoscut eseişti străluciţi, cu o gândire impecabilă, dar iară un deosebit talent creator care, însă, chiar asta jinduiau să fie mai presus de orice *scriitori* (printre alţii, chiar Mircea Eliade, ale cărui romane sunt mult sub nivelul

contribuţiei lui ştiinţifice).

Nu cunosc opera lui Nel, când raara întors în România

(prima vizită am făcut-o în 1991), am aflat că murise, nu ştiu dacă Barbu Brezianu care m-a contactat a reuşit să descopere acele ascunse la ţară manuscrise – dar cred că nu greşesc considerându-l pe Ion Costin drept una din multele victime ale regimului. E inadmisibil ca un om ca el să nu-şi exercite multiplele capacităţi, să nu-şi fructifice vasta cultură şi să dispară în obscuritate, nelăsând nicio urmă notabilă!

Ca şi o altă mare victimă de care am pomenit, Trixy

Checais, fără îndoială cel mai mare dansator pe care l-a avut

România. Format la şcoala lui Harald Kreutzberg şi Iris

Barbura, dăruit de natură cu un trup suplu şi plutitor, a căzut pradă „principiilor" rudimentare, brutale şi demagogice care guvernau arta în acea perioadă. Creaţiile lui au strălucit în primii ani după război, marcând generaţia tânără (nu şi „generaţiile", deoarece, în scurt timp, dansul modern a fost interzis, singura formă coregrafică permisă fiind baletul clasic de tradiţie rusă şi dansul cu elemente folclorice). La această situaţie generală, s-a adăugat o trăsătură particulară: Trixy era homosexual, drept care a fost trimis pentru un număr de ani la Canal, la muncă forţată.

(Nu-mi vine să cred că această „trăsătură" e încă discutată în controverse parlamentare în România de după Revoluţie…)

Cum nu cred că există filme care să-l înfăţişeze pe Trixy dansând, el rămâne doar în memoria noastră, a lui Irinel Liciu, a lui Miriam Răducanu, a mea, şi a altora, pentru cât vom mai dura şi noi…

SEPTEMBRIE, BUCUREŞTI

Azi dimineaţă, la comisia pentru controlul textelor, tov. David, auzind că actualmente nu am serviciu, mi-a propus să intru la Societatea de Radio, la resortul cultural unde lucrează el. Mi-ar plăcea să lucrez la Radio, din multe puncte de vedere. David m-a lăsat să înţeleg că nu e vorba de un timp foarte riguros. De asemeni, aş putea – de ce nu? – să-mi recit versurile la microfon, să-mi cânt compoziţiile…

*

Cu Ali, aseară, alt scandal. Am socotit că, exceptând această Duminică, zece zile s-au evidenţiat prin certuri.

S-a apucat să „facă ordine „prin sertare. E una din maniile lui. M-a lăsat să mă duc singură să mă culc. Peste un ceas, soseşte ţinând în mână manuscrisul romanului său (care a purtat titluri succesive: Sexe,

Exces de erotism, Bezmetica horă etc.) *şi începe să-l răsfoiască* cu *multă atenţie ca să descopere nu se ştie ce*. *Ali cunoaşte relativ proasta părere pe care o am despre lucrarea lui, atât în ce priveşte realizarea artistică, dar, în special, în ce priveşte persoana autorului însuşi, aşa cum reiese din pagini*: *frivol, inconsistent, ieftin, amoral, lipsit de preocupări serioase* etc. (*e doar un roman autobiografic*!).

Găseşte de cuviinţă să-mi citeze pasaje pornografice, zâmbind ironic (*sper că la adresa lui însuşi*). *Asta în timp ce pe mine nu mă suportă să-i citesc din fostele mele creaţii* (*cu adevărat literare*) *fără să adoarmă sau să spună că nu-l interesează*. *Şi asta când, cu o zi înainte, azvârlise cu gunoi în*

Mallarmé şi Rimbaud!

*

Câteva, zile mai târziu. *Constat că, neavând serviciu, scriu aproape cu regularitate în acest caiet. Lasă că am şi de ce*.

Sunt în prada unei „emoţii violente”. *Acum un sfert de oră, mergând cu Ali pe stradă, înlănţuiţi ca de obicei, ne-am întâlnit cu fosta lui mare iubire*: *Sanda*.

Ţineam de mult să o văd. *AU a salutat-o*. *L-am privit*.

Mi-a mărturisit, drăguţ şi sincer, că e şi el emoţionat. Adică nu numai eu, deşi emoţia mare cred că a fost de partea mea. *AU*

habar n-are ce puternic am participat eu la toată povestea lor, în romanul lui, în jurnalul lui, în relatările lui verbale.

De Sanda s-a despărţit de mai bine de un an în condiţii, după părerea mea şi întrucâtva şi a lui, dezastruoase, penibile.

Pretinde că n-o mai iubea când m-a întâlnit pe mine. *Totuşi, astăzi, aş fi vrut să nu se rezume la un simplu salut, ci s-o oprească şi să vorbească cu ea*. *Mai bine zis, n-aş fi vrut să dorească să stea de vorbă cu ea, dar să n-o facă din pricina mea*.

Câţiva paşi mai încolo, mi-a cumpărat violete (*un mic omagiu cu semnificaţie*…).

Personal, aş dori chiar să ne vedem în trei pentru că mă simt tare. *Foarte tare*.

Pe de altă parte, ceva necurat în mine doreşte ca ei să se vadă în doi. *Dacă-i arde, s-o sărute chiar*. *Ador verificările. Îmi creează o dureros de agreabilă distanţă*. *Probabil că, dacă ar invita-o la noi, Sanda ar refuza „cu demnitate”*. *Treaba ei*!

Treaba lor!

„Ei”, „lor” – iată-mă deja departe!

*

*Jany, ieri, la „*Flacăra*” – neschimbat. Faptul că n-a mai fost în stare să scrie un timp – nimic nu se reflectă pe figura lui placidă.*

Aseară au fost la mine Petrică, Yvonne şi Mony. (Ali a venit de abia după plecarea lor din cauza unei şedinţe.)

Am discutat despre artă. Mony, la sfârşit, a făcut o aluzie răutăcioasă la adresa lui Ali şi mi-a sărit ţandăra. Înţeleg că Ali o să rămâie veşnicul lui duşman pentru că mă are pe mine.

Totuşi, nu accept să-l jignească în prezenţa mea. Ne-am despărţit supăraţi.

*

Din nou mă gândesc la întâlnirea cu Sanda. AU nu s-a luat după ea – dar de unde ştiu eu că, dacă nu eram de faţă, n-ar jî făcut-o? Nu-mi plac strigoii. Nu vreau că AU să aibă nostalgii cărora să nu le dea curs din pricina mea. N-am nevoie de concesii. Pe mine trebuie să mă iubească integral/ *Sunt şi rămân*

Nina Cassian!

1975, SATUL 2 MAI

Doamne, ce mincinoasă puteam fi! Trec peste procentul de sfidare (ştiam că Ali îmi va citi jurnalul şi că, dacă n-o va face din proprie iniţiativă, îl voi sili eu), dar constat că, într-adevăr, mă credeam „foarte tare”, voiam într-adevăr „verificări”, eram convinsă că rezist. Cu timpul, păstrându-mi trăsăturile „necurate”, având în continuare „sadismul adevărului” şi asumându-mi deseori „structura Lilith”, a trebuit să mă recunosc nu o dată învinsă.

Aveam nevoie de concesii. Neputând obţine

„Integralul”, m-am mulţumit cu „parţialul”. Am aflat că „sunt”, dar că nu „rămân” Nina Cassian, în sensul trufaş, olimpian, visat cândva. Ceea ce nu înseamnă că, pe vremea tinereţii mele lipsite de înţelepciune, măsură, experienţă, toleranţă, nu am realizat totuşi o serie de succese, forţând realitatea, intimidându-mi partenerii – pe când mai târziu, câştigând în înţelegere, n-am fost scutită – dimpotrivă – de eşecuri grave şi spectaculoase.

Oricum, tânjind după echilibru, am avut parte de fericiri şi de nefericiri care sunt, la urma urmei, o formulă a echilibrului.

OCTOMBRIE, BUCUREŞTI

Ieri am avut o după-amiază superbă cu Ali pe care l-am privit

îndelung, detaliindu-i cu delicii şi adoraţie fiecare trăsătură şi uimindu-mă că e al meu. Cu Jany n-am trăit niciodată asemenea clipe. Sete inepuizabilă. Prospeţime. Extaz.

*

Tot ieri, după teatru (o piesă mediocră şi o punere în scenă kitsch), am fost la un restaurant insipid, cu Jany şi Geo.

Toţi – afară de mine – mai mult sau mai puţin plictisiţi. AH, ca de obicei, când suntem în „societate „sau cu bărbaţi care-mi fac curte. Un singur eveniment mai nostim: un „grafolog expert”.

care, trecând pe la masa noastră, i-a spus lui Ali că e un „mic

Casanova „şi mie că sunt cea mai inteligentă persoană de la masă.

*

Azi e luni. Încep o săptămână de multă şi multiplă muncă.

Sâmbătă seara, după şedinţa „Flăcării”, am fost la cârciumă în următoarea formaţie: Ali, Geo Dumitrescu, Petru

Dumitriu şi Victor Tulbure. Cu Petru, am scris un roman absurd, improvizat. N-am să mă satur niciodată de minunatele jocuri moştenite de la suprarealişti. Victor – violent, mai ales când l-am sărutat pe Geo pe obraz. AU m-a luat de câteva ori posesiv în braţe. Mă conduc cu toţii până acasă – Victor îmi cumpără garoafe drept care Ali e din nou îmbufnat.

Acasă, Ali are un moment mărturisit de detaşare faţă de mine. îi par, cum mi-a spus, „mică, slabă, risipită” ...

Duminică dimineaţa îşi revine. Întâi îl mustru, apoi ne împăcăm.

Zi frumoasă. Citim „Istoria Partidului”.

1975.2 MAI

„Mică, slabă, risipită”... Evident. Cu antren şi dezinvoltură treceau săptămânile, cu şedinţe şi amiciţii şi cochetării, în timp ce sabia istoriei se ascuţea deasupra tinereţii noastre. Pe plan erotic, mă aflam în plină şi furibundă „încercare a puterii”, urmare certă a acelei crize din adolescenţă, a jindului fetei urâte după o mare dragoste improbabilă. (Dar oare astăzi, după atâta plenitudine amoroasă, cu dureri şi triumfuri deopotrivă de intense, pot eu considera cicatrizat vechiul complex?) Şi aşa treceau săptămânile, cu „colegi” al căror viitor se va dovedi atât de deosebit, cu Istoria

Partidului intrată în istoria cuplului meu cu Ali, cu porii inconştienţi deschişi spre toate întâmplările, fără alegere uneori, cu alegeri eronate alteori, cu, totuşi, un instinct al supravieţuirii morale

nu lipsit de criterii.

1987, NEW YORK

Iată şi cele trei destine atât de deosebite de care pomeneam mai sus;

Petru Dumitriu, fără îndoială cel mai mare prozator român de după război („c'est mon opinion et je l'admets”). A fugit din ţară în 1958, stabilindu-se în

Germania de vest.

Geo Dumitrescu trăieşte în România, n-a mai scris poezii de un număr incalculabil de ani, dar creaţia lui intelectual-ironică, incisivă şi lipsită de prejudecăţi a adus o dimensiune necesară peisajului literaturii române.

Victor Tulbure, al cărui debut se caracteriza printr-un oarecare farmec al limbii şi muzicalitate, este, la ora asta, unul din barzii oficiali căruia i se datorează penibila „invenţie”: PCR – iniţialele

Partidului Comunist Român – înlocuite cu P. – Partidul.

C-Ceauşescu, R-România.

PRECIZĂRI

Dacă nu s-a observat deja, punerile în pagină, coloana din dreapta, coloana din stânga, diferenţa de literă au următoarea explicaţie:

Rândurile cu caractere italice sunt CITATE, fie din jurnalul meu, fie din poezii, ale mele şi ale altora, fie din cărţile sau cuvintele altora.

Coloana din dreapta cuprinde primele mele comentarii începute în 1975 la jurnalul meu.

Coloana din stânga redă comentariile mele newyorkeze, începute în 1987 (venisem în America la sfârșitul anului 1985 – dar n-am avut răgazul și vlaga de a-mi relua manuscrisul).

În sfârşit, rândurile care acoperă întreaga pagină, ca acestea, sunt cele din preliminariile la jurnal, din „portrete” şi din încă multele intervenţii care vor urma – şi ele sunt scrise în actualitate, completând şi lărgind aria, uneori sumară, a inscripţiilor precedente…

Cifrele se referă strict la anii în care mi-am scris jurnalul.

CREAŢIE

OCTOMBRIE, BUCUREŞTI

Aş vrea să spun câte ceva despre sonata mea pentru pian.

Am impresia că merge strună. Nu în pagină, ci în cap. De fapt, niciodată n-am compus cu plan – deci, cred că ar fi timpul. O aud *de la*

început la sfârşit. În două luni de lucru (nu la Bucureşti) aş putea termina primele trei părţi. Partea a patra mi-ar cere cel puţin o lună. Nu e vorba deforma generală, tradiţională în genere, ci de substanţa sonoră pe care o presimt, dincolo de temele notate.

Doresc intens să reuşesc sonata. Sunt convinsă că va fi o operă demnă de timpurile noastre, prin suflul ei revoluţionar. O bună bucată din viaţa mea atârnă de reuşita acestei sonate. O iubesc cu pasiune. Ca pe Ali. Vreau să lucrez liniştită.

*

Totuşi, e în mine un neastâmpăr, chiar un fel de panică – şi magnetismul irezistibil al vieţii cotidiene (triviale?) şi totodată teama că tot ce fac e insuficient şi minor… Când îmi respect orele de lucru, sentimentele, geloase, erup şi impietează asupra concentrării. Dar poate că asta este numai ce simt acum, pentru că mi-e cald, pentru că-mi caut un pretext să nu lucrez, pentru că singura comunicaţie cu oraşul e telefonul, numerele se fac încet, sună ocupat sau nu răspunde iar când răspund, oamenii sunt prinşi cu altele, îţi vorbesc cu o voce străină sau grăbită şi mă lasă cu două odăi goale în care aprind şi sting lampa fără necesitate. Dacă aş lua o carte să citesc, sunt sigură că ar fi netăiată…

1975, SATUL 2 MAI

Sonata despre care vorbeam cu atâta pasiune (de parcă ar fi fost însăşi Appassionata!) a fost într-adevăr compusă cu multă fervoare şi cred că se află şi acum în cartoanele Uniunii Compozitorilor sau ale

Radiodifuziunii.

Cred chiar că avea oarecari merite în stilul ei postromantic, cu epigonisme beethoveniene, schumanniene, debussiene, dar cu o evidentă naturaleţe a jetului liric.

Ceea ce este însă cu adevărat dramatic, este că ea a reprezentat pentru mine un pas înapoi sau, în orice caz, un pas alături, în evoluţia mea muzicală.

După mai multe piese de pian (printre care o temă cu variaţiuni, scrisă sub îndrumarea excelentului profesor Leon Klepper, temă despre care Ion Barbu a avut cuvinte de elogiu într-o scrisoare pe care mi-a adresat-o), compusesem o sonată pentru pian şi vioară, modernă şi, aş zice, de un profesionalism… spontan, pe care am executat-o la Ateneu, în două rânduri, cu doi violonişti deosebiţi. Dar, ca şi în literatură, începuse şi în muzică vânătoarea de vrăjitoare. Bitonalismul, atonalismul deveniseră cuvinte de hulă iar, în devotata

mea prostie, a „scăpa” de aceste inofensive stiluri mi se părea a mă „însănătoşi” (îl scoteam pe

„Necuratul” din mine, tonalismul venea de la

Dumnezeu – adică de la Partid şi Popor, celelalte

„Isme” purcedeau de la Satana – adică de la burghezia perversă), şi astfel, mă umpleam de eroare, fără să prevăd caracterul funest, involutiv până la autoanihilare al acestei prefaceri (din păcate, nu o prefăcătorie, drept care am plătit scump şi îndelung...).

*

Ce ciudat... Acel sentiment al după-amiezii, suspensie, singurătate, chiar anxietate, acel „timp intermediar”, avea să se concretizeze aproape douăzeci de ani mai târziu în poemul „Postmeridian” din volumul *Destinele paralele*.

Titlul îmi fusese sugerat de Mircea Ivănescu, într-o perioadă în care mă plângeam de sterilitate poetică, împreună cu alte titluri de asemeni devenite poeme.

„Cei *care* iu*besc sună la uşă,* iar *când deschizi* nu *e* ni*meni;* ci*neva a fugii* lăsând în *urmă o ectoplasmă sensibilă care dispare dacă respiri violent.*

Şi aşa, între cei care au plecat şi cei care nu au venit, stai tu, amorţit, desfigurat, ca un tatuaj al aerului”.

(„Postmeridian”, *Destinele paralele*, 1967)

NEW YORK, 1987

Ciudat, într-adevăr. Acum câteva luni, poemul tradus în engleză a apărut în „The New Yorker”.

declanşând cumva o nescontată şi nesperată nouă

„Carieră literară”...

OCTOMBRIE, BUCUREŞTI

Aseară, Ali îmi promite că o să citească din ceea ce scriu.

Bucurie de scurtă durată: *îi citesc două articole recente la care face obişnuitele lui observaţii nesărate. La sfârşit suntem amândoi enervaţi. Vraja s-a rupt. Ne culcăm, nu simt niciun impuls spre el, când nu ştiu ce tremur în vocea lui mă mişcă şi mă face să mă întorc spre el. De necrezut*: *Ali plânge şi vorbeşte mult, cu nespusă gingăşie, cu vibrantă iubire. Îmi spune că o să mă dea în căluşei (inspirat de tabloul Yvonnei de deasupra patului), că o să-mi fluture părul în vânt, că o să mă ia în braţe şi o să mă coboare şi o să continue să mă rotească*...

Am fost adânc tulburată, am plâns şi eu la pieptul lui – şi mi s-au

topit toate rezistenţele.

Ne-am iubit mult după care Ali m-a sărutat şi s-a dus să scrie articolul pe care trebuie să-l predea mâine.

OCTOMBRIE, BUCUREŞTI

Am ţinut o conferinţă – şi nu sunt mulţumită. Cred că am folosit câteva expresii necuvenite, încercând să fiu doar familiară. Am fost totuşi aplaudată şi, principial, am vorbit just.

M-am apucat să lucrez la un poem de largă respiraţie despre *Revoluţia din Octombrie. Sarcină pentru 7 Noiembrie.*

S-ar putea să iasă ceva frumos dacă n-aş fi atât de an-istorică şi dacă aş avea talentul lui Maiakovski.

IULIE, 1975

„Concret”, „constructiv”, „principial”, „just” – vocabularul avea sonoritatea ideologică a momentului, transformându-se într-un adevărat test al supunerii.

Cuvintele „neomologate”, neacreditate, aparţineau recuzitei damnate, subtilelor otrăvuri burgheze din societăţi bazate pe exploatarea omului de către om.

Trebuie să spun (spre cinstea mea) că n-am reuşit niciodată, în ciuda sincerelor mele eforturi, să scriu un material în întregime conform cu normele zilei. Ţin minte că un articol al meu despre un ştiu ce probleme de tineret a fost „tricotat” de mine, la indicaţiile redactorului (Sorin Mladoveanu), de vreo zece ori, fără să izbutesc până la urmă să-l public în „Scânteia”.

(unde, de altfel, am avut acces numai rarisim, nefiind considerată, probabil, destul de „curată” din punct de vedere politic pentru o asemenea „onoare” – şi nu o spun ironic: visam la această onoare!).

Ali însuşi mi-a mărturisit cu ani mai târziu, că, în clipa în care a „comis” un text în întregime „corect”, în succesiunea şi în formularea ideilor – şi ele fixe ca număr – s-a îngrozit şi s-a lăsat de publicistică.

OCTOMBRIE, BUCUREŞTI

Am citit ieri din jurnalele noastre. Ali l-a răsfoit numai pe al meu, destul de superficial.

*

Aseară, am fost la dulcii mei părinţi (de fapt, dulce e numai tata, cu mama continuu să am conflicte.) Veniseră verii mei, minunata Vida cu soţul ei nu prea deştept. Faţă de Vida, în ciuda nepotrivirilor noastre

de principiu, păstrez o puternică afecţiune poate pentru că, între altele, mi-a vegheat prima mea mare iubire (am avut şi eu *o mare iubire – nu numai Ali*!): *loji*.

O aştept acum să vină la mine şi să-mi vorbească despre el şi despre Craiova, oraşul în care m-am îndrăgostit la cincisprezece ani, atât de „fără speranţă” ...

*

Ali, aseară, m-a iubit din nou „ca niciodată”. Circa o dată pe lună, AH are un acces de dragoste care-l urcă mai sus cu o treaptă. Când mă iubeşte ca la Braşov (Mai: strigătul lui

„Te iubesc!*” pe muntele Tâmpa, pe strada Porţii), când, ca în seara nunţii (Iunie: „Scrisoare: Dulce, dulce”, scrisă pe certificatul de căsătorie), când, ca la restaurantul Fantasio*

(Iulie: „Vrei să ştii cât te iubesc?!*”, luând un pahar în mână şi spărgându-l), în fine ca aseară – sunt covârşită şi îi aparţin total*.

*

Ali a devenit gelos sau susceptibil. A fost profund indispus pentru că Tolea Vieru a stat la mine cinci ceasuri. Joi seara, iarăşi, ieşind de la plenară (unde se pare că am luat cuvântul mulţumitor), am intrat la un restaurant cu Mony, Barou

Câmpina, Eugen Schileru şi Geo. i-am telefonat lui Ali – care m-a somat să viu acasă. Ceea ce am şi făcut cu destul regret...

În fine, important e că AU îmi reduce treptat independenţa pe care părea să mi-o acorde la început. (Când îi permitea lui

Victor Tulbure să strige pe stradă: „S-a sculat mai an/Nina
Cassian/şi-a încălecat/Pe-un cal tulburaţi”)

*

SINGURĂ ŞI SÂMBĂTĂ...

Am vorbit cu Vida despre loji. E bolnav şi nimic nu mai cade... *Dacă aş fi acum lângă el, i-aş mângâia tâmplele, părul lins, uşor umed, i-aş privi papucii uzaţi, pantalonii uzaţi pe picioarele cambrate, pijamaua albă şi jacheta cafenie cu brandenburguri, mâinile lungi – eu, tolănită pe pat, aşteptând, sperând să vină lângă mine. Odaia s-ar umple de fum, am deveni amândoi cenuşii. Mama lui ar intra cu o tavă de prăjiturele uscate. Jenată că ne deranjează. M-ar reţine la masă şi aş înghiţi în silă frugala lor cină lactată. Apoi loji m-ar conduce acasă. La colţul străzii, m-ar săruta şi aş rămâne singură, în oraşul mediocru, cu un plâns niciodată plâns până la capăt*...

OCTOMBRIE, BUCUREŞTI

Trec săptămânile şi încă n-am niciun post. David mirini telefonează. Nu ştiu ce să cred. La minister totuşi n-aş vrea să intru. Îmi displace atmosfera oficială şi ştabii ţepeni de care aş depinde nu mi-ar prii.

*

Victorie! Tocmai mi-a telefonat Milo Petroveanu să mă duc la Radio – că s-a rezolvat. Probabil că, de mâine, încep lucrul. Ura! Ura!

*

După o zi. Am fost ieri la Radio şi am vorbit cu David. Voi lucra la resortul cultural. Poate voi intra şi în „Brigada de şoc" – să scriu mult şi repede şi bine.

*

Am continuat aseară citirea Metamorfozei *lui Kafka, cu*

Ali. Am, uneori, senzaţia penibilă a irosirii. Fraze care răsună în mine cu mari clopote – el nici nu le aude.

*

A avut loc o scenă foarte violentă între noi. Nu are rost să înşir detalii – esenţial e că, fără vreo vină a mea – s-a repezit şi m-a lovit fără milă.

Rezultatul: el n-a mâncat – eu da. Ne-am culcat. El n-a adormit, a început să vorbească. Am simţit nevoia să-l lovesc şi eu. M-a lăsat, dar, în stângăcia mea, i-am tras un pumn în genunchi, învinedându-mi pumnul. Apoi l-am pălmuit – el stătea cu capul în jos şi a stat aşa până m-a podidit plânsul. Am plâns amândoi, ne-am iubit, ne-am împăcat.

„Iar te iubesc mai mult", mi-a zis. Într-adevăr, e un pericol. Ar putea să mă şi omoare.

*

Am să încerc acum să lucrez la poemul cu revoluţia.

Trebuie să ies din nou în arenă. Trebuie! Am promis la

„Îndrumare" trei volume de versuri în trei luni: Revoluţia, *un volum de versuri obişnuit şi unul de traduceri.*

Prea m-am lăsat pe tănjală cu dragostea asta pârdalnică.

Doamne, cât îl iubesc pe AU!

IULIE, 1975, SATUL 2 MAI

E într-adevăr uimitor cum coexistau, deşi nu tocmai paşnic, ci uneori la nivelul unui conflict sub/

sau în/conştient formaţia mea culturală şi adeziunea mea

entuziastă la „lumea nouă”, citind, „în familie”.

Kafka și *Istoria Partidului Comunist*, amândouă lecturile părându-mi-se la fel de legitime…

Versurile „de circumstanță” (vezi, Mallarmé) scrise împreună cu Petru Dumitriu sau cu Geo Dumitrescu se desfășurau paralel cu versurile de „înaltă circumstanță” pe care le plănuiam pentru sărbătorirea

Revoluției din Octombrie. Ele reprezentau, probabil, pentru mine unirea dintre „individual” și „colectiv”.

Sau cine știe ce altă idee confuză…

O ÎNTÂMPLARE MAI MULT DECÂT PENIBILA

Continuam să am relații cu Ion Barbu. I-l prezentasem pe

Ovid S. Crohmălniceanu, căruia îi spunea, cu o umbră de gelozie, „bacilul Croh”. La un moment dat, a vrut să mă prezinte ca pe un tânăr poet unei companii „ilustre”, la doamna Yvonne

Strat, care includea și pe monseniorul Ghica.

Eram provocată și m-am decis să fiu provocatoare la rândul meu. Mi-am îmbrăcat ciorapii de lână roșii, un pulover roșu, un cojocel și am recitat poemul pe care-l scrisesem despre șantierul de construcții „Ceanul Mare-Cluj”: „Ritmuri de muncă pe Dealul vânturilor” – care avea ca refren „*Hei rup, hei rup, corzi de oameni nu se rup*!”

„Publicul” a rămas perplex – poate speriat. Nu și Ion

Barbu. Mă accepta, așa cum accepta și interminabilele noastre conversații în care-l criticam pentru fostele lui simpatii hitleriste și în care încercam să-l conving de validitatea spiritului comunist.

Și în acest timp, îmi îngropam talentul în sunetele voioase de „*Hei rup*!”

Nefericita poezie a rezultat dintr-o documentare a mea la șantierul pomenit mai sus, unde se cânta (pe muzica șantierului național iugoslav Samac-Sarajevo) următorul text adaptat:

„*Brigada Vasile Luca/ne numim cu toții/Suntem mândri că purtăm/numele dreptății/Unu, doi, cântăm, muncimjțara o reconstruim/Noi, brigadierii României noi*!”).

Și acest entuziasm al construcției îl prezentam – cui? unor cucoane franțuzite (dar oare „franțuzită” nu eram și eu?) și lui

Ion Barbu?

Un frecvent motiv de divorț invocat în Statele Unite e

„Mental cruelty". Fără îndoială, aplicam un soi de cruzime mentală celor apropiaţi mie, dar şi mie însămi.

Oricum, întrucât Ion Barbu a fost o asemenea supradimensionată personalitate, un real geniu, eu sunt cea care am pierdut şi încă astăzi resimt durerea acestei iremediabile pierderi.

IULIE 1975, SATUL 2 MAI

Volumele de poezie pe care le plănuiam şi le promiteam la „îndrumare" reprezentau un alt sindrom al epocii: scrisul nu mai era o activitate spontană, aleatorie, ci o obligaţie. Dacă, pentru o vreme, nu ofereai nimic pentru publicaţie, deveneai suspect.

Dacă, cine ştie cum, treceai printr-o criză de creaţie, te făceai vinovat de lene, de evazionism, de lipsă de adeziune la regim etc. Fireşte, nu puteai pretinde că lucrezi la un… *Hamlet*, de exemplu, sau la un studiu filosofic sau la o operă comică – planul editorial fiind dedicat exclusiv temelor epocii, ale anului, ale zilei:

construirea socialismului, omul nou, lauda Partidului şi a conducătorilor lui în frunte cu Stalin etc.

Toate aceste teme aveau în comun tratarea convenţională, stilul rudimentar, vocabularul restrâns.

Dispăruse total dreptul de a alege. Câţi ani aveau să mai treacă? Vreo opt, până în 1956, când, ca urmare a unui (relativ) dezgheţ, s-au produs schimbări, „s-a dat drumul la dragoste" (ce formulă aberantă!), am putut scrie „pasteluri", ne-am recâştigat vocabularul… Dar, până la acea dată – când eu însămi, poate chiar înaintea altora, am revenit la poezie, publicând

Vârstele anului, în 1957 – s-au succedat anomaliile impuse de Partid, torturile, demascările, sancţiunile, perversele materiale „îndrumătoare" etc.

ÎN CONTINUARE – INCIDENTE DOMESTICE

NOIEMBRIE, BUCUREŞTI

De şase zile – din nou în criză cu AU. De astă dată, pare o adevărată fisură. Dacă e o criză a căsniciei, cred că e una prematură. Nu-l înţeleg. Arborează o mutră obosită şi spune că

„E plictisit de viaţă". Am fost la cinema (un film mult prea lung), apoi. la Fantasio care, simbolic, din restaurantul dragostei noastre (acolo unde Ali a spart un pahar în mână ca să-mi dovedească pulsaţia iubirii lui) s-a transformat într-o pivniţă banală şi gălăgioasă. Iar la urmă, acasă, un gest inadmisibil: se înfurie, nu ştiu de ce, şi rupe în

bucăţi l'idee fixe *a lui Valeryl*

E una din cărţile mele de căpătâi, cumpărată cu Jany şi încercam să-l familiarizez pe Ali cu ea. Acum trebuie să o leg la loc.

Ce rău îmi pare că m-am măritaţi Ce mi-au trebuit aceste dulci catene?

Szomoru Vasârnap – refrenul acelui faimos şi fatal cântec unguresc pe melodia căruia s-au sinucis câţiva. Tristă duminică...

NOIEMBRIE

Luna naşterii mele.

Am început să lucrez la Radio. Programul meu: de la 11

la 2. Perfect. Mâine mă duc cu Milo (noul meu coleg şi vechiul meu prieten) la un recital al lui Éluard. Paul Éluard e la

Bucureşti! Abia aştept. E unul din poeţii mei favoriţi. În materie de sensibilitate, îl compar cu Rilke, deşi suprarealismul l-a plasat pe altă orbită. Sper că nu risc să fiu acuzată de decadentism pentru că-l admir. La urma urmei, Éluard e comunist şi membru de partid. îl prefer lui Aragón care, uneori, e prea retoric şi explicit.

Ce mă fac cu AU? N-am cui să-i scriu poezii de dragoste.

O să i le scriu lui Éluard.

IULIE, 1975

Proporţiile pe care eu însămi le dădeam incidentelor cu Ali, aerul catastrofic, unilateralitatea consemnărilor mele de atunci, le recunosc ca fiind semnele refuzului meu de a mă lăsa „dresată" sau

„Domesticită", refuz cu atât mai violent cu cât Ali devenea, cu fiecare lună, mai mult „stăpânul" meu şi cu cât (paradoxal şi nemărturisit) deveneam, din lună în lună, mai fericită de a-mi fi găsit stăpânul. Atitudine tipic feminină, fără legătură cu sclavagismul istoric

(despre „condiţia femeii" voi mai avea – helas! – multe de spus), accentuată la mine de o senzualitate complicată, cu prematur debut solitar (la cinci ani) şi cu dificultăţi care explică, în parte, eşecul căsniciei mele cu Jany, precum şi unele căutări ulterioare ratate.

Ali a fost, într-adevăr, întâiul meu bărbat, rămânând şi astăzi întâiul, chiar după alte experienţe, oricât de reuşite. Din nevoia orgolioasă de a contraataca dominaţia lui pe acest plan, proclamam superiorităţile mele intelectuale, artistice etc.

*

Adnotările mele privind intensificarea treptată a proletcultismului sunt, din păcate, văduvite de

„Context”, din pricina lipsei mele de simţ istoric la care se adaugă deformaţia poetică, incapacitatea de a nara şi analiza obiectiv.

NOIEMBRIE, BUCUREŞTI

De o săptămână n-am scris nimic în acest jurnal.

Am fost la trei banchete în cinstea lui Éluard.

Cu Éluard, am discutat trei ore despre poezie şi pictură.

E mult mai potolit şi mai convenţional decât mă aşteptam. O

deziluzie în raport cu imaginea romantică pe care o aveam despre el. Dar e posibil ca moartea Nuschei, iubita lui Nusche, să-lfi pustiit.

E cărunt, cu un început de chelie, înmuiat de vârstă. Mi-a dat un autograf pe Choix de poèmes.

Aseară, la Palat. Eu, în rochie lungă, neagră şi argintie, cercei şi pantofi verzi. Totul de împrumut. De altfel, e primul bal din viaţa mea. Am dansat vals pe o podea lunecoasă, de marmoră, cu candelabrele rotindu-mi-se în ochi. Ali-îndrăgostit. În ultimele zile, lucrurile au mers bine între noi. În timpul dansului, îmi spune că e cea mai frumoasă zi din viaţa lui, că eu sunt „adevărul”. De câteva ori, mi s-au umplut ochii de lacrimi.

Mă uitam de asemeni la Ana Pauker şi am simţit-o modestă şi mare şi luptătoare adevărată. E maiestuoasă în simplitatea ei.

Am dansat până la ora trei. Apoi, acasă, AU mă supune unei scene de adoraţie exaltată care, până la urmă, s-a transformat în ceva chinuitor şi crud. Mi-a provocat o criză de isterie, m-am dat cu capul de pereţi, am muşcat perna.

Nici acum nu mi-am revenit. Amintirea Palatului

Republicii va rămâne veşnic spoliată de scena care i-a urmat.

13 NOIEMBRIE

Şi iar ne-am mai certat şi iar ne-am mai împăcat – şi iar mi-e cald la pieptul lui.

*

Am ţinut ieri o conferinţă literară în faţa unui ansamblu militar. Se pare că a fost bună – m-au felicitat diferiţi gradaţi.

*

Cu David, la Radio, am avut deja câteva mici altercaţii.

Mi-e puţin frică de el.

În schimb, la Cenaclul CGM, Coca Farago s-a apucat să spuie că versurile mele sunt clasice şi că o să fiu citită şi peste o mie de ani, ca

Homer... *Bineînţeles, se ştie*: *Coca e nebună*.

*

Peste două săptămâni împlinesc douăzeci şi patru de ani.

15 NOIEMBRIE

Ei bine, Coca Farago nu mai crede că sunt o „clasică în viaţă”. *Am avut o discuţie foarte acerbă cu biroul Cenaclului*

CGM pe tema articolului pe care l-am publicat în „Flacăra”.

Coca a organizat o adevărată conspiraţie. *Câţiva muncitori s-au desolidarizat şi au plecat*. *Dintre cei opt rămaşi, doi mi-au luat întrucâtva apărarea*. *Ceilalţi au adoptat punctul de vedere al Cocăi, proferând aberaţii politico-artistice*.

Tâmpenii. *Rea-credinţă*.

Am încercat să-mi păstrez firea şi cred că am reuşit dar continuu să cred că Biroul nenoroceşte cenaclul, că-i împiedică pe oameni să progreseze. *De aceea nu iese nicio poezie ca lumea*. *Am să pun problema mai sus, la Comitetul Artelor*. *E*

Inadmisibil şi ruşinos să se abrutizeze în aşa hal elementele tinere muncitoreşti. *Când se scrie, în sfârşit, un articol de îndrumare practică, de efectiv ajutor în munca scriitoricească, e răstălmăcit tendenţios numai pentru că impostoarea Coca se simte ultragiată în funcţia ei de „conducătoare”*. *Cu toată atmosfera ostilă, am* să continui *să frecventez cenaclul*.

Trebuie de asemeni să câştig nişte bani, să avem de

Crăciun.

IULIE, 1975

Când notam cele de mai sus, nu eram defel conştientă de ivirea unei noi formule de critică publică – şi anume *demascarea*.

Caracterul ei special e lesne de bănuit: nu se critica vreo eroare (de gândire, de atitudine etc.), ci se căuta (şi se găsea) sursa ei de „clasă”. „Criticaţii” erau suspectaţi de boala contagioasă a concepţiilor burgheze, erau, sau puteau fi, chiar duşmani „strecuraţi” în rândurile noastre, ale celor „curaţi”.

SUSPICIUNEA. După câţiva ani abia aveam să înţeleg că una din tarele majore care a marcat şi a subminat cu cele mai grave rezultate mişcarea comunistă (în sâmburele ei ideal şi idealist) a fost suspiciunea între tovarăşi. Suspectarea (ducând până la execuţii) a cadrelor de partid notorii (operaţie întreprinsă de alte cadre de partid, tot notorii), suspectarea foştilor participanţi la Războiul Civil din

Spania, suspectarea deţinuţilor care au scăpat din lagărele de exterminare fasciste, până la suspiciunile minore zilnice, în relaţii de lucru obişnuite, au transformat ceea ce s-ar fi cuvenit să fie o fraternitate disciplinată şi bazată pe criterii într-o atmosferă kafkiană, misterioasă şi ambiguă, ba chiar în teroare.

Dar o mai exactă radiografie a acestei „suspiciuni”.

ar descoperi, la niveluri „înalte”, ale celor plasaţi în înalte posturi ierarhice, însuşi resortul implacabil al luptei pentru putere. Nu era vorba, de fapt, de o

„Suspiciune” reală, ci de una născocită, aparţinând înscenărilor, lucide şi diabolice, menite să slujească un interes personal sau de grup. Travestit într-o acţiune realizată în interesul „cauzei”, procesul troţkiştilor e probabil una din cele mai senzaţionale dovezi ale felului în care se poate regiza asasinarea adversarilor.

Am citit cartea acestui proces în timpul războiului, cu stupoare – întrucât mi se părea imposibil ca vechi şi încercaţi luptători, ca Buharin, Zinoviev, Kamenev, să facă „mărturisiri complete”, chiar sub tortură, fără să fi fost vinovaţi. Cum puteau să recunoască, dacă nu aveau nicio vină, că au fost în slujba monopolurilor şi a agenţiilor de spionaj capitaliste şi că au sabotat conştient Puterea Sovietică?!

De abia, citind *Le zero et Vinfini* al lui Kostler şi apoi *l'aveu* al lui London, am înţeles întreaga amploare a monstruozităţii, a manipulării şi a perversităţii care au tutelat asemenea procese.

Reducând proporţiile, nu chiar de la „infinit” la

„Zero” – şedinţele noastre de „demascare”, în lumea artiştilor şi a scriitorilor, constituiau mărunte, dar nu mai puţin perverse aplicaţii ale unei legi aparţinând

„Sistemului”.

*

Observaţiile pe care le publicasem în legătură cu îmbunătăţirea activităţii Cenaclului Confederaţiei

Generale a Muncii se refereau, desigur, la probleme de

„Măiestrie”, de profesionalism, dar şi la mitul „temei”.

care, singur (ziceam eu o banalitate), nu asigură valoarea poeziei. Drept care am fost acuzată că opiniile mele se datoresc originii mele mic-burgheze şi că sunt infestată de arta „formalistă” (aceea care se considera că se ocupă de „formă, în dauna conţinutului”).

Cu vremea, aveam să descopăr rutina vicioasă a unor asemenea

înscenări, cu prilejul unei demascări mult mai spectaculoase de care am avut parte în 1953.

Descriind banchetul de la fostul Palat Regal, îmi exprimam cu naivitate admiraţia faţă de prezenţa unor proeminenţi luptători ale căror nume fluturaseră în urechea noastră în anii plini de speranţă ai ilegalităţii.

Peste anii aceştia şi alţii aveau să fie înlăturaţi – patent al necruţătoarei lupte pentru putere.

NEW YORK, 1987

Rândurile de mai sus, deşi scrise în România, sub spectrul unei posibile percheziţii, nu sunt chiar atât de subversive cum par. Evenimentele pomenite s-au petrecut fie în Uniunea Sovietică, fie *înainte* de instalarea la putere a măruntului, analfabetului, bâlbâitului dictator Nicolae Ceauşescu. Glorificat la suprafaţă şi urât în adânc, cultul personalităţii lui era în floare (azi a atins proporţii apocaliptice!)

Că spune „muncipiu” în loc de „municipiu” şi

„Realimente” în loc de „realmente” mai treacă-meargă, dar că ne ţine în frig şi întuneric, în restricţii alimentare, că ne îndobitoceşte cu discursurile lui stereotipe, că trăim în minciună – asta nu i se poate ierta.

Dacă va dispărea vreodată, o să ne trebuiască zeci de ani ca să ne revenim la demnitate, ca să redevenim verticali.

*

Oricum, am putut să-mi aduc jurnalele aici. I-am spus întâi lui Hobana care mi-a recomandat să i le arăt doamnei Doxănescu. „Vai, am spus eu, dar sunt pagini atât de intime...”

Le-am dat doamnei Doxănescu care mi-a promis că nu le va citi. Şi aşa am primit aprobarea să le iau în

America.

*

Această carte – *Jurnalul unui jurnal* – e, probabil, ce mă ţine în viaţă, sinucigaşă cum sunt după moartea lui Ali.

Totuşi, ieri, contemplând o teribilă ploaie de la fereastra insulei mele – isola – Roosevelt Island, am avut pentru prima oară senzaţia de a fi „acasă”. Şi, ca un mecanism natural, am scris prima mea pozie în englezeşte.

NOIEMBRIE, BUCUREŞTI

Ar urma să traduc două piese, una pentru UTM, alta pentru

Teatrul Poporului – din care sper să ne iasă ceva bani pentru Crăciun.

Situaţia pe frontul sentimental, cât se poate de bună. Plus un eveniment: după douăzeci de zile de anxietate am constatat că nu sunt însărcinată. Eu am fost încântată – AU mai puţin, pentru că nu are siguranţa că poate face copii.

*

AU mi-a făcut un cadou de ziua mea: un inel de aur cu un diamant îngust şi oval. N-am prea primit asemenea daruri şi, în general, nu port bijuterii (cu atât mai puţin inele şi brăţări, din cauza pianului). Oricum, n-o să-lprea port.

*

A fost ziua mea. AU a purtat noile lui haine bleumarin şi e îndrăgostit şi-l iubesc. Îmi colorează toate episoadele vieţii cu protectoarea, pasionata lui prezenţă; pretutindeni, pe stradă, în autobuz, acasă, în fiecare conversaţie, la fiecare ciocnit de pahare, la fiecare lectură întreruptă de săruturi. Iar încăpăţânata lui bărbăţie, egoistă uneori, tiranică, mă apropie de fericire.

Nu mai traduc piesele pentru UTM – vor să-mi dea un preţ de nimic şi piesele erau atât de proaste că aproape trebuia să le rescriu.

*

Ieri, am luat cuvântul la o foarte importantă şedinţă a

Comitetului Central, în legătură cu problemele de creaţie.

Problemă adiacentă: Societatea Scriitorilor din România.

S-a pus în discuţie desfiinţarea rigidităţii excesive în ce priveşte materialul publicabil şi temele respective. S-a atacat critica criticistă.

Eu am ridicat problema libertăţii de alegere a temelor şi ridicarea elementelor talentate din masă. Am propus conlucrarea individuală a câte unui scriitor cu doi, trei debutanţi şi un fel de „şcoală de poezie". De asemeni, reconsiderarea critică a diferitelor curente poetice pentru a nu-i face pe începători să descopere, de pildă, bicicleta simbolismului şi să creadă că emit ultimul cuvânt în materie de artă.

După şedinţă, unii m-au felicitat (mai ales scriitori, evident), Eusebiu Cam ilar mi-a spus: „Îţi mulţumesc în numele copacilor" (asta pentru că spusesem că tema unui copac nu poate fi interzisă, ceea ce contează fiind interpretarea, iar copacul e neutru faţă de noi – Doamne, ce dobitocii eram nevoită să rostesc, doar – doar vom obţine o lărgire a registrului tematic.)

Şedinţa continuă şi azi şi e prezidată de Leonte Răutu.

Nicolae Morarii, Petre Iosifi Traian Şelmaru şi Ion Vitner.

*

Ninge. *Voi scrie un ciclu de poeme de dragoste*.

De Crăciun, am decis – şi AH e de acord – să plecăm pentru o zi la Craiova. *Vreau să i-lprezint pe loji*. *Să sperăm că ursuzul meu iubit o să se lase prezentat*.

*

Am vizitat fosta închisoare Dofiana. *Pe un ger cumplit*. *O*

vizită plină de semnificaţii. *Copleşitoare*.

Şi o glumă: *Al*. *Jar l-a închis pe Ury Benador într-o celulă care nu s-a mai putut deschide decât peste un sfert de oră*. *Benador stătea speriat şi galben la vizetă şi aştepta să vină cineva să-l salveze*!

IULIE, 1975

Tematica nu avea să se diversifice, *dimpotrivă*. Iar cei care mi-au mulţumit „în numele copacilor" aveau să plătească, odată cu mine, dulcea naivitate de a crede că bunul-simţ şi criteriile estetice se puteau reinstala uşor. Au trecut ani de zile până s-a zvonit, în expresie tragicomică, precum că „s-a dat drumul la dragoste". Asta, după o, perioadă în care nu aveai voie să-ţi declari amorul decât dacă iubitul (iubita) făceau parte dintre fruntaşii în muncă sau dacă-ţi era tovarăş de luptă – iar aceste argumente trebuiau să reiasă clar în respectiva poezie.

Între cei din prezidiu, fără îndoială cel mai proeminent era Leonte Răutu; el a dominat mai bine de un deceniu aceste fiinţe aiurite, vulnerabile, speriate şi derutate – artiştii şi scriitorii – provocând drame şi comedii, regizând glorii şi ostracizări, paralizând moralitatea unora, activând imoralitatea altora, cu spectaculoase şi îndelungate efecte pe plan etic şi estetic. (Petru Dumitriu, într-o carte publicată în

Franţa, l-a numit Malvoglio.) Farmecul personal, cultura (era un bun cunoscător al curentelor moderniste în artă), inteligenţa rafinată şi umorul îl făceau mult mai periculos în comparaţie cu „ajutoarele lui", sinistrul şi schematicul până la ridicol Nicolae Morarii, obtuza şi

rudimentara Ofelia Manole – cu o excepţie: Traian

Şelmaru care, deşi cu câteva clase mai prejos, îl imita, încercând să-i semene în perversitate şi cruzime.

Toţi subalternii, însă, fără deosebire, urmau indicaţiile variate dar precise pe care Răutu le dădea şi le considera necesare „strunirii"

celor care mai încercau, din când în când, să-şi păstreze personalitatea, să se exprime mai original, să ia câte o iniţiativă, dovedind prin aceasta că nu se „adaptează” destul de prompt.

Nefăcând parte niciodată dintre scriitorii agreaţi de partid (situaţie care mă nelinişteа şi mă întrista atunci şi care astăzi mă onorează...), am luat rareori contact cu Răutu, dar foarte des, din păcate, cu Traian Şelmaru care – fără a fi eu un Prometeu iar el nicidecum un vultur – mi-a ciugulit ficatul pe o perioadă care părea să nu mai aibă sfârşit.

PORTRET ÎN VÂNAT: NICOLAE MORARU

Jebeleanu spunea despre el că poartă un ciorap negru de nailon îmbrăcat pe cap – într-adevăr era tot timpul sumbru, justiţiar, deţinător al adevărului absolut. În calitate de comunist, făcuse închisoare – unii spuneau că ar fi „vorbit” (dar cine poate acuza pe cine, fără să se fi aflat el însuşi, vreodată, sub tortură?), obişnuia să umble de la un capăt la celălalt al încăperii, susţinând că aşa făcea în celula închisorii.

Puritan până-n vârful unghiilor –, când m-am despărţit de

Colin şi m-am măritat cu Ali, a declarat: „S-a dat jos din patul unui bărbat şi s-a suit în al altuia” – ceea ce nu l-a împiedicat, ani mai târziu, să-şi părăsească tovarăşa de viaţa şi de luptă.

Asia, cu care avea trei copii şi să se însoare cu o tânără frumoasă şi blondă, profesoară de franceză şi călăreaţă (e „hipistă”, zicea el cu mândrie).

Pe vremea când lucra la „Viaţa Românească” şi tăia în carne vie, i-am dedicat un poem (evident niciodată făcut public), din care, deci, ţin minte doar o strofă:

„Casa noastră s-oferim de spargeri am fi vrut. Dar s-au făcut efracţii.

Ieri, cădeau tovarăşii în carceri

— *Azi ne cad poemele-n redacţii*”.

Şi i-am mai dedicat un poem, ani mai târziu, care a făcut

„Carieră”: „Critica de jos”. O fabulă, bazată pe caracterul lui şi pe fraza lui într-o şedinţă în care cerea... să fie criticat! Felul în care o rostea, cu privirea fanatică şi guriţa pungă, băga literalmente groaza în noi. Drept care, în fabula mea, Leul cerea adunării de animăluţe înfricoşate:

„Criticaţi-mă numaidecât că vă iau de gât!”

Dar, fără îndoială, cel mai „outrageous” (strigător la cer)

eveniment a fost când Morarii a devenit profesor de estetică! Se pare că, la una din prelegerile lui, vrând să demonstreze că lumea e materială, a luat un scaun, s-a aşezat pe el şi a spus:

„Vedeţi?!” Lipsit de cultură şi incapabil să discearnă valoarea estetică, se proţăpea, în scaun, de profesor şi îndrumător, ba chiar de filosof!

Din nou, ani mai târziu, probabil pensionar, marginalizat

(în timpul lui Ceauşescu), mi-a făcut, surprinzător, o vizită (prin anii ’70), şi mi-a oferit spre lectură un roman pe care-l scrisese.

Ţin minte doar că relata şi un viol – altminteri, un manuscris total lipsit de valoare literară.

Stranie, ridicolă, din când în când înfricoşătoare prezenţă a obsedantului deceniu – dacă n-a murit, sper să citească aceste rânduri…

DECEMBRIE

Acum zece zile am fost numită redactor responsabil adjunct la o revistă de satiră şi umor. Degeaba am refuzat, cerând să fiu un simplu redactor, a trebuit să plec de la Radio unde începusem să mă simt atât de bine şi acum, deşi ni s-a cerut să prezentăm un prim număr într-un timp record, revista care se numeşte „Urzica „stagnează din vina celor de sus. Se pare că ni s-a dat o orientare greşită.

*

Am scris, pentru pian, o suită pentru copii în stil românesc care mi se pare reuşită. Place tuturor şi am s-o execut la cenaclu. Am scris-o fără ajutorul lui Klepper, de care, de altfel, am să mă despart pentru că are idei învechite, e autoritar şi nu mă ajută în drumul meu muzical.

Şi acum: plec la Craiova cu Ali! Exersez Toccata *de*

Haciaturian, Fantezia cromatică *şi* Fuga *de Bach şi propria mea suită, să i le cânt lui Ioji. Sper doar să se arate, să accepte o întâlnire, să fie amabil – iar eu să nu fericită între cei doi bărbaţi pe care i-am iubit mai mult în lume.*

Ali e nu resemnat, ci perfect sigur pe sine.

Acum exact cinci ani, în primul an de căsnicie cu Jany, după cum am mai spus, fusesem la Craiova ca să-l confrunt pe Ioji, cel care-mi îndurerase şi-mi umilise adolescenţa, eu sosind ca proaspătă „femeie măritată”, victorioasă şi sfidătoare. Da, Ioji n-a rezistat atunci şi au fost două săptămâni de patimă

(*nefinalizată*). *Nu pot uita cum, conducându-mă la gară mi-a spus că simte cum adevărata fericire „i se scurge printre degete”.*

Deşi mi-a impus ulterior ani chinuitori, de răceală şi eschivare.

DECEMBRIE

Cum a fost?

Ne-am întors ieri, după două zile înghesuite şi tensionate, loji: n-a *uitat nimic. Reţine chiar lucruri din întâlnirile noastre precedente pe care eu le-am uitat. Am stat singură cu el doar un ceas în care am vorbit despre Ali, despre noi doi, despre boala lui de plămâni*, despre *plăcerea pe care i-o fac scrisorile mele.*

Poartă un bandaj foarte vizibil sub pulover. Am jucat jocuri de societate. Mi-a dat să mănânc din farfuria lui. Mâinile îi erau roşii de frig.

AH: foarte îndrăgostit, zburlindu-mă, sărutându-mă. A

Insistat ca loji să stea cu noi în ultima seară. A insistat să mă aşez lângă el, ba chiar să-l sărut în cadrul jocului – încât începusem să cred că AH e un erou sublim, un supraom, şi să am remuşcări. Când, ce să vezi, aseară îmi mărturiseşte că n-a făcut niciun efort special, că loji i s-a părut neinteresant, un rival oarecare. Deci, n-a fost vorba de niciun sacrificiu (*când m-am sărutat cu loji, în cadrul jocului, ne îndemna*: „*Măcar sărutaţi-vă ca lumea*!”). *Ceea ce am socotit o formidabilă dovadă de abnegaţie era, de fapt, un soi de degajare ieşită din siguranţă de sine.*

Mare dezamăgire!

Totuşi, un lucru frumos: *Ali s-a amorezat de bunica, bunicuţa mea din partea tatii, deşteaptă, mărunţica, plină de umor şi de delicateţe, drăguţa mea bunică, atât de diferită de cea din partea mamei, rea şi arţăgoasă.*

Crăciun 1943 – Crăciun 1948 – asta e.

1949

IANUARIE

Ali, care mi-a dăruit acest caiet, susţine că, la capăt de an, trebuie făcut un bilanţ.

Iată-l: *Tot anul mi-a fost cutreierat de dragostea cu Ali.*

Evenimente – divorţul, căsătoria.

Profesional – am regretat dispariţia „*Rampei*”, *revista artistico-culturală la care am lucrat un an încheiat, scriind zeci de articole, în toate domeniile* (*ţineam* Cronica literaturii dramatice, Vitrina cu cărţi, Cronica coregrafică, Cronica umoristică, *intermitent*

Cronica muzicală *ele*).

Intru la Radio, apoi la „Urzica”.

Arta: *activitate obişnuită, adică muzică şi poezie*.

Prieteni: *Despărţirea de Mony*. *Strângerea relaţiilor cu Kindy*.

În concluzie: *împlinire erotică, renume în creştere, drum limpezit în artă*.

Diverse: *locuinţă nouă în care mă simt foarte bine*. *Vizite pe şantierul Ceanu-Mare-Cluj*. *Doftana, Voiajuri la Braşov*.

Mangalia, Craiova cu AU.

Rezultat palpabil: *un volum de circa cincisprezece poeme politice pe care intenţionez să-l dau unei edituri*. *Alt volum început* (Revoluţia). *O suită pentru copii şi o sonată mare pentru pian* (*în lucru*).

Cărţi n-am prea citit. La concerte n-am prea fost.

IULIE 1975

Suita pentru copii era într-adevăr o miniatură plăcută – dar despărţirea mea de Klepper, eminentul profesor de compoziţie (şi, cum am mai spus, maestru, printre alţii, al lui Anatol Vieru), reflectă angajarea mea dezinvoltă în *eroare*, „drumul limpezit” de care pomeneam în bilanţ nefiind decât acceptarea schematizării treptate a producţiilor mele. După cum ignorarea, de altfel, a timidelor observaţii ale lui

Ion Barbu privitoare la noul meu „stil” poetic dovedeşte aceeaşi angajare (să-i spun „iresponsabilă”, când mie mi se părea că devin tot mai responsabilă faţă de

„Publicul larg”?) pe o linie care mă va face să pierd atâta lest estetic şi să-mi neg propriile criterii. În orbirea mea, foştii mei mentori *nu mai puteau avea dreptate* pentru că acum începea o „lume nouă”, pe care n-o înţelegeau şi n-o doreau (uitasem oare de cearta mea cu Ali întru apărarea lui Rimbaud?!). În doar câteva luni, aşa-numitul proletcultism câştigase o adeptă candidă, în polemică cu toţi cei care manifestau opoziţie, abţinere, scepticism sau dubii cu privire la realităţile „vremii noi”, inconştientă de panta degringolantă pe care se angaja…

*

Orientarea „parţial greşită” a „Urzicii” consta, în esenţă, în faptul că, după ce fusesem încurajaţi să denunţăm racilele care mai existau în jurul nostru, se revenise asupra ideii, precizându-se că trebuie atacate

numai viciile burgheze iar că, în ce priveşte „lumea noastră”, trebuie să inventăm „umorul pozitiv”! în spatele acestei ambigue şi improbabile formule, se profila domnia Minciunii – o stihie atotputernică, proteică, maestră a travestiurilor, unul din cele mai reuşite travestiuri fiind însuşi... adevărul.

*

Desigur, datorită lui Ioji, mă simţeam ataşată şi de casa lui din strada Eugen Carada, casă-vagon, destul de posomorâtă; cum mă simt ataşată de casele copilăriei mele (cea de la poalele Tâmpei, cea de la

Constanţa, oraşul care pentru prima oară m-a înrudit cu „mişcătoarea mărilor singurătate”, un anumit demisol de la Galaţi, chiar şi odăile de pensiune, din ce în ce mai sordide unde am locuit la Bucureşti, în anii de şomaj ai tatălui meu).

Dar mă simt ataşată şi de case imaginare, neidentificabile, casc visate şi revisate, tulburător de concrete, ca şi cum ar avea o existenţă reală.

NEW YORK, 1987

Zidurile groase, cenuşii, tavanele înalte, boltite, ogivale, grinzile, pereţii lustruiţi de fumul timpului, uşile de lemn scump, danielele de metal cu torsiuni complicate, întunecimea de cavou sau de sanctuar, nenumăratele firide, ascunzătorile, monstruoasele candelabre de recepţii princiare, cu false lumânări sidefii pe lipsii grele de marmoră, cu sofisticate vegetaţii de sticlă adăpostind câte un bec palid ca un fruct suferind...

...astfel descriam în cartea mea de proze *Confidenţe fictive*, în nuvela *Moartea ca leit-moliv*, o casă *reală* în care am locuit cincisprezece ani şi unde au murit amândoi părinţii mei.

Acum locuiesc într-o insulă – în Roosevelt Island – în două camere în care totul, mobila, rafturile, lămpile, inclusiv pianina mi-au fost dăruite sau cumpărate de prieteni (ca şi aşternutul, ca şi prosoapele...).

CÂNTECE

Pomenind mai sus, cu nostalgie, casele în care am locuit, trebuie să mai amintesc o zonă pe care până acum am neglijat-o:

cântecele.

La Braşov unde am înotat în flori (la Poiana), unde mă dădeam cu săniuţa la Livada Postii (Postwiese), unde, tot la

Poiana, mi-am fisurat tibia căzând cu schiurile, la Braşov unde

am purtat pentru prima oară un „deux pièces” din mătăsică roşu închis, la Braşov unde m-am îndrăgostit de cel puţin două ori

(unde Mihai-Micu Brediceanu îl fluiera din curte pe Aurel

Căpăţână, pe motivul simfoniei neterminate a lui Schubert), la

Braşov mi-a răsunat pentru prima oară în auz şi în vintre melodia „Zaraza” din care aflam „*câţi au plâns nebuni după tine/şi câţi au murit*”. Mai aflam şi că „*de-a ta sărutare*.

Zaraza/vreau să mor şi eu”... Doamne, câtă pasiune, câtă patimă! Ce amor fatal! Oare aveam să am vreodată parte de aşa ceva?!

Mai târziu, la Bucureşti, tata m-a dus o dată la revistă, la

Alhambra. Frumoase erau femeile, şi sclipitoare în zalele lor de paiete (iată, vreau să le numesc, să le ţin în viaţă: Lulu Nicolau.

Sily Vasiliu, Florica Demion, Elizabeta Henţia, Zizi Şerban şi câte altele) şi grozave erau cântecele ca, de pildă, „Habar n-ai tu” (mai ales ale lui Ion Vasilescu) sau „Fascinaţie”: „*Eşti nectarul care-mbată/cules din floarea buzelor, /şoapta care te-nfioară, uşoară, /de-o caldă mângâiere/şi de-un vis de-a mor*”.

Cum e posibil să-mi rămână în memorie asemenea imbecile adagii?

Ali, într-o carte neapărută, menţiona impactul pe care asemenea ieftine, triviale cântece le pot avea asupra noastră, mai ales când ne găsim în anumite stări şi situaţii, fie că ne-a părăsit iubita (iubitul), fie că deplângem o pierdere ireparabilă ş.a.m.d.

Mulţi ani mai târziu, prin anii ’60—70, în timpul prieteniei noastre cu Gellu Naum, acesta ne-a produs o placă foarte hârâită cu diferite cântece executate de Titi Mihăilescu

(cred), în pauza dintre două filme. Ţin minte un cântec de ocnă şi unul vesel-obscen, cu refrenul: „*Parcă simţi că saltă/că saltă/că saltă/saltă sus şi saltă jos/iute şi miraculos. /O invită la un dans/dom Mitică pe Ortans/şi dansând mereu aşa/îi punea mâna pe la/mijlocelul ei cel fin/şi îi surâdea divin*”.

Prietenia mea cu Gellu s-a concretizat într-o casetă improvizată şi imprimată în casa lui Vasile Dumitrescu, în care unul din personajele de referinţă era „Căpitanul Frăcăs” – poate o mai are recenta văduvă a lui Vasile, Silvia – şi nu pot uita romanele fără text pe care le jucam la revelion, Gellu şi cu mine

(printre care *Anna Karenina*...).

Nu ştiu nici azi de ce s-a întrerupt prietenia noastră. Poate ştie

minunata Lygia…

IANUARIE, BUCUREŞTI

Sunt amărâtă peste poate. Mony m-a împuns într-un articol din „Contemporanul". E urât şi e ruşinos ca doi prieteni

(foşti) să se scuipe în public. Apoi, ieri, AH s-a purtat mizerabil.

M-am repezit şi l-am lovit eu înainte să mă lovească el. Dar, bineînţeles, fund total nepricepută, am dat cu pumnul în genunchiul lui şi mi-am învineţit mâna. După care m-a iubit.

Numai cu sângele meu reuşesc să-l înduioşez. Numai când mă desfac în bucăţi…

*

Am citit o serie de cărţi: Desculţ *de Zaharia Stancu – plină de poezie, crudă, exotică, cu puternic caracter social, din viaţa ţăranilor;* Romanul de cinci parale – *grozavă frescă originală, modernă şi clasică deopotrivă (trebuie să citesc mai mult Bertolt Brecht);* Tovarăşi de drum *de Vera Panova – neaşteptat de agreabilă;* La machine a calculer *de Elmer Rice, decadent revoluţionară* etc.

Acum mă apuc de Lumière d'août *a lui Faulkner.*

*

A apărut „Urzica „şi s-a epuizat în câteva ore. Se mai trage o ediţie.

*

Mi-am cântai suita la cenaclu cu succes considerabil.

Nu mă simt bine. Am puţină temperatură. După-masă merg cu Jany la şedinţă. Se poartă frumos cu mine. Ce bine m-aş simţi eu, ocrotită de amândoi, Jany şi Ali. O zi unul, o zi celălalt. (Asta e o lăcomie şi o prostie…)

FEBRUARIE

Trec lunile şi eu nu scriu… îngrozitor. La „Urzica", mă enervez între cei doi apucători, Baranga şi Cobar.

Constatasem că, din mai încoace, o dată pe lună, Ali se autodepăşea în dragoste. De fiecare dată mă iubea mai mult.

Luna ianuarie însă a trecut prima fără această escaladare.

Desigur, au fost nenumărate momente, accese şi mărturisiri de dragoste – dar… Ori starea excepţională a devenit starea lui obişnuită – ori a început să-i scadă fervoarea.

*

Vreau să plec la Sinaia să-mi compun sonata.

MARTIE, 1949, SINAIA

Ali m-a condus aici, a stat două zile şi Vi şi azi aplecat.

Conştiinţa plecării lui inevitabile (are atâtea slujbe) m-a torturat tot timpul. Deşi intervalul petrecut cu el a fost neaşteptat de tern. Plimbările lungi, pe poteci înzăpezite, printre brazi, pe soare şi pe lună – au fost reci, la propriu şi la figurat. Tăcute, apoetice. Eu eram cu adevărat impresionată de decor şi de prezenţa lui la braţul meu – dar el era cu desăvârşire inexpresiv.

În sfârşit, ieri după-amiază, brusc, a avut un acces de dragoste şi a recunoscut că a fost „posac". Seara s-a încheiat cu căldură şi tristeţe.

Nu l-am lăsat să plece la 5 dimineaţa şi l-am reţinut pană la unu.

Acum sunt liniştită, dar aştept tristeţea adevărată la ceasul de seară...

*

Cum am ajuns aici?

Timp de o lună am fost bolnavă. Greţuri, somnolenţă, uşoare hemoragii, astenie, capricii gastronomice. Doi mânioşi îmi spun că nu sunt însărcinată şi-mi prescriu medicamente contradictorii. Un al treilea, apoi un al patrulea – fiecare din ei nedumerit, evaziv. Până la urmă revin la primul ginecolog care, de rândul ăsta, îmi diagnostichează o sarcină. Îmi fac raclajulurmai de dureri şi de aceeaşi slabă, continuă hemoragie. În acest hal şi cu două injecţii de ergotină în mine, las baltă

„Urzica", S.S.R., totul şi plec la Sinaia.

AU a fost fericit că poate să facă copii şi nefericit că mi-a cauzat asemenea tulburări.

Încă nu mi-e bine. Temperatură mică, lipsă de poftă de mâncare.

Geo Dumitrescu e aici. Şi Sanda Movilă – o adevărată mamă pentru mine şi Marin Preda.

Vremea e admirabilă, pură, albă şi verde. Crepuscule stranii, mov deschis. Luna-argint. Multă linişte. Dimineaţa, soare puternic. Zăpadă multă, moale, curată. Case colorate, poduri peste ape îngheţate.

*

M-am întors acum dintr-o plimbare lungă pe drumuri înzăpezite, printre umbre subţiri de brazi.

Marin Preda e un Moromete autentic şi crud. Loveşte zăpada ritmic cu un băţ. Loveşte câinii care fug schelălăind.

Mi-a făcut rău.

Geo pare să nu fie prea fericit.

Sunt foarte singură acum. Mi-e dor. Mă doare. Nu pot să plâng. Nu pot să dorm. Sunt cu mine norii, luna şi papucii lui Ali lângă pat.

IULIE 1975

Cu însemnările de mai sus a început lunga istorie a

„Vacanţelor mele de lucru", la Sinaia (şi în satul 2 Mai)

unde s-au scris aproape toate (dacă nu toate) cărţile mele şi unele compoziţii.

Locuind la început în vile expropriate de la foşti bogătaşi (vila Callos, vila Egry, vila Creţu, vila

Iamandi etc), apoi în castelele regale, apoi în vile tot mai modeste, pe măsura măririi şi decăderii breslei în ochii conducerii de partid şi de stat – timp de aproape trei decenii am scris poezii, proză, articole, am compus muzică şi am cunoscut îndeaproape o sumedenie de confraţi, unii deja consacraţi, alţii începători, unii mediocri, alţii talentaţi sau chiar geniali…

Tot atunci, la Sinaia, a început şi lunga istorie a tulburatei mele relaţii cu Marin Preda

Tânărul de douăzeci şi şase de ani lucra la cartea care avea să-i aducă faima, *Moromeţii*, originală incursiune în psihologia ţărănească, performanţă de expresivitate lingvistică (înrudită cu performanţa limbajului caragealian). Dar mai întâi, timp de câţiva ani, avea să plătească şi el tribut ideilor dogmatice, deşi, ca şi mie, îi apăruse prima carte (după părerea mea, cea mai bună din câte a scris), *întâlnirea din pământuri* (a mea fusese la *scara 1/1*).

În paginile următoare, se va evidenţia temperatura de început a relaţiei mele cu această fascinantă personalitate care s-a întins pe durata unui număr de ani, cu mari variaţii de intensitate, cu lungi pauze, dureroase sau neutre, cu tensiuni nerezolvate nici astăzi, după douăzeci şi cinci de ani. (Parţial, cu personaje fictive şi compuse, am analizat un asemenea problematic cuplu în proza „Un Iove story" din volumul *Confidenţe fictive*.)

Voi opera tăieturi în jurnalul original, pentru a nu restitui cronicii de faţă decât faptele şi cuvintele care, atât pentru Marin, cât şi pentru mine, indică gradaţii, accente semnificative în graficul unor sentimente pe care, pe atunci, nu le bănuiam atât de complicate.

Pe la cinci ani, când mama, agasată de obrăzniciile mele, mi-a spus: „Lasă că ai să vezi tu când ai să ai copii!", i-am răspuns: „Eu n-am să am niciodată copii". Şi m-am ţinut de cuvânt. (Cu excepţia unui

singur an când îmi propusesem să-i fac un copil lui Ali – sacrificiu suprem – ca să-i dovedesc cât de mult îl iubesc, dar care nu s-a materializat.)

Dincolo de structura mea (infantilismul meu aproape patologic), sunt şi azi convinsă că egalitatea deplină, *valorică*, dintre bărbat şi femeie, nu se va realiza decât printr-o implicare egală, a bărbatului şi a femeii, în actul procreaţiei. (Prin „egală”, înţeleg şi cantitatea de timp investită – de ordinul minutelor pentru El, de ordinul lunilor pentru Ea – şi, evident, faptul că fătul se prinde şi se dezvoltă în trupul femeii, în timp ce bărbatul rămâne îndemn, fără importante modificări fizice sau psihice.)

Născând „pui vii”, femeia devine o leoaică, o tigroaică –, pe când, dacă „puiul” s-ar fi dezvoltat până la naştere într-un incubator… de altfel o asemenea experienţă s-a încercat cu mulţi ani în urmă în Italia, întreruptă la ordinul Bisericii, când fătul avea patru luni şi se afla în perfectă stare (deşi, la urma urmei, reproducerea speciei putea deveni posibilă fără

„Păcat”, fără actul „impur” al sexualităţii…). Îmi dau seama că asemenea cuvinte sună ridicol, eretic, utopic, împotriva Naturii, a „voii Domnului” (femeile care vor să nască „tradiţional” au tot dreptul s-o facă!) – dar nu mă pot împiedica să gândesc că, eliberată de

„Sarcină”, femeia s-ar putea dedica cu egală capacitate tuturor profesiilor considerate până acum exclusiv masculine. Mereu se pun întrebări provocatoare de genul: „Câte femei compozitoare există în comparaţie cu bărbaţii?” sau „Câte femei au creat un sistem filosofic?”, dispreţul unui sex faţă de celălalt continuând mai fără perdea, mai folosind perdeaua de ceaţă a unor concesii de formă.

MARTIE, SINAIA

M-am obişnuit cu văduvia. Sunt calmă şi limpede ca aerul Vremea s-a mai pătat. A crescut căldura, zăpada e apoasă, se cerne apărând pământul.

Marin Preda e sexual din creştet până-n tălpi. Neliniştit, nervos, brusc, rău, râde scurt. E sexual şi când se scobeşte în dinţi.

*

Şedinţă artistică la Alfred Mendelsohn. Am cântat împreună, cu câte o mână, Mozart.

*

Azi dimineaţă, a treia faţă a vremii: vânt puternic, brazii se zbat.

Noaptea, drumurile îngheaţă.

M-am apucat să scriu o nuvelă despre Gius. Să mă descarc de acumulările polemice din adolescenţă.

MARTIE, SINAIA

M-am trezit acum dintr-un vis îngrozitor ca o pedeapsă.

Am visat că, întorcându-mă la Bucureşti, pentru o zi, AH îmi mărturiseşte că m-a înşelat. Are o purtare ciudată, amară, disperată. Apoi, Sanda Movilă îmi spune că l-a văzut pe Ali, la

7 dimineaţa, în tovărăşia unei femei căreia-i spunea: „Hai să-ţi arăt liniştea mării...". Apoi, Ali îmi explică ceva, anume că se despărţea pentru a doua oară de acea femeie, o fostă iubită. Eu am apucat o frânghie groasă şi lungă şi am început să-l plesnesc peste trup. I-am spus că ştiu lot şi că vreau să-mi povestească în amănunt. Ali mi-a şoptit: „Restul nu contează..." „Ce nu contează? „Nimic nu mai contează...", spune el cu un ton atât de tragic încât durerea m-a făcut să mă trezesc şi să sar în capul oaselor. De ce am visat eu aşa ceva? Ce misterioasă culpabilitate mi-a adus această pedeapsă?

Iată: Aseară, după cină, Marin îmi propune 6 partidă de şah. Accept, joc prost şi în plictiseală. Apoi, mă invită să mă plimb cu el – deşi era târziu – că i-ar face „o plăcere teribilă".

O spune aproape morocănos, fără galanterie. Ne plimbăm mult, ţinându-ne de braţ. Mi se deschide, vorbeşte despre dragoste, suferă că arată, mai în vârstă decât e...

Când a fost AU aici, l-am întrebat: „Vrei să-l fac pe Preda să se amorezeze de mine?" AU s-a întunecat, replicând că

„Individul e periculos"...

Da. E crud şi sălbatic. Nina, fereşte-te!

18 MARTIE

Cu Geo m-am lămurit: nu poate divorţa. Nu mai simte, nu mai doreşte nimic. E un om pustiit. îl invit: „Vii diseară la vila

Callos să-ţi cânt la pian? „Nu. Mi-e frică. „Atunci l-am invitat pe Preda şi i-am cântat „Cântecele de pustiu „ale lui Silvestri.

Peste puţin – era de aşteptat-soseşte şi Geo. A fost o seară plină de tensiuni. Marin ne spune: „Dacă vă iubiţi, de ce nu vă luaţi?"

Mă trage de păr. Ne ciorovăim. Când mă priveşte, i se aprind ochii.

Mâine îi soseşte iubita, aşa că sper să se liniştească.

Deşi... poate că e vorba de altceva... de dragoste... mai ştii?

19 MARTIE

M-am culcat la 5 dimineaţa. Am stat cu Geo, Preda şi

Sanda 7 ore!

E grav. Am băut două sticle de vin. Promit să fie ultima seară de „desfrâu". Cu Marin lucrurile se precipită. Mă atacă, mă provoacă. Îmi trece vârful bastonului (de care nu se desparte niciodată) pe şira spinării. Când tresar, zice: „Ce, eşti aşa sensibilă?" Se uită la mine, mă detaliază, apoi: „Aşa sunt burghezii, au mâini frumoase". Iar mă atinge: „Ce tot am că mă lovesc de tine?"

*

Ali vine peste câteva ceasuri. îl aştept cu carnea şi cu inima. El e certitudinea, constanta.

TOT MARTIE

Plouă îngrozitor, subţire şi năclăit. Pământul îţi fuge de sub picioare şi luceşte urât.

Ali m-a părăsit azi la 3 şi A

Sâmbătă, când a venit, îl pândisem de la fereastră, a intrat în odaie şi ne-am îmbrăţişat. A fost o îmbrăţişare veşnică, totală, cu ochii închişi. Nu puteam deschide ochii, nu-l recunoşteam – un fel de extaz al regăsirii.

Apoi... apoi am parcurs obişnuitele situaţii ale vieţii de aici, toată noaptea până dimineaţa şi, desigur, Ali a fost foarte antipatic şi grosolan cu băieţii, lucru care m-a necăjit din

cale-afară. Am venit acasă tristă, tristă pentru că pleacă, tristă pentru cele întâmplate, tristă pentru zigzagurile care îmi sfâşie inima...

*

Când fac dragoste, am dureri îngrozitoare...

La Ali, la Marin, la Geo, la Sinaia – mă gândesc cu un sentiment tulbure. Ca şi la mâncare, la plimbare, la muzică, la anotimp.

O singură excepţie: ping-pongul! Am jucat un ceas cu

Marin. Trăiască ping-pongul, acest revigorant, acest adevăr, această raţiune de a trăi!

Jos pijamalele cu amintiri! Jos lacrimile şi candorile!

*

Mâine mă mut în vila Callos – în camera cu pian. Munţii fumează. Ploaie şi ceaţă. Lui Preda i-a venit iubita pe care el o numeşte „nevasta „şi cu care trăieşte de şase ani. O s-o văd diseară.

*

Sunt într-o stare deplorabilă. Motive:

1) Nu mănânc nimic. Mi-e silă. Am slăbit, fustele-mi sunt largi.

2) N-am încercat încă să scriu şi nici n-am poftă s-o fac.

3) încep să simt singurătatea. O fi de vină Ali care mi-a băgat în cap că „trebuie să mă simt foarte singură, desigur...”

4) Sunt foarte neliniştită în legătură cu durerile pe care le-am avut cu Ali.

5) Ovarele mă dor uşor şi continuu să sânger.

6) Marin a cerut să i se aducă mâncarea acasă pentru el şi nevastă-sa. Numai eu, idioata, n-am putut face la fel când a fost Ali!

7) Vremea e oribilă şi pământul tinde să mă sugă.

Concluzie:

Dacă nu mă fac sănătoasă, dacă de lucrat nu lucrez şi de odihnit nu mă odihnesc – ce dracu' caut aici? Să plec la Bucureşti. Să-l chem pe Ali să mă ia. Oare într-adevăr experienţa acestei despărţiri să-mi fi venit de hac, să n-o pot suporta? Nu voi regreta mai târziu că am plecat din Sinaia? Din această lipsă de preocupări atât de reconfortantă, zice-se, dintre brazi, de lângă câini, de lângă sobă...

Îmi vine să-mi trag pătura peste cap (şi, eventual, un glonte în cap!)

...Totuşi sunt convinsă că la Callos o să mă simt bine pentru că o să pot fi singură, cu pianul, o să pol plânge în voie, singură şi departe de toţi, o să scriu, o să compun, o să mă uit pe fereastră, o să mă plimb în zăpadă cu binevoitoarea complicitate a iernii...

TOT MARTIE

Am avut o noapte de insomnie cum rar mi se întâmplă.

M-am zvârcolit cu bucăţi de vis, cu o sete venită de nu ştiu unde

(că doar aseară n-am mâncat nimic), cu tristeţe şi nervozitate.

Am visat că am descoperit într-o cutie mare ghetuţele negre ale copilului meu mort pe care-l chema Iliuţă. Că m-am certat cu

Jar care mi-a cerut îndărăt toate cărţile cu autograf pe care mi le-a dat. Că, la o expoziţie a modei, mi s-au arătat 12 portrete ale reginei Maria, în diferite toalete, iar eu am protestat că asta e moda păturii exploatatoare... şi aşa mai departe...

*

Sângele îmi curge tot mai tare. Explicaţii pot fi destule:

schimbarea de aer, ping-pongul jucat ieri, urmarea raclajului.

Vreau să-i dau un telefon doctorului azi la 4 p.m. Trebuie să-i

comunic starea mea. Dacă ar şti mama, m-ar chema imediat la

Bucureşti.

*

E frumos aici la Callos. Am baia mea (neîncălzită) – şi pian, mai ales.

Am vorbit cu doctorul. Mi-a spus să nu mă alarmez, să stau pe loc şi să aştept. Eu, totuşi, mă gândesc să plec la

Bucureşti pentru două zile, sau să-l chem pe Ali, să plecăm împreună joi seara şi să stau acolo până luni. Aş avea trei zile de Bucureşti, m-aş duce la doctor, aş vedea expoziţiile, mi-aş vedea părinţii, prietenii, m-aş iubi cu Ali.

Mă opreşte însă cheltuiala.

După toate grijile, Ali, astă-seară, la telefon, absurd de străin. Îl chemasem să vie să mă ia şi el îmi spune că a promis să ţină locul nu ştiu cui, la „Viaţa Românească”. (Asta după ce îmi promisese că pot să-l chem oricând şi că va veni.) O

convorbire hărţuită, certăreaţă, cum nu doream, cum nu avea dreptul să fie!

Nadia lui Preda pare să fie un om mai bun decât el. De aceea, probabil, că n-o mai iubeşte.

Aş vrea să dorm mult, să mă trezesc acasă, de unde n-am plecat niciodată, lângă baia caldă, lângă portretul meu – dar singură, singură, cu ovarele şi sângele meu.

NEW YORK, 1987

Satul 2 Mai şi Sinaia sunt tară îndoială localităţile providenţiale pentru mine în care a prins viaţă majoritatea lucrărilor mele.

2 Mai, sat de pescari, situat la 5 kilometri de graniţa bulgărească, a fost, timp de peste două decenii, decorul vacanţelor mele de vară. După transformarea

Mangaliei, locul preferat al pictorilor (moscheea şi turcoaicele fac parte din celebre tablouri aparţinând patrimoniului culturii române), într-o rezervaţie militară, ulterior bază de submarine sau aşa ceva, boema s-a mutat la 2 Mai. (Aşa cum Mangalia i-a urmat Balcicului…) La început, fiind nevoie de o autorizaţie specială pentru a pătrunde acolo, eram foarte puţini pe plaja imensă (Vasile Dumitrescu, datorită căruia puteam fi şi noi prezenţi, Jebeleanu.

Mihnca Gheorghiu). Goi şi fericiţi eram, Ali şi cu mine, auriţi de beatitudinea dragostei noastre în creştere.

Populaţia 2 Mai-ului număra, în partea ei cea mai pitorească, pescari lipoveni, veniţi, dacă nu mă-nşel, în urma persecuţiilor religioase din Ucraina, pe acest ţărm mai primitor – cum nu i s-a părut deloc Tomisul exilatului Ovidiu! Roşcovani şi bărboşi, mari consumatori de votcă, ba şi de spirt medicinal, prezenţa lor spectaculoasă, obiceiurile şi graiul lor colorat aparţineau, împreună cu nisipul, cu marea şi cu peştii, magnetismului acestui sat, lipsit de confortul dar şi de convenţionalitatea localităţilor balneare obişnuite.

Aici, în 1956, după ani de deformări şi de secetă poetică datorite dogmatismului pustiitor, am reintrat în poezie încercând să-mi regăsesc energia inspiraţiei cu care am debutat, acest entuziasm al regăsirii de sine continuând pe durata a circa şaptesprezece ani (în timpul cărora am părăsit – cu efecte dramatice – muzica.)

Sinaia – „oraşul regal" de la poalele Buccgilor, plin de castele şi de vile luxoase aparţinând „lumii bune".

şi bogate, cu un Cazinou impunător, adăpostind, bineînţeles, jocuri de noroc, misterios şi inaccesibil mie în copilărie, dar frecventat în „anii puterii populare" când devenise casă de cultură – este şi astăzi un orăşel înmiresmat, cu mirosurile trezite de ploi frecvente, cu, în zilele absolut limpezi, Crucea de pe vârful Caraiman sclipind, minusculă ca o cruciuliţă de purtat la gât, pe cerul violent albastru.

La Sinaia, am schimbat de-a lungul deceniilor camere diferite – după vila Callos, am locuit într-o vilă a compozitorilor, vila Iamandi, tot cu pian în odaie.

Mai apoi, prin 1953—54, am locuit, la Foişor, câteva nopţi în camera şambelanului (boiserie întunecată – mi s-a părut prea sumbră), apoi în dormitorul prinţului moştenitor Mihai (tapisat cu catifea albastră şi incluzând un imens glob pământesc), apoi în dormitorul reginei Elena (roz, cu un taburet care te ajuta să te dai jos din pat mai uşor, cu o baie imensă, decorată cu circa optsprezece robinete care nu ştiam la ce folosesc), mutându-mă, până la urmă, într-o cameră de serviciu, în care mă simţeam, paradoxal, mai la largul meu (fiind şi mai aproape de Marin Preda care avea, bineînţeles, odaia cea mai bună).

A urmat Pelişorul, castelul regelui Ferdinand şi al reginei Maria, unde, după câteva nopţi în capela ei, m-am fixat pentru mulţi ani în camera 25 care avea perdele groase, o cuvertură de culoarea apei pe pat, o sobă de teracotă verde (decorul poemului meu „Prima şi ultima

noapte de dragoste” din volumul *Destinele paralele*).

La 2 Mai, am locuit mereu în aceeaşi cameră de ţară şi am scris la aceeaşi masă (când nu scriam pe genunchi, la plajă), în treizeci de veri fericite şi dramatice, sute de poezii, de la resurecţia mea din

1956—57 până la poeziile „postume” scrise după moartea lui Ali.

*

Cu ani în urmă, Ceauşescu şi-a arogat, într-o ceremonie de pomină, Sceptrul Prezidenţial, gest de supremaţie pentru care Salvador Dalí i-a trimis o telegramă de felicitare, publicată de toate ziarele şi care a stârnit râsete şi aprehensiune în rândul populaţiei (unul din adagiile de partid sună: „Modestia e principala calitate a unui comunist”...).

În vizite de lucru prin diferite judeţe, Ceauşescu a început să fie întâmpinat cu pâine şi sare de bărbaţi costumaţi şi grimaţi întruchipându-i pe Ştefan cel

Mare sau pe Mihai Viteazul. Asemenea mascarade, în ciuda aspectului rizibil, s-au dovedit curând ameninţătoare, substanţializându-se ca mai toate gesturile haotice şi accesele temperamentale ale preşedintelui cu sceptru. El a început să se considere şi a cerut să fie considerat cu adevărat Domnitorul, în descendenţa marilor figuri ale neamului. Ca o consecinţă concretă, după ce i-a expulzat pe scriitori şi artişti din temporarele lor reşedinţe de creaţie, şi-a apropiat şi continuă să-şi apropie castele şi palate, de la Sinaia sau de aiurea. Tot în urma unei fluturări dezordonate de mână pe podul care desparte Mangalia de 2 Mai, a dispărut o uriaşă bucată de plajă şi s-a născut un mare şantier naval unde s-a lucrat doi ani, printre altele, la un vapor aşa-numit „naţional” care s-a dovedit a fi o foarte luxoasă navă prezidenţială. (Acestea mi-au fost relatate de un inginer care a lucrat la ea, precum şi pretenţiile Elenei Ceauşescu de a instala plăcile de faianţă din băi cu un anume desen ales de ea – un kitsch probabil – ea fiind cunoscută ca dărâmând şi reclădind clădiri întregi după bunul ei plac...)

Astfel, ca un caz particular, mi-au fost şi mie afectate decorurile în care m-am exercitat creator – dar nu şi amintirile.

BUCUREŞTI, MARTIE 1949

De cinci zile am părăsit Sinaia şi mă aflu aici într-un tempo nemaipomenit: *Conferinţa Scriitorilor*, *Congresul Intelectualilor*, Aimé

Césaire, Harap Alb, *traduceri venite peste noapte, Ateneu* etc.

Cel mai frumos eveniment: *Césaire*. *Mult mai viu decât*

Éluard. *Şi un admirabil Poet Negru*! *Foarte negru*: *ochi lucioşi, buze groase, dinţii-fasole albă, părul scurt şi arhicreţ*. *Şi strălucitor de inteligent*. *Şi plin de farmec*. *Şi comunist*!

Am fost de două ori împreună la masă şi la teatru (*eu îi traduceam piesa*). *Ne-am înţeles foarte bine*.

Mâine sper să mă întorc la Sinaia. *Spun „sper", pentru că şi azi am vrut să plec şi până la urmă*…

Al doilea eveniment frumos: *baletul* Harap Alb, *după*

Creangă, de Alfred Mendelsohn. *Trixy, în rolul Spânului, e formidabil*.

*

E curios cât de bine mă înţeleg cu AU la Bucureşti. *Parcă s-a ridicat un stăvilar*.

SINAIA, APRILIE, 1949

Abia ieri după-amiază am reuşit să ajung aici. *După multe peripeţii*. *Ali a fost bolnav cu peste 40 de grade*. *Pentru prima oară am fost la o recepţie fără el, apoi am plecat încoace*.

Surpriză: *i-am întâlnit în vila mea pe câţiva delegaţi de la*

Congres, inclusiv Césaire. *„Responsabilii" mă aşteptau ca să mă dea afară, adică să dorm în altă parte şi să las locul altcuiva*. *Am refuzat net*. *Drept care, acum vor să mă evacueze de tot pentru că e, cică, vila Ministerului*. *Mai am zece zile de stat aici iar, în douăzeci, n-am putut compune nimic*. *Ce porcărie*!

*

I-am dat lui Césaire poemul pe care l-am scris pentru el

(*intitulat evident „Poetul negru"*) *şi i-am cântat la pian suita, pe care a apreciat-o*.

După plecarea comesenilor, am rămas cu Geo şi cu

Preda. *În timp ce cântam la pian, Geo s-a apropiat de mine şi m-a sărutat*! *Am rămas trăsnită, el s-a roşit, a îngălbenit şi a început să rostească* – *o*! *acele minunate cuvinte*! – *„te iubesc"*.

Marin privindu-ne, încremenit şi el… *Când oare se declanşase baletul mecanic pe care nu mai eram în stare să-l opresc*? *Am stat aşa, ca într-o transă, până aproape de dimineaţă, când cei doi au plecat*.

M-am culcat, am adormit, şi deodată m-am trezit cu Geo lângă mine. *M-a strâns cu disperare în braţe, s-a desprins* – *şi dus a fost*.

Sunt buimăcită. Am dormit numai trei ore. Doamne, ce noapte a fost! Una din componentele ei a fost și înflăcărată predică pe care am ținut-o despre Ali și dragostea mea pentru el.

Ali, dacă mă strângi de gât, ce să fac? O să mor cu tine de gât, Ali…

APRILIE, 1949

La numai trei zile după noaptea de pomină, a izbucnit și

Marin!

Avusesem o discuție cu Geo – discuție finală de altfel, dat fiind inconsistența lui psihică – și, la 1 noaptea, ne-am dus la

Marin. Care ne aștepta. Geo are tot timpul o atitudine seacă, definitivă, eu la fel. La 4, plecăm, Geo mă conduce acasă și dispare – dar, ce să vezi, nu pot intra în casă, îngrijitoarea nu-mi aude soneria. Mă întorc la Marin și-l mai găsesc treaz.

Stau două ceasuri trântită pe pat și-l ascult. Își „trăiește tulburarea". „Vreau să te cunosc, Nina. „Își scoate ochelarii, se apropie, e hipnotic, arde și consumă. „Cum se poate așa ceva? Inteligența ta și sufletul ăsta de școlăriță… „M-a luat în brațe, m-a strâns atât de tare că am țipat. Am fugit acasă.

Mă uit la desenul pe care i l-am făcut lui AU. Doamne, cât îl iubesc! Nimeni nu poate să-i semene întru nimic, nimeni nu poate să semene nicio sămânță trainică în inima mea, în afara lui.

Marin? E fascinant, e o flacără neagră – dar Ali e dragostea mea veșnică și vreau să fiu în brațele lui, vindecată de sângele care-mi curge odată cu viața mea care îți trebuie ție, AU!

APRILIE, 1949

Aseară iar o discuție interminabilă cu Marin, în care ne-am analizat pe toate fețele. Azi, toată ziua s-a purtat rece…

Sunt din nou iduită. În timp ce scriam cele de mai sus, intră Aurelia Vasilescu, frumoasa actriță care a suferit recent un accident la filmare, a suportat o trepanație și acum e în convalescență. Se așază pe scaun, se codește și, în sfârșit, îmi spune că mă iubește și-mi face directe propuneri lesbiene. N-am fost străină de asemenea impulsuri și solicitări în adolescență, dar, deși mă măgulește dragostea Aureliei, sunt fundamental orientată spre „sexul opus". Ce să mă fac cu ea? Nu știu nici cum să cochetez cu femeile, nici cum să le resping. Mai ales că ea e încă bolnavă.

Să așteptăm să se facă ziuă.

*

Şi ziuă s-a făcut şi a început să ningă. Ce bine că ieri am exploatat cum se cuvine o autentică zi de primăvară. Am urcat până la o prea frumoasă stâncă de unde se vede toată Sinaia.

Am întâlnit un ied, o capră, un copil. De fapt, a fost o prostie din partea mea întrucât mi s-a interzis efortul fizic.

Ninge enorm. Nu se mai disting casele.

APRILIE, 1949

10 scrisoare de la A.: „Nina, căprioara mea dragă, numai tu îmi poţi da fericirea...”. Mi-e dor de Marin.

Am stat cu Marin până la 12 noaptea.

Iată extrase din peroraţiile lui: „Hm! Mare scofală că Ali e mort după Unei Păi cum să nu fie? Ce să zic, mare brânză că te iubeşte! Cum să nu iubeşti aşa ceva? Ascultă, Nina, bagă de seamă: eu te pot iubi la nebunie, dar şi urî! Tu trebuie să fii a mea. De tot. Ah, dar tu eşti iremediabil pierdută, îl iubeşti pe Ali.

Ştiu că nu sunt de nasul tău, dar dacă nu mă iubești, te ucid!”

...

Aurelia? A avut o criză aseară în faţa mai multor oaspeţi.

Cântam la pian şi ea, brusc, s-a sculat de pe scaun şi a fugit din odaie. Mă irită purtarea ei acaparatoare, fiecare minut de libertate mi-l obţin numai cu preţul unei brutalităţi.

*

Sunt din ce în ce mai sfârşită. Sângele curge, curge... Sunt moale, slăbită. Stau întinsă, cu comprese reci. Vremea e zăludă.

Timp de un sfert de ceas, ninge până la astuparea tuturor culorilor iar în sfertul următor arde soarele, apoi, din nou, ninsoare copleşitoare ca în Vrăjitorul din Oz.

*

Adineaori, când m-am întors după o scurtă plimbare, am găsit pe noptieră o cană cu ghiocei şi că (n-a ghiocei răsfiraţi pe pal. Aurelia, probabil...

APRILIE, 1949

Marin e un om care iubeşte: „Ştiu că există momente în care mai poţi trage perdeaua, dar pentru mine e prea târziu. Nu pot trage perdeaua peste ceea ce simt. Ce mă fac dacă ajung să te iubesc rău de tot? Asta aduce multă suferinţă. Iar s-o iau da capo? Nu, eu nu-ţi plac. De

fapt, tu mă jigneşti în fiecare clipă cu eforturile pe care le faci ca să mă accepţi. Ascultă! Te voi urmări cu ura mea! M-ai dat gata! Şi eu am treabă... Şi tu ai treabă... Dar nu cumva eşti o ticăloasă? Nu, nu cred, şi asta e mai grav. Cred că, dacă ai fi soţia mea, mi-aş pierde tot timpul stând de vorbă cu tine. Proasto, nu-ţi dai seama ce simt? Tu nu simţi nimic?!"

Aurelia a intrat la mine, mi-a luat ghioceii din vază şi i-a aruncat pe jos.

*

Să mai citez din Marin?

„Te iubesc ca prostul. Mă topesc. Mor... Nimeni, niciodată nu te va putea preţui cum o fac eu. Am nevoie de tine dar eşti chiar prea mult pentru mine. Tu nu vezi cum mi se scurg

hii după tine? auzi, tu? Eşti surdă?"

„FEMEIA FATALĂ".

AUGUST, 1975

Sfânta încântare, exultanta de a fi descoperit de un altul, de a constata „obiectivitatea" existenţei tale, de a te convinge de capacitatea simpatetică a fiinţei tale, poate chiar de calitatea ei „magică"! Şi asta la o vârstă când setea de tine însuţi e devorantă, în mare măsură narcisistă (datorită şi eului artistic). Ce componente mai intrau în exaltarea mea de atunci? încântarea de a înrâuri un suflet, de a determina un destin, beţie a puterii, instinct de dominaţie (poate chiar un „care pe care" derivat dintr-o animalitate ancestrală care a căpătat subtile înfăţişări umane...) – Mai ce? Surpriza de a vedea că cineva – o personalitate – suferă din pricina ta... deşi, nu după multă vreme, cea mai mare mândrie a mea au constituit-o momentele în care un bărbat îmi declara că-l *fac fericit*, că e fericit lângă mine (între alţii, chiar Marin mi-a spus-o, în 1953, negând apoi cu vehemenţă, în 1973, însuşi faptul de a mă fi iubit vreodată...).

În sfârşit, mai trebuie menţionată şi veleitatea juvenilă şi livrescă de a fi considerată o „femeie fatală", eu, fata urâtă, ignorată în adolescenţă, devenită acum irezistibilă pentru ambe sexe!

APRILIE, 1949, BUCUREŞTI

E trist – dar sunt la Bucureşti. AU a venit alaltăieri la

Sinaia şi m-a luat. Mi-e teribil de dor de Marin. Teribil.

*

Văd că nu reuşesc să scriu un pasaj întreg. Bucureştii – mâncători

de timp...

Aştept o scrisoare de la Marin. Despărţirea noastră a fost foarte frumoasă. Eram împreună în odaia lui, fermecaţi de ploaia luminoasă de afară. Tocmai îmi spunea că pentru el lucrurile au devenit nespus de serioase când am auzit oprind o maşină. Am sărit amândoi la fereastră. Din maşină au coborât

Novicov şi AU. Marin m-a luat în braţe şi m-a strâns cu patimă.

M-am smuls şi am fugit la uşă. A venit după mine, m-a mai îmbrăţişat o dală. Cu disperare. Am ieşit în balcon şi l-am strigat pe Ali. M-am mai uitat o dată îndărăt. Marin mă privea din deschizătura uşii, cu ochii mari pe care i-am crezut negri şi care, de fapt, sunt verde-închis.

Caut să mă. analizez. Deşi nu am nicio îndoială: îl iubesc pe AU până peste poate. Recunosc însă că prezenţa vibrantă a lui Marin mă tulbură...

...Şi-mi pare rău şi-mi pare bine că sunt cum sunt, mereu alta, mereu dornică şi nesătulă, şi-mi pare rău şi-mi pare bine că trăiesc aşa, dramatic, cu povârnişuri şi piscuri, chiar dacă de aci mi s-ar trage moartea!

*

Recitind paginile sinaiote, îmi dau seama că din ele nu reiese nesfârşita tandreţe a lui Marin, mult mai adâncă decât brutalitatea lui, nici moralitatea lui, nobleţea lui, nici atmosfera acelor seri trăite împreună. Păcat. Numai de nu s-ar altera diagrama memoriei.

*

Sângele s-a oprit cu desăvârşire. Aş vrea să plec cu AH de

Paşti la Sinaia, pentru o săptămână. Să mergem pe munte, să flanăm, să jucăm ping-pong, să facem dragoste, să pot sta, din când în când, de vorbă cu Marin.

Şi să scriu poezii!

APRILIE

Ceea ce am şi făcut. Am scris două poezii bune.

*

Marin nu mi-a scris cum mi-a promis. În schimb, ieri dimineaţa a sosit în Bucureşti. Mi-a telefonat imediat şi ne-am văzut. Zilnic! Azi, de două ori. Dar eu sunt bolnavă „de AU".

Imună la alte boli.

Ce mai spune Marin: „Îl iubeşti pe AH. N-ai nevoie de mine. Tu eşti o rasă de calitatea I, eu sunt una de calitatea a II-a.

Pot să doresc ceva cu toată ardoarea şi totuşi să-mi dau seama că nu mi se cuvine. Ţi-am mai spus-o, nu sunt de nasul tău. Pe urmă, tu eşti cinstită; oricât aş dori, nu te pot învinovăţi de nimic. Ai fost şi eşti cinstită cu mine, cu tine şi cu AH. Nu-ţipot găsi nicio spărtură. Am mai cunoscut femei care-şi iubeau bărbatul – dar găseam o fisură prin care mă insinuam. La tine nu găsesc niciuna".

După care îi trece năduful şi oftează, mă ia de mână, se uită la mine cu ochii trişti, cu sprâncenele ridicate, cu fruntea încreţită.

Cred că săptămâna viitoare voi fi din nou la Sinaia. Mi-am luat concediu fără plată de la „Urzica". De data asta o să creez şi o să mă recreez.

20 APRILIE

Cum văd, voiajez...

Iată seria întâmplărilor:

1) Am venit cu AU aici, la Sinaia, pentru o săptămână.

Dar după trei zile, Novicov l-a chemat înapoi. AU a fost foarte nenorocit – eu idem.

2) Marin s-a plimbat cu mine şi mi-a spus diferite istorii care dovedesc că încearcă să „scape" de mine. S-ar zice, deci, că s-a isprăvit cu marea lui pasiune. Am fost grosolană ca să-i dau o mână de ajutor – şi am reuşit.

3) Aurelia m-a chemat la ea, a făcut penitenţă. Am fost rece, inatacabilă.

20 APRILIE

Abia acum l-am descoperit pe Dostoievski. Citesc Idiotul.

Sunt uluită. Care imbecil mi-a spus că Dostoievski e epic dar lipsit de intelectualitate?! Are toate rafinamentele, subtilităţile

„Des fines mouches" franceze. Plus umor! Plus un profund patetism! E într-adevăr unul din cei mai complecşi şi mai magnetici scriitori din câţi cunosc.

În fine – o revelaţie!

*

Mă duc acum în grădină să citesc Dostoievski în soare!

Ieri după-masă am scris o poezie, „Istorie", nu grozavă, cam declamatorie, dar bună pentru încheierea volumului meu care se cheamă în loc de Prezent! Sufletul nostru *(Marin susţine că e un titlu mai simplu, mai uman.). Cred că la sfârşitul lunii o să apară. O să i-l trimit lui Césaire împreună cu* la scara

1/1 *să le citească împreună cu Tzara*.

Sunt fericită: Ali mi-a scris o scrisoare superbă care-mi confirmă şi ceea ce simt eu – un salt calitativ în relaţiile noastre şi care mai confirmă şi grozava disperare a lui Marin care mi-a spus în seara rupturii: „Ceea ce mă face să înnebunesc e că tot ce ai acumulat cu mine, toate tulburările tale sufleteşti, toate înnoirile o să se reverse asupra bărbatului tău. O să fiţi şi mai fericiţi. Te-am îmbogăţit, te-am împodobit – ca să se bucure

el...”

E adevărat. Marin m-a făcut nostalgică, mi-a provocat răvăşiri de straturi. Toată afânarea, atenţia mea trezită, fierberea nouă, se abat asupra lui Ali care va şti să le considere cuvenite lui – cum şi sunt de altfel şi să le prezerve cum poate mai bine.

*

La două zile distanţă: ce s-a întâmplat de fapt cu Marin?

Nici eu nu ştiu. Am avut o conversaţie care a durat o zi întreagă, şi o seară în care am trecut prin nenumărate stări. El a fost când grav şi calm, când disperat, când ironic, când plicticos, furios, mojic, resemnat etc, etc. *Eu am propus liniştită o despărţire colegială. De îndată ce mă vedea, puternică, şi limpede, începea să facă eforturi în sens invers.* S-a *revoltat la gândul măcar că am putea rămâne prieteni. Apoi, îmi pomeneşte pentru a* n...”

*oară că, de fapt, e „ultima seară”. Nu m-am mai putut stăpâni şi i-am spus scurt: „Ieşi afară”. Nu s-a mişcat. Mi-a spus că rămâne fi*indcă *nu vrea să-mi lase o amintire plăcută întrucât ar fi falsă. A început să se plimbe prin cameră, i-am spus că mă agasează, mi-a răspuns: „Asta şi vreau!” A continuat să se plimbe până când i-am spus că mi-e somn, m-am dezbrăcat şi m-am culcat – în care timp el a stat foarte rigid, cu spatele la mine. „Ei, Marine, ce ai de gând? „Să plec acasă... „A spus-o cu un ton scăzut, foarte trist: A mai spus „bună seara „fără să mă privească şi a ieşit.*

*

Azi după-masă m-am plimbat cu Horváth István (*Piko*)

sus, în pădure. La întoarcere, mi-a propus să mergem la Preda.

Marin m-a primit cu mutre. Tot aşa, plimbându-se ca leul în cuşcă, bătându-se ritmic cu o nuia peste braţ. Apoi s-a liniştit, s-a luminat. După o zi neagră, o seară clară.

Mâine vine Ali. Vreau să plecăm la Braşov. Îl aştept cu multă,

proaspătă dragoste. După care vreau să mă reîntorc la

Sinaia pentru că am început să lucrez. Dacă termin prima parte a Sonatei, sunt mulţumită. Şi ăsta e un program minimal. Sunt sigură că o să-mi pice şi poezii.

Mă bag în pat să citesc Idiotul. *Azi dimineaţă am făcut o lungă baie de soare. Ce fericiţi ar putea fi oamenii, iubiţi, hrăniţi, liberi, creând artă în mijlociu'. frumuseţii. Eu, de fapt, aici, trăiesc în societatea comunistă! Trebuie să lupt să fie pentru toţi şi pentru totdeauna!*

AUGUST, 1975

Trebuie să recunosc că-i datorez lui Marin Preda apropierea de marea proză însă a secolului al 19-lea.

Fanatizată de „ultraismul" poetic, dispreţuind aglomerarea de detalii nesemnificative (conform vederilor mele de atunci), de acord cu negările drastice, deşi subtile, ale lui Kléber Haedens şi ale altora, nu acceptam decât proza interpretativă a unui Proust sau proza parabolică, vizionară, a lui Kafka sau proza fantastico-poetică a lui Poe sau proza-şoc, delirantă, a suprarealiştilor (René Crevet, Joseph Delteil ş.a.) sau, în sfârşit, proza de mare economie şi excelenţă stilistică a lui I.L. Caragiale.

Îi datorez, deci, lui Marin, topirea rezistenţelor mele sectare şi deschiderea spre o vastă zonă de cunoaştere nu numai estetică, ci şi umană.

După Dostoievski au urmat Tolstoi, Balzac.

Flaubert, Gogol, Turgheniev, Cehov, Thomas Mann.

Faulkner şi mulţi alţii – dar Fiodor Mihailovici a rămas magnificul cap de listă.

Eu i-am dat lui Marin în schimb (?) muzica şi sentimentul naturii (ciudat lucru, deşi născut şi crescut la ţară, nu „percepea" decorul, nu „vedea" munţii, nu

„Înregistra" marea – poate doar, vag, câmpia...).

*

Poeziile pe care le scriam („Poetul negru" etc.)

aveau să facă parte din primul meu volum „de cotitură", nu spre „poezia angajată" care, la urma urmei, putea prezenta şanse de poezie majoră (vezi Maiacovski, Whitman, Neruda, Lorca etc), ci, din păcate, spre încarcerarea limbajului în scheme, spre anemicri treptate. Fireşte că titlul *Prezent*! ar fi sunat mai bine şi mai modern decât titlul care-i plăcuse lui Marin.

Sufletul nostru, atât de penibil cum mi se pare astăzi.

De asemeni, în confuzia mea, credeam că-i pot oferi spre lectură lui Césaire (şi lui Tzara!), alături de

La scara l/l – rod al unei evoluţii estetice fireşti, acest al doilea volum al meu care dovedea o veritabilă involuţie! (Această involuţie, prelungită pe ani, avea să mă facă să pierd mulţi adepţi sinceri ai debutului meu şi să-i facă să se îndoiască de însăşi vocaţia mea reală).

*

Da, la Sinaia mi se părea că trăiesc conform unei legi fundamentale a societăţii comuniste: de la fiecare după capacităţi, fiecăruia după nevoi. Şi încă în stadiul avansat, după dispariţia banilor. Eram adăpostită, hrănită, mi se punea la dispoziţie un pian – doar pentru a crea! Ce simplu, ce mirific, ce iluzoriu! Totuşi, acestea se întâmplau cu adevărat, chiar dacă vremelnic.

„MÂINI FRUMOASE" ŞI „UZURPATORI SENINI".

Mâinile mele frumoase nu le datoram burgheziei, cum credea Marin, ci părinţilor mei, mama avea mâini cu degete lungi şi subţiri, tata, mâini mici, copilăroase, cu degete grăsuţe, conice –, ale mele plasându-se la mijloc.

Într-o noapte, de fapt la ore tinere, de dimineaţă, după o lungă şedinţă la Uniunea Scriitorilor, după ce restaurantul Casei

Scriitorilor se închisese, m-am dus împreună cu Horia

Lovinescu, Mihu Dragomir şi nu mai ştiu cine în Piaţa Mare, la o ciorbă de burtă. Când, mai stimulat şi de votcă, Horia îmi apucă mâna stângă şi-mi spune: „Cum îţi permiţi să ai mâini ca ale fetiţei melc?" după care mi-o muşcă provocându-mi o durere atroce, drept care i-am şuierat printre dinţi: „Fascistule!" (ştiam de la Ali că Horia purtase cândva cămaşă verde...).

Dar mult mai feroce decât muşcătura lui Horia Lovinescu a fost atacul cumplitei luni februarie 1965 asupra mâinilor mele.

Nici nu ştiu cu ce să încep mai întâi. Cum dormeam? Sub pături şi plăpumi, cu cizme îmblănite peste un prosop, ca să nu murdăresc aşternutul, cu hanoracul de munte peste pijama, cu gluga pe cap, cu mănuşi de lână. Mihai Sora, deşi la fel de înfofolit, mi-a spus că-i îngheaţă ochii. Profesorul Nicolae

Racoviceanu dormea în hol, în cortul lui de munte. Odată, când s-a întrerupt electricitatea, făcând imposibilă funcţionarea unicului radiator prăpădit, am cerut „azil politic" familiei

Dumitrescu, unde am reuşit să fac un duş călduţ (Ion Besoiu, întâlnit în uşa liftului, mi-a strigat: „Sunt umilit! Nu pot să mă spăl!”).

Cel mai rău atac asupra mâinilor mele l-am resimţit când – supremă evadare din realitate – comp uneam o simfonie!

Clapele pianului erau reci ca ţurţurii, puneam între ele şi mine pelicula unor mănuşi de plastic de la şampoane dar ce folos! Mi s-a declanşat o artroză acută (poate că ea s-ar fi instalat oricum odată cu vârsta) pe care o îndur şi azi, neputând face pumn, apuca sau căra, cu înfiorătoare dureri.

„Îngheţul mâinilor mele pe clape, nuferi captivi, gingaşe tije încremenite pe lac.

primul meu fragment asasinat.

Curând îmi veţi contempla degenerarea genunchilor, pojghiţa poleiului pe ochi ca o definitivă peliculă de contact şi îmi veţi auzi alveolele plesnind

— *Înainte de desăvârşirea scheletului meu rece ca o solemnă orgă de argint*”.

scriam în *DesFacerea lumii*, carte publicată în 1997 la

Bucureşti, care include o scamă de poezii, majoritatea

„Subversive”, redactate în ultimii ani ai României ceauşiste…

Ele urmau să apară – volumul era gata, se intitula *Nocturne* – dar, datorită plecării mele din ţară, fireşte, n-a mai apărut (cum de fusese oricum tolerat de cenzură?!).

Lucru straniu, când în apartamentul meu erau 9 grade

Celsius, în fosta mea locuinţă din str. Dimitrie Racoviţă erau 29

de grade, dar, şi mai straniu, pe strada mea, Dionisie Lupu nr. 74, la câteva case mai încolo, temperatura era suportabilă.

Aceste „inegalităţi” făceau parte dintr-un program de exterminare (la propriu, dat fiind că, datorită întâmplătoarelor întreruperi de electricitate, mureau nou-născuţii în incubatoare şi sufereau atacuri de inimă persoane mai în vârstă în lifturile oprite între etaje – şi la figurat, prin „implementarea”.

ABSURDULUI, sub diferite forme, prin atacurile zilnice la logică şi demnitate…).

*

Într-o carte recentă (*La ce foloseşte Parisul*?), în dialog cu Mioara Cremene, Mariana Sipoş o întreabă, referitor la prezenţa noastră în castelele regale: *„Aveaţi sau nu sentimentul că sunteţi nişte*

uzurpatori?”, la care Mioara răspunde: „*Afli şi azi în Franţa asemenea vechi reşedinţe aristocratice, puse la dispoziţia grupărilor de creatori*. *Cu compozitorul Costin*

Miereanu, cu scriitoarele Ioana Andreescu şi Ana Novac, am revenit ani de-a rândul la castelul Rondon din Loiret, cu admirabilul său parc desenat în al XVII-lea veac de grădinarul lui Ludovic al XIV-lea, Le Notre. Mariana Sipoş replică: „*E cu totul altceva, Mioara*. *Cu totul altceva*…” (personal, nu văd de ce e „cu totul altceva…”)

Locuind în vile sau în castele, nu mă simţeam nici

„Îndreptăţită”, nici „onorată” – nicidecum o „uzurpatoare”, ci beneficiara unei legitime generozităţi a unui regim care-şi preţuia talentele şi le încuraja să creeze. Zeci de poezii, traduceri, proze, compoziţii muzicale am scris la Sinaia (dar şi în odaia mea de ţară de la 2 Mai).

Chiar dacă în primii ani de liceu cântam „Trăiască regele”, înlocuiam versul „susţine cu-a ta mână” cu „susţine coada-n mână”, şi în loc de „ceresc părinte” zicând „ce râzi, părinte”? neavând niciun respect pentru „dinastii”, „moştenitori”, „descendenţi aristocratici” sau „feciori de bani gata”, ba chiar intonam strofa: „*Hei*! *încă una şi-ncă două păn-om vedea sus, pe palatul regelui steagul roşu pus*!”

Un oarecare sentiment de jenă am încercat când, locuind în vila Enescu (unde am conceput compoziţia „Fascinaţii tonale”), m-au vizitat prietenele mele: Rodica Iulian şi Ioana

Orlea – Marioana, nepoata Marucăi şi fata lui Bâzu Cantacuzino care mi-a povestit cum, copil fiind, se juca în acele încăperi.

Deşi sunt convinsă că genialul George Enescu n-ar fi avut nimic împotrivă să adăpostească, în lipsa lui, tineri compozitori…

…Spre deosebire de „geniul carpatin”, de Marele

Analfabet, de „patriotul” care stâlcea limba română rostind

„Muncipiu” în loc de „municipiu” şi „realimente” în loc de

„Realmente”, cel care-i ura pe intelectuali (cu excepţia soţiei lui)

şi pe creatorii de artă, drept care inventase „Cântarea României”.

care intenţiona să-i înlocuiască pe profesionişti cu amatori

Premiul I la muzică l-au căpătat simultan Anatol Vieai şi Maria

Lătăreţu…). Nu se pricepea nici la pingelit, cum mi-a spus un coleg de cizmărie, de la un „coleg” de închisoare ştiu că se înfuria teribil dacă pierdea la şah şi, de asemeni, când soseau baloturile cu

alimente şi îmbrăcăminte, trimise de rude şi de

Ajutorul Roşu, Ceauşescu se repezea şi scormonea în grămada de obiecte scoţând câte o izmana mai groasă şi spunând: „Asta o iau eu! Asta o iau eu!”. „Lucrările ştiinţifice” ale „savantei”.

erau redactate de colegi şi citite de ea rară nicio ruşine. În sfârşit, Marele Analfabet s-a trezit şi poet compunând un text nou pe imnul „Pe-al nostru steag e scris unire”, text publicat fără semnătură pe frontispiciul „Contemporanului”, dacă nu mă înşel, cu accente greşite şi cu un vers inadmisibil: *„Viteji, străbunii apărară de veacuri românesc meleag”*, nesesizând faptul că, în pronunţia corală, i-ul scurt din „veacuri” nu se aude, ci doar „cur românesc”. I-am atras atenţia lui Alexandru Balaci care, împreună cu Andriţoiu ar fi trebuit, chipurile, să supervizeze textul, că „veacuri” putea fi uşor înlocuit cu „secoli” (vezi

Eminescu), dar, bineînţeles, nimeni n-a avut curajul s-o facă şi astfel acel „cur românesc” a răsunat pentru o vreme în imnul oficial!

SINAIA, APRILIE, 1949

De ce oare n-am putut rămâne prietenă cu Marin? Mă doare animozitatea pe care mi-o arată.

Acum compun sonata. Mai am un ceas şi sunt sigură că termin *partea I.*

*

Exact! Aşa cum am prevăzut, aşa s-a întâmplat! Fără efort. Cu mare plăcere.

Şi Ali care vrea să mă ia de aici! Nu, nu şi nu! Abia acum, eliberată de dramatismul altora şi de al meu, voi putea lucra.

Aici e raiul.

*

Azi, Marin a fost la noi în curte. S-a mai deschis puţin. I-am cerut să-mi dea volumul întâlnirea din pământuri, *cu dedicaţie, după cum îmi promisese. „Ninei Cassian, cu toată dragostea.*

Marin Preda”, aşa a scris-o.

MAI, 1949

Am fost cu AU, pentru două zile, la Braşov şi la Feldioara.

La început, totul a mers anapoda. Magazinele, restaurantele, cofetăriile erau închise din cauza lui 1 Mai. În schimb, la

Feldioara, i-am cunoscut pe Muscani, pe tata-mare şi pe mama-mare, o pereche de bătrâni legendară, mitică. Am cunoscut-o şi pe Ady, fata fratelui lui Ali care a murit la scurt timp după naşterea ei.

Ali *ţine mult la ea, deşi fetiţa e, sau pare, prostuţă*.

A fost foarte tandră cu mine, m-a ţinut tot timpul după gât. Am să caut s-o cunosc mai bine să văd dacă o pot ajuta să progreseze.

*

Ali a plecat la 5 dimineaţa, grăbit, brusc, uitându-şi papucii. Ca altă dată, stau şi mă uit la papucii ha. L-am iubit mult în aceste zile. Ne-am iubit. Ne vom iubi.

PRĂBUŞIRI

Sunt nevoită să întrerup temporar însemnările mele de demult.

A murit Doinaş şi Irinel s-a sinucis!

Cei mai buni prieteni ai mei români, cel mai mare poet român în viaţă până de curând, cea mai mare balerină română.

Irinel Liciu!

Fără să aibă amploarea tragică şi consecinţele mondiale ale prăbuşirii turnurilor gemene din New York, pentru mica mea viaţă personală, şocul a fost aproape similar. Cu aceşti prieteni am petrecut, pe interval de decenii, Crăciunurile, învierile, verile la 2 Mai, revelioanele, toate întâlnirile noastre erau sărbători, în literă şi spirit.

Irinel, plină de inteligenţă, farmec şi umor, Doinaş, cu vastele lui cunoştinţe şi diligenta lui poetică, neczitând „să se joace” cu noi amândouă (incluzându-l pe Ali, fireşte).

Acum câţiva ani, am scris, un poem în englezeşte:

WEDDING

No bridal gown.

No tuxedo.

Just Her and Him în plain clothes, both skinny, famished, exhausted by the months of intensive Iove preceding their decision.

They didn't notice the clerk or any witnesses.

They looked at one another în a trance, în an immobile dance within.

They fled right afier the ceremony

— *What ceremony*?

They took a Chagall flight over the cily.

They never returned.

Ceea ce, în traducere aproximativă, ar suna aşa:

NUNTA

Nici rochie de mireasă.

Nici costum solemn.

Doar Ea

Şi El, în haine obişnuite, amândoi slăbiţi, înfometaţi, epuizaţi de lunile iubirii intense care le-a precedat decizia.

Nu l-au observat pe funcţionar nu i-au văzut pe martori.

Se priveau unul pe altul într-o transă, într-un nemişcat dans interior.

Au fugit îndată după ceremonie

— *Care ceremonie*?

S-au lansat într-un zbor de Chagall peste oraş.

Nu s-au mai întors.

Sunt la New York, în anul 2002. Acum două luni, m-am prăbușit şi eu de pe un scaun înalt, fracturându-mi o vertebră a şirei spinării. De atunci, sunt invalidă, nu pot umbla sau sta în picioare mai mult de trei minute. Vestea plecării dintre cei vii a celor doi prieteni de o viaţă – asta după alte două pierderi fundamentale: Anatol Vierii şi Ovid S. Crohmălniceanu – mi-a agravat starea psihică.

Gânduri sinucigaşe am nutrit ani de zile, după moartea lui

Ali. Mai am şi acum pastilele – cu siguranţă expirate – într-un sertar la îndemână. Ce mă ţine în viaţă e mai ales ideea dominantă a continuării şi, eventual, a încheierii acestor memorii…

MAI, 1949

Întorcându-ne de la Feldioara la Sinaia, i-am găsit pe

Marin cu Piko în vilă bând vin. *Fuseseră din nou nişte oaspeţi străini*. *À-propos, am luat Medalia Muncii*! *Nu ştiu cât de serioasă e această distincţie, dar eu am fost bucuroasă întrucât e primul dar public din partea Partidului, a Republicii şi încă mă întreb dacă o merit – dat fiind că încă nu mi-a apărut volumul*.

Marin era cam pilit, vorbea prostii. Mi s-a părut dezaxat, ridicol. De altfel, mi-a „revenit” total. Ieri, mi-a citit din nuvela lui, apoi a venit la mine acasă şi am stat de vorbă. Suferă.

Situaţia e neschimbată. El „moare după mine” dar cu „îl iubesc pe Ali” – în diferite variante.

MAI, 1949

N-am mai scris aici în jurnal pentru că am scris ACOLO.

La Sonată. *Am terminat partea a doua*. *Sunt uimită şi fericită*!

Azi încep partea a treia. *Lucrez atât de liber şi de bine, încât, după fiecare pereche de portative, duc mâna la gură ca proasta şi mă minunez şi mă felicit*. *Când sunt conştientă că POT, devin aproape*

automat mai „creatoare” şi, totodată, mai deschisă, mai generoasă cu oamenii din jurul meu.

*

Cu Pikă am făcut alaltăieri o plimbare lungă, extraordinară, pe lângă prăpăstii şi stânci teribile, adânc în pădure, în munte. La întoarcere, ne întâlnim cu Marin. Nervos, acru. În fine, după cină, Marin a stat la mine vreo jumătate de oră, cu capul în mâini, spunându-mi că-l doare că m-am plimbat cu Pikă.

Şi era serios şi trist şi deodată atât de tânăr şi de amorezat şi m-a strâns în braţe şi mi-a spus: „Nina, dragă Nina”, iopindu-se de tot…

*

M-am înnegrit de pe urma plăjii făcute în grădină. Cred că sunt puţin fericită. Lucrez mult mai bine la Sinaia decât la

Bucureşti.

MAI. BUCUREŞTI

Sunt de câteva zile aici. M-am văzut *cu Petrică, Yvonne.*

Nel, le-am cântat sonata şi Le-a plăcut. Multă iubire cu Ali.

Mâine dimineaţă iscălesc contractul pentru volum, iau nişte bani şi la 2 plec la Sinaia. Cred că e ultimul voiaj pe care-l fac într-acolo. Vreau să scap şi de „Urzica”, să stau să scriu, să fac muzică.

Mai am puţin şi termin Idiotul, *această capodoperă*!

SINAIA, MAI, 1949

Am călcat cu stângul. La gară, m-a năvălit mama Aureliei cu o valiză, cu o pălărie şi alte pacheţele, drept care, pentru a nu mă căra până la vagonul meu, m-am aşezat la vagon restaurant. Dar având bilet de clasa treia, a ieşit un scandal cu controlorul – mereu m-au terorizat „controlorii” I-am plătii şi masa şi o amendă de 1 230 de lei. Odată ajunsă la Sinaia în vilă, am plâns de ciudă. La sosire nu m-a aşteptat nimeni, deşi-l rugasem pe Marin să fie în gară. Vremea e urâtă, e frig şi plouă.

Peste jumătate de oră mă duc la masă. Dracu’ să-l ia pe controlor cu portocalele, florile şi pălăria Aureliei cu tot!

*

Da, Marin nu m-a aşteptat la gară fiindcă Nadia e aici.

Perfect. Cu mine sau fără mine, cu sau fără o altă femeie, Marin tot no mai iubeşte pe Nadia. Poate că ea vede în mine o rivală – dar se înşală. Aş vrea doar să nu se urâţească nimic între noi.

Între noi trei, adică.

*

Bine că m-am mai liniştit după aventura din tren. Acum.

Dostoievski!

MAI, 1949

Aseară am fost la Nadia. Apoi a venit Marin. Nu m-au lăsat să plec cu una cu două. Cred că Marin n-o să găsească uşor o femeie care să-i înghită toate – aşa cum face Nadia, fiinţă impetuoasă, cu păr bogat şi vânjos, cu dinţi de carnasieră, încât te şi miri cum îl suportă. Dar poate mă înşel – n-o cunosc destul.

*

Lucrez la sonată. Mi-e dor de AU. Plouă vertical. Bubuie cerul.

MAI, 1949

Mă înspăimântă ce se află în lăuntrul meu. Mormanul acela moale şi umed, cu cărări întortocheate. Carnea mea îmi face frică. O, cât prefer acurateţea conturului bărbătesc! *Nu-mi place că sunt adâncă, roşie, cărnoasă, plină de sucuri, misterioasă, teribilă*…

*

Merge ceva mai greu cu partea a treia a sonatei. Totuşi, nu disper. Am citit trei sferturi din noul roman al Cellei Serghi.

Evident, după ce am terminat Idiotul (*pe veci, de neuitat*!). *Cella scrie sensibil, inteligent, dar minor, cumva dulceag, neverosimil.*

Lipseşte „noul”.

Mi-aduc aminte că, la 11 luni de la căsătoria mea cu

Jany, am trăit două săptămâni de dragoste pasională la

Craiova, cu loji, fiind gata să mă despart de Jany pe loc. *De data asta, a fost o oarecare poveste de dragoste cu Marin, dar atât de palidă, în comparaţie, încât nu a mişcat nici cu un centimetru bastimentul Nina-Ali. L-am visat azi-noapte pe loji.*

*

Nadia a plecat. A obligat-o Marin. Nu-mi place cum se poartă cu ea.

Sunt în pat. Am terminat partea a treia! *Am muncit crâncen, încăpăţânat, am vrut să fiu gata la sosirea lui Ali. Mă doare spatele – ore întregi am lucrat la pian – şi capul. Mi-am savurat ceasurile dârze, austere, gândindu-mă la alte fete de vârsta mea, la „cununa de spini” a creaţiei. Sunt foarte generoasă acum cu oamenii, cu Marin – sunt liniştită – şi mă apuc să citesc* Satyriconul *lui Petronius*.

AUGUST, 1975

Uşurinţa şi pofta cu care, în general, am lucrat în viaţă (în poezie mai ales, dar şi în muzică) au fost şi cauza unei enorme risipe de timp, risipă aparentă, totuşi, devreme ce nici cantitatea, nici calitatea muncii mele nu s-au resimţit grav. Oricum, energia excesivă pe care am cheltuit-o cu precădere în aventura iubirii, a fost, totodată, şi o sursă de regenerare, de bogăţie, de elan. De aci, însă, la „creaţia austeră" pe care mi-o atribuiam e o distanţă pe care, de fapt, n-am izbutit s-o parcurg niciodată. Acum un an, de pildă, am lucrat monstruos de mult şi într-un timp record (două traduceri, o piesă de teatru, un trio pentru pian, vioară şi clarinet, o orchestraţie etc, etc. – toate în două luni, dar, mult mai mult decât „cununa de spini", am simţit exaltarea jubilantă a ceea ce mi se întâmplă (chiar cu momente patologice…).

Ceea ce, totuşi, rămâne constant e sentimentul de datorie şi responsabilitate ca nu cumva să „se lepede clipa cea repede ce ni s-a dat".

„Noul", „omul aou", „timpurile noi" (nu ale lui

Chaplin) – se instalaseră în acea „langue de bois" de care, iată, nu eram scutită nici în paginile mele intime.

„Noi" trebuiau să fie relaţiile dintre oameni, inclusiv dragostea, potenţată obligatoriu de virtuţile în muncă ale protagoniştilor; „nouă" trebuia să fie şi atitudinea faţă de muncă, faţă de artă (mijloacele devenind, paradoxal, tot mai calp tradiţionaliste); „noul", necunoscut uneori, cu oarecare magnetism teoretic dar neverificat în practică, era permanent invocat cu toată încărcătura lui ameninţătoare la adresa „vechiului", implicit a valorilor consacrate, filosofice, morale, estetice.

SINAIA, MAI 1949

Nadia-i plecată de două zile – şi încă nu m-am putut lămuri cu Marin. Un concurs de împrejurări – el a lucrat mult, eu idem – au sosit oaspeţi care s-au ţinut trei seri de capul nostru – ne-a silit la un schimb de cuvinte banal.

Am citit Satyriconul *care m-a încântat.*

După plecarea lui Ali, încep partea a patra a sonatei.

Vreau s-o termin într-o săptămână. Mi-ar mai trebui una ca să termin şi nuvela şi să pot socoti „epoca de aur" a creaţiei încheiată temporar şi victorios.

MAI, 1949

Acum un ceas a plecat Ali. Niciodată, de când sunt la

Sinaia, nu l-am iubit atât de mult. Pentru fermecătoarea lui

prezenţă, pentru râsul lui, pentru felul cum joacă şah, pentru ardoarea cu care mă sărută. Mi-a adus în dar o pasăre de hârtie prinsă de un băţ, care, când o roteşti prin aer, ciripeşte şi fâlfâie din aripi. Pilu-i...

*Marin a profitat de venirea lui Ali ca să-mi facă vreo două mojicii: i-am dat nuvela mea fantastică – aceea care îi plăcuse atât de mult lui Ion Barbu – s-o citească şi îmi zice: „Aş prefera ceva proaspăt". Zic: „Ceva mai proaspăt nu am deocamdată". Zice: „*Da' ce, *ţie-ţi mai place?" Zic: „Da. Dar dacă n-o vrei, nu-i obligatoriu s-o citeşti". Zice: „Dacă nu-i obligatoriu, nici n-am s-o citesc". Şi mi-a dat-o înapoi. Apoi, aseară, nu mai ştiu ce altă măgărie...*

*

Sonata mea, atâta cât e, face înconjurul tuturor persoanelor aflătoare în casele de creaţie. Toată lumea e – sau se preface. – entuziasmată şi cere s-o reasculte. Atenţie la partea a patra! Pericol de moarte!

Cu Ioana Postelnicii a fost un scandal drept care noi, toţi ceilalţi, am semnat un protest. A tratat o femeie de serviciu ca pe servitoarea ei personală, neînţelegând că odioasa aroganţă burgheză nu se mai poate exercita într-un timp al demnităţii.

*

Am făcut o excursie miraculoasă la cabana Piatra Arsă.

Sunt frântă de oboseală. Au fost privelişti fantastice şi ploaie şi bucăţi de negură şi soare pârjoli tor.

*

*Pe Marin să-l ia drac*u'! *La întoarcerea de pe munte, toată lumea a venit la mine acasă. Marin mă roagă să cânt la pian – şi pleacă în timp ce câni. După o scurtă scenă de gelozie cu Piko...*

MAI, 1949

Drumul de ieri îl mai făcusem odată cu Jany şi cu un întreg grup de prieteni, cu patru ani în urmă. A fost prima mea mare excursie în munţi, după blândele drumuri din Braşovul copilăriei mele, prima împărtăşire majoră cu maiestatea înălţimilor, cu zăpada veşnică şi vegetaţia nemirositoare a culmilor, cu misterul peşterilor, primul ceai cu rom băut în cabanele la care ajungeam triumfători, după efort...

De astă dată, la cabană, am băut vin roşu, „Puterea ursului", şi am cântat cântece populare, româneşti şi maghiare, cu Piko şi cu Pista Asztalos. Pista e mic, cu părul creţ şi castaniu, ochi râzători albaştri, foarte sprinten, cântă, sare, aleargă, are haz şi pare de douăzeci şi cinci,

când, de fapt, are patruzeci de ani, e însurat şi are un băiat de doisprezece! Piko, prin contrast, e înalt, butucănos, cu păr lins, ochelari, urât când tace, fermecător când râde cu dinţii lui frumoşi – şi cam necioplit. (E vorba, evident, de Asztalos István şi de Horvăth István).

Şi, printre toţi aceştia, Marin cu mutra lui lungă, emancipată, nebărbierit; Vreau să-l provoc la o discuţie.

Acum mă întorc la partea a patra a sonatei.

Dulce AU…

MAI, 1949

A fost Marin la mine. De data asta, parcă am fi lămuriţi.

Vorbim despre trecut. Cică m-a iubit cum nu se mai poate – uitase de soţie (adică de Nadia), de romanul pe care-l scrie.

Apoi, cum eu o tot ţineam morţiş că-l iubesc pe Ali şi cum la masă aveam aceeaşi privire pentru toţi, a crezut că mă joc cu el.

Pe urmă a înţeles că nu-l iubesc. Îl doare că sunt femeia care l-a preţuit cel mai mult până astăzi, dar care l-a iubit cel mai puţin.

El? Nu poate spune că nu mă iubeşte. Dacă ar mai fi avut douăzeci şi trei de ani, m-ar fi iubit pur şi simplu nebuneşte. Dar astăzi gândeşte şi constată că s-au întâlnit platitudinile din noi, plumbul, şi că dragostea a căzut la fund. Când i-am spus că am multă duioşie pentru el, m-a privit fioros şi mi-a spus: „Dacă ai şti ce am eu pentru tine, n-ai mai fi atât de duioasă". Apoi m-a îmbrăţişat violent şi a plecat:

*

Partea a patra merge binişor. Dar din cauza lui Marin, m-am culcat târziu şi mă doare capul. Mi-e frică de ultima parte a sonatei. Nu-mi vine să cred că am s-o termin. De ce? Nu ştiu.

*

Şi iar a apărut Marin şi a stat cu mine de la 1 la prânz până acum când e 11 şi h noaptea. M-a cerut de nevastă. „Fii a mea. Lasă-l pe Ali şi hai cu mine. „Am izbucnit în plâns, de tristeţea lui, de tristeţea mea, de tristeţea noastră. De „Neîmplinitul" nostru, de lipsa mea de libertate (iubesc pe altul) …

MAI, 1949

Azi după-masă am lucrat trei ceasuri încheiate. Sunt rânduri frumoase dar nu am certitudinea formei utilizate şi nici pe aceea a pecetei proprii. Mai clar spus, nu-mi dau seama dacă Allegro final are – sau ar trebiu să aibă – tot formă de sonată sau

nu. Travaliul tematic e mai scurt, toată partea e mai concisă, cu momente pe care le consider impresionante, chiar răscolitoare, cred, altele lirice (poate prea), dar întrebarea e cât de originală sunt în toată lucrarea. E sigur că nu e artificială – dar...

Ali mi-a telefonat că pleacă astă-seară la Vaslui, cu ordin de serviciu. Va veni la mine poate duminică seara, dar e posibil să nu vină deloc. Înseamnă să stăm, pentru prima oară, despărţiţi pe două săptămâni. Sunt foarte abătută.

Acum mă apuc de Suflete moarte.

Maturitatea de simţire, plinătatea umană pe care încerc să le transmit în sonată le-aş dori paralelizate şi în literatura mea, în nuvela pe care o voi scrie, în poezii, mai ales.

MAI, 1949

Tristă duminică... Ali n-a venit.

Au sosit, în schimb, Tulbure, Jany, Jeannot Popper.

Nicolae Jianu, Florin Tornea şi nevasta lui Piko.

Dimineaţa am stat în soare, am jucat volley. După-masă s-a constituit aici o grupă de Partid. Seara, am jucat mimică. Toate le-am făcut cu speranţa că vine Ali, vine Ali, şi timpul trebuia să treacă mai uşor.

Faţă de Jany nu simt nimic. Parcă n-a fost soţul meu. Nici urmă de emoţie. Mi-e indiferent.

*

Dar vestea cea mare e că am terminal sonata! mai vreau să lucrez puţin finalul şi unele pasagii. Dar sunt, totuşi, abătută, abătută... Suflete moarte...

*

Notă: cu tot riscul de a mă repeta, simt nevoia să reproduc aceste însemnări din

AUGUST, 1975

Cât de repede şi aproape inexplicabil s-a rarefiat dragostea mea pentru Jany! Şi doar ne-am luat „din dragoste”! Aveam şaptesprezece ani şi el douăzeci şi unu, aveam acelaşi ideal politic (eram amândoi ilegalişti) şi aceleaşi gusturi artistice. Cinci ani am stat împreună, cu handicapul sexualităţii mele, rezolvat însă cu totul satisfăcător într-o variantă acceptată de amândoi. Când scormonesc uneori după cauzele care m-au separat de el, îmi vine în minte un singur simptom semnificativ pentru temperamentul meu: mă plictiseam duminica,

adică în singura zi când stăteam acasă împreună. Jany, un băiat atât de cinstit, de inteligent, de citit (şi astăzi, la cincizeci şi patru de ani, e un bărbat frumos, cu multe cărţi la activ – mai ales literatură fantastică – dintre care unele cu deosebit succes în Belgia şi Franţa), avea şi mai are încă azi, când suntem din nou prieteni buni – după zece ani de comunicare imposibilă – cu cu Ali şi ei cu soţia lui atât de specială (Marcela Cordescu), avea un fel de a fi cam ermetic, posac şi încăpăţânat, o gelozie dizgraţioasă, un orgoliu care ne plasa, cum îmi amintesc, într-un raport de „concurenţă" pe plan artistic, fenomen întâlnit adesea la cuplurile din acelaşi domeniu de preocupări. Eram foarte tineri, fireşte, şi lipsiţi de experienţă, inapţi pentru „absolutul" la care visam şi eu şi ei. Ca să fiu dreaptă, eu m-am dovedit, mult mai repede, deficitară la acest capitol, lăcomia mea de viaţă opunându-se prea violent exclusivismului pe care Jany mi-l propunea (fără să-mi asigure şi „savoarea" lui!).

Astăzi, după un lung ospăţ vital, concep mult mai uşor o dăruire totală către Ali – şi poate că acesta e şi drumul firesc către Absolut, puţine fiind acele făpturi care să aibă acces la el, în deplină candoare şi pentru totdeauna.

*

În avatarurile relaţiei mele cu Marin, îmi descopeream o aptitudine pe care, un timp, am considerat-o nelimitată: aceea de a-l recuceri pe iubitul care dădea semne de îndepărtare. (Ulterior, această încredere mi-a fost grav zdruncinată, printre alţii chiar de Marin.)

Deocamdată, însă, număram „întoarcerile" lui repetate (mai ales aceea „completă" din 1953—54), gustam trufia de „a nu putea fi abandonată", că oricine stă un timp în intimitatea fiinţei mele, cunoscând-o şi iubind-o, rămâne „pe veci" marcat, câştigat şi alipit mie.

În fond, pretenţia aceasta nici nu mi se pare atât de absurdă şi de trufaşă. Eu însămi, iată, nu m-am putut despărţi cu adevărat de niciun om pe care l-am iubit şi care m-a iubit cu adevărat (nici de Jany, de fapt, în ciuda afirmaţiilor mele de moment). Încă astăzi, după decenii în care Marin s-a purtat cu mine nu numai fără tandreţe, dar rece şi chiar odios (nu mă interesează dacă din resentiment), dacă s-ar „întoarce", aş fi capabilă de devotament şi chiar de fervoare. Nici nu uit, nici nu mă prefac că uit temperatura apropierilor noastre, vibraţia revelaţiilor noastre reciproce.

Aceeaşi constanţă şi disponibilitate o am, în proporţii variate, şi

faţă de alţii, plecaţi de lângă mine şi chiar morţi, în sufletele cărora m-am scăldat.

Aceasta este zestrea mea de preţ şi m-aş sărăci nepermis dacă animozitatea, ranchiuna sau necruţarca m-ar face să şterg, să ignor, să refuz realitatea sentimentelor mele trecute în al căror caracter revolut sau ireversibil nu cred!

MAI, 1949

Ieri după-masă, în timp ce (bineînţeles!) îmi cântam sonata unor scriitori, a apărut Ali. Plouat, dulce, fericit. L-am îmbrăţişat, la fel de fericită. Lumea a plecat şi ne-a lăsat singuri. Ne-am iubit „ca niciodată” – aceste infinite apogee! A

plecat azi, la 6 dimineaţa. La sfârşitul săptămânii plec acasă. Să mai încerc să termin nuvela? Merge foarte greu.

*

Sunt aproape gata cu Suflete moarte – *e o capodoperă!*

MAI, 1949

La două zile distanţă – fapte noi la orizont. După o după-amiază de volei, seara am fost la un chef. A participat şi

Marin. Când m-am pupat (Bruderschaft) cu Pista, a făcut:

ahm… m-a apucat de mână şi mi-a răsucit-o atât de rău că i-am tras două palme. Drept care: n-a mai vrut să-mi dea nuvela lui s-o citesc (pretindea că o scrie cu acest gând stimulator: s-o citesc şi s-o apreciez eu).

Eu m-am cam săturat de gesturile lui neaşteptate, de purtarea lui capricioasă, atât de neplăcută de cele mai multe ori. În fond, amorul e una şi relaţiile prieteneşti pot rămâne intacte. Sau nu? Se vede că nu cu Marin.

Sinaia: cinci drame mai mari sau mai mici. Geo, Marin.

Aurelia, Piko, Pista. Ce superficialăpropoziţiune! De fapt, cinci experienţe de viaţă. Cinci oameni dintre care unii atât de plini de majore calităţi.

*

Marin a fost acum la mine să-şi ia cărţile şi manuscrisul

(romanul Moromeţii.*). Totul în mare fugă ca nu cumva „să piardă trenul”. Pleacă la Bucureşti să-şi ducă nuvela la concurs. Cea pe care eu n-am citit-o.*

Care va să zică, s-ar spune că ne despărţim certaţi. S-a *supărat ca văcarul pe sat şi ne-am înecat ca ţiganul la mal. Sunt curioasă să ştiu ce*

va mai rămâne din relaţia noastră în viitor.

*

Marin e dus. *O fereastră deschisă spre o odaie pustie*. *Să fiu calmă*. *Vilegiatura mea s-a sfârşit*.

AUGUST, 1975

Nuvela pe care Marin a dus-o la concurs şi care a apărut după câteva luni se numea *Ana Roşculeţ* – o nuvelă slabă (căreia eu, totuşi, i-am găsit merite, probabil din stimă şi dragoste faţă de Marin) care s-a

„Bucurat" de un atac în presă, cu critici „din masă" (o muncitoare cu veleităţi scriitoriceşti) şi cu contribuţia de „specialitate" a lui Geo Dumitrescu. Este uimitor cum cea mai „proletcultistă" încercare a lui Marin a fost condamnată în loc să fie promovată cum s-ar fi cuvenit. Acelaşi conformism în tematică şi stil al volumului meu *Horea nu mai este singur* a fost taxat de

Paul Georgescu drept „o manifestare virulentă de formalism". Ce să fi însemnat aceste tribulaţii?

Depindeau ele de simpatia sau antipatia Partidului faţă de respectivii scriitori sau erau doar menite să producă

„Zăpăceala", confuzia necesară aservirii prin frică şi neînţelegere a tagmei creatoare?

*

Pare curios că, la Sinaia, aflaţi pentru creaţie sau pentru odihnă, am simţit nevoia de a constitui o grupă de Partid şi să ţinem şedinţe. (Fusesem, pesemne, stârniţi de atitudinea „de clasă" a Ioanei Postelnicii), dar, cum am mai spus, politica era pentru noi o componentă a vieţii noastre personale. Inapetenţa şi saturaţia s-au ivit treptat, pe măsură ce constatam convenţionalitatea, lipsa de eficacitate, caracterul impus al acestor „întâlniri tovărăşeşti" care se dovedeau a nu avea nimic comun cu democraţia, munca şi judecata colectivă.

*

În legătură cu sonata (pe care am caracterizat-o într-una din paginile precedente), încă-mi pusesem întrebarea *cât de originală* sunt, întrebare care se va dovedi, foarte repede, nu numai nelalocul ei, ci şi

„Greşită" întrucât ceea ce se viza la vremea aceea (şi nu numai atunci) era tocmai ştergerea individualităţii

(termen înlocuit, fals şi agresiv, cu „individualism"), găsirea unei

formule şi a unei expresii egalizatoare.

Treptat, analizele stilistice dispăreau. Discutându-se exclusiv tematica, se adăuga, totuşi, invariabil, termenul „măiestrie artistică”, dar numai pentru a lansa un alt clişeu şi anume: „fondul şi forma constituie un tot indisolubil”.

NEW YORK, SEPTEMBRIE, 1988

Marin Preda a murit în 1980, în condiţii socotite misterioase de către unii şi mult prea clare de către alţii. Se afla în plină glorie literară – în fapt, era aproape unicul prozator necontestat după publicarea romanului *Cel mai iubit dintre pământeni* – dar traversa o lungă şi degradantă criză maritală cu a treia lui soţie, o femeie mult mai tânără decât el cu care a făcut doi copii şi despre care, într-unul din ultimele telefoane pe care le-a dat unui prieten comun (Radu F.

Alexandru), Marin a spus: „Mă urăşte!”

De altfel, din relatările celor care l-au văzut în ultima noapte dinaintea morţii, la Mogoşoaia, precum şi din ale celui care l-a găsit mort a doua zi dimineaţa.

Marin a murit sufocat de propria vomă, după o intensă beţie. Combinaţia de alcool şi medicamente, pe o şubrezenie psihică datorită dramei personale, constituie cauzele vizibile, incontestabile, ale dispariţiei lui premature (la cincizeci şi opt de ani.) Cât despre cauzele invizibile sau mai puţin vizibile, nu am nici căderea nici informaţiile necesare să mă pronunţ.

Ce ştiu?

Prima căsătorie cu Aurora Cornu s-a dovedit distructivă prin faptul că l-a pus în permanenţă în competiţie cu Petru Dumitriu, cel înalt şi frumos şi de origine aristocratică şi cu un talent egal dacă nu superior.

De asemeni, Petru era arghirofil, negocia victorios cu editurile, drept care Aurora îl îndemna pe Marin

(după cum chiar ea mi-a mărturisit) să facă la fel.

Aurora, despre care în extrem de rarele noastre întâlniri din timpul căsătoriei lor, Marin mi-a spus:

„Are ambiţii mari şi puteri puţine”.

A iubit-o intens şi a suferit intens din pricina ei. S-a îmbolnăvit de nervi devenind pacientul prietenului meu, doctorul psihiatru Kindy Sonnenrcich, căruia i-am sugerat posibilul „cifru” al bolii lui. Şi, într-adevăr, cu toată discreţia de rigoare, Kindy mi-a dat dreptate şi

Marin s-a vindecat.

A doua căsătorie, cu Eta Wechsler (parcă) a fost total diferită. Eta – „Bufniţica” îi spuneam eu – l-a

„Îmburghezit”, l-a îngrăşat, l-a îmbrăcat elegant. În timpul ei, a scris cele mai slabe (cu unele excepţii)

cărţi ale lui.

Despre a treia, am vorbit, omiţând deocamdată o serie de detalii sordide şi încercând să-mi jugulez, pe cât pot, subiectivismul…

L-am văzut pe catafalc, i-am sărutat fruntea rece.

La înmormântare, ploua funebru („Mortului îi pare rău” se zice la noi) …

*

Jany, Vladimir Colin, primul meu soţ, a suferit acum cinci ani un atac cerebral. Se afla în Berlinul de

Est, la un congres de literatură ştiinţifico-fantastică.

Paralizat pe partea dreaptă şi afazic, a fost transportat în ţară unde, după câteva luni, capacitatea motrice i-a revenit. Nu şi vorbirea care, după atâţia ani, continuă să fie dificultoasă, cârmind-o, după câteva cuvinte pronunţate normal, spre o limbă necunoscută, indescifrabilă care-i stupefiază pe cei care-l ascultă şi-l irită pe el până la disperare. Iată-l, deci, pe Jany, incapabil să vorbească, să citească, să scrie – el fiind chiar *scriitori*

Cu o săptămână înainte de moartea lui Ali, a murit soţia lui Jany, inconfundabila şi fragila Marcela, epuizată de efort şi de speranţa zadarnică de a-l vedea pe soţul ei însănătoşindu-se. Şi astfel, la incinerarea lui

Ali, Jany care a ţinut să vină a stat alături de mine în strană – spre indignarea surorilor lui Ali, la vederea celor doi foşti soţi, reuniţi în văduvie. O indignare primitivă, nejustificată şi jignitoare.

Eram doi oameni loviţi de o mare nenorocire: pierderea perechii noastre de o viaţă, contemplând amândoi o bătrâneţe în singurătate. Atunci încă nu ştiam că

Jany va rămâne un invalid – şi cu atât mai puţin că eu voi continua să supravieţuiesc.

Necesitatea de a scrie până la capăt acest jurnal multipartit mă face să mai întârzii pe acest pământ.

Dar oare pe Jany ce-l mai face să întârzie?

IUNIE, 1949, BUCUREŞTI

Iată-mă acasă. Sunt călduri mari. M-aş duce la ştrand, aş citi, aş scrie – în niciun caz nu m-aş duce la „Urzica „deşi sunt silită s-o fac (sau poate tocmai de aia). Îmi displace munca acolo, totul se petrece într-o atmosferă de nesinceritate, de obedienţă faţă de sumbre foruri...

Ieri m-am văzut cu Petrică, Yvonne, Kindy, Nel. Le-am cântat sonata care le-a plăcut foarte mult. Azi, m-am văzut cu

Geo şi m-am întâlnit cu Nadia lui Marin. Marin e tot în

Bucureşti, şi-a dat nuvela la concurs. Nu mi-a telefonat, eu nu l-am căutat. Treaba lui!

O să vie şi Klepper să-mi audă sonata iar diseară mă duc la recitalul de pian al lui Halmos. Ali e ocupat la minister.

Viaţă febrilă, de Bucureşti. Vreau să plec la Mangalia pentru o lună. Mare, nisip – şi Ali!

Dar n-avem bani. Stăm foarte, foarte prost...

10 AUGUST, 1975

În timp ce eu mă scăldam într-un timp atât de liber sub raportul îndatoririlor de serviciu, cu lucru artistic, în majoritate la alegerea mea şi cu suficient spaţiu interior pentru desfăşurarea evenimentelor mai mult sau mai puţin dramatice, ba chiar pentru *crearea* lor, cu plăcerea inventivă de a mă afla în focarul lor – Ali era într-adevăr ocupat, *altfel* ocupat.

Când ne-am cunoscut, deţinea patru slujbe: profesor, redactor, şi dublu funcţionar în minister. Printre picături, scria o monografie despre M. Kogălniceanu, articole etc. Printre picături – mă iubea pe mine. Toate îndeletnicirile le făcea bine, conştiincios, dar, în ce priveşte dragostea, avea chiar geniu.

Cu toate exigenţele mele tiranice, egocentrice, din perioada noastră de început (prelungite şi mult dincolo), simţeam, ştiam, şi recunosc şi acum – că Ali avea extraordinara capacitate de a mă îmbăia în iubire, de a mă îmbrăţişa cu personalitatea lui bogată, vie, generoasă, protectoare, întru totul fascinantă pentru feminitatea mea. Jany fusese un *băiat* cu care relaţiile se bazau pe o falsă „egalitate”; Ali era un bărbat şi egalitatea dintre noi era reală (respecta adevăratele raporturi de forţă).

Dacă Ali s-ar fi cunoscut mai bine – şi dacă cu aş fi fost mai matură – s-ar fi retras la timp din sumedenia de funcţii administrative pe care le-a acoperit (a fost de două ori director de editură – avea înclinaţii, ce-i drept; era plin de idei, eficace, bun „conducător de

oameni", toţi cei care i-au fost subalterni – afară de cei leneşi sau necinstiţi – îl pomenesc cu stimă şi dragoste).

Ar fi fost infinit mai bine pentru amândoi (nu din punct de vedere al securităţii materiale, evident) să se fi dedicat scrisului, cum a făcut-o mai târziu, cu rezultate inegale la început, apoi din ce în ce mai convingătoare.

În ciuda celor câteva cărţi (aproape zece de proză şi trei monografii) pe care le-a publicat cu o crescândă stăpânire a profesiei şi indiscutabilă originalitate, a fost cu perseverenţă ignorat sau ridiculizat de unii critici „la putere", adică aparţinând „noii drepte".

(fenomen pe care voi încerca să-l descriu şi să-l explic mai încolo).

Pe lângă aceste considerente de grup politico-literar, activa şi prejudecata că un fost director de editură, care decidea publicarea cărţilor colegilor lui, *nu putea*, *nu trebuia* să aibă talent…

Pe de altă parte, ezitarea lui Ah de a se consacra scrisului, dintr-o anumită lipsă de încredere sau, poate, datorită unui mecanism mai greoi al devenirii, mi-a facilitat *mie* propensiunea egotistică şi credinţa naivă – nu şi malefică sau meschină – că principalul rol al lui

Ali era să mă facă fericită, conform convingerii mele că şi eu îl fac fericit.

IUNIE, 1949

Nu-mi place că mă plictisesc. Nimic nu mă emoţionează în acest Bucureşti. Să mă pun pe lucru. La nuvelă. Doar aşa să mai tresar. În comparaţie cu Sinaia, totul mi se pare monoton, deşi am ascultat un recital frumos, deşi mă duc la teatru, deşi am prieteni, deşi, deşi…

Un singur gând: să plec la mare.

Şi un singur dor: „să mă lăsaţi să mor"… Nu, asta nu.

TOT IUNIE, 1949

I-am cântat sonata lui Klepper. A spus: „Bravo!" Sper că nu a spus-o convenţional, ci că e o reuşită reală.

Numai că eu nu sunt prea reuşită. Mă bat gânduri negre, mi-am găsit o certitudine doar în ŞAH, aşa cum altă dată, la

Sinaia, mi se părea că raţiunea mea de a trăi e ping-pongul!

Restul curge fără culoare, fără lumină.

Ce caut eu la „Urzica"?

Sinaia, frumoaso, depărtato! cu cantină, cu flori sălbatice, seri răcoroase, viaţă parfumată…

Să pot pleca…

IUNIE, 1949

„O după-masă searbădă. Nina se-mbufnează pe tot felul de fleacuri. Apoi mă iubeşte în mod nepriceput şi ratează. Apoi

Kindy, Rappi, şah, plictis. N-am putut nici citi nici scrie. M-am foit fără rost. În plus, îl îmbrăţişează pe Kindy în faţa mea. S-a obişnuit să se sărute cu tot felul de bărbaţi. I se pare o mare victorie că nu m-a înşelat niciodată. Cam enervat de o după-amiază pe care a reuşit să mi-o facă antipatică, am trecut cu o schimă glumeaţă în dormitor, fără altă tranziţie. Ea a venit abia după douăzeci de minute, umilită pare-se. Am iubit-o, nu voiam s-o jignesc. A venit cu Prévert. Am legănat-o şi am convins-o că o iubesc. M-am înflăcărat aşa cum este bine, suflet şi trup. I-am zis „poezia mea „fiindcă citea frumos din Prévert.

O doream, fără libido, foarte… realist socialist.

Dar nu! îi era somn. Avea o fericire neasemuită, o fericire cu linişte şi somn.

A trebuit să intru în cochilie, să mă refulez, să nu mă supăr. Dar cum să nu protesteze atâta dragoste risipitor aprinsă! M-am sculat şi am plecat să citesc Istoria diplomaţiei.

Puţin pălmuit, dat înapoi…

De ce nu înţelege oare Nina că dragostea de la orele 3 – 4

după şapte ore de muncă, după o masă înghiţită la repezeală, nu poate egala dragostea de seară, când din fiertura dragostei treci în cearşaful somnului, pe o dulce pantă, pe o plajă lungă, unde marea te cuprinde cu totul pe nesimţite.

Am vrut să-i scriu ceva, în caietul meu, pe care nu l-am găsit. (*Nina spunea că-l aruncă în foc.*)

Am găsit un alt caiet şi scriu. E tot al meu chiar dacă la lectură priveşti involuntar chiorâş.

Mă duc înapoi în pat. De fapt. sunt supărat, furat. Poate, totuşi, o voi îmbrăţişa dar n-ar trebui”.

*

După cum se vede, pagina dinainte nu-mi aparţine. O

refuz nu numai pentru că nu e a mea, ci şi pentru că e nedreaptă.

AUGUST, 1975

O, ce retrăire fermecătoare! Scrisul lui Ali în caietul meu, aburul prezenţei lui, perpetuu, şi aici, în vara şi în satul acesta unde înjgheb *Jurnalul unui jurnal*! Paralelisme şi simultaneităţi, dinamică şi

permanenţă, „tulburătoare epură de culmi şi de şesuri...”, cum scriam într-o poezie.

IUNIE, 1949

În definitiv, toate curg...

Evenimente? Aseară, am invitat la mine circa douăzeci de muzicologi dintre care au catadicsit să vie patru. Entuziasm pentru sonată, făgăduiala tipăririi ei. Astă-seară vreau să mai invit o serie de nesimţiţi – deşi nu văd de ce alerg eu după ei şi nu viţărvercea.

„Urzica” mă plictiseşte cumplit. Dar ce să-i faci? O

leafă...

*

Doaga şahului continuă cu furie.

M-am plimbat într-o dimineaţă cu Mony. Mi-a dat o îngheţată la Nestor. Îngheţaţi am fost şi noi, cu toată conversaţia plăcută şi la „înalt nivel intelectual”.

Marin e la Bucureşti. M-a căutat la telefon, ne-am văzut, am mers împreună la Uniune. Ar urma să vină diseară la mine cu Nadia şi cu câţiva nemuzicieni (tot ca să le cânt sonata!) Nu ştiu ce o să iasă. Probabil un spanac. Eu am un ghinion special de câte ori, rareori, încerc să organizez ceva întru „promovarea” mea.

Marin. M-am bucurat să-l văd. Ochii, părul, râsul.

Oricum, m-am legal de el.

De ce mi-am chemat eu oaspeţi diseară? Poate doar ca să isprăvesc lichiorul cumpărat ieri...

O FORMĂ DE DESTIN

Recitindu-mi jurnalul, am fost uimită să constat că, la douăzeci şi patru de ani, îmi intuiam (presimţeam? cunoşteam?)

caracterul care s-a dovedit consecvent pe tot parcursul vieţii mele: „*Eu am un ghinion special de câte ori, rareori, încerc să organizez ceva întru «promovarea» mea*”.

Într-adevăr, n-am fost niciodată un bun „manager” al

„Carierei” mele şi, totuşi, ea a avut loc. Cum? întâmplare?

Noroc? Sau „pică pară mălăiaţă în gura lui Nătăfleaţă”? (Nu îndrăznesc să cred că ea, „cariera”, s-a datorat calităţii mele creatoare.)

Cu ani în urmă, La Hollywood, l-am auzit pe Petru

Popescu vorbind la telefon (tocmai scrisese o carte) şi explicându-mi că-şi „orchestrează” campania de presă.

În afara unor compoziţii, nu mi-am „orchestrat” niciodată

succesul public, n-am apelat la persoane influente, n-am solicitat, nu m-am zbătut etc.

Cel mai elocvent exemplu este continuarea existenţei mele literare în America. Îmi apăruse o cărticică de poezii traduse de Eva Feiler (n-o cunoşteam), *Blue Apple*, apoi alta, mai substanţială, tradusă de Laura Schiff (de asemeni, necunoscută mie până la primul voiaj în Statele Unite), *Lady of miracles*. Şi iată-mă, după câţiva am, pe acelaşi continent, silită să rămân aici, sosind cu „micile mele rânduleţe", poezii (nu cel mai căutat produs pe piaţa americană), care mai şi trebuiau traduse! Logic, perspectivele erau nule.

Un extras publicitar – o poezie din *Lady of miracles* – a început să circule provocând admiraţia unei cunoscute poete.

Carolyn Kizer, laureată a Premiului Pulitzer, şi a prietenei ei, prozatoarea Barbara Davis. Întâlnind-o la San Francisco.

Carolyn mi-a cerut să o vizitez pe Barbara la New York. Ceea ce am şi făcut, ca să aflu că cea mai bună prietenă a ei, Hannah

Pakula, vrea să scrie o carte despre Regina Maria (care a şi apărut ulterior, sub titlul *The Last Romantic*). Au vizitat

România de două-trei ori, o dată şi cu regizorul de film, Alan

Pakula (azi decedat). Le-am uşurat accesul la Arhive, o plimbare la Sinaia etc. Astea s-au întâmplat când mai eram în România.

Revenind la exilul meu –, umblam ca o nălucă şi ca o năucă prin lume –, „făcând faţă", atât la New York University, unde predam, cât şi întâlnindu-mi rarele cunoştinţe, amputată fiind de tatăl şi de iubitul meu – particip la un „party" pentru drepturile omului şi un bărbat american mă agrăieşte: „Eu pe dumneata te ştiu". „Imposibil", i-am răspuns eu. „Sunt doar de câteva luni aici". „Ba te ştiu de pe coperta unei cărţi". Într-adevăr, aveam o fotografie pe coperta cărţii *Lady of miracles*

(avantajul de a avea trăsături inconfundabile...).

Domnul cu pricina lucra la „The New Yorker" ca reporter, mi-a cerut să-i trimit nişte poezii („Eu să trimit poezii la «The

New Yorker»?!!"), mi-a spus să i le trimit lui şi că el va avea grijă să le predea secţiei de poezie.

O prietenă a Barbarei Davis, poeta Naomi Lazard, tradusese împreună cu mine acel poem despre care am mai pomenit („Postmeridian") şi care s-a dovedit providenţial. I l-am trimis, împreună cu altele, reporterului cu pricina ca, după o scurtă vreme,

acesta să mă cheme şi să-mi spună: „Am veşti bune, ţi-au cumpărat poemul” (totul e o „marfă”…).

Şi astfel a început o reacţie în lanţ. „The New Yorker” e o adevărată rampă de lansare. M-a chemat editura de prestigiu

Norton să mă întrebe dacă sunt de acord să-mi publice o selecţie de poezii. Da, eram de acord, fireşte, mă minunam de ce mi se întâmplă, poetul William Jay Smifh (îl cunoscusem cu mulţi ani în urmă în România, îl revăzusem la Struga) s-a oferit să-mi traducă unele poezii şi să-mi editeze volumul, m-a pus în legătură cu Richard Wilbur, cu Dana Gioia, eu am mai adus câţiva traducători, cei pomeniţi mai sus plus Stanley Kunitz, printre cei mai celebri –, şi iată-mă apărând cu un volum substanţial – *Life sentence*, al treilea în America, după *Caii yourself alive*? carte de poezii apărută în Anglia, în traducerea

Brendei Walker şi a Andreei Deletant.

Pentru toate acestea, *eu n-am mişcat un deget*. Erau

„Perele mălăieţe” pe care, bineînţeles, le degustam ca fiind proaspete şi zemoase…

Tot ce am făcut era să-mi „ofer” poeziile. Restul a fost făcut de ele.

IUNIE, 1949

Ei bine, în seara cu pricina, n-au venit decât doi pentru că a plouat cu găleata. Era şi de aşteptat…

A doua zi, pe la 1, Marin mă caută la „Urzica”. Ne plimbăm puţin, intrăm într-o cofetărie. Îmi spune că la Sinaia s-a supărat şi nu mi-a mai dat nuvela pentru că, în atmosfera de la Mazăre (acea delicios imundă cârciumă de pe dealul

Furnica), după ce m-am sărutat cu Pista, m-am apropiat de el şi cică l-am întrebat cu duioşie: „Ce mai faci tu, Marine? „Ceea ce l-a înfuriat.

Rămăsese să ne vedem după-masă să jucăm şah, dar, pare-se, nu s-a simţit bine. Am comentat nuvela – pe care între timp am citit-o – telefonic (Cu prudenţă întrucât am găsit-o mult mai slabă decât *paginile citite de mine din* Moromeţii…).

Duminică nu ne-am văzut. Ieri dimineaţa îmi dă un telefon la „Urzica „şi vine să mă ia de acolo. îl aduc acasă, iar vorbim despre *nuvelă, jucăm şah. Soseşte AU şi-l reţine la masă.*

După-masă, plec la „Urzica”, Marin mă conduce, insistă să mai stau cu el. Sfârşim prin a ne da rendez-vous azi la 4, într-o cofetărie. El

mâine pleacă la Sinaia.

Diseară vreau să merg cu Ali la concertul pianistului

Mândrii Kalz.

Cel mai important însă este că mi-am prezentat sonata la

Uniunea Compozitorilor, cu mare succes. Mici defecte – mari calităţi. De sinceritate, construcţie, melodie, pastă afectivă, tumult etc. *Nimic* formalist, *decadent. Sunt un compozitor progresist! Ura! Trăiască Nina şi viitoarea simfonie* Lenin/

Sonata o concepusem de aproape un an şi într-o lună, la

Sinaia, am scris-o. Aşa cum am conceput-o, aşa am realizat-o.

AUGUST, 1975

După cum am mai spus, nuvela lui Marin despre care pomenesc se numea *Ana Roşculeţ* şi a reprezentat încercarea lui Preda de a fi „pe linie", de a fi pe placul

„Îndrumătorilor" de la Partid, (ceea ce nu l-a scutit de critici „din masă", în acea vreme de angoasantă confuzie) ...

Dincolo de eventuala valoare a sonatei, de „progresismul" ei sau de talentul meu (bineînţeles, simfonia *Lenin* n-a fost niciodată compusă...) – mă aflu astăzi mult mai la început din punct de vedere compoziţional (deşi am mai multă „şcoală"), sunt în plină criză şi îndoială de mine, dureros bântuită de nevoia de a-mi dovedi îndreptăţirea de a mă considera compozitoare. După atâtea avataruri şi, mai ales după o întrerupere de şaisprezece (!) ani, din 1957 până în

1973 – (anii întoarcerii mele frenetice la Poezia adevărată) –, continuu să sper... cu disperare, că totuşi, cândva...

IUNIE, 1949

Cu Marin, ieri după-masă, am stat de vorbă. Despre noi.

„Cum ai putut să te săruţi cu Pista în faţa mea? „Fireşte, toate plângerile lui sunt justificate şi şi-a luat în bună parte gândul de la mine – dar nu de tot. „Nimic nu e rezolvat fundamental".

*

La „Urzica", săptămâna de lucru s-a cam încheiat.

Urmează nişte zile libere.

Diseară, la 8, şedinţă la „Scânteia" pentru „Ziua Scânteii". Mâine seară, la 7, şedinţă de partid. Poimâine, plenară.

Am făcut o traducere pentru „Veac Nou", am dat un poem la „îndrumătorul cultural". Am nevoie şi de bani şi-mi pândesc cu fervoare vacanţa, la Mangalia...

IULIE, 1949

Jorge Amado a fost în Bucureşti. Am fost una din însoţitoarele lui. L-am condus şi la Sinaia. (Marin, simţindu-se neglijat, a plecat la Doftana.)

A doua zi, am plecat cu Novicov, cu AU (care a venit cu mine la Sinaia) şi cu Marin care voia să plece la Bucureşti.

Parcă din nou mai serios, îşi ia angajamente, vorbeşte despre *mine ca despre o răscruce* în viaţă, *lui, a doua după Naclia.*

*

Amado pare un scriitor modest şi cinstit, fără strălucire în conversaţie, poate şi din cauză că nu ştie limba (franceza în care încercăm să ne înţelegem).

Ca însoţitor, am avut diferite greutăţi, pe care le datorez

Monicăi. După o primă plimbare de dimineaţă prin Bucureşti, a refuzat să mai apeleze la mine pentru a-l conduce în continuare pe Amado. De ce? Mister!

IULIE, 1949

Totuşi, în ultima zi a şederii lui Amado în România.

Monica m-a chemat iar şi am petrecut o dimineaţă cu el, prin muzee Dar ce folos! Nu le poţi împrieteni cu un om în trei ceasuri. Aşa că am avut mai puţin parte de Amado decât de

Césaire.

Astă-searăplec la Mangalia! Pentru o lună! Fără salariu însă. Am o grămadă de treburi pe cap, mai ales cu „Ziua

Scânteii”.

REPETIŢII ŞI COMPLETĂRI

AUGUST, 1975

Dincolo de durerea şi umilinţa pe care le-am resimţit în ultimele zile dinainte de 23 August 1944 şi în lunile următoare când, cu bruscheţe şi fără explicaţii, Monica mi-a retras prietenia ei – purtarea ei în următorii ani a respectat o traiectorie-tip, întâlnită şi la alţi amici mai mult sau mai puţin apropiaţi.

Dar mai întâi: Monica a fost marea mea prietenă de la sfârşitul adolescenţei, din ultima clasă de liceu şi câţiva ani după.

A fost o alianţă adevărată, incluzând pulsaţii spirituale, atracţii chimice şi acorduri de principiu. Eu îi ofeream acces la zonele artei, ea mă familiariza cu jocurile superioare ale matematicii. Citeam, şi ea şi eu, istorii ale filosofiei, literaturii, muzicii, cartea lui Pius

Servien despre calculul probabilităţilor, ascultam plăci superbe în interpretări celebre, de la Bach la

Straviński, cercetam albume de artă, de la Giotto la

FCandinsky – într-un cuvânt, eram în acea perioadă de acumulare febrilă de cultură şi beatitudine estetică, clan pe care nu l-am mai retrăit în diversitatea lui după împlinirea vârstei de douăzeci şi trei de ani când au început fatalele şi necesarele specializări.

Umorul şi fronda ne însoţeau perpetuu, la Monica ele având mai degrabă un caracter iconoclast, la mine centrându-se cu precădere pe liniile de forţă ale idealului pe care mi-l alesesem, drept care am atras-o pe Monica în lupta clandestină comunistă. Scriam împreună pe ziduri, în nopţile de camuflaj, lozincile momentului („Jos războiul!”, „Pace, pâine, libertate!” etc.), ne petreceam multe nopţi dormind una la cealaltă, îi desenam nudul fără sâni (una din tristeţile ci...) şi mă lăsam mângâiată de ea, deşi ulterior ne-am dovedit amândouă decisiv heterosexuale.

E lesne de înţeles de ce am resimţit cu un deosebit dramatism despărţirea ei de mine. Aceasta s-a petrecut în ziua înmormântării lui Sandu Pitaru, tânărul comunist, pur şi frumos, de care mă îndrăgostisem cu două luni înainte şi cu care a trebuit să-mi întrerup întâlnirile din pricină că era „filat”, adică urmărit de

Siguranţă. Nu l-am mai văzut deci până în ziua în care am aflat că a murit, sufocat într-un adăpost impropriu, în bombardamentul din iulie 1944. (Ani mai târziu, i-am închinat lui Sandu Pitaru un poem care urma să fie îndelung recitat de diferite actriţe, „Balada femeii care şi-a pierdut iubitul în război”.)

Întorcându-ne de la înmormântare, Monica mi-a făcut o scenă de mare brutalitate, condamnând faptul că plângeam, că nu-mi controlam durerea şi acuzându-mă că, având în vedere cauza pentru care luptam, purtarea mea era incalificabil de individualistă (!), că sunt răsfăţată, egoistă etc. A fost un moment de stupoare şi de amărăciune pe care aş fi vrut să-l consider ca pe un simplu puseu al unor ranchiune acumulate (unele concurenţe minore în raporturile cu băieţii care ne făceau curte, unele rivalităţi de personalitate, cine ştie...). Dar nu. Acea zi funerară a marcat sfârşitul celei mai strânse – deşi de tinereţe – prietenii din viaţa mea. Motivele „principiale” erau cu atât mai absurde cu cât, după cum am spus, *eu* o adusesem pe Monica în „mişcare”, legătura noastră superioară fiind, un timp, Jany.

Şi iată că, de astă dată, în legalitate, Monica s-a bucurat de încrederea Partidului, deţinând diferite funcţii de răspundere, pe când eu... Nu faptul că

Monica îmi acorda sau îmi retrăgea „însărcinări” (ca în cazul Amado) mă indigna. Ceea ce mă rănea cu adevărat era tonul ciudat, rece, străin, ameninţător cu care mi se adresa, mie, fostei ei prietene, omului pe care nu avea dreptul să se facă a nu-l cunoaşte. Nu numai Monica, dar şi alţi vechi prieteni mi s-au dovedit, cu o ocazie sau alta, ostili, tratându-mă ca pe o „subalternă”, dar poate că toţi aceştia erau deja la curent cu antipatia „superiorilor” lor la adresa mea, antipatic de care, treptat şi concret, mă voi convinge curând.

Astăzi, când mi s-au clarificat sumedenie din mecanismele mai subtile sau mai primitive ale ascensiunii sau decăderii în ierarhia social-politică – mă felicit că n-am „meritat” promovarea de care s-au bucurat atâţia colegi şi atâtea colege, nici la „bursa literară”, nici altminteri, nefiind eu nici destul de obedientă, nici destul de rigidă şi, în niciun caz, capabilă de falsuri sau (conştiente) autofalsificări.

IULIE, 1949

Sunt în Mangalia mult visată. Primele zile au fost ale organizării. Ne-am mutat de două ori. Camera e mică, mobilă de hotel, un pat larg, baie, closet cu apă curgătoare... Da

*datorită acestui du-te-vino, stau cu lucrurile claie peste grămadă şi, în plus, Ali s-a purtat ciorovăitor aseară, la dans, pe drum, acasă. Marea a fost lină, albă, rece. Dar azi-noapte am avut nişte îngrozi*toare *dureri de stomac de la un ştiu ce mâncare.*

M-au torturat ceasuri întregi. De altfel, în tren, mi-a căzut o valiză pe coapsă şi mi-a învine (il-o. Numai angarale.

IULIE, 1949, MANGALIA

Sunt singură. Ali a plecat la Bucureşti pentru două zile.

Mizez prea mult pe el, mă bazez prea mult pe el, de aceea, când pleacă, mă simt schiloadă. îl iubesc de altminteri mereu mai mult, mai adânc.

Mi-au sosit două telegrame care mă reclamă la Bucureşti în legătură cu sărbătorirea „Scânteii”. Eu angajamentele pe care mi le-am luat mi le ţin – şi sunt convinsă că voi scrie mai mult decât alţii. Dar de plecat de aici, nu plec. Pentru două ore de şedinţă, n-are rost. Telegramele însă mă obsedează.

*

Azi am făcut nudism la „rai” cum numim noi acea bucată de plajă izolată şi plină de dune. Seara au fost la mine Petrică.

Yvonne, Maria Banuş şi Mony.

MANGALIA, 1949

Evenimente: mi-am luxat glezna dreaptă şi m-am mutat.

Fără apă curgătoare, dar într-o cameră mare, frumoasă, cu fereastra spre mare.

*

Mi-e poftă de dragoste. îl iubesc pe Ali atât de mult încât azi mi-au dat lacrimile amintindu-mi imaginea lui, în fereastra trenului. Vremea a fost urâtă azi. Vânt puternic şi nori. Am prins un ceas de plajă capricioasă şi am făcut o baie. După-masă, am scris un cântec pentru ziua „Scânteii”, împotriva superstiţiilor.

Acum mă culc. Am început Portretul *lui Gogol care se anunţă grozavă. Noapte bună, fără lună, fără împreună…*

MANGALIA, 1949

La prânz, mi-a telefonat AU că e probabil să întârzie şi să vie abia poimâine dimineaţa. Am fost nervoasă, disperată, la telefon. Vremea e năprasnică, vântul bate într-un pustiu de cer albicios, fără nor. Tot nisipul îţi intră în ochi. Mâncarea la cantină e monotonă şi de mediocră calitate: tot ghiveci, tot mămăligă cu brânză, niciodată desert, niciodată pilaf mă rog, ceva mai de soi (ehei, unde e pilaful de midii de la Mangalia anului 1945!) Când vine Ali, vreau să facem un drum până la

Constanţa şi să mergem la restaurant. După-masă mă duc la lacul de sulf să mă spăl pe păr.

*

Degeaba am fost la sulf că n-aveau apă caldă. M-am spălat în lac. Apoi a trecut Kindy pe la mine. E foarte ocupat cu colonia de copii şi, poate, şi cu o doctoriţă cu care l-am văzut o dată şi care, de altfel, e foarte drăguţă. Cu Kindy mă cunosc de o viaţă; la Bucureşti mă vizitează când vrea iar aici, deodată, ne vedem rar şi plicticos (deşi ştie că sunt singură).

Am citit toate cărţile pe care le-am găsit aici. Am compus trei cântece. Acum, ce să mai fac? Să scriu poezii? Să scriu scrisori?

MANGALIA

Mâine vine Ali! Am fost la plajă dar marea e gheaţă, imposibil de abordat. Trebuia să mă întâlnesc cu Kindy, dar am întârziat şi nu l-am mai găsit. Am fost cu Nel la cârciumă unde am mâncat barbuni şi creier

pane şi am băut vin. *Plecăm şi, la o răscruce – Kindy*! *Nu ştiu ce-l apucă, mă ia în braţe şi aleargă cu mine pe faleză*!

Aş vrea ca mâine când vine Ali să mă găsească încă în pat, devreme, să-l strâng în braţe, să-l iubesc.

SATUL 2 MAI, AUGUST, 1975

Marea – patima mea! încă din copilărie, când îmi petreceam vacanţa la Constanţa, pe plaja Mamaiei, sălbatică atunci, cu tufe de ciulini şi dune uriaşe, cu verii mei, slăbănogul şi negriciosul Emil, prea frumoasa Angelica, sora lui, şi blonda, durdulia Rica.

Patimă constantă până-n ziua de azi, intrată în pori şi-n poezii.

La o lună după ce m-am măritat cu AH, am fost pentru prima oară împreună la Mangalia, locuind mizerabil, într-o cămăruţă plină cu un milion de purici pe care Ali, cu ajutorul detergenţilor, dar şi cu propriile lui degete, i-a stârpit fără milă. În această primă vară comună şi în alte împrejurări ulterioare, Ali şi cu mine am dansat, am dansat ore şi ore, pe podeaua de lemn a restaurantului „Vraja Mangaliei", pe străzi şi pe nisip, într-o deplină beţie a dragostei. Acoperind kilometri de suprafeţe cu paşii noştri acordaţi!

„Compoziţia socială" a acestei vacanţe în casele

Ministerului Artelor era deosebită de cea a Sinaiei. Cei de origine ţărănească sau muncitorească (vezi Marin.

Pista, Piko) nu se simţeau la largul lor, dezbrăcaţi şi orizontali pe leneşe plăji publice…

Da, Ali trebuia să rezolve totul: condiţiile de cazare, cum dormeam, cum mă hrăneam, pentru că, în viaţa practică, eu eram o mare deficitară, neştiind să fac nimic (să cos, să gătesc, să spăl, să calc, să fac curat etc). Spre deosebire de Jany care, „artist" fiind ca şi mine, „avea dreptul" să nu se priceapă la

„Concretul vieţii" (de fapt, era comod şi lipsit de serviabilitate), Ali îmi spunea şi-mi spune mereu că-i place „să mă servească". Nu-l pot uita, în 1954, în timpul marelui viscol care mă blocase, înzăpezită, la

Sinaia, sosind cu un tren supraaglomerat şi cărând în spinare un imens rucsac, aidoma lui Moş Crăciun, plin cu mâncare pentru „săraca Ninicuţa", cum mă alintam eu în copilărie. Greu şi târziu, am deprins şi eu plăcerea de „a-l servi" pe Ali, de la care am învăţat, cum cred că am mai spus, şi faptul că, în dragoste, nu există umilinţă, că a cere iertare nu e un lucru ruşinos – precum şi alte exerciţii de umanizare…

NEW YORK, 1989

„Să cos, să gătesc, să spăl, să calc”... „Toate activităţile de care, timp de şaizeci de ani am fost incapabilă (scutită), iată-mă executându-le acum, în singurătate, cu stângăcie şi efort disproporţionat, cu rezultate penibile şi pierdere de demnitate (nu sunt obişnuită să lucrez greu, încet şi prost).

Plângerile mele în legătură cu monotonia şi slaba calitate culinară a cantinei mangaliote îmi sună, la ora aceasta, bizar şi ridicol, mizeria alimentară a României de astăzi fiind incomparabilă cu cea de după război.

(Am părăsit-o acum patru ani, dar ştiu că situaţia s-a înrăutăţit.)

„Plângerile” mele continuă şi aici, în America, unde oul mi se pare că n-are gust de ou, roşia, de roşie, varza acră de varză acră etc. În cartea lui, *în search of*

Melancholy Baby, V. Axionov pomeneşte de două faze, aproape obligatorii, ale emigrantului rus: prima – uluirea în faţa abundenţei alimentare din supermarketuri, a doua, după un timp, atitudinea critică faţă de gustul alimentelor şi nostalgia după „savorile” de acasă. Nu sunt familiarizată cu bucătăria rusă, dar presupun că bliniile, piroştile, borşul pot fi înlocuite în nostalgia mea de sarmale, mititei, brânză telemea, salam de Sibiu şi ciorba de potroace servită în zori, la spartul revelionului.

În ce priveşte şocul supermarketurilor, l-am resimţit cu decenii în urmă şi l-am depăşit foarte repede, vizitând măcelăriile franceze de la ţară, piaţa din Nisa, magazinele alimentare din Germania de Vest, cele din Geneva etc.

De altfel, întregul şoc al „societăţii de consum”.

I-am înregistrat pentru foarte scurt timp, întâi la Viena, apoi la Neapole (într-o croazieră organizată pentru scriitori şi oameni de artă) şi mi-a dispărut din conştiinţă cu aceeaşi rapiditate, probabil din cauza lipsei mele de apetit pentru acumularea de obiecte şi bunuri materiale (n-am avut niciodată o proprietate şi sunt chiar lipsită de simţul proprietăţii), dar, mult mai sigur, din pricina ierarhici de valori pe care, cu atâta fermitate, mi-am stabilit-o încă din anii adolescenţei.

*

Cea mai bună dovadă că Ali nu mai există, nici ectoplasmatic, nici altminteri, am primit-o recent, prin întâmplarea absurdă a fracturării în trei locuri a gleznei mele drepte. S-a petrecut în noaptea de revelion, în staţia funicularului care urma să mă transporte în insula

în care locuiesc. Am aşteptat trei ore într-un ger cumplit să vie ambulanţa care n-a venit niciodată şi am fost dusă la Urgenţă de o maşină a poliţiei.

Nu voi intra în detaliile acestei drame – amânări, diagnostice greşite, spitalizare forţată, operaţie executată după trei ore de stat goală sub cearşaf pe masa respectivă în aşteptarea chirurgului, vecinătatea de pat cu bătrâna diareică (biata de ea se scuza pentru emanaţiile ei...), umilinţele fizice şi psihice, în sfârşit intrată în a doua lună de ghips, şontâcăind prin casă până la baie sau în căruciorul cu rotile. Voi spune doar atât: Ali nu mai există decât în memoria mea celulară şi abstractă. Nu, Ali nu mă mai veghează, nici tata, nici vreo altă autoritate afectivă şi spirituală, altminteri ei sau ele n-ar fi îngăduit să mă adaptez la mediu într-un mod atât de dramatic (locuiesc într-o clădire afectată mai ales bătrânilor şi handicapaţilor), să mă vadă redusă la invaliditate, degradare, pierderii de greutate specifică (nu pot lucra) etc.

Sunt mai singură ca oricând.

GELOZII SADO-MASOCHISTE

MANGALIA, AUGUST, 1949

Bilanţ dezastruos! *După reîntoarcerea lui AU, o serie de neplăceri*: *cea mai gravă, cu el, cu Ali*.

Deci:

Aseară plecasem în oraş să mâncăm peşte. *Ajungem la restaurant şi, la o masă, o vedem pe Sanda*. *Da, aceeaşi Sanda întâlnită pe stradă la Bucureşti, fosta „mare iubire” a lui Ali*

(dinaintea mea), cea care l-a obsedat ani de zile, pe care în sfârşit „a avut-o”, care şi-a dat în petec până când el n-a mai iubit-o etc.

Deci, o vedem pe Sanda stând la o masă. *AH zice că n-a fost cine ştie ce de emoţionat, mie însă mi s-a părut că da*.

I-am cerut insistent să se ducă să vorbească cu ea şi, evident, să mă recomande. *Dar, înainte ca Ali să se decidă să facă o mişcare, Sanda s-a ridicat şi a plecat*. *Văzându-l pe AH*

Incapabil şi pironit pe scaun, m-am ridicat şi am plecat de la masă. *AU a venit după mine, am avut un acces de furie violentă care a culminat cu un ceas de plâns acasă, în pat*. *Ali, în sfârşit, pricepe ce mă doare, mă consolează drăgăstos şi-mi spune că mă iubeşte lot mai mult*. *Eu îi explic că vreau ca Sanda să devină pentru mine ceva concret, nu o eternă fantomă*. *Chiar dacă el a lichidat definitiv cu ea, eu încă mai am*

această obsesie. Vreau s-o cunosc, să-i vorbesc.

În fine, azi dimineaţă pe plajă, îl trimit s-o caute. Pleacă, se-ntoarce şi-mi spune că i-a comunicat că s-a însurat, că ea nu ştia, că i-a propus să ne vedem în trei şi că ea a refuzat spunându-i că nu-i face plăcere şi că preferă să se vadă în doi sau cam aşa ceva.

Sper s-o revedem şi poate că ea îşi va învinge laşitatea şi va accepta o convorbire. E, oricum, mult mai dizgraţioasă decât mi-am închipuit-o.

Ali care, bineînţeles, nu uită să răstoarne cănile cu lapte, zice că „a înţeles „că ea ar fi gata să se culce cu el şi că, dacă n-ar fi fost însurat, ar fi petrecut o lună cu ea şi era emoţionat – şi avea un tremur în glas de mi s-a făcut rău.

După care m-am liniştit, ştiind-o acum cât de neatrăgătoare e (Ali s-a grăbit să spună că asta n-are nicio importanţă...).

Recunosc că un cordon patologic mă leagă de această femeie mediocră, un fel de psihologie ca a criminalului care se întoarce la locul crimei – dar aş vrea s-o privesc de aproape, s-o aud vorbind, s-o plasez în propriul meu inventar uman. Vreau să cunosc şi să înţeleg ce a iubit Ali, să-i pun faţă-n faţă, chiar înduioşându-mă de stânjeneala lor şi vreau, mai ales, ca ea să-şi dea seama că Ali a fost în stare să iubească o altă femeie (adică pe mine) mai mult decât a iubit-o pe ea.

Din păcate, n-am în AU un Ali-al... Simte nevoia s-o protejeze (rămăşiţă a trecutului sau îi e teamă de recurenţa sentimentelor? de puterea destinului?). N-am soţul care-mi trebuie. M-ar fi făcut fericită dacă m-ar fi urcat pe piedestal în ochii ei. Nu de alta, dar, în definitiv, prea s-a dovedit nedemnă de el şi vreau să-l înalţ pe el ca să-l pot iubi fără rezerve.

Prostul de el doarme acum. E sâcâit de toată povestea asta cu Sanda, de discuţii, de accesele mele. Eu regret

Mangalia, căsătoria, viaţa...

AUGUST, 1949

Dimineaţa: am fost la solar. Am privit-o pe Sanda, goală.

I-am arătat-o lui Ali care a urmărit-o cu privirea.

Seara: am fost la restaurant. Era şi Sanda. Am luat loc la o masă vis-à-vis de ea. Era cu o femeie şi cu doi bărbaţi urâţi, aproape groteşti. Ea rădea ostentativ iar AH se indispunea profund. Un timp nici nu s-a uitat la mine, nu mi-a vorbit.

(Prévert: „sans me parler, sans me regarder...") Am simţit o

durere atroce. Va să zică, era încă atât de legat de ea, de vulnerabil, de slab, putea fi atât de nepăsător, de crud cu mine, încât prima mea înclinaţie a fost să mă ridic şi să plec. M-am stăpânit, totuşi –, se petrecea ceva prea grav – i-am adresat gesturi şi cuvinte, am fost „diplomată” până l-am făcut să revie la viaţă şi la mine. Lovitura însă a fost grea. După care totul s-a petrecut oarecum normal, eu m-am bine dispus iar cei patru de vizavi au continuat să hohotească. În sfârşit au plecat.

Din când în când, AU îmi cerea voie să se uite la ea – şi eu îi dădeam generos consimţământul (ce formă rafinată a cruzimii lui…). Mâine zice că vrea să-i vorbească. E prea tentant pentru cunoaşterea mea ca să refuz.

Comentarii: Am suferit teribil, sufăr încă. AU m-a umilit fără să-şi dea seama, cumplit. Acum mă simt străină de el. De alături se aude un Beethoven la patefon. Cu Ali e foarte greu să mă duc la un concert sau să citesc un volum de versuri. Râsul unei „foste” chiar dacă „mari” iubiri îl face să iute de constelaţia mea.

Triste concluzii. Bineînţeles, sunt pătimaşe. Dar îl simt departe de mine, insignifiant, sforăind în patul lui.

Eu cred că am crescut în astă-seară. AU a coborât în beciul fiinţelor mici.

5 AUGUST

Ali e mort.

6 AUGUST

AU e mort.

8 AUGUST

Alaltăieri seara, Ali m-a dus cu sila în oraş. (Căzusem într-o apatie totală.) Am fost la restaurant, am mâncat, am băut vin, ne-a cântat lăutarul la ureche. Ali şi-a recunoscut toate greşelile, a promis că face tot ce-i cer eu. În groaznica seară cu pricina, susţine că, de enervare că l-am purtat de la o masă la alta (voiam să stăm în apropierea Sandei), a avut un moment de negură. Că râsul şi vecinătatea Sandei au contat foarte puţin.

A fost deosebit de amorezat, am umblat îmbrăţişaţi, am dansai singuri într-o cameră, dans întretăiat de sărutări fierbinţi – şi totuşi… nu voi putea uita niciodată că mi-a putut pricinui un asemenea şoc. Vreau în continuare ca Sanda să afle că mă iubeşte mai mult decât a iubit-o vreodată pe ea, şi mult mai frumos…

TOT AUGUST

Sunt singură. Pe Ali l-am trimis în oraş. Presimt că voi pleca de aici fără ca vreun pansament moral să-mi fie aplicat pe marea rană dintr-o anume seară, şi chiar azi, la plajă, Ali atât s-a învârtit şi s-a sucit până când Sanda a plecat înainte ca el să ia contact cu ea.

Zilele trec fără nădejde. Ba mai mult, reproşându-i eşecul de azi de la plajă, Ali s-a grăbit să mă prevină că pe el „toată chestia asta" a început să-lplictisească. Frază care contrazice categoric toate mărinimoasele lui intenţii abia proclamate.

Fireşte, am sistat orice discuţii, sunt decisă să nu mai fac nimic dat fiind că mi-am pierdut încrederea în posibilităţile dragostei lui, în făgăduielile lui, generos, dar mincinos acordate.

Vom pleca fără să rezolvăm nimic. Fantoma Sandei rămâne intactă. Care vor fi consecinţele? Am să-l înşel pe Ali.

Neapărat. La prima ocazie!

AUGUST, 1975

Cu toate însemnările paroxistice de mai sus, aceasta a fost o întâmplare minoră (faţă de ceea ce îmi va fi dat să trăiesc peste cincisprezece – șaisprezece ani), dar doveditoare pentru capacitatea mea de „a mă lăsa să sufăr", de a scormoni în suferinţă, aproape provocând-o, de a îngădui orgoliului meu să facă ravagii

(puţine în jur, multe în mine însămi), de a nu şti să pun căluş impulsurilor mele necurate, răzbunătoare, sado-masochiste.

Peste ani, jurnalele mele erau mult mai puţin concrete şi amănunţite ca acele timpurii, dar suferinţa mea şi comportarea mea au fost la fel de excesive. Ali, responsabilul cu durerea mea, mă întreba candid: „Ce tot suferi atâta?" Dar asta s-a petrecut mult mai târziu.

Oricum, fără să fac din suferinţa mea o formă de şantaj, mi-am agravat umilinţa, neputinţa, am fost penibilă, dizgraţioasă, nu o dată ridicolă…

BUCUREŞTI, AUGUST, 1949

Sfârşitul vacanţei. Începutul lucrului. Sfârşitul nervilor şi – sper – începutul echilibrului.

Cu Sanda: în ultima zi, AU a vorbit cu ea, i-a spus că-i urează să aibă parte de o dragoste tot atât de mare ca a lui cu mine, i-a mai spus că eu l-am trimis de fiecare dată să stea de vorbă cu ea. Se pare că ea s-a ofuscat şi i-a spus că ea încă mai aşteaptă „marea dragoste". Asta, după ce se lăudase că duminică îi vine „marea aventură". Şi într-adevăr a

venit: *un licean urât şi bubos*.

Oricum, sunt destul de satisfăcută, nu atât pentru conversaţia ei cu Ali, cât pentru faptul că ne-a văzut împreună mereu, îmbrăţişaţi, pe străzi, pe plajă, în cofetării etc. *Cred că şi-a îngropat definitiv speranţele într-o revenire a lui Ali şi că va trebui să-şi revizuiască şi amintirile*...

Aici, mi-am reluat activitatea la „Urzica”. (*Nu-mi place că Nel Cobar îl tratează pe Sady Rudeanu ca pe un sclav, îl pune să-i aducă pantofii de la cizmar* etc.) *Sunt chemată la şedinţe, tot felul de şedinţe – când, de fapt, eu vreau să scriu, să citesc şi să mă bucur de binefăcătoarea ploaie de afară*.

SEPTEMBRIE, 1949

Mi-a apărut Sufletul nostru.

Am lucrat mult pentru „Scânteia”: *două cântece, un poem împreună cu Florin Tornea, un text de cântec pentru imnul lui Ana toi Vierii*.

AUGUST, 1975

Se încerca atunci organizarea în jurul ziarului

„Scânteia” a unei sărbători anuale, în genul „Fetes de l'Humanité” (am asistat recent la una, la Paris). S-a renunţat însă la periodicitatea unei asemenea serbări pentru a nu imita un obicei occidental, sau, mai degrabă, din pricina caracterului ei prea larg popular, într-o perioadă de rapidă „instituţionalizare”, de autoritate tot mai rigidă şi mai ocultă.

*

Sufletul nostru a reprezentat – cum am mai spus – volumul prin care ar fi trebuit să dovedesc că „mi-am însuşit” critica Partidului, că am renunţat la toate vechile mele deprinderi implantate de educaţia burgheză, decadentă etc.

Ce-i drept, mai existau în carte versuri ca:

„Beau din paharul culorii April”.

— Vers inofensiv, dar deviind uşor de la exprimarea nudă (platitudinar proclamatoare) cerută, dar exista şi un poem necontroversabil, „Ritmuri de muncă pe

Dealul vânturilor” (helas! Nu „Ritmuri pentru nunţile necesare”...), în stil popular, de care am fost foarte mândră şi pe care l-am recitat ostentativ, într-o societate de „lume bună” (aristocraţi veritabili, reacţionari notorii, cucoane franţuzite) la care mă dusese Ion Barbu. Nerccitindu-mi paginile, mă repet, probabil. Purtam ciorapi

roşii, pulover roşu şi un cojocel. Barbu, care mă prezentase anterior, fireşte, ca pe o jună poetă talentată, cred că a avut un şoc, dar dragostea pe care mi-o purta l-a făcut să treacă peste impresia detestabilă pe care cu siguranţă am lăsat-o în urma acestui adevărat act provocator.

SEPTEMBRIE, 1949

Un gol de opt zile în care: *am plecat de la „Urzica”*. *Nu ştiu exact ce s-a „urzit”*, *cert e că mă aflu fără serviciu, cu perspectiva de a intra la „Viaţa Românească”*, *sau cu aceea de a sta acasă*. *Dacă n-ar exista neajunsuri „tehnice” (financiare adică) – soluţia a doua ar fi preferabilă*. *Să scriu*, *să plec în documentare în diverse locuri*, *să locuiesc la cămine* etc. *Totuşi*, *nu-mi place ideea de a ieşi din „câmpul muncii”*. *Până la o decizie*, *ascult de tot felul de comenzi literare – de exemplu*, *până poimâine trebuie să scriu un poem despre pace şi o prezentare pentru Radio*.

Azi vreau să şi exersez puţin la pian că mi-au amorţit degetele.

Marin e de o săptămână în Bucureşti şi n-a dat încă niciun semn de viaţă. *O să regrete*.

AUGUST, 1975

Deci, în septembrie 1949, am devenit, cum se spune, scriitor profesionist, trăind din munca literară şi artistică. M-au ajutat preocupările diversificate, vocaţiile multilaterale (literatura, muzica, plastica, cinematografia, dansul, ziaristica etc), o susţinută ba chiar voioasă capacitate şi poftă de muncă şi, desigur, faptul că retribuţia în acest domeniu era destul de bună, incomparabil mai bună decât astăzi. Fireşte, întrucât între criteriile de remuneraţie pe vremea aceea intrând în primul rând cantitatea, poezia ocupa, ca şi azi, locul cel mai puţin privilegiat. Dar adăugând compoziţiile, cântecele (muzică şi text), articolele, traducerile etc. am câştigat mulţumitor (cu excepţia unor perioade mai slabe): fără să fac parte din categoria subţire şi finită a celor „bogaţi” (noţiune de altfel relativă în regimul respectiv şi de multe ori ascunsă ochilor noştri), dar şi fără să am pretenţii deosebite – destul de comune de altfel – ca maşină, casă, îmbrăcăminte aleasă, covoare de preţ, bijuterii etc.

Astăzi când statutul creatorilor de artă şi literatură s-a deteriorat dramatic, prin reducerea titlurilor, a tirajelor, a drepturilor de autor şi în general a tuturor formelor de încurajare a acestor activităţi (plus sâcâieli mărunte ca interzicerea apariţiei pozei

autorului pe carte, scoaterea animalelor şi a culorilor din cărţile pentru copii etc), am avut şansa (!) să obţin o pensie în urma unei boli grave (encefalită) contractată în octombrie anul trecut. Am astfel o bază minimă asigurată.

NEW YORK, 1989

Într-adevăr – ce şansă! Timp de o săptămână am fost paralizată pe partea dreaptă, afazică şi în comă. În timp ce gura mea se strâmba, tata credea că-i zâmbesc ironic.

Intrarea şi ieşirea din comă mi-au plăcut deopotrivă. În prima fază, am avut senzaţia unei căderi succesive printr-un lung coridor la capătul căruia mă aştepta un „comitet de primire” compus din răposata mea mamă şi din răposatul meu iubit, loji. M-am trezit strigată de doctorul neurolog („Nina! Nina!”) şi, la fel ca atunci când muream, am fost de acord cu revenirea mea la viaţă.

O doctoriţă mi-a spus că virusul acelei encefalite mi-a „lins” numai creierul fără să-l „muşte”. Un psihiatru mi-a spus că, de acum încolo, trebuie să evit orice efort „fizic sau intelectual” (!!!) Drept care am intrat în zona de suprem efort a compoziţiei muzicale pe care o reluam după decenii de întrerupere, sub îndrumarea tânărului profesor şi compozitor Dan

Buciu.

Recuperarea mea a fost totală şi rapidă (deşi un timp m-am temut de sechele – Doamne, îmi fusese atins însuşi creierul, cel mai înalt etaj al fiinţei mele!).

*

A trăi exclusiv din munca literară şi artistică, aici unde m-a proiectat istoria – pare (şi chiar este) imposibil. A scrie poezii şi muzică „grea” e cea mai contraindicată metodă de a-ţi câştiga existenţa. Dar nu am încotro. La vârsta mea, cu definitiva mea lipsă de simţ practic, nu mă mai pot nici recalifica (nici descalifica), alegându-mi o altă meserie sau pierzând timpul care mi-a mai rămas cu activităţi adiacente, străine de domeniul meu.

Miracolul care mi-a salvat viaţa a fost prezenţa marelui om Hermann Mayer, care, printre miile de oameni pe care-i ajută, m-a găsit şi pe mine vrednică de atenţia (şi aş spune de prietenia) lui.

SEPTEMBRIE, 1949

Am fost la Campionatele internaţionale de atletism şi constat cu surpriză şi încântare că-mi place sportul. Aptitudinea mea de a

contracta pasiuni noi, oricât de heteroclite, nu a secat.

*

Aseară am fost la repetiţia generală cu o noapte furtunoasă, *excepţională operă a lui Paul Constantinescii după piesa lui Ion Luca Caragiale.*

Mi-am adus aminte de rolul Vetei pe care l-am jucat în liceu. Aveam şaptesprezece ani, băieţii începeau să mă curteze…

Unde mai pui că aveam prilejul să mă strâng în braţe cu un

Chir iac ocazional!

*

Mâine îi voi face o vizită lui Kindy, la Spitalul Central.

Sunt în fierbere mare. Scriu un volum de versuri despre revoluţie! De fapt, proiectul exista, dar m-am decis să-l perfectez şi să-l public încă în anul acesta. (Adevărul e că-l amânasem şi gândeam chiar că n-o să-l realizez niciodată.)

Iată-mă, deci, acum, în plină efervescenţă, scriu câte un poem la două zile şi sper ca, până la 10 octombrie, să predau volumul la editură. Culmea ar fi să iasă şi bine!

Pe această chestie, au căzut orice alte preocupări.

Creierul mi se zbate în cap, sunt iritabilă, adeseori posacă.

Dacă reuşesc – e grozav! La două luni distanţă, câte-un volum. De-aş fi gata la marea dată: 7 Noiembrie!

*

Marin a fost plecat la ţară. De când s-a întors la

Bucureşti, mă vizitează cu asiduitate. E simpatic, negru, palid şi îmi place să stau cu el. Prieteneşte. Fireşte, el mai are gânduri tulburi. Vine şi azi dimineaţă. Mi-e dor de Kindy. Evident, mai erau semne. Dintre toţi prietenii, cred că la el ţin cel mai mult.

Petrică şi Yvonne constituie un tot foarte preţios, dar nu reuşesc să-i disociez.

„Să scriem, pane…” (Karamazov).

SEPTEMBRIE, 1949

Iar constat că scriu rar aici. Motive, destule. Iată eşecurile: cântecul meu pentru „Scânteia” nu s-a cântat în programul de la Arenele Libertăţii, serbarea la care a asistat guvernul. Cu Ali nu sunt în cele mai bune relaţii. Apoi, aseară, am avut impresia că Partidul nu are încredere în mine. Faptul că nu mi s-a cântat cântecul, că nimeni nu mă prevenise, că poezia făcută împreună cu Tornea a fost anunţată ca fiind numai a

lui – mi-au creat un moment de depresiune, dar... iată succesele: *am terminat* Revoluţia. *A ieşit bine şi apare. Mai scrisesem un poem cu pacea, comandat de Ministerul Artelor, dar mi l-au ţinut două săptămâni până să-mi comunice modificările. Între timp, l-am dat la „Scânteia”, fără mari speranţe. În fine, acum două zile, aflând modificările, am schimbat poemul şi l-am dat la „Flacăra”. Ce să vezi, azi mă cheamă „Scânteia” să-mi ceară alte modificări, spunându-mi că o să apară. Evident, făcusem o boroboaţă. Le-am explicat situaţia, şi-au recunoscut vina întârzierii, dar Şelmaru mi-a comunicat că am fost „cam nerăbdătoare”. Aş vrea să-l iau îndărăt de la „Flacăra”, dar mi-e ruşine şi necaz, pentru că, în sfârşit, puteam să apar în „Scânteia”*!

AUGUST, 1975

Despre ce era vorba, de fapt? în ultima clipă, mi se scoate un cântec din program, fără nicio explicaţie, un poem care-mi aparţine, fie şi numai pe jumătate, e recitat fără a mi se pomeni numele – ce semnificaţie trebuia să le dau acestor atât de minore întâmplări? Ele erau semnalele, palide la început şi din ce în ce mai pronunţate, ale antipatici de lungă durată care avea să-mi însoţească existenţa, antipatie instalată la nivel înalt, la nivelul lui Leonte Răutu, transmisă prin toţi cei care, mai puternici sau mai neînsemnaţi, lucrau în subordinea lui. De la şicană la înfierare, de la „critică justă” la demascare, de la dojana la atac la persoană – am avut parte de toate, alternate rar şi ocazional de bătăi pe umăr încurajatoare. Aceste „manevre” aveau şi un fel de rafinament: mi se interzicea orice clan onest, dar se evita totodată o prea spectaculoasă prăbuşire, regie care mă obliga la un fel de destin confuz, ca să nu zic mediocru, la o dramă meschină – cum spuneam într-o proză ulterioară, „Dialoguri în vis”, din *Atât de grozavă şi adio*, în care, chestionată de un ziarist, un psihiatru şi un anchetator, Ioana

(eventual d’Arc) rosteşte:

„*Dă, soarta mea e decisă. Acum că în visul meu v-aţi adunat toţi trei, vă spun că ştiu*: Nu voi fi arsă pe rug! *Mă veţi lăsa să mă plimb prin lume, fără arme şi fără măreţie. Mă veţi hrăni şi mă veţi îmbrăca până voi ajunge de nerecunoscut, îmi veţi oferi exact atâta confort şi atâta stimă încât să excludă orice idee de martiraj şi mă veţi tortura cu exact atâta suspiciune cât să nu-mi priască somnul şi vederea luminii.*

Stângăcia mea vă ajută. Nu ştiu să mă apăr; ştiu doar să iubesc. Puteţi să mă loviţi şi să mă batjocoriţi şi să mă provocaţi – mâinile îmi

sunt legate cu lanţuri de platină: *credinţele mele*! (...) *Ceea ce e ciudat la mine va fi numit boală sau extravaganţă*. *Dar eu ştiu care mi-e ciudăţenia*: *aceea că nu mă adaptez la mediu*!

Nu-mi cresc solzi, nu-mi creşte şi nu-mi cade coada la comandă! *Turnată într-un vas monstruos, nu iau forma lui*".

Fireşte, această proză a fost scrisă la începutul deceniului al şaptelea, după evenimente deloc minore, pe linia înfierărilor, demascărilor, persecuţiilor amintite, al căror punct de vârf a fost atins pentru mine, în

1953.

*

A apărea, în „Scânteia" era nu numai o dovadă de promovare, ci şi una a încrederii pe care Partidul o investea în tine. Şi s-au bucurat de această „onoare", în

„Domnii" succesive, colegi de ai mei mai vârstnici

(Eugen Jebeleanu, Maria Banuş, evident Mihai

Beniuc) sau din generaţia mea (A. E. Baconsky.

Veronica Porumbacu) şi chiar debutanta Aurora Cornu

(cu o pagină întreagă) ...

Îi invidiam, în deruta şi neputinţa mea...

OCTOMBRIE, 1949

Ieri, de Ziua Internaţională a Luptei pentru Pace mi-a apărut poemul în „Scânteia"! *Meeting, întâlnire cu Marin, banchet* (*la care am recitat cu succes ultimul poem din ciclul cu*

Revoluţi *a*).

Am încasat nişte bani de la „Veac Nou „şi „Viaţa Românească „şi pare-se că mai am de încasat ceva de la Radio pentru diferite texte şi pentru Hora *în cinstea lui Stalin*. *Vreau să-mi cumpăr un radio şi eventual nişte pantofi*.

*

Spre totala mea surpriză, am fost numită responsabilă de grupă la Organizaţia de bază. *Sper că nu mi se întinde o cursă*...

*

Ieri am compus două marşuri pentru sportivi şi un cântec pentru copii între şapte şi nouă ani, intitulat „Plouă".

Vreau să mă apuc de un ciclu de lieduri pe versuri de

Eminescu, pentru apropiata lui comemorare. *Klepper, Ion*

Vasilescu şi Hilda Jerea au venit să-mi ofere să fac versuri pe nişte

cântece de ale lor. Sigur că prefer să-mi scriu singură și muzica și versurile. Într-o colaborare sunt mai limitată.

OCTOMBRIE, 1949

Sunt disperată cu volumul despre Revoluţie. *Nicolae*

Moraru mi-a adus nişte critici cu totul idioate şi neprincipiale la câteva poezii pe care intenţionam să le public în „Viaţa

Românească” – şi eu am avut obrăznicia de a nu face corecturile cerute. Drept care, cu o înverşunare nemaipomenită, îmi urmăreşte volumul la editură insistând să nu se publice ca fiind o „cronică rimată” a revoluţiei etc. *Eu ştiu că volumul e bun şi util, că am lucrat mult la el şi nu numai cantitativ – dar cum se poate demonstra aşa ceva?*

Cine să mă ajute? Partidul, desigur. În definitiv e prima plachetă închinată de un poet român revoluţiei, n-are greşeli politice şi niciun om de bună credinţă nu-i poate contesta calităţile artistice. Dacă n-o să apară... Dar de ce. *că nu apară?*

*

Mi-am luat inima-n dinţi şi m-am dus la Moraru. Am rămas trăsnită. Cu o singură, mică modificare, e de acord cu poemele şi le va publica. Deci, ce a fost asta? Doar aşa, ca să nu uit gustul torturilor?

AUGUST, 1975

Ţin minte că *volte-face-ul* uimitor al lui Moraru l-am pus pe seama „atitudinii mele curajoase” şi că am conchis împreună cu Ali că numai prin luptă se poate obţine dreptatea!... De fapt, cum s-a dovedit mai târziu, Moraru cel vehement şi tiranic, cel care ani de-a rândul a terorizat obştea scriitoricească, avea un fond de laşitate şi labilitate extrem de propice unei cariere politice şi foarte departe de „fanatismul” şi

„Consecvenţa” care păreau să-l caracterizeze.

NOIEMBRIE, 1949

Lungă pauză! Mi-a apărut volumul! Am trei la ora asta:

La scara 1/1, Sufletul nostru *şi* An viu, nouă sute şi şaptesprezece. *Şi n-am încă douăzeci şi cinci de ani! îi voi împlini, peste douăzeci de zile, la 27 noiembrie.*

Ultimul volum l-aş situa în paralel cu sonata.

Am fost numită secretara unei comisii mixte de scriitori şi compozitori, pentru crearea de cântece, balete, opere, cantate etc.

Treabă multă şi complicată.

DECEMBRIE, 1949

Mă odihnesc acum după o perioadă de activitate febrilă, înnebunitoare. Am compus o suită de cântece închinate

Republicii. A fost vorba întâi s-o compun împreună cu Anatol

Vieru (eu să compun trei cântece, el, trei, eu să fac textele, el, orchestraţia). Până la urmă, m-a lăsat în pană şi, în câteva zile, a trebuit să completez lucrarea muncind câte zece ore pe zi. Am făcut, cred, un lucru bun. Rogalski orchestrează iar, la sfârşitul lunii, la aniversarea Republicii, ar urma să *se execute. Sunt fericită şi înspăimântată.*

Am slăbit. M-am făcut străvezie din pricina concentrării maxime.

*

A fost ziua mea. Ali mi-a făcut cadou un ceas de mână

„Universal Genève", acest stilou cu care scriu, o poşeţică, note de pian, o pisicuţă de lemn. îl iubesc ca întotdeauna – şi mai mult. El, idem.

*

Am trecut prin verificarea individuală. A durat A de oră.

Păcatele mele esenţiale au reieşit ca fiind următoarele: 1)

poziţia mea estetizantă de până acum doi ani şi 2) caracterul irascibil, orgoliul. Le-am recunoscui, considerând critica justă.

*

Citesc Război şi pace *care este o carte mare, deşi îndoielnic progresistă în multe pasagii.*

DECEMBRIE, 1949

Am terminat Război şi pace. *Cred că este cea mai mare carte care s-a scris vreodată, iar Tolstoi, cel mai mare scriitor*!

*

Aseară, audiţie pentru Comitetul Central cu lucrările compozitorilor pentru Stalin.

Au participat Răutu, Ofelia Manole, Eduard Mezincescu şi mulţi alţii.

Tot programul a fost destul de slab şi de prost executat.

La Hora *mea însă s-a ajuns la catastrofă. O solistă în loc de cor, o solistă proastă care primise partitura cu două ore înainte, orchestra mizerabilă şi dirijată în silă, după o singură repetiţie.*

Eu încremenisem în scaun. Răutu a rostit, cumva consolator:

„Aşa nu se poate judeca".

La sfârşit, s-a mai dat o dată Hora *mea la magnetofon – dar tot îngrozitor suna. Eram pur şi simplu disperată, am pornit-o singură noaptea pe stradă, când o maşină opreşte lângă mine, Ofelia şi*

Mezincescu mă poftesc înăuntru şi mă conduc acasă.

Adevărul e că nu m-au chemat la nicio repetiţie şi acum trebuie să veghez să iasă bine la audiţia pentru oficialităţi.

Oricum, sper să mă reabilitez cu Suita pentru Republică.

*

Proiect de sărbători: să plecăm pentru patru zile la

*Sinaia şi să petrecem revelionul acolo. Poate ar veni şi Petric*ă cu *Yvonne. Aceasta s-ar întâmpla a doua zi după ce mi se va cânta* Suita. *Cum va ieşi? Cine poate şti?*

DECEMBRIE, 1949

Ieri a fost ziua lui Stalin. Cu o seară înainte, recepţie la

Ministerul de Externe.

Mezincescu mi-a făcut curte, am dansat împreună ceardaş, mi-a dăruit o garoafă roşie. E un om drăguţ, inteligent şi – mai presus de toate – lipsit de rigiditatea pe care o exhibă de obicei ştabii. Ali a fost dulce şi gelos.

*

Mâine încep repetiţiile cu suita simfonică. După-masă mă duc la Alfred Mendelsohn căruia îi fac textul la o Cantată a revoluţiei. *Am tradus pentru Sovromfilm basmul* Căluţul cocoşat *de Erşov. Mi-am cumpărat un brăduţ de Crăciun pe care am să-l gătesc poimâine dimineaţa.*

*

Într-adevăr, de Anul Nou plecăm la Sinaia!

DECEMBRIE, 1949

Azi după-masă gătesc pomişorul de iarnă.

Am asistat la prima repetiţie a suitei şi cred că va ieşi bine. Voi fi în sfârşit – pentru a câta oară? – o compozitoare!

*

Ce-o mai fi făcând Sinaia? Marin e în Bucureşti, mă văd cu el destul de des dar în împrejurări aglomerate sau pripite. De câte ori mă conduce acasă, stăm la intrare şi începe din când în când să iasă la iveală câte un ghiocel sufletesc. Dar e târziu, trebuie să urc şi atunci Marin îmi ia mâna, mi-o sărută de câteva ori – şi ne despărţim cu promisiuni calde dar problematice.

Închei acest caiet aici. Poate ar fi fost preferabil să scriu un roman decât să ţin un jurnal. Acum însă i-am dat de gust.

Urmează volumul II.

AUGUST, 1975

Volumul *An viu, nouă sute şi şaptesprezece* numără câteva strofe bune, câteva versuri expresive, are un ton uneori pregnant după cum şi în *Sufletul nostru* mai existau semne care să ateste dacă nu talentul meu măcar calificarea mea profesională. Dar iată că sunt douăzeci de ani de când n-am mai avut curiozitatea să le recitesc, necum să extrag ceva din ele. Asta şi dintr-o firească repulsie faţa de lunga rătăcire de mine pe care mi-a impus-o proletcultismul.

Cât priveşte cele trei lieduri pe versuri de

Eminescu, două dintre ele („Vino-n codru la izvorul...”

şi „Ce şopteşti...”) îmi par şi astăzi reuşite, astăzi când, de foarte mulţi ani, nu le mai cântă nimeni şi nici eu nu am încercat să le repun în circulaţie.

„Suita de cântece pentru Republică” a fost, de asemeni, o lucrare cu calităţi muzicale, în stil românesc, vioaie, delicată, cu excepţia ultimei părţi, cam neinspirată.

A fost tipărită şi executată de două ori, o dată dirijată de Rogalski, a doua oară de Mendelsohn. A

Intrat şi ea într-o totală uitare. La factura „permisă” în acea epocă, nu o consider totuşi compromiţătoare

(spre deosebire de multe poezii pe care le-am publicat în aceeaşi epocă).

„Hora pentru Stalin” (mi se părea firesc să compun sau să scriu pe o asemenea temă) era şi ea un fel de cântec de masă, nu lipsit de o mică originalitate, dar, nefiind niciodată executată aşa cum a fost scrisă, s-a pierdut şi ca, ca atâtea alte cântece (pentru 1 Mai, pentru Casa Scânteii etc.)

*

De câte ori dădeam câte o poezie la publicat, aşteptam, ca pe o operaţie naturală, să mi se comunice

„Modificările”.

Rolul „îndrumătorilor” – rol care trebuia dovedit şi menţinut cu orice preţ – era şi acela de a „corecta”.

concepţia politică a autorilor, pentru ca aceştia să nu simtă nicio clipă independenţa sau libertatea actului creator şi să trăiască într-un permanent complex de inferioritate. Oricâtă dăruire şi sincerite ar fi manifestat în scrisul lor, ci trebuiau să înţeleagă că, fără ajutorul îndrumătorilor, n-ar fi fost în stare să scrie o operă angajată, pe

măsura cerinţelor Partidului şi

Poporului…

*

Ţin minte că, la verificarea de Partid, am fost uimită şi bucuroasă că dosarul meu conţinea doar două biete foiţe şi că acele critici care mi s-au adus au fost atât de benigne. Nu că aş fi avut să-mi reproşez culpe mai grave, dar începuse să planeze cu tot mai multă stăruinţă un fel de teamă iraţională care, treptat, s-a agravat şi s-a concretizat fără să-şi piardă niciodată total caracterul „kafkian". Presupun că, între timp, dosarul meu subţire şi inocent a ajuns masiv şi ameninţător, pe măsura evenimentelor care au urmat.

*

Nu ştiu dacă ar fi fost mai bine ca, în loc de jurnal, să fi scris un roman. Nici nu cred că aş fi fost în stare

— Pe de altă parte, nu s-ar mai fi născut „jurnalul unui jurnal", mai grăitor în multe privinţe referitor la realitatea imediată…

NEW YORK, 1989

Ceea ce mi se pare în continuare de necrezut, e că, ani de zile, am putut funcţiona la date fixe şi numai aşa, după orologiul aşa-numitei „comenzi sociale".

Ziua lui Stalin, ziua Revoluţiei, Ziua Femeii, aniversarea Republicii, 1 Mai, 23 August, ziua eliberării de sub jugul fascist, răscoala ţărănească din

1907, grevele de la Griviţa etc. – acestea marcau calendarul activităţii mele poetico-artistice. Unde dispăruse proverbiala mea spontaneitate, acel misterios punct de fierbere, acel „primum movens" care transforma tăcerea în cuvinte?

Poezia nu mai era funcţia mea naturală – ci funcţionam ca un… funcţionar. „Comanda socială".

Izgonise comanda vocaţiei şi, cu toate încercările mele de a lucra la o anumită temperatură, stereotipul câştiga teren, convenţia copleşea invenţia, sângele meu estetic se anemia treptat. Nemaiavând sentimentul „creaţiei", dispăruse şi savoarea travaliului până când, în 1954, am amuţit.

Am avut surpriza să întâlnesc aici pe proprietarul unei galerii de artă, fost cântăreţ de operă, care, părăsind Ungaria în 1956, a adus cu sine, în exil, liedul meu pe versuri de Eminescu „Ce şopteşti", în traducere maghiară desigur.

L-am cântat de altfel cu prietena mea Vera Micinic, eu acompaniind-o la pian, la aniversarea comună a zilei noastre de naştere, aici, în Roosevelt Island. S-ar zice, deci, că nu m-am iluzionat considerând acest lied reuşit, deşi scris în tulburata perioadă descrisă mai sus.

*

Dosarul meu? Evident că trebuie să fi atins un volum considerabil – dar ceea ce e mai ciudat e că de abia în America am aflat că eram pusă sub urmărire şi că locuiam într-o casă înţesată de microfoane care fusese un sediu al Miliţiei şi, ulterior, locuinţa familiei

Moraru. E drept că aveam în vedere o asemenea posibilitate dar o anumită inconştienţă şi mai ales o încăpăţânată „stare de libertate" mă făceau să „nu-mi ţin gura", să rostesc fraze provocatoare în prezenţa celor mai diferite persoane, într-un cuvânt să „mi-o caut cu lumânarea". Exasperarea mea în perioada ceauşistă şi indignarea mă făceau să escaladez barierele prudenţei. (Florian Potra, întors temporar după o bursă în America, mi-a relatat că, fiind în vizită la mine şi cu întrebându-l de ce s-a întors, când s-a dus acasă, la socrul sau cu înalt grad militar, acesta i-a relatat conversaţia noastră...)

*

Cât despre „modificările" extenuante şi umilitoare care însoţeau procesul publicării ele continuă să fie impuse şi astăzi, sub alte forme. Anunţarea cu pompă de către demagogul din fruntea ţării a desfiinţării cenzurii a fost urmată de divizarea ei în câteva cenzuri suprapuse. La volumul meu de proze, în urma unui referat al unui anume George Timcu care susţinea că în cartea mea nu e nicio zonă de „aer curat", a trebuit

(şi la îndemnul lui Vasile Nicolescu) să înlocuiesc cuvântul „isterică" cu „nervoasă", „îi punea mâna pe coapsă" cu „îi punea mâna pe braţ" şi alte ridicole

„Ajustări". La ultimul meu volum publicat în România.

Numărătoarea inversă, am fost obligată să înlocuiesc cuvântul „tiran", de câte ori apărea. În locul lui, se citeşte acum, „unii", „aceia", „cel care" etc.

PORTRET ÎN PARANTEZĂ (KINDY)

La 1 ianuarie 2003, prietenul meu din adolescenţă şi până azi (cu intermitenţe) va împlini optzeci de ani!

Aveam şaisprezece şi ei optsprezece când l-am văzut pentru

prima oară: era vedeta unui spectacol de încheiere al

Liceului Cultura, „A 8-a Mclody”. Juca, hohotea de plâns, cânta, avea un umor contagios şi un farmec irezistibil.

Mai apoi, când ne-am cunoscut, relaţia noastră s-a înfiripat fără efort, eu eram deja căsătorită cu Jany, el terminându-şi studiile la medicină (în facultatea de ghetou). A fost de faţă la scena pe care mi-a făcut-o Monica după înmormântarea lui Sandu Pitarii (Kindy îl văzuse la spital, mi-a spus că, dacă ar fi avut adrenalină, ar fi putut să-l salveze…).

S-a mai întâmplat un lucru cumplit: K. a fost arestat! Nu ţin minte exact anul, dar „delictul” era homosexualitatea lui de care habar n-aveam, aşa că, depunând mărturie pentru el, la proces, precum că nici vorbă ca el să fie homosexual, nu am fost sperjură. Mi s-a părut îngrozitoare nedreptatea care i s-a făcut, el nemărturisind niciodată faţă de mine că ar fi homosexual.

„Detaliu” pe care mai toţi prietenii lui îl cunoşteau.

De altfel, o ciudată vanitate îl făcea să cocheteze cu o seamă de femei, unora frângându-le inima, cum a fost cazul cu

C, la São Paulo, cu N. la Paris şi chiar cu mine într-o oarecare măsură…

Dar oricum, cumplita amintire a detenţiei lui (incluzând brutalitatea plutonierului Radu, mi se pare) l-a făcut pe Kindy nu numai să părăsească România, ci s-o urască retroactiv până astăzi.

Până la plecarea lui însă, prietenia noastră a fost intensă şi răsplătitoare în ambele sensuri. Îmi spunea că-l scot din

„Gândăcie” (aluzie la gândacul din *Metamorfoza* lui Kafka); eu mă bucuram de inteligenţa şi de umorul lui, îi cântam la pian, îmi recita din propriile mele poezii (nu din cele proletcultiste), compunea mici cântece, întâlnirile noastre erau bazate pe o deplină „antantă cordială”…

Excelenţa lui în domeniul psihiatriei (în Brazilia a ajuns o somitate) s-a concretizat şi când l-a tratat şi l-a vindecat pe

Marin Preda (cu oarecare ajutor şi din partea mea în descifrarea bolii lui): grava astenie de care suferea se datora în mare măsură competiţiei neloiale cu Petru Dumitriu. P.D. – mare scriitor.

M. P. – mare scriitor (cu un amendament: Petru se mişca dezinvolt în aproape toate mediile – aristocraţie, marea burghezie, intelectuali, chiar ţărani etc. pe când lui Marin nu i-au reuşit

incursiunile în alte medii decât cel ţărănesc). Petru

Dumitriu avea o nevastă frumoasă, Marin Preda, aşijderea.

P. D., ştia cum să-şi negocieze cărţile; M. P, puternic, incitat de Aurora, învăţa să facă la fel. Dar cu ce preţ!

În sfârşit, plecarea din ţară a lui Kindy m-a lăsat cu un mare gol, deşi în ultimele luni am avut parte de oarecari manipulări de sentimente, după o vară confuză, ca să nu zic înşelătoare, la 2 Mai…

După ani de zile, l-am revăzut fără savoare la Paris, ba chiar provocându-i un acces de furie pe care nu mi-l explic nici până azi. Eram la a doua întâlnire pariziană, la Olimpia Vidraşcu

(acum Epstein) acasă, eu eram teribil de emoţionată, îl atingeam întruna, nevenindu-mi să cred că suntem faţă-n faţă, în carne şi oase (după o lungă, lungă absenţă). Eu nu ştiu ce a dedus el din emoţia mea, dar, la un moment dat, s-a ridicat şi a ieşit pe uşă.

Olimpia urmărindu-l şi el spunând: „Îşi bate joc de mine!” şi dus a fost. După alţi ani, nu m-am lăsat şi l-am căutat la telefon. De astă dată, s-a îmblânzit – şi de atunci suntem în corespondenţă, ba l-am şi văzut o dată la nişte prieteni comuni, din fericire, fără conflict.

Totuşi, n-am aflat niciodată „quelle mouche la pique” în acea fatală întâlnire de la Paris. Toate insistenţele mele sunt zadarnice.

Kindy rămâne acelaşi ins fermecător, înalt şi suplu, cu ochii rotunzi, albaştri, cu părul des şi încreţit, acum cărunt, şi, orice schimbare de atitudine ar avea de acum încolo, îl iubesc şi amintirile mele din România sunt nealterate de zigzagurile care au urmat.

29 DECEMBRIE, 1949

Mâine în zori, plec la Sinaia unde voi sărbători venirea noului an. Încep şi acest nou caiet cu un bilanţ pozitiv.

Poezie: Sufletul nostru;

An viu nouă sute şi şaptesprezece.

Muzică: Sonata pentru pian (*pe patru versuri de Maiakovski*);

Suita de cântece pentru Republică (*cor şi orchestră*);

Trei lieduri (*pe versuri de Eminescu*);

Plouă (*pentru copii*).

*Cântecele nu*le. *mai pomenesc, fiind mai puţin importante*.

„Scânteia „mi-a publicat un poem de Ziua păcii. *Am fost verificată de către sectorul P.M.R*. *Am luat Medalia Muncii, de*

1 Mai.

Trei luni la Căminul Scriitorilor de la Sinaia.

Sentimental: Geo, Marin, dar dragoste crescândă cu AU!

Vara, Mangalia cu magia ei.

IANUARIE, 1950

M-am întors după patru zile de Sinaia, cu soare, zăpadă, nopţi cu lună stranie. La întoarcere, Ali şi Petrică s-au pilit cu rom şi au fost delicioşi de agasanţi.

Iată cum a decurs concertul. S-a aplaudat după fiecare parte – la o suită!? Aplauze spontane dar scurte şi anemice. De la critici, în schimb, ecouri satisfăcătoare.

Acum am început un basm pentru copii, în şapte cânturi, cu multă feerie şi, fireşte, cu intenţii educative. La început a mers foarte uşor (primele două cânturi), următoarele, ceva mai greu. Scriu cu plăcere, mă îmbăt eu însămi de atmosfera de basm pe care o inhalam cu atâta lăcomie în copilărie.

După prelungirea răcelii contractate la Sinaia, am reintrat de abia acum în circuitul vieţii artistice, recitând la

Dalles, alături de poeţii sovietici Stepan Scipaciov şi

G. Leonidze.

AUGUST, 1975

Acele aplauze neaşteptate dintre părţile suitei puteau fi reacţia convenţională în faţa unei lucrări care, ca tot ce se propunea în acel timp, părea să fie

„Impusă de sus". Deci, un fel de aplauze neconvinse şi conformiste. Astea le cred acum, probabil exagerând.

Mult mai plauzibil e că publicul din sala de atunci nu mai fusese niciodată la un concert.

Oricum, eu am fost jenată şi deranjată de întreruperea fluenţei lucrării.

IANUARIE, 1950

Nu mă pot decide să mă duc la dentist. Am oroare de durerile specifice ale acestui tratament (lotul se petrece în cutia craniană...). Amân de la o zi la alta. Tot aşa cu basmul. Deşi sunt plină de idei şi versific uşor, sufăr de o incontinenţă a lucrului, îngrozitoare. Scriu câteva rânduri, fac o pasienţă sau o anagramă, iar mai scriu puţin, mă apuc să notez în jurnal, cânt la pian, citesc Jules Renard, pun radio. De ce? De ce nu mă pot controla mai bine? Dacă aş fi la Sinaia, m-aş simţi obligată să scriu întrucât acolo sunt pentru creaţie.

Nu pot să mă sufăr acum. În casă e frig.

FEBRUARIE, 1950

Basmul care se numeşte Nică fără frică *a fost terminat de mai bine de o săptămână. Am dus un exemplar la Comitetul*

Central şi altul la Editură. Editura mi-a şi dat răspunsul prin

Biţi Caragiale care are o voce joasă, lipsită de nuanţe, încât nu-ţi poţi da seama dacă te laudă sau te înjură. Cică basmul e

„Foarte frumos", „nu s-a mai scris la noi ceva de o asemenea calitate, pentru copii" (ceea ce e fals); să fac unele modificări

(bineînţeles), să mai reduc din politizare, deşi e foarte poetic făcută (??!!), să fac unele pasaje mai sugestive (de acord). Luni voi afla şi părerea C.C. ca să pot trece practic la schimbări.

O să mă apuc acum de un ciclu de zece cântece pentru copii. Urmez orchestraţia la Uniune, cu Rogalski, şi sper ca, în curând, să mă iau de piept cu muzica simfonică.

Sâmbăta şi duminica trecută, am fost. În provincie (Buzău.

Câmpina, Piteşti). În echipă, mai mulţi scriitori şi, fireşte, AH pe care l-am cărat nemilos după mine şi fără de care mi-ar fi fost foarte greu. Am suferit teribil de ger, mai ales la Buzău. Frig permanent, afară, înăuntru, la festival – dar m-a impresionat grozav tineretul buzoian, entuziast, dornic de cultură, bravând frigul şi slaba stare materială cu un adevărat eroism.

Pe AH îl iubesc tot mai mult. Trec lunile, anii, şi dragostea mea nu are fisuri. Dimpotrivă, e tot mai cinstită, mai dreaptă. Decât că nu ştiu cum să fac că AU să înceapă să scrie.

Prea multe „tragiversări", cum spunea tovarăşul Drocan, în

1944, la un meeting studenţesc... Când Ali va începe să scrie – şi va scrie bine – vom fi şi mai fericiţi.

Trebuie să mai scriu o poezie de 1 Mai (nu ştiu dacă voi fi capabilă, mi-a cam secat robinetul) şi un marş alpionerilor.

Şi o veste: Gius a murit! N-am scris nuvela despre el, dar îmi sunt foarte clare în minte toate amănuntele fiinţei lui dezgustătoare. Cumul de păcate capitale (şi capitaliste), profitor, parazit, lipsii de scrupule – moartea lui m-a impresionat ca orice moarte, prin suflarea rece adiată, dar, încolo, nicio afecţiune, niciun regret. Gius a murit prea târziu.

AUGUST, 1975

În acest an, Nică fără frică, *aflat la a şasea sau a şaptea ediţie (ediţii revăzute, desigur) va apărea marcând o existenţă-jubileu de*

douăzeci şi cinci de ani.

Multă bucurie (*şi Premiul de Stal clasa a III-a*)

mi-a adus această carte, adevărat refugiu al fanteziei, într-o vreme zgârcită, aridă şi ursuză, opusă poeziei.

NEW YORK, 1989

Cuvântul „jubileu” îmi aminteşte de ceea ce mi-a scris părintele Avramescu, după encefalita mea cvasifatală şi anume că „49” (vârsta mea de atunci), reprezintă de 7 ori 7 + 1 (mă apropiam de 50), semnificând deci Yobel-ul cabalistic, reintegrarea în originar, regăsirea unicităţii, intrarea în supratimp. Să fie oare aceasta „formula” morţii? Jubilaţie da, cunosc această stare de energie şi ebrietate spirituală, dar, probabil, va trebui să mor de-a binelea ca să intru în supratimp.

În primii ani ai lui optzeci, am scris şi piesa pentru păpuşi *Nică fără frică*, o puternic modificată versiune

a basmului, cu evidentă adresă anticeauşistă (ieşind de la premieră, prietenii mei s-au mirat că i s-a dat drumul!), la care am compus şi muzica şi care s-a bucurat de mare succes. (Acum, spectacolul e probabil interzis.)

Propensiunea pentru feeric, „contractată” încă din copilărie, s-a prelungit până astăzi când, în ciuda poruncilor realităţii, continuu cumva să plutesc într-o stare (parţială) de imponderabilitate. Iată, Disneyland şi Disneyworld sunt pentru mine zonele ideale de organizare a lumii: miracole blajine, „grozăvii”.

Imposibile şi neameninţătoare, reîntoarcere adultă la vârstele dintâi, puritate, inocenţă lucidă, utopic bonomă, convieţuire de culori – un basm perpetuu…

IANUARIE, 1950

Ieri l-am sărbătorit pe A. Toma care a împlinii şaptezeci şi cinci de ani. Bătrânul e dragul, slab, stins, distins.

După sărbătorire, am plecat cu Geo, Virgil Teodorescu şi

Ben Corlaciu la o cârciumă, am băut ţuică fiartă, am jucat jocuri de societate şi, bineînţeles, m-am sărutai cu Geo, în dosul servietei mele. Pe la 9 şi jumătate am ajuns acasă, i-am povestit totul lui Ali şi mi-a fost cam ruşine.

Diseară, recepţie la Alhenee Palace, tot pentru Toma.

AUGUST, 1975

Nu, bătrânul Toma nu era deloc drăguţ, ci, mai degrabă, arogant şi răutăcios, cum aveam să mă conving curând. Asta ca să nu pun la

socoteală ideea enormă de a scrie o „Glossă” – replică la Eminescu

(„Tu *nu* sta la toate rece” etc.)!!! I-a mai comunicat şoferului editurii (împărţea aceeaşi maşină cu Ali, adjunctul lui) că talentul lui e egal cu al lui Eminescu, decât căci, A. Toma, având o concepţie mai înaintată despre lume, devine automat un poet mai mare. De altfel, la sărbătorirea venerabilului, Răutu nu s-a sfiit să proclame că cei cărora nu le place poezia lui

A. Toma sunt duşmani ai Partidului. (Cu alt prilej, tot

Răutu a declarat că, dacă există cineva căruia nu-i place „Cântec despre tovarăşul Dej” al lui Beniuc, înseamnă că acel cineva e împotriva tovarăşului Dej în persoană!) Desigur că, la o masă festivă, acest mic discurs plin de avertismente a răcit brusc atmosfera – şi aşa fals zâmbitoare, complezentă, intimidată sau ipocrită. Poeziile mai vechi ale lui A. Toma (le citisem la Craiova, când aveam şaisprezece ani) erau producţii modeste dar nu lipsite de oarecari calităţi. Citez din memorie (ah, ce memorie am!):

„Te *dor jigniri?* M*enirea te-ncovoaie?*
De eşti alesul, eşti dator să-nfrunţi.
Un cerb ce tremură când cade-o foaie
Nu fuge-n văi când sunt furtuni pe munţi”.

Sau caligrama zborului de cocori în două triunghiuri. Nenorocirea a fost că Partidul l-a uns poetul nr. 1 al neamului, pe mormântul, din fericire provizoriu, al lui Arghezi.

Apoi A. Toma, pierzându-şi cu totul controlul, a scris câteva poezii îngrozitoare, de o nepermisă dezinvoltură în mânuirea limbii române (el care se credea meşter suprem), în a căror sonoritate scrâşnitoare apăreau versuri ca: *Două puse cruciş, stâlp a treia proptiş*, penibil grohotiş de cuvinte comentat ditirambic în presa timpului („Silvester Andrei salvează abatajul”).

FEBRUARIE, 1950

Sunt amărâtă peste poate pentru că afară e o primăvară fantastică, pentru că am de făcut sute de mii de referate pentru

Editură şi Uniunea Scriitorilor, pentru că era vorba să mi se cânte suita, joi, la Ateneu şi Ateneul nu e liber şi o să se cânte în sala Studio, cu un auditoriu de circa cincizeci de persoane şi pentru că după-masă mă duc la dentist.

Doamne, ce primăvară e afară!

25 FEBRUARIE 1950

Port doliu interior. Mi s-a întâmplat o catastrofă. Nici nu vreau s-o consemnez aici pentru că nu cred că e adevărat, încă aştept să mă trezesc din visul cel rău. Tăticul meu... Trunti...

Iubitul meu Trunti, prietenul, tovarăşul, tânărul meu Trunti... Nu pot să-i văd chipul acoperii de o adâncă osteneală, gluma spartă, gesturile sfârtecate. Mi-e milă de el. Azi împlineşte cincizeci şi patru de ani – şi eu n-am cum să-l ajut. Talentatul meu tată, ţinând conferinţe despre Herzen şi Ceaikovski cu egală uşurinţă, cu o anumită fermecătoare superficialitate...

Trunti, copil jefuit de jucării şi elanuri... Primăvara e neagră pentru că mă doare şi sunt singură ca piatra casei. Ali asistă de câteva zile la verificările de la Minister. De la 4 la II *seara.*

Dimineaţa şi aşa nu-l văd. A început să uite să mă sărute când vine, să-mi dea telefon când întârzie. Când e lângă mine, prima lui grijă: să facem dragoste. Să nu pierdem zilele. Iar sufletul rămâne frumos afară şi aşteaptă alte zori.

Azi am fost la Teatrul de păpuşi despre care trebuie să fac o cronică – şi am stat singură printre copii, care sunt deştepţi, frumoşi şi – ciudat lucru! – mă simpatizează.

Basmul meu? Discuţie amănunţită cu concluzia că trebuie modificat destul de mult.

Pentru consolare mi se spune: Promptitudinea cu care am răspuns chemării Partidului dovedeşte dragoste pentru Partid

(ah, Trunti...).

Durerea mea din piept îmi ninge toate activităţile. Grea săptămână. Cum să mă lepăd de durerea cu Trunti, de singurătate, de primăvară?

AUGUST, 1975

Tata fusese exclus din partid, cu prilejul verificărilor, într-o şedinţă nedreaptă şi brutală, insultătoare şi neaşteptată, la „cartier" (cei care au condus-o au fost excluşi şi ei, ani mai târziu...).

Desigur, tata nu era un „comunist" în sensul solemn, romantic sau fanatic al cuvântului. Oarecari legături cu „Ajutorul roşu", faptul că ştia de munca mea ilegală şi nu numai că nu o reproba (ca mama), ci mă şi încuraja să continui („dar să fii prudentă"), faptul că, în tinereţe, avusese idei socialiste (publicase, în anul înfiinţării Partidului Comunist, un poem.

„1 Mai", în terţine, iscălit C. Iosif) şi că păstrase un punct de

vedere deschis faţă de lume – toate astea nu l-au făcut ca majoritatea existenţei lui să n-o dedice întreţinerii familiei, obţinerii unui trai pe care şi-l dorea cât mai plăcut (i-au plăcut femeile şi chefurile…

dar şi munca; într-adevăr, nu-l ştiu să fi stat vreodată

„Degeaba" decât în anii de şomaj; de altfel şi astăzi, la şaptezeci şi nouă de ani, rare sunt zilele în care să nu petreacă ore la masa de lucru, traducând, stilizând sau făcând referate). Imediat după 23 August, atras de avântul general şi de cel particular, al fiicei şi ginerelui lui, a îndeplinit diferite sarcini culturale, unele în cadrul Asociaţiei Române pentru legăturile cu

Uniunea Sovietică, ARLUS. Ţinând zeci de conferinţe pe temele cele mai diverse, cu multă îndemânare şi dezinvoltură semidiletantă, eu temându-mă, nu fără oarecare îndreptăţire, de gafele lui posibile. Desigur că, într-un climat de desăvârşită puritate etică şi ideologică în care apartenenţa la Partid ar fi însemnat cu adevărat înscrierea în rândul „atomilor marcaţi" ai umanităţii (ce vorbe mari, ce iluzii găunoase, un asemenea climat n-a existat niciodată!) – prezenţa tatălui meu ar fi fost mai firească printre „colaboratorii externi". Dar având în vedere caracterul rapid şi conjunctural şi improvizat al adeziunilor obţinute imediat după eliberare (fiecare membru de partid avea

„Sarcina" de a aduce două adeziuni semnate – cel puţin aşa a fost un timp în sectorul studenţesc) e lesne de înţeles cum s-au strecurat în Partid elemente dubioase, oportuniste şi chiar un număr, nu mic, de legionari. În acest context, excluderea tatălui meu a fost o operaţie dureroasă şi fără acoperire reală. Ca şi excluderea din

Organizaţia de bază a scriitorilor a lui Zaharia Stancu.

Cicerone Theodorescu, Victor Tulbure, Mihu Dragomir etc. – oameni cu unele culpe la activ, dar care nu meritau să fie lezaţi în intimitatea sensibilităţii lor.

(Ştiu ce suferinţă profundă l-a marcat pe viaţă şi pe

Geo Dumitrescu într-o împrejurare similară.) De altfel, nu mult timp după, întrucât Partidul avea nevoie de ei, scriitorii de mai sus şi alţii au fost „reabilitaţi"!…

Excluderea tatălui meu n-a reprezentat nicio clipă, pentru mine sau pentru el, un prilej de îngrijorare, în sensul de a nu pierde anumite privilegii, ci, pur şi simplu, o lovitură dată încrederii noastre în echitatea lumii (alte vorbe mari!), o fisură în elanul şi devotamentul nostru. Placată pe firea puerilă a lui

Trunti (cum îl alintam eu), această jignire l-a ros în profunzime, din fericire nu pentru un timp prea lung, datorită tot infantilismului reacţiilor lui. (O jignire asemănătoare a suferit şi cumnata mea Puica, sora lui

Ali, când cererea ei de intrare în Partid, făcută la o vârstă matură, după eforturi de şcolarizare treptată şi sinceră convingere, a fost respinsă pe motivul că

Partidul nu mai are nevoie de funcţionari de o anumită vârstă...)

MARTIE, 1950

Am o săptămână foarte grea. Trebuie să fac o prelucrare – „muzică şi text" – la Uniunea Scriitorilor. În plus, referate pentru editură, Comisia repertoriilor ele. Diseară, întrunire tovărăşească la „Flacăra" – nu ştiu pentru ce.

Am aflat că verificările individuale la scriitori s-au terminat şi că cele publice nu vor mai avea loc. Poate că n-ar fi fost rău să fim cercetaţi cu mai mulţi oameni de faţă, deşi, probabil, ar fi ieşit la iveală prea multe fapte dubioase sau poate chiar infamante.

*

Afară, după o răbufnire de frig. e din nou primăvară cu asfalt uscat şi soare biruitor. Vitrinele-s frumoase, cu suluri roze şi străvezii de sugiuc, borcane cu bomboane de sticlă colorată, culori de pânze, şaluri – feerice. Pantofii cetăţenilor sunt curaţi, lucioşi. E o forfotă veselă.

AUGUST, 1975

După cum se vede, „lezarea sensibilităţii" unor colegi de ai mei mă preocupa mai puţin decât

„Însănătoşirea climatului moral", dorinţă perpetuă, niciodată realizată (irealizabilă?).

Şi astăzi, moravurile din sânul breslei lasă mult de dorit. Asta ca să mă exprim dulceag Mă refer la prezenţa unor fascişti şi antisemiţi notorii, precum şi a unor clemente hrăpăreţe, lipsite de scrupule. Dar de ce să-mi fi dorit un reflector critic aţintit asupra scriitorilor (vezi verificările) când criteriile etice erau afectate, ba chiar pulverizate la nivelul judecătorilor înşişi?

NEW YORK, MAI, 1989

Cu destulă prudenţă mă exprimam scriind r, de mai sus, în România. Nu-i numeam pe Eugen

Barbu, pe Ion Lăncrănjan şi pe atâţia alţi participanţi, mai mult sau mai puţin talentaţi, mai mult sau mai puţin în slujba Securităţii, la

consolidarea minciunii ceauşiste, la întreţirea şovinismului, la atmosfera de denunţ, la confuzionarea valorilor, la deteriorarea moravurilor. Lăncrănjan... Bietul Ion Gheorghe, în naivitatea lui, întreba, la o şedinţă a organizaţiei de bază: „Ion Lăncrănjan e un bun comunist. La fel, şi

Nina Cassian. Atunci, de ce sunt în permanent conflict?”

Îndurile

Ei, da, chiar asta ar fi trebuit să-l pună pe gânduri pe Ion Gheorghe.

Cum putea fi Lăncrănjan un „bun comunist”, în ura lui oarbă faţă de unguri, cu purtarea lui brutală, cu mutra lui simiescă şi obtuză (eu îi ziceam „Pithecantropus non-erectus”...), cu teroarea pe care o răspândea în jur, în calitate de secretar al Organizaţiei de bază, un adevărat Beria...?

MARTIE, 1950

Virgil Teodorescu – Vergi – e cârn, drăguţ, molatec.

Suprarealism în pantaloni de catifea.

Ieri am ţinut o conferinţă faţă de scriitori şi compozitori, cu exemplificări. Cred că a fost reuşită. Azi am seminar. Grea săptămână. Peste câteva zile, plec într-un turneu poetic cu Radu

Boureanu, Maria Banuş etc. *la Suceava, Piatra Neamţ, Bacău*...

Marin a plecat la Braşov. Mi-e dor de el.

MARTIE, 1950

Ura! Luni am oră la dentist!

Încolo, nu mai e chiar „ura! „pentru că vine o săptămână a cântecului de 1 Mai şi ne trebuie texte, şedinţe, prelucrări, planuri. Apoi, nişte versuri de Puşkin pe care le traduc pentru

Sovromfilm, un articol de protest pentru Varella.

Toată lumea mă solicită la şedinţe ca şi când aş fi cine ştie ce pilon important. Când, ce să vezi, nu sunt un „fruntaş”.

În literatură. Nu sunt şi pace. Nimeni nu vrea să mă evidenţieze.

Deşi am scos într-un an două volume, cu Nică *(apare la*

30 aprilie) trei. Deşi am lucrat între timp şi compoziţie şi am dat

Suita... *se pare valoroasă. Nu sunt un fruntaş „în muncă” chiar dacă eu mă simt a fi, şi sunt amărâtă şi tac pentru că e urât să te autoevidenţiezi. Şi aştept. Şi lucrez.*

AU, amorezai. Nu mă pot plânge decât de unele umori ale lui mai greu de suportat. Altminteri, primăvara se desfăşoară după toate

regulile artei.

Cred că 6 să mă lansez în orchestraţie. *Trebuie să am curaj*. *Am compus nişte teme destul de expresive pentru o suită de pian şi orchestră*. *Dar… ce păcat că nu sunt fruntaşă*! *Cât m-ar încuraja sa muncesc mai cu spor*!

AUGUST, 1975

Într-adevăr, grozav mi-aş fi dorit să mi se recunoască meritele. A fi fost „evidenţiat" în perioada respectivă echivala (aproape) cu un certificat de existenţă obiectivă. A nu fi evidenţiat însemna că

Partidul nu avea încredere în tine. Locul pe care-l obţineai într-o pomenire de nume te plasa într-o ierarhic decisă de sus. Dacă numele meu lipsea dintr-o înşiruire de scriitori sau oameni de artă, omisiunea mi se părea deosebit de semnificativă şi pierdeam un timp preţios discutându-i sau presupunându-i cauzele. (îmi amintesc mâhnirea, îmblânzită de umor, a lui Breslaşu care constata că, de multe ori, numele lui este „Et cactera".)

Evidenţierile mergeau paralel cu încredinţarea de funcţii, onorifice sau nu, cu „popularizări în masă" şi cu o serie de privilegii. În felul acesta se creau concurenţe, rivalităţi ascunse sau declarate, invidii născătoare de „lucrături", urâţiri morale.

Nu m-am lăsat în voia unor asemenea porniri, totuşi am suferit, nu o dată, de invidie faţă de contemporanii mei mai apreciaţi. Nu am comis gesturi reprobabile dar am invidiat-o pe Veronica Porumbacu, de pildă, pentru că, în perioada când a fost „fruntaşă", a făcut, pe linie de Consiliu Internaţional al Femeilor, un voiaj în Elveţia (când o călătorie în străinătate şi cu atât mai mult în Occident era un eveniment rarisim!).

I-am mai invidiat pe Dan Deşliu (*Lazăr de la Rusca*).

Maria Banuş (*Ţie-ţi vorbesc, Americă*), Eugen

Jebeleanu (*Bălcescu*) – pentru capacitatea lor de a scrie poeme ample şi de mare răsunet oficial. îi mai invidiam pe unii colegi care luau decoraţii (Baconsky – şi nu cu – ia Medalia pentru lupta antifascistă, deşi, după cum se zicea, fusese de partea cealaltă a baricadei…).

De fiecare dată, invidiile mele se asociau cu sentimentul de ruşine că sunt invidioasă şi cu sentimentul mai complex că, cel puţin într-o măsură, vina era a mea, eu nefăcându-mi probabil datoria cum se cuvine, în aceste „invidii" ale mele intra desigur şi multă dorinţă de

afirmare, corolare, probabil, inevitabile ale tinereţii artistului…

MARTIE, 1950

Ali e la o şedinţă de seară. Ieri am fost la un concert foarte interesant: Atahualpa Yupanqui. Folclor argentinian, indian, negru. Ali *n-a vrut să meargă. Degeaba. Tot nu i-am trezit suficient gustul pentru muzică, pentru arte. M-am întors acasă plină de rezonanţe şi l-am găsit acru, plictisit şi plicticos.*

La concert fusesem cu Mihu Dragomir, un poet inteligent şi talentat care mi-ar putea deveni drag.

Azi, curs de marxism-leninism. AU şi eu, între Mihu şi

Vergi. Îmi făcusem program să rămân cu băieţii pentru că Ali *urma să aibă o altă şedinţă şi nu voiam să stau singură acasă trei ore. Ali m-a luat de braţ foarte posesiv („să simt că eşti a mea"), m-a lăsat cu greu pe mâna băieţilor. Mi-e teamă că am fost prea promptă, prea operativă în despărţirea de el şi ploua.*

ŞI AU a plecat gri şi singurel…

Drept care, am stat puţin într-o cârciumă, am scris poezii împreună cu Mihu şi cu Victor Tulbure care ni se adăugase, am mai stat puţin apoi am fugit, am luat tramvaiul şi am sosit la domiciliu.

De trei zile frecventez dentista care mă chinuie dulce şi care mă costă o groază de bani pe care nu-i am.

Nică *va fi ilustrat de Perahim. Cred că aş fi preferat-o pe*

Ligia Macovei care e mai puţin realistă, mai caldă şi cu mai mult umor.

Citesc Proust.

AUGUST, 1975

Câteva cuvinte despre momentele de „cârciumă".

Dispariţia „cafenelelor literare" dintre cele două războaie, frecventate, în mare parte, de nume, în general, ilustre, adevărate surse de idei, de relaţii şi anecdote, ne-a făcut, probabil, pe noi, cei din generaţia postbelică, să recurgem la mijloacele existente (cârciumi sărăcăcioase, uneori mizere).

Acolo, noi cei care ne maturizam literar în acel

„Început de lume", făceam schimb de păreri şi de versuri, ne împrieteneam. Acele decoruri oarecari, uncie chiar sordide, căpătau farmec şi savoare şi adjuvantul alcoolic, foarte modest consumat pe vremea aceea, ne mai topea stângăciile, inhibiţiile, timiditatea.

Trebuie să recunosc, de asemeni, că am preferat întotdeauna

„bodegile” localurilor „de lux”, şi că le datorez apropierea de categorii de oameni – ţărani, muncitori – la care, nestând „la o ţuică”, aş fi avut mai greu acces.

Chiar şi o dragoste se putea declanşa mai uşor în acea atmosferă...

Mircea Ivănescu ştia pe de rost zeci de nume de cârciumi în Bucureşti, mai mult sau mai puţin mizere pe care le frecventa cu asiduitate (cu însămi însoţindu-l adeseori).

SINAIA, APRILIE, 1950

Călătoria Roman-Bacău-Piatra Neamţ mi-a prilejuit multe bucurii şi experienţe. Am învăţat să am mai mult simţ de răspundere când scriu versuri sau muzică. Bucureştii te fac să crezi că eşti un anonim, unul printre mulţi, fiii ei pestriţi şi cenuşii totodată. Dar în provincie sunt oameni, mai ales tineri, care se apleacă drăgăstos asupra cariilor şi a revistelor şi care te obligă să fii mai atent, să ai o conştiinţă mai certă despre circulaţia şi influenţa posibilă a actului tău creator.

Apoi, revelaţia Pietrei Neamţ. Oraş încântător, înălţat pe pietre albe, înconjurat de munţi cu nume muzicale: Cozla.

Pietricica, Cernegura...

Cum au fost primiţi scriitorii? La gară, o fanfară, apoi, cu ea în frunte prin oraş, până la locuinţa mea şi a Mariei

Banuş – un adevărat iatac. Totul pregătit cu minuţioasă dragoste. Deasupra patului, o lozincă: „Bine aţi venit, scriitori ai poporului!” Glastre cu flori. La festival, două eleve ne înmânează mâţişori, violete şi ghiocei. Masa ni se pregăteşte acasă. Atenţii peste atenţii. Semnăm într-un catastif special confecţionat, cu un condei şi o călimară pe copertă.

Toate astea i se datoresc lui C. Borş, profesor de matematică şi poet sub numele de Lucian Mircea. E un om mic de statură, cu privire uşor crucişă, cu o gură frumoasă, cam ştirbă, drept care şi-o acoperă tot timpul cu mâna. Vorbeşte abia auzit, e inteligent, uneori biciuitor, totuşi timid până la exasperare.

Ne-am despărţit greu, plini de o veritabilă tristeţe, cu făgăduiala de a ne scrie. Ceea ce s-a şi întâmplat. Mi-a scris două scrisori lungi şi complicate din care emană un fel de sentiment adolescentin. Apoi a venit la Bucureşti, a fost de două ori la mine, i-am cântat la pian şi el a emis câteva mormăieli extaziate...

Se pare că Mihu s-a îndrăgostit de mine...

Nică fără frică *e sub tipar. Perahim a terminal desenele care sunt minunate, pline de poezie, deşi nu a înţeles prea bine cum arată unele personaje.*

*

Şi iată-mă sosită la Sinaia pentru a lucra o lună şi jumătate, la vila lamandi (Callos e iremediabil pierdută pentru scriitori). Nu am încă pian în odaie. Aurelia e aici şi-mi vorbeşte, deşi mă aşteptam la o totală rupere de relaţii şi de nori.

Societatea de aici e neinteresantă. M-aş bucura de Geo – dar el joacă popice şi umblă în tovărăşia unor subscriilori…

*

Ce fac eu în aceste pagini? Nu e un „jurnal de scriitor".

şi aproape că nu e niciun „jurnal de intelectual". Chestiunile de principiu, cele grave, profunde, m-am obişnuit să le discut cu

Ali sau cu prieteni până la epuizarea lor provizorie. Nici nu mă gândesc la un potenţial cititor. Nu fac analize amănunţite ale lecturilor mele, nu-mi descriu procesul de creaţie. Sunt prea lacomă de viaţă, de a cunoaşte oameni, de a stârni iubiri (mai de mult, Jany, Ion Barbu, Seby – despre care trebuie să scriu mai mult, dar e atât de delicat să vorbeşti despre oameni în viaţă…) şi, mai recent, Ali, Geo, Marin, Mihu, Victor etc. *Sunt atât de fascinată de capacitatea mea de „a cuceri"… Aşa că mă arăt în toată vanitatea şi goliciunea mea. Iar dacă vreodată, cineva asemănător mie, „mon semblable, mon frère", cineva mai mult sau mai puţin ipocrit va parcurge aceste rânduri să-mi constate măcar sinceritatea şi autenticitatea.*

AUGUST, 1975

Comentariu la comentariu? E clar că, din când în când măcar, mă jenam de notaţiile excesiv de spontane pe care le produceam, de caracterul lor copilăros şi neselectiv – şi că aş fi jinduit (cum jinduiesc şi azi)

după un text dens, cu şanse de durată, interesant deopotrivă pentru istoricii literari ca şi pentru cititorii de literatură.

Ceea ce nu înseamnă… că n-am continuat să însemn… lucruri neînsemnate.

*

Geo Dumitrescu începuse, constat, încă de acum douăzeci şi cinci de ani să se instaleze într-un tip de existenţă greu de înţeles pentru mine. Regretam că nu mai scrie, că joacă popice, biliard, poker

mecanic sau loz în plic, tentaţiile hazardului ocupând în viaţa lui

Geo un loc şi un timp imens.

Dacă popicele şi biliardul mai aveau ceva comun cu sportivitatea, celelalte îndeletniciri care constituie, de ani de zile, rutina cotidiană a lui Geo sunt semnul unei vicieri în profunzime a firii lui, şi aşa puţin productive. Geo nu poate fi învinuit de ratare voluntară având în vedere poezia lui, nu abundentă, dar atât de pregnantă în peisajul liricii româneşti. Un şir de dezamăgiri obiective plus altele de ordin intim, misterioase pentru alţii, i-au „automatizat" personalitatea treptat. Nu e fericit şi prietenii deplâng pierderea eficacităţii inteligenţei lui incontestabile însoţite de propensiunea spre cinste şi combativitate de care a dat, nu de puţine ori, dovadă în mod strălucit.

Deocamdată, adică în 1950, Geo luneca uşor pe drumul menţionat fără să-şi dea seama că-l păşteau nişte represalii brutale şi disproporţionate (şedinţa de demascare, excluderea din Partid, un con de umbră de câţiva ani şi, ceea ce e mai grav, o rană morală niciodată vindecată).

TRIO-URI

Eliade, Noica, Cioran.

Pe Noica nu l-am cunoscut niciodată. (Ţin minte că am rugat-o o dată pe Maria Preduţ să mă prezinte lui, dar întâlnirea n-a avut loc.)

Pe Eliade l-am văzut de două ori – o dată la Chicago şi o dată la Paris – dar n-am simţit nicio afecţiune specială pentru el.

Opera lui ştiinţifică nu aveam competenţa s-o calific iar pentru opera lui literară n-aveam niciun fel de entuziasm.

Totuşi, atunci, la Chicago, prin 1982, dacă nu mă înşel, am pledat ca el să vină în România unde atâţia admiratori îl aşteptau – dar el nu părea prea încântat de perspectivă.

De asemeni, ţineam minte respectul şi admiraţia lui Ali-copil

(care şi el locuia pe strada Sfinţilor) faţă de Mircea Eliade, când i-a văzut laboratorul din pod…

Spre deosebire de prezenţa oarecum umbroasă a lui M.E., în plină lumină s-a petrecut întâlnirea mea cu Cioran. Am vorbit amândoi – cu totală sinceritate – el, despre trecutul lui legionar, eu, despre trecutul meu comunist. Păstrând cuvenita distanţă – ceea ce lui Eliade nu i-a reuşit niciodată.

Un trio de poeţi diferit talentaţi şi frumoşi – i-am numit pe

Radu Bourcanu, Cicerone Theodorescu şi Eugen Jebeleanu.

Prieteni şi concurenţi, au avut pe rând parte de onoruri, dar şi de atacuri la complicata şi imprevizibila bursă a criticii de Partid.

Laude a cules Boureanu cu *Sângele popoarelor*, Jebeleanu cu

Surâsul Hiroşimei, Cicerone cu rondelurile lui, deşi acestea din urmă aveau tuşe satirice la adresa „îndrumătorilor", unul cu evidentă aluzie la Traian Şelmaru (*Să nu te uiţi cu ochi de gheaţă/la om, la munca lui, la tot*...).

Alţi trei intelectuali frumoşi: Valentin Lipatti, Alexandru

Balaci, Mihnea Gheorghiu. Cu aceştia doi din urmă, Ali şi cu mine am fost prieteni o vreme. Cu Mihnea şi cu Anda Boldur, prietenia a început să pălească paralel cu ascensiunea politico-socială a lui Mihnea (istoria se repetă...).

Un alt trio de prestigiu s-a dovedit cel dintre Nichita

Stănescu, Nicolae Breban şi Matei Călinescu.

Dar am pomenit despre toţi aceştia pentru a mă fixa mai ales asupra unui trio din prima mea tinereţe: doi poeţi şi un critic, Geo Dumitrescu, Virgil Ierunca şi Ion Caraion.

Virgil, împreună cu soţia lui, Monica Lovinescu, au părăsit ţara prin 1946. I-am revăzut mulţi ani mai târziu, la Paris, în repetate rânduri, când încă nu plecasem din România şi după aceea, dar, oricum, înainte de Revoluţie. I-am povestit lui

Caraion despre aceste întâlniri (în paginile infame şi infamante publicate de Eugen Barbu în „Săptămâna", aşa-zisele extrase din jurnalul lui Ion, mai degrabă nişte pagini solicitate de

Securitate, conţineau, printre altele, şi următoarea propoziţie care mă privea: „De când nu mai are succes la bărbaţi, a devenit foarte disidentă..."; dar, poate fi condamnat cineva care a făcut ani grei de închisoare şi de Canal, că s-a lăsat şantajat de

Securitate!?).

Geo, cu trupul lui subţire şi nervos, brunet şi frumos, scriind poeme originale, inteligente, aducând un „ton" nou în peisajul literar de atunci, Ion, împătimit al cuvintelor, obsedat de poezia tuturor meridianelor, scoţând „Agora", din care i s-au tras represaliile, scoţând reviste de poezie internaţională şi în Elveţia

(unde a murit de cancer), Virgil (şi Monica) făcând cronici pertinente şi percutante la apariţiile literare din România, de la microfonul Europei Libere – ce trio strălucit, ce destine dramatice...

MAI, 1950

Mereu mi se pare că aud poarta. Trebuie să vină AU. Cel puţin aşa mi-a promis. Totuşi ora trenului a cam trecut şi el nu-i aici.

Plouă întruna. Clisă. Frig. În sfârşit, am pian. Am început să lucrez câte ceva. Ciclul de cântece pentru preşcolari şi prima vârstă şcolară o să meargă destul de uşor. Suita pentru pian şi orchestră – ceva mai greu. N-am încă o viziune precisă. Trebuie să-i definesc structura.

Am isprăvii două cărticele de Caldwell – destul de demoralizante despre modul de viaţă american. Dar parcă nu e chiar mare scriitor. Pe când Proust – o, dai în paralel, citesc Cartea pentru părinţi *de Makarenko. E o personalitate literară interesantă, e inteligent, energetic, înzestrat cu spirit polemic.*

*

Sonata de anul trecut îşi continuă viaţa şi anul acesta. Lui

Teodor Cosma i-a plăcut în mod deosebit. Mărturisesc că nu prea văd cum o s-o scot la capăt cu noua lucrare. Poate că însăşi iniţiativa e greşită. Plănuiesc să compun vreo zece schiţe agreabile, briliante, tonice, un sfert de muzică bună, un – dacă voi reuşi – divertisment superior. Poate că nu va fi ceva prea profund, dar, după ce voi gusta puţină orchestraţie, voi putea trece la poeme simfonice şi – cine ştie? – la simfonii! Spun acest lucru cu teamă, neîncredere şi „misticism". Nu-mi vine să cred că voi izbuti vreodată să compun o simfonie. Dacă s-ar întâmpla aşa ceva, aş umbla iluminată un an de zile!

MAI, 1950

Ali a fost şi a plecat. O întâlnire minunată, reconfortantă, proaspătă. Mereu mă minunez de capacitatea de regenerare – dar de ce „regenerare"? n-a existat nicio „degenerare" – a dragostei noastre.

Mi-a comunicat o poveste stranie şi agasantă. Soţia lui

Mihu l-a chemat la telefon să-i atragă atenţia că între soţul ei şi mine ar fi ceva, că de când m-a cunoscut Mihu, nu mai are viaţă cu el acasă, că „dacă aţi vedea ce versuri îşi scriu" … între

Mihu şi mine n-a fost nimic. Nici măcar o strângere de mână.

AU care cunoştea situaţia a liniştit-o iar în privinţa versurilor, i-a spus că a făcut şi el şi că e un joc inocent între poeţi.

MAI, 1950

Au mai fost o serie de evenimente.

Am fost la Bucureşti în legătură cu verificările de Partid.

Am primit confirmarea şi carnetul alb. Doi dintre cei patru cu care am călătorit de la Sinaia la Bucureşti au fost excluşi:

Camilar, Tulbure. Şi mulţi alţii. Şi Mihu a fost exclus.

*

Întoarsă la Sinaia, am scris un lung poem „Balada femeii care şi-a pierdut iubitul în război". E vorba de Sandu Pilaru, frumosul şi purul tânăr comunist pe care l-am iubit un timp prea scurt şi pe care l-a ucis războiul. Toată lumea a spus că e cel mai bun lucru pe care l-am scris până acum.

*

De muzică nu m-am apucat încă.

Am primit de la Kindy nişte rânduri spirituale dar amare şi i-am răspuns îndată ca să-l reconfortez.

Poimâine plec din nou la Bucureşti pentru că am concert, mi se cântă Suita de cor şi orchestră.

Nică *apare peste câteva zile. I-am făcut corectura.*

AUGUST, 1975

Cred că, în afara schilodirii sau a morţii (a mea sau a celor dragi mie), nu concepeam o nenorocire mai mare pentru mine decât să fiu exclusă din Partid.

Oricât de infantil, de sforăitor, de ridicol, chiar, sună această afirmaţie, ea e dovada credinţei fanatice de care – fie şi cu intermitenţe – eram bântuită. Sunt convinsă că aş fi supravieţuit unei asemenea întâmplări şi că aş fi depăşit-o cu timpul, dar aş fi rămas marcată pentru totdeauna. Cum marcat a fost

Geo, şi Mihu, dar, la mine, rana ar fi fost probabil mai profundă întrucât mi s-a inculcat această credinţă la cincisprezece ani, la vârsta ţesuturilor fragede şi a toate absorbţive, la primele organizări ale gândirii, la prima constituire a criteriilor mele etice, în marea mea aspiraţie spre exactitatea şi puritatea concepţiei mele despre lume!

Deci, dacă aş fi fost exclusă din Partid, negăsindu-mi o vină obiectivă, aş fi fost silită să-mi cercetez zonele obscure ale subconştientului pentru a-mi descoperi eventualele vini şi să mă sperii de mine însămi… (Nicolae Moraru inventase sau doar preluase o mai veche sinistră invenţie, aceea a „duşmanului din noi" – drept care Geo declarase, cu impecabilă logică, precum că, dacă un asemenea duşman există în el, nu vede altă soluţie pentru a-l nimici decât sinuciderea…).

Pe un astfel de fond de credinţă, se poate înţelege suferinţa pe care aş fi resimţit-o dacă un „for autorizat" m-ar fi exclus din rândurile „drept-credincioşilor", interzicându-mi accesul la „sfintele taine".

ale ritualurilor colective, într-o religie care, mai mult decât în altele, „cel care gândeşte singur” e supus greşelii…

NEW YORK, 1989

„Catastrofa” de a fi exclus din Partid – cum mi se părea în 1951 – mi-ar apărea astăzi, la începutul lui

1989, ca o adevărată eliberare dintr-un prizonierat umilitor. Partidul? Nu ştiu dacă e o părere personală dar consider că partidele comuniste (şi nu Reagan sau cine ştie ce alte forţe internaţionale) au distrus (sau compromis pentru o lungă vreme) idealul comunist.

Călcând în picioare principii, strivind oameni, au instalat dictaturi sângeroase, pierzându-şi noima, înteţindu-se cu decibeli monstruoşi. Însuşi cuvântul

„Comunism”, pe care continuu uneori să-l menţionez cu o bună-credinţă desuetă, a devenit o sonoritate de hulă…

Revenind la trecut, invidia mea faţă de voiajul

Veronicăi era întru totul legitimă având în vedere că, odată cu căderea Cortinei de fier, călătoriile în străinătate deveniseră „fruct oprit”. Am visat

„Plecările”, nu din apetituri turistice, nu din evazionism, ci, mai degrabă, aderând la afirmaţia lui Maiakovski precum că le rămâne dator în poezie cireşilor din Japonia pe care nu i-a văzut niciodată…

La treizeci şi doi de ani, pentru prima oară în viaţă, aveam să părăsesc apele teritoriale româneşti, cu prilejul unei croaziere în Uniunea Sovietică. (Cum am amintit altă dată, în Parisul mult visat am ajuns după ce împlinisem patruzeci de ani!)

*

Despre „noua dreaptă” română, iniţiată şi sprijinită de Ceauşescu, ar trebui să purced la un comentariu lărgit şi amănunţit. Da, în România au loc manifestări cu caracter fascist şi antisemit, apar broşuri incitatoare la pogrom, persecuţiile rasiale şi naţionale se petrec fără perdea şi a fi legionar e oricum preferabil decât să fii comunist. „Ritualurile colective” au dispărut fiind înlocuite de manifestări convenţionale de masă (de exemplu „Cântarea României”):

„Gr*upuri de zombi dansează pe marginea hecatomba”.*

(*DesFacerea lumii*, 1997)

O ÎNTÂLNIRE LA CEL MAI ÎNALT NIVEL

Nu mai ţin minte anul când, pentru prima şi ultima oară, am stat faţă-n faţă cu Ceauşescu. Eram vreo douăzeci şi cincitreizeci de

scriitori şi audienţa avea loc „la cererea noastră”.

Atmosfera literară devenise irespirabilă datorită campaniei de insulte şi delaţiuni ale revistei Securităţii, „Săptămâna”, condusă de Eugen Barbu şi de „locotenentul” lui, Corneliu

Vadim Tudor (care semna o coloană de denunţuri şi de infamii, cu pseudonimul Alcibiade, cu care semnează şi azi în revista

„România Mare”…). Nu fusesem niciodată în prezenţa lui

Gheorghiu-Dej; cel mai mare demnitar pe care l-am cunoscut mai îndeaproape (ca şi Ana Blandiana şi Augustin Buzura) a fost

Gogii Rădulescu, care, datorită şi soţiei sale, Dorina, se simţea bine în compania artiştilor şi scriitorilor. De asemenea, George

Macovescu (ministru de externe şi preşedinte al Uniunii Scriitorilor), pentru o vreme, prieten apropiat al poetului avangardist

Gheorghe Dinu (Stephan Roii) şi al atâtor altora.

Dar de data asta eram în prezenţa unui adevărat duşman al intelectualilor şi creatorilor în toate domeniile…

Din vina mea (credeam că se va aşeza în capul mesei dreptunghiulare), m-am aşezat între Ali şi Doinaş, la mijlocul mesei. Ei bine, s-a aşezat chiar în faţa noastră aşa că, vrând nevrând, a trebuit să-l contemplu în tot decursul şedinţei.

El nu se uita la nimeni. Avea priviri furişe şi era vădit indispus de întregul eveniment.

Mircea Dinescu i-a arătat o broşură infamă antisemită şi el a spus că nu avea cunoştinţă de ea (deşi se afla pe masa lui de lucru de mult timp). Ion Caraion i-a amintit că au lucrat împreună la „Scânteia tineretului” (altă evocare iritantă care-l punea în rând cu oamenii, el fiind deasupra tuturor, nu-i aşa?)

Când, în sfârşit, a trebuit să se pronunţe în legătură cu alarmantele noastre dezvăluiri şi revendicări, ne-am trezit că-l pomeneşte pe Leonardo da *Vinciu* (Vinciu de Sus, Vinciu de

Jos?) şi, bâlbâindu-se (ceea ce i se întâmpla când era enervat, de exemplu: „d.d. din punct de vedere” sau neuitata propoziţie:

„D.d. dacă *Mişel* Angelo, trăia azi, n-ar mai fi intrat în capelă”???!!!), n-a dat curs nici uneia din problemele pe care le-am ridicat.

Ne-am dat seama (deşi eram dinainte edificaţi) că echipa de la „Săptămâna” acţiona în conformitate cu vederile şi chiar cu indicaţiile lui.

Cei aproape treizeci de scriitori neputincioşi, indiferent de valoarea lor, de rolul lor major în cultura română, au plecat din şedinţă, mai săraci decât intraseră.

Cum scriam într-o poezie – apărată mult mai târziu:

„O vocală curată e dimineaţa mea.

Latină pronunţie în murmurul timpului confuz.

Cu silabe raţionale încerc să limpezesc mâlul ocult şi violenţa promiscuă.

Protestul meu lingvistic n-are putere.

Duşmanul e analfabet".

(„Dialogul meu cu dictatura", *DesFacerea lumii*, 1997)

La o întâlnire similară, la Neptun (la care n-am avut cinstea de a fi poftită), Ceauşescu a declarat că „ajunge cu atâtea

Romeo şi Juliete" – iar altă dată spusese că nu e nicio deosebire între Eminescu şi un cetăţean obişnuit…

MAI, 1950

Sunt la Bucureşti, dar peste două ore plec înapoi la

Sinaia cu Ali.

Concertul a fost bun. Compozitorii m-au felicitat.

Dar mai ales aseară, s-a petrecut adevărata splendoare.

Am fost cu Ali la restaurant să mâncăm. Un început destul de banal. La întoarcere, luăm o trăsură şi Ali începe să mă iubească aşa cum numai el ştie, „din ce în ce mai mult" şi „ca niciodată". M-a fericil. Acasă, în faţa uşii, am stat ca doi îndrăgostiţi care urmează să se despartă ca să plece fiecare la casa lui. Ne-am îmbrăţişat şi ne-am sărutat fără saţiu. Clipe mari de extaz. Doamne, ce dragoste!

SINAIA, MAI, 1950

Am fost cu Ali la Cota 1400. Dragostea mea pentru mare nu mă împiedică să înregistrez „muntele vrăjit".

La întoarcere, am găsit două scrisori, una de la Borş, profesorul din Piatra Neamţ, alta de la Mihu, din care citez:

„Era, Nina, o fierbere în mine care scotea deasupra tocmai cuvintele pe care le-am ocolit amândoi (care

„Amândoi"?), *şi., printre ele, erai tu, tu, tu, acest cuvânt ciudat cu rezonanţă primitivă, africană, pe care noi îl tocim repede în palavre civilizate".*

Şi un alt citat, cam impertinent:

„Ce bine ar fi dacă am fi undeva noi doi, cel puţin o lună.

Atunci ne-am da seama dacă înmugurirea dintre noi e o iubire păduroasă sau o primăvară obişnuită”.

Care „noi”?

AUGUST, 1975

Pentru prima oară de când am început acest „jurnal al unui jurnal”, am răsfoit „cu avans” nişte pagini din caietul II. Până acum, le comentam pe măsură ce le citeam, păstrându-mi spontaneitatea de impresie

(n-am recitit de foarte mulţi ani acele pagini vechi).

Acum, constatând că unele relatări sunt anodine iar altele de o strictă valoare de „memento”, dar, mai ales, plictisindu-mă de încetineala acumulărilor, sunt tentată să fac un „raccourci”, pervertită cum sunt de ceea ce ştiu că va urma. Pe de altă parte, dacă aş face asta, s-ar pierde probabil ritmul firesc, o parte din plauzibilitatea traiectoriei. Unele comentarii ar părea forţate, insuficient pregătite şi susţinute de materialul, aparent haotic, al vieţii.

Dar, cum scria undeva Mazilu, punând replica în gura unui personaj care ia cuvântul la şedinţă:

„Devierea de dreapta nu e bună, devierea de stânga nu e bună; dar ce ne facem că nici calc de mijloc nu există?” şi, totuşi, pe aceasta din urmă m-aş strădui s-o urmez...

MAI, 1950

Ieri a început o ploaie furioasă şi lungă.

Théo Grigoriu, un tânăr compozitor, m-a vizitat ieri dimineaţă şi mi-a arătat o serie de lucrări interesante. *Mi-a dat şi ideea de a scrie, în loc de zece schiţe, un* Concertino pentru pian şi orchestră. *O să caut o idee conducătoare, temele le am şi, văzând că se luminează afară, voi scrie probabil ceva optimist*:

*

Într-adevăr, am scris o pagină şi jumătate la Concertino.

Nu-mi vine să cred că voi reuşi să-l termin şi să-l orchestrez, de bine de rău.

Cu un etaj deasupra mea locuieşte o fiinţă ciudată.

Carmen Petra, o compozitoare firavă, bolnăvicioasă, timidă, dar interesantă şi inteligentă. *Azi s-a simţit rău şi m-am dus s-o văd, cu care ocazie i-am citit* Nică fără frică. *Mi-a mulţumit, apoi mi-a spus să mă apropii de ea, mi-a şoptit stins*: *„te iubesc” şi a izbucnit în plâns*. *Nu ştiu de ce am parte de asemenea întâmplări bizare*! *Mi-a mai spus că sunt un*

fel de ideal pentru ea și că nici nu-i vine să creadă că exist. Asemenea afirmații mă șochează ca tot ce e excesiv, anormal. Deși, pe de altă parte, nu pot să nu resimt satisfacția că oamenii se apropie de mine mai mult ca altă dată.

AUGUST, 1975

La ora aceea, Carmen Petra era mult în urma mea din punct de vedere muzical (nici notele nu știa să le scrie bine). Cu toată firea ei stranie, a dat dovadă de o perseverență de care eu nu m-am dovedit în stare și este azi o compozitoare cunoscută, deloc stranie și foarte conformistă.

În ce privește satisfacția de a-i vedea pe oameni apropiindu-se de mine – aceasta se referă la un complex al meu mai vechi. Firea mea incomodă, irascibilă, orgolioasă, repezită, cu opinii nedisimulate mi-a atras multe antipatii, chiar din partea unor oameni pe care îi respectam sau îi stimam.

Fără să ajung niciodată să mă schimb în mod radical sau să mă controlez – cred că fericirea pe care mi-a dat-o Ali, altoită pe un fond de căldură umană înnăscut (pe care n-are niciun rost să mi-l contest), mi-a stimulat deschiderea spre oameni. De asemeni.

„Codul eticii comuniste” – oricât de ignorat și de batjocorit de „gradele superioare”! – mi-a determinat și el ținuta în relațiile mele cu mediul ambiant...

MAI, 1950

Am mai scris o pagină și jumătate la Concertino. *Și am tradus un poem de Isakovski. Și am citit din* Tratatul de orchestrație *al lui Rimski Korsakov.*

*

Iar acum e zece seara și s-a mai adăugat o pagină la

Concertino.

IUNIE, 1950

Azi am transcris primele pagini și lucrurile mi-au devenit mai clare. Cred că, în trei, patru zile termin partea I. Dar apoi vine partea a II-a și a III-a și orchestrația!

Am terminat traducerile din Isakovski. (El e autorul textului Katiușei.)

Îl iubesc pe Ali. Aștept telefonul lui cu emoție, cu nemaipomenită prospețime. Mi-e dori

Dar uite că în momentul ăsta m-a chemat și trebuie să plec la

București pentru comentarii la filmul pe care urmează să-l semnez împreună cu Mihu și cu Veronica.

IUNIE, 1950

Azi dimineață m-am întors de la București. Tot timpul fac naveta. Nu-i prea sănătos pentru lucrul meu.

Acolo:

1) Dragoste multă, plină cu AU.

2) Ion Barbu mi-a făcut o vizită în lipsa mea ca să-mi ceară traducerea din Richard al III-lea, *superba lui traducere! – pe care* mi-o *împrumutase. Mi-a lăsat adresa lui rugându-mă să-i scriu.*

3) Am vizionat materialul brut al filmului pentru pace.

Lipsesc din el următoarele: a) cine e dușmanul, b) frontul internațional și c) *Uniunea Sovietică înfrunte cu Stalin. Acestea sunt observațiile care ni s-au făcut, dar materialele cuprinzând aceste teme nu pot fi utilizate fără aprobare.*

4) Cu această ocazie l-am văzut pe Mihu care s-a purtat destul de ciudat și mi-a spus că mi-a trimis o scrisoare la Sinaia, s-o citesc și să-i răspund.

Aici, deci, la Sinaia, am găsit două scrisori, una de la

Mihu, alta de la Kindy. Prima e confuză, tulburată, cu unele zvâcniri versificate („știu când adormi… cresc în mine doi dihori enormi… „și cu următorul post-scriptum: „Scrisoarea e depășită dat fiind că a citit-o și consoarta-mi. Totuși o trimit”.

Răvașul lui Kindy îmi insinuează bănuiala că acea conviețuire zilnică a lui cu nebunii nu-i priește deloc. E

deprimat, fără motive majore. Am să-i scriu și lui și lui Barbu.

AUGUST, 1975

Observațiile la filmul de scurt metraj făcute nouă, celor trei autori ai scenariului, reprezentau o formă crasă a stereotipiei care se instala și pe care, câțiva ani mai târziu, când spiritul nostru critic începea să funcționeze, o ironizam: „lipsește problema colonială…”. Oricum, numele lui Stalin nu putea lipsi practic din aproape nicio poezie darmite dintr-un film

(operă cu atâta răspândire în masă). Devenise un adevărat test de abilitate, mai ales în cadrul unui articol politic, includerea celor trei-patru teme cheie, la locul și la proporția stabilită.

Numele lui Stalin era invocat ultimul, ca într-o apoteoză, ca acordul final al unei simfonii mărețe!

IUNIE, 1950

Am mai avansat la Concertino, *dar va trebui să mă consult cu Klepper. E o iniţiativă prea grea pentru mine singură.*

Am fost între timp la Bucureşti pentru că Novicov are obiecţii la „Balada femeii care şi-a pierdut iubitul în război".

Am schimbat câteva cuvinte şi sper că o să apară.

Întoarsă aici, am aflat o veste tristă – cică Piko Horvăth e ameninţat de orbire.

IUNIE, 1950

Concertul a stagnat. Nici nu e de mirare cu atâtea întreruperi.

Încă trei zile – şi adio Sinaia!

În schimb, curând, voi fi la Mangalia fericirilor şi nefericirilor mele...

IULIE, 1950, MANGALIA

De două zile aici, din păcate indisponibilă pe baza feminităţii mele lunare... Ali s-a dus la plajă cu Petrică şi cu

Yvonne. Mihu e aici cu nevastă-sa care e o femeiuşcă frumoasă şi grasă.

*

Înainte de a părăsi Sinaia, am fost la Braşov, la un extraordinar concert al lui Silvestri şi, întoarsă la Sinaia, am găsit o scrisoare pe care AU mi-a scris-o de ziua lui, atât de emoţionantă că am plâns de fericire.

PORTRET ÎNTRE STUPOARE ŞI IIILARITATE:

MUTAI NOVICOV

Rus alb, aristocrat, devenit revoluţionar, cu şuviţă maiakovskiană pe frunte, fost matematician – a rămas celebru prin distorsiunile lui lingvistice. „L-au primit cu turle şi sobe".

„O situaţie abotică" (la naşterea unui copil al său): „o chichineaţă", „vrabia Mihai Viteazul" (unele i se mai şi atribuiau) ...nemaipomenind de puternicul lui accent

„Băsărăbenesc". Şi acest personaj era unul dintre cei mai temuţi

„Îndrumători"! Fără să aibă masca sumbră a lui Răutu sau

Moraru, ne chinuia jovial. Persiflând-o pe Maria Banuş, zicea:

„Ţie-ţi vorbesc, Americă, dă-te jos din biserică!", fiind probabil foarte încântat că a găsit o rimă în româneşte.

A şi scris un fel de proză ridicolă – de altfel criticată într-o şedinţă – ceea ce nu i-a diminuat buna dispoziţie.

Cred chiar că era convins că „serveşte Partidul" când modifica

sau condamna fără ruşine produsele, bune, rele cum erau, ale confraţilor mei şi ale mele (spre deosebire de Traian

Şelmaru care o făcea din arivism şi sadism).

Oricum, clovnul drapat în „băiat simpatic”, „Mişa”.

Novicov, nu avea nicio autoritate decât pe aceea investită în el de atotputernicul criminal în domeniul culturii, Leonte Răutu…

INCONVENIENTELE RUTINEI MARITALE

IULIE, 1950, MANGALIA

Prea devreme trebuie să înscriu aici lucruri neplăcute.

Cât timp am fost indisponibilă din motive fizice, AH s-a purtat rău, înstrăinat, făcându-şi program indiferent de intenţiile şi dorinţele mele. De asemeni, foarte iute la vorbă, nu se jenează nici să mă jignească în faţa altora, nici să creeze situaţii imposibile care duc fatal la ceartă. Emană un fel de nesimţire compactă, impenetrabilă, în contrast cu tot ceea ce ne făgăduiam la Bucureşti să facem din vacanţa noastră mangaliotă. Totuşi, nu vreau să-mi fac viaţa de netrăit, fiind deocamdată la dispoziţia lui Ali, iremediabil împerecheată cu el.

Lipsa de romantism e însă deprimantă.

IULIE, 1950

Desigur, deprimarea creşte. Face ramuri, unele tenebroase, altele pricăjite… Simt că mă molipsesc de prost gust. Ce să spun? Indiferenţă sau nervozitate în raporturi, exceptând, cele sexuale care, aşa cum scrie la carte, se cer focoase şi voluptuoase.

Alaltăieri, ieri, azi, tensiune. Dar, mai degrabă, un fel de aplatizare a sentimentului.

De pildă, Ali simte nevoia să emită teorii: nu e bine să ne vedem („să stăm bot în bot”) toată ziua; trebuie să avem libertate de mişcare; de aceea suntem nervoşi, ne vedem prea mult, să mai stăm şi separat.

Personal, nu cred în valabilitatea teoriei. Încă nu. E

emisă ad-hoc pentru a justifica inegalităţile., inconsecvenţa atitudinii lui, lipsa de dragoste susţinută, arzătoare – de ce nu?

Ar fi atâtea de făcut împreună, de discutat, de şoptit… E ciudat că nici măcar nu simt durere. Mai mult un fel de tristeţe fără ieşire, ceva a căzut la fund. În afară, *repet, a momentelor de dragoste carnală, restul timpului se risipeşte tern, fără zvâcniri.*

La plajă, se foieşte de colo până colo, intră în apă fără mine, nu-mi duce lipsa. După mesele joacă volei. Serile (astă-seară, de pildă), rămâne singur la cantină citind cu jumătăţile de oră.

Nervos şi grosolan, îmi transmite şi mie nervozitate şi grosolănie. Mă vede abătută dar nu-l interesează ce se petrece cu mine şi în mine.

Mă surprind cu stupoare reflectând la declinul dragostei noastre. S-*ar putea să mă pripesc din nou, ca de atâtea ori. Dar s-ar putea să fie şi ceva adevărat. Şi mă simt aşa, moale, fără puterea de a lupta şi de a-i deschide ochii.*

Un lucru e sigur: în momentul ăsta mă simt singură *ca atunci, cu mulţi ani în urmă, când aşteptam să întâlnesc un bărbat care să mă scoată din fetia mea nedezlegată. Cresc în mine ţesuturi fragile, sensibile la atingere. Tot ce-am cunoscut.*

Jany, trupuri sau apropieri trecătoare – totul îmi apare tulbure, incert şi rămâne clară, apăsătoare, numai singurătatea mea de fată. Pot privi stelele pe fereastră cu aceeaşi melancolie adolescentină ca acum zece ani…

Din păcate, eu trebuie să mă culc alături de AU, deşi eu sunt fecioară şi aştept să mi se întâmple ceva frumos, frumos de tot.

IULIE, 1950

Tot Mangalia, dar aproape de sfârşit. Problema zilei continuă să fie voleiul în care Ali nu mă include şi sunt plictisită de această chestie stupidă. E şi *Sanda aici, dar fără însemnătate.*

Nevasta lui Mihu i-a făcut câteva scene groteşti pe tema mea.

Mai circulă pe aici un individ interesant căruia eu îi spun

„Ştiinţificul” pentru că a luat anul trecut Premiul Academiei pentru ştiinţă. E mereu singur, straniu şi de câte ori drumurile noastre se încrucişează, mă fixează intens.

*

Citesc acum Foma Gordecv *de Gorki. Mâine plecăm la*

Constanţa, dar suntem certaţi şi momentul nu e propice.

NEW YORK, 1989

Ca şi în 1975, răsfoindu-mi jurnalele şi rememorându-mi ceea ce va urma, simt impulsul, dacă nu să sar etapele, măcar să ignor anumite secvenţe care mi se par nesemnificative, balast al cărţii (dacă nu şi al vieţii – cine ştie?)

Ceea ce însă regret cu adevărat e că am rătăcit primul caiet care conţinea numeroase dialoguri versificate cu Geo Dumitrescu (în care spiritul lui şi deplina stăpânire a uneltelor se dovedeau intacte şi tăceau cu atât mai inexplicabilă absenţa lui din sfera creaţiei poetice). De asemeni, corespondenţele versificate cu Mihu Dragomir au dispărut

fără urmă...

Referitor la uşoara agasare pe care o resimt citindu-mi însemnările, un exemplu: „Ştiinţificul”.

pomenit în notele anterioare ocupă un spaţiu nepermis.

Acel domn cu trup de sportiv, cu trăsăturile feţei stâncoase şi expresive, îmi apărea cu incredibilă frecvenţă oriunde mă găseam, la mare, la concert, pe stradă; îmi devenise o adevărată obsesie. Exercita asupră-mi o tehnică a fascinaţiei şi a misterului pe care, exasperată, după luni de zile, m-am decis s-o curm, abordându-l şi obligându-l să-şi spună numele. Am descoperit un foarte banal individ, Ion Viorel Robu, merituos în profesie, dar plicticos în conversaţie. Nu era nici „Jack

Spintecătorul”, dar nici „Făt Frumos din lacrimă”...

Voise, ce-i drept, să mă cunoască dar n-am înţeles nici până astăzi de ce a fost nevoie de o atât de complicată strategie a seducţiei.

AUGUST, 1950, BUCUREŞTI

Întoarsă aici, am intrat cu toată febra în „Conferinţa condeielor tinere”, consfătuire pe ţară. În primul raport, Troian

Şelmaru a „uitat” pur şi simplu să-mi pomenească numele.

Mi-am exprimat durerea şi nedumerirea şi, în restul materialelor, am fost oarecum reabilitată. La festivalul de poezie, am recitat „Balada femeii... „cu mult succes.

*

M-am revăzut cu Marin după multe luni. Ne înţelegem încă foarte bine.

Acum, altă belea: trebuie să scriu un scenariu de balet pe muzica gata compusă de Andricu. E extrem de complicat întrucât scenariul iniţial era complet lipsit de acţiune – deci, şi muzica – şi nu ştiu cum poate cineva să-şi închipuie că voi reuşi să creez un nou scenariu, animat şi sugestiv, pe aceeaşi muzică.

Se pare că Ofelia Manole vrea să-mi ofere o slujbă. Nu mi-o *doresc deloc. Nu ştiu dacă voi reuşi s-o conving că şantierul meu artistic e aglomerat şi mai important decât orice muncă redacţională.*

AUGUST, 1975

Mihu Dragomir a murit prematur – nu ştiu dacă împlinise patruzeci şi cinci de ani – în urma unei congestii cerebrale. Am fost prieteni mulţi ani, cu intermitenţe, cu certuri uneori; avea obiceiul să spună că el, dacă ar fi fost poetă, ar fi fost Nina Cassian, după cum eu, dacă aş fi fost poet, aş fi fost Mihu Dragomir – lucru neadevărat, deşi

aveam o serie de afinităţi: umor, o anumită tehnică a versificaţiei etc. Pe aceste afinităţi ne-am constituit la un moment dat într-un cuplu literar, pe formula A. Mirea (Şt. O. Iosif şi Dimitrie Anghel), luând un nume comun: Constantin Adam. Sub acest nume, am publicat de câteva ori în „Viaţa Românească”, dar cariera lui C. Adam a fost scurtă (cei vizaţi în parodiile noastre se supărau şi, oricum, stilul nostru avea prea multă fantezie, prea multă dezinvoltură, în morga şi mohoreala acelor ani).

Pe antecedentele sale biografice „de dreapta”.

Mihu a avut de suferit. Sunt convinsă că adeziunea lui la „ideile noi” a fost sinceră şi că neajunsurile organizatorice pe care le-a suportat (de altminteri de scurtă durată şi, oricum, fără o reală justificare) l-au umplut de multă amărăciune şi de un sentiment al nedreptăţii care au istovit, treptat, sufletul poetului.

(Cum i s-a întâmplat, la scară mai largă, lui Geo
Dumitrescu.)

Nu oricine are facultatea de a se simţi stimulat de adversitatea ambiantă. Sunt mulţi – şi eu printre ei – care, dimpotrivă, cresc şi înfloresc într-o atmosferă binevoitoare, încurajatoare.

(îmi amintesc de versurile lui Cicerone Theodorescu:
„De-mi spui că-ţi plac, o sută fac.
De-ţi trebuie, mai fac o mie.”)

Mihu, pe catafalc, mi s-a părut extrem de viu, doar cu fruntea puţin rece şi – deşi nu ne vedeam prea des în ultimul timp – m-a durut mult pierderea lui, a poetului (care, totuşi, n-a apucat să se realizeze), a interlocutorului plin de farmec, a partenerului de voie bună şi tristeţe, de duoul nostru intonând cântece de lume şi de muzică uşoară dintre cele două războaie

(spre delectarea lui Geo Bogza în croaziera pe Dunăre organizată de Sadoveanu) ...

AUGUST, 1950, MANGALIA

Din nou în decorul meu iubit, din păcate cu două obsesii-tinichele de coadă: *scenariul de balet pe care trebuie să-l termin până la întâi al lunii următoare şi a doua*”, munca” *pe care o voi începe tot la întâi şi anume responsabilitatea emisiunii pentru copii,* la *Radio.* E *ceva care* nu *mă atrage şi care-mi va ocupa o parte de creier stânjenindu-mi creaţia adevărată*. Îmi *va răpi timp şi*-*mi va distruge nervii.* Când am *vorbit* cu *Ofelia,* am *avut timiditatea mic-burgheză de a* nu *refuza pentru ca în*

clipa următoare să-mi dau seama de pacostea care a căzut pe capul meu. Post *fix,* ore de *lucru fixe,* o *leafa,* pro*babil acceptabilă,* la *care aş renunţa bucuros* ca să *lucrez* la *ale mele.*

Sunt destul de demoralizată. Concertul pentru pian şi orchestră *zace neterminat, Of*...

Sunt fără Ali care sper să vie sâmbătă sau duminică.

Nespus mi-e de dor de el...

*

Fac nudism într-un fel de grup distanţat – şi nu încerc niciun fel de jenă. *Pe Mony însă, situaţia asta l-a făcut să uite de toate resentimentele, să nu mai ţină cont de „demnitate”*.

şi-mi dă târcoale. *Deocamdată se merge pe linie de umor, dar cred că în curând o să înceapă să ţină la mine şi să se ţină de mine ca în trecut*. *O să mă iubească probabil până în ziua când va deveni bărbat cu adevărat, când va fi capabil să se îndrăgostească frugal, sănătos şi nu la modul stângaci, complexat, dizgraţios, de astăzi*. *O altă femeie – nu eu – va beneficia de el*.

Vremea splendidă ca niciodată. *Zile limpezi, cu marea dulce şi lină ca laptele, cu ceţuri feerice rătăcind pe plajă*.

Fierbinţeală, soare puternic, brize uşoare seara.

AUGUST, 1950

Aseară, am intrat într-un cinematograf care s-a defectat imediat. *Mony, învăluitor, drăgăstos, m-a condus acasă*. *Am stat pe o bancă, el cu capul în poala mea, spunându-mi că „unde a înflorit o dată liliacul, înfloreşte şi a doua oară”*. *Apoi*... *a sosit*

Ali. Începutul a fost totuşi ratat. *Epidermele noastre nu se recunoşteau. În schimb, azi dimineaţă am făcut o frumoasă plajă la dune, cu dragoste şi înot submarin*. *Şi până acum o jumătate de oră când a plecat, ne-am tot iubit şi ne-am tot drăgostit*.

AUGUST, 1950

Aseară, am constatat că între Mony şi mine există lucruri care ne despart. *Nu mai e înţelegerea perfectă de pe vremuri*. *Îi privesc faţa roşie în care numai ochii îşi ung lumina lor neagră, dulce, semită, are aceeaşi gură, aceeaşi inteligenţă care vibrează într-un fel de spaţiu propriu, fără contingenţă cu carnea şi cu sângele, lipsită de savoarea faptului trăit şi asimilat*. *Şi exhibă un fel de cinism nou apărut care-mi face rău*.

*

Se află aici fosta (aproape) logodnică a lui Tolea Vieru, de astă

dată căsătorită cu Radu Tudoran. E la fel de superbă, conştientă de frumuseţea şi de eclatul ei.

FEBRUARIE, 1976, MANGALIA

Nu e o simplă coincidenţă, ci o opţiune în faptul că

Mangalia de acum peste douăzeci şi cinci de ani se întâlneşte cu cea de astăzi. Mai ciudat e anotimpul pe care mi l-am ales ca să fug din Bucureşti, să pot lucra

(de obicei, în sezonul ăsta mă aflam la Sinaia).

Referitor la însemnările precedente, ce poate spune azi „leoaica în iarna”?

Mony Crohmălniceanu s-a căsătorit târziu, la cincizeci de ani, în plină carieră de profesor universitar şi de critic şi istoric literar, cu o arhitectă, o femeie de calitate deosebită. Eu îl pierdusem oricum de mult, de prin 1954.

În ce priveşte lucrurile care ne despărţeau „cu violenţă”, de vorba de disensiunile noastre pe plan ideologic... îi displăceau poeziile pe care le scriam (el, marele adept entuziast al volumului meu de debut).

Apăruseră lucidităţile lui (pe care eu le socoteam cinisme reacţionare!); evident, cel care vedea limpede era el, dar eu, în perioada aceea, eram dincolo de îndoială. Doamne, cât avea să mă coste această eroare!

AUGUST, 1950

Aseară, am căzut într-un fel de „tristeţe iremediabilă”.

Sufăr de lipsa lui Ali. Numai lectura mă calmează. Am citit Tom

Paine *şi m-am apucat de* Malul însorit *al Verei Panova care e, pare-mi-se, cea mai slabă din trilogia ei.*

Secunda mea vacanţă se apropie de sfârşit. Am terminal primul act al baletului, dar în formă generală. Cred că e destul de stupid.

Am primit o scrisoare beată de la profesorul din Piatra

Neamţ care m-a cam agasat – şi una de la Mihu căruia n-am să-i răspund. E o complicaţie inutilă şi fără suc căreia trebuie să-ipun capăt.

Mony pare din nou căzui „la călcâiul meu”, dar duce cu el psihologia lui Stan Păţitul.

*

AH a fost, duminică, bun şi cald şi mi-a scris o scrisoare din care citez:

„Tu eşti ca marea: sprinţară, copilăroasă, slabă la mal, adâncă,

frumoasă, şi ucigător de voluptuoasă în larg.

Iar eu oscilez necontenit între a fi aterină şi rechin, unghiuţă roz de scoică şi crucişător. *Trăiesc din spuma şi sângele tău verde, îmi durez din tine cochilie sau îţi străbat drumurile, mereu altele, şi urc, urc spre orizontul rotund*.

Ning, dacă ai să vezi un cotoi bolnav la dune, să ştii că sunt eu care miaun şi te caut; *dacă ai să găseşti într-un şanţ o pasăre verde cu aripa frântă, să ştii că sunt eu*; *dacă te frige nisipul, sunt eu*; *dacă te-nlănţuie marea, să ştii că te gândesc eu*: *dacă ai să găseşti unghiuţe trandafirii, înseamnă că ţi-am trimis soli*; *dacă-ţi bate dimineaţa briza rece în odaie, eu sunt cearşaful cu care te vei înveli*; *dacă ai să mergi la lacul de sulf, îţi voi flutura în părul umed*; *dacă ai să stai de vorbă cu bărbaţi şi vor fi tăceri, vor fi pentru că atunci trebuia să vorbesc eu*;

dacă ai să scoţi din minţi pe cineva, mă vei simţi pe şold şi pe comisuri.

Nina, tu eşti împreună cu mine la mare, într-un concediu nesfârşit. *M-ai trimis să-ţi cumpăr bunătăţi, dar acuşi mă întorc, iubita mea*!”

Nu e de mirare că am plâns de emoţie citind-o.

Îmi iubesc soţul care va veni sâmbătă să mă ia acasă.

*

Am citit Burlacii de pe Volga, Le moine, *o carte „neagră”*.

din secolul XVIII, Domnii Golovliov *şi* Nopţile de Sânziene.

SEPTEMBRIE, 1950

Citesc, în general, cu mare furie. *Ieri*, Primele bucurii *de*

Fedin. *Azi, în schimb, o idioţenie luată anume la lectură*: Un episod ciudat *de Olimpia Filiui-Borănescu*. *Noroc că citesc acum* Drumul libertăţii *de Howard Fast*.

Am terminat actul II *la balet şi am schiţat actul III*.

Constat că suport mult mai bine singurătatea în izolare decât *aceea în mijlocul unor oameni gălăgioşi şi agitaţi*.

*

Azi a plouat furtunos şi a fost un întreg cinematograf pe mare. *Am stat la fereastră cu Ali şi m-am răsfrânt în el odată cu toate schimbările priveliştii*. *Apoi el a plecat şi l-am iubit şi-l iubesc şi încă-i simt răsuflarea, adierea sufletului*.

SEPTEMBRIE, 1950

Am fost la Costineşti, cu Nel, cu Adriana şi cu Radu.

Capitolul lor: sunt pe despărţite. Mi-au făcut confidenţe, fiecare în parte: ea, că el o neglijează, o înjură, o batjocoreşte – el, că ea e o bestie, că-l tortureaza, că e murdară, interesată etc.

Nu ştiu cine are dreptate între cei doi şi, de altfel, nu mă interesează. Sunt două animale lipsite de ideal şi de perspectivă, gândind prin sex.

*

Vizita la Costineşti a fost magică. Am găsit-o pe Lia

Fingerhut în plină sihăstrie, blondă, bronzată, într-o cameră decorată cu scoici şi cu basmale colorate. Am băut o cafea, am mâncat ciocolată şi ne-am dus la plajă unde am făcut o baie târzie, într-o mare necunoscută mie, adâncă aproape de mal, cu valuri calde, mari şi verzi. Soarele dispărea dulce, vântul mă acoperea cu răcoare. Radu şi Adriana stăteau pe mal, pe nisip, îmbrăcaţi, el cu braţul după umerii ei, muţi, străini, frumoşi şi îngrozitor de departe de dragoste. Apoi ne-am plimbat pe faleza râpoasă, până departe, prin locuri sălbatice şi ne-am întors spre gară odată cu căderea apusului. Lia era proaspătă, câmpul imens, aerul fumuriu. Aşteptând trenul, am cântat cântece franţuzeşti, vechi, molcome, înserate.

SEPTEMBRIE, 1950

Trebuie *să termin astăzi libretul. N-am încotro. A fost o vreme superbă, am înotat până la ultima geamandură, cam*

1 200 de metri.

Constat cu groază că n-am pomenit nimic în acest caiet despre *vizita recentă a lui Ioji la Bucureşti. Da, a fost, m-a chemat la telefon, ne-am văzul timp de un sfert de oră, mi-a comunicat o veste proastă de la Craiova, a făcut nişte glume stupide care nu-i stau în caracter* (*„hai să plecăm în Palestina şi acolo să ne căsătorim”*) *– şi cam atât.*

MARTIE, 1976

Acel foarte nesărat scenariu de balet, pe muzica gata compusă, l-am numit, pare-mi-se, *Năframa cu dragoste*, o combinaţie de basm popular şi de imaginaţie „cultă”. Tot ce mai ţin minte e ideea, de altfel prea puţin originală, de a face din sala palatului împăratului cel rău un eşichier şi din curteni şi oşteni figuri de şah. (Bineînţeles că Trixy Checais ar fi urmat să-l interpreteze pe Nebunul-bufon). Acest balet nu s-a făcut niciodată.

„Un episod ciudat”, acea carte lipsită de valoare literară, agasantă, trivială, avea doar acoperirea faptului trăit şi povestit de

„victimă”, o femeie al cărei iubit îi aplică un tratament de şoc, compus din atitudini contradictorii şi inexplicabile. Acea carte mi-a rămas în memorie, pentru că am avut parte – helas! – de asemenea episoade care de care mai „ciudate” (vezi prozele mele „Fiţi atenţi când staţi de vorbă” sau

„Totdeauna corect şi limpede” din volumul *Confidenţe fictive* – sau apariţia şi dispariţia „Ştiinţificului”).

*

Când Anatol Vieru-Tolca mi-a prezentat-o pe

„Logodnica” lui (nu a durat mult această iluzie), am rămas înmărmurită de frumuseţea ci perfectă. Rareori am văzut o făptură atât de fără cusur, în ansamblu ca şi în detaliu, ca Adriana Văitoianu. Totul la ea corespundea „normelor” frumuseţii (ca ale „modelelor”.

Într-un fel), nu era o frumuseţe „ascunsă”, „misterioasă”, „istorică” (adică plasată într-un anume secol), ci una în faţa căreia femei şi bărbaţi, fără deosebire de cultură, gusturi estetice sau preferinţe personale, toţi sunt obligaţi să emită exclamaţii solidare! în plus, splendoarea plenară a acestei fete de optsprezece ani era potenţată de o anumită inteligenţă, de umor şi chiar de oarecare talent literar.

Poate că, handicapată de propria ci frumuseţe.

Adriana a parcurs un periplu nemeritat de mediocru. E

posibil ca vocaţia Adrianei să se fi limitat la atât:

amantă, mai mult sau mai puţin celebră, adesea pierzătoare („fată bună”), încercând să scrie pentru copii, iubită la nebunie de câte un „nenorocit”, ducând o viaţă marginală, fără muncă, dar şi fără huzururi, respinsă de mentalitatea socială a timpului şi a locului.

Ultima oară am văzut-o tăcând parte din „haremul”.

lui Victor Eftimiu care, la bătrâneţe, dar tot jovial şi bonom, stătea întins pe canapea, în cămaşă cu râuri, înconjurat de o droaie de fete frumoase şi foarte tinere.

Adriana începând să fie mai mult „organizatoarea şefă” a acelor vesele reuniuni…

Pe Lia am detestat-o şi am umilit-o când, demult.

Jany a flirtat cu ea într-un mod pe care, în prima mea tinereţe, nu-l puteam accepta. Am invidiat-o apoi pentru legătura ei cu Paul Celan (vezi personajul Gioia din povestirea mea „Moartea ca leitmotiv” din volumul *Confidenţe fictive* – carte care, după cum se vede, va trebui

consultată nu o dată pe traiectul acestor memorii, dovadă vie a lipsei mele de imaginaţie...).

În acel Costineşti al anilor ’50, am îndrăgit-o pentru sihăstria ei sănătoasă (de abia în satul 2 Mai am gustat-o şi eu) şi am admirat-o pentru înotul ei viguros în larg. A murit înecată, după ani, în Israel, dacă nu mă înşel. Nu pot crede că s-a înecat. Era o excelentă înotătoare.

„Lia, noyce, noyee!”, scria cu dezolare Paul Celan într-o scrisoare către Petre Solomon. El însuşi se îneca voluntar în Sena, ani mai târziu...

Sfertul de oră cu loji. Veştile „penibile” de la

Craiova se refereau la arestarea lui Jeny, soţul verişoarei mele Vida. Nu am avut curajul să precizez aceasta în jurnalul originar.

SEPTEMBRIE, 1950, BUCUREŞTI

M-am văzut cu Mihu şi cu Marin. Aseară a fost o recepţie la Externe. Tolea mi-a spus că pleacă în Uniunea Sovietică şi apoi, se pare, la Londra. 11 invidiez teribil! Tare sunt neînsemnată în arena publică! Oricât aş lucra, orice aş oferi, nimeni nu se bucură!

Am stat mai mult de vorbă cu Petru Dumitriu, cu Beniuc care, bine pilit, mi-a cântat cântece în doi peri şi, în fine, ultima grozăvie: pe la trei şi jumătate dimineaţa, Jebeleanu mă apucă de braţ, mă duce jos, sus, pe scări, apoi mă scoate afară din clădire şi începe să mă târască spre casa lui din apropiere.

Protestez, el mă roagă să vin la el să-mi arate nu ştiu ce colecţie

(clasic!): „Hai, Nina, ce vrei, să mă umilesc, să mă sinucid?”

Coşmar.

Cu chiu cu vai, găsim o maşină, eu n-aveam bani, îmi dă el o mie de lei – şi ajung acasă. Mâine mă duc la „Viaţa

Românească” să-i restitui banii, mi-e ruşine de ce ruşine o să-i fie lui...

*

Vida a fost în Bucureşti. Jeny, soţul ei, e la Canal.

SEPTEMBRIE, 1950

O să plec la Sinaia unde urmează să-l întâlnesc pe André

Wurmser cu fiica lui pe care-l voi însoţi câteva zile. Îmi pare bine deşi n-o să ştiu să mă descurc cu notele de plată la hotel, la restaurant etc. *O să mergem la Braşov, Cluj, Sibiu şi îndărăt.*

Se pare că e un bărbat bine. Eu îl ştiu din scris – e foarte deştept şi spiritual.

Azi, la „Viaţa Românească”, Jebeleanu, ruşinat, mi-a spus „pardon” şi că speră că nu i-am spus nimic lui Ali. I-am înapoiat mia de lei şi i-am spus să uităm de toată chestia asta.

TOT SEPTEMBRIE

Am fost cu Wurmser prin ţară.

În general, un voiaj agitat, cu multe încurcături, nereguli şi nereuşite. Cum mă aşteptam de altfel, a trebuit să mă ocup de o serie de chiţibuşuri, fiind prea puţin ajutată de forţele locale.

Sinaia, Oraşul Stalin, dezastru! N-am putut vizita nimic, nu se obţinuseră autorizaţiile pentru uzine, n-aveam cameră la hotel, n-am obţinut cuşete pentru Cluj. În fine, o jale! Iar eu, pierdută, jenată şi nepricepută într-atât încât Wurmser însuşi m-a consolat şi m-a potolit. De altfel, după câteva complimente şi repetate luări de braţ, toată noaptea în vagonul de clasa I spre

Cluj, în timp ce fiica sa handicapată dormea în cabina conductorului, am recitat versuri de poeţi francezi. La câte un interval, adormeam şi când mă trezeam, îl vedeam privindu-mă şi zâmbind. Asta a fost frumos decât că, la Cluj, dându-mi o dedicaţie pe o revistă, a vrut zor-nevoie să mă sărute. Nu m-am lăsat şi, pe tema asta, a fost ceva mai rece.

La Cluj, am văzut două fabrici şi o gospodărie colectivă, îmi pare bine că m-am documentat şi eu cu ocazia asta.

Wurmser mi-a dăruit toate cărţile lui cu dedicaţii lungi, spirituale şi elogioase. Marţi a plecat la Sofia iar când se întoarce vom petrece din nou împreună două zile.

ŞI TOT SEPTEMBRIE

Îmi trăiesc toamna…

Wurmser a plecat, după o duminică la Snagov unde

Veronica îl însoţea pe Gabriel d'rboussier, Françoise fata lui

André mi-a dăruit un parfumel şi o batistă de mătase, eu i-am dăruit un „Edelweiss „încrustat într-o scoarţă de copac.

*

Acum însă, catastrofa! Ofelia mi-a comunicat că e categoric împotriva faptului că eu să nu intru la Radio. O leafă destul de mică, ore fixe şi limitate mi s-a spus, dar în sensul că trebuie să fiu la dispoziţia lor toată ziua. Sunt disperată. I-am cerut o audienţă, deşi ştiu că n-o să-mi ajute la nimic, ba că mă voi alege şi cu o serioasă muştruluială făcută cu tonul ei rău, crud, distrugător.

MARTIE, 1976

Experienţa mea cu Wurmser n-a fost lipsită de un anume grafic patent al semnificaţiilor.

Mai întâi. Din partea „reportericească” a vechiului meu jurnal, am omis „umorul francez” cu care, de câte ori vedea un portret sau o statuie a lui Stalin – şi erau cu nemiluita! – mă întreba cu prefăcută nedumerire:

„Cet hommelă en habit militaire – qui est-cc?” Mic mi se părea acest „banc” destul de şocant (dacă nu iconoclast) pentru un cadru de partid notoriu ca Wurmser şi în orice caz periculos în condiţiile noastre de adâncă frică. De unde şi omiterea lui din paginile jurnalului meu. (Las că-i spuneam ce hidoasă şi de ne în spiritul limbii e numirea Braşovului „Oraşul Stalin”…).

După plecarea lui, la scurt interval, André a publicat un articol în „L'Humanité” în care, povestindu-şi călătoria în România, mă pomeneşte şi pe mine şi îmi adresează câteva complimente printre care unul ambiguu: „Nina Cassian qui connaît un peu *trop bien* la pocsic françaisc…”

Şi atât mi-a fost. Şcimaru m-a convocat din partea biroului organizaţiei de bază ca să-mi atragă atenţia că tot nu m-am dezbărat de apartenenţele mele la cultura decadentă de vreme ce însuşi unul de „ai lor”, dar un membru de partid cinstit, a găsit de cuviinţă să-mi reproşeze etc, etc. etc. Eu am explicat că într-o noapte de călătorie, fără somn, m-am gândit să-i aduc oaspetelui un omagiu – că doar nu era să-i spun că poezia franceză e o mizerie a putrefacţiei şi că oricum n-am exagerat cu laudele. În plus, Wurmser nu trebuie luat „à la lettre” întrucât, în acelaşi articol, Baranga era citat cu afirmaţia că, după ce a stat ani de zile în lanţuri, după eliberare a trebuit să *reînveţe să meargă*

(ce-i drept, aci Wurmser nu avea nicio vină, minciuna enormă i-o servise Baranga însuşi…).

După foarte mulţi ani, aproape douăzeci, l-am revăzut pe André, mare şi cunoscut deputat comunist, la Paris. Nu s-a bucurat din cale-afară să mă audă la telefon, m-a invitat la ei la masă, fără entuziasm, conversaţia noastră a fost scorţoasă, convenţională, fără naturaleţea şi umoral de pe vremuri. Nu pentru că ar fi fost mai bătrân mi s-a părut André atât de schimbat – ci pentru că era exemplul viu al transformării unui intelectual cu opţiuni nefalsificate într-un „cadra politic de răspundere”, cu ţinuta de rigoare impusă în care intrau

implicit şi suspiciunile faţă de această „vizitatoare” despre care nu putea şti dacă, de pildă, nu-i va aminti că a vrut s-o sărute sau că făcea glume pe socoteala cultului personalităţii sau să-i pomenească de acel articol pentru care am recurs la atâtea penibile subterfugii ca să mă apăr de acuzaţia de decadentism…

M-am întristat şi nu l-am mai căutat de atunci.

*

Şi iar trebuie să amintesc de anomalia numirii oraşului copilăriei mele, Braşovul, cu o deplină neplauzibilitate lingvistică, „Oraşul Stalin”, după modelul rusesc „Stalingrad”, „Leningrad”… în româneşte nu poţi numi un oraş „oraşul”… Din fericire, după câţiva ani de dăinuire a acestei absurdităţi, s-a revenit la „Braşov”.

OCTOMBRIE, 1950

De Radio m-am debarasat provizoriu. Deşi prestez un fel de muncă voluntară, nu m-am angajat.

Redacţia de la Radio e formată din tineri între nouăsprezece şi douăzeci şi trei de ani care vorbesc tot timpul.

Sunt şase birouri într-o singură odaie cu douăzeci de oameni înăuntru. Infernal!

TOT OCTOMBRIE, 1950

De ieri, am început să merg la Arhiva de folclor unde am ascultat câteva imprimări superbe.

Am început să scriu muzica la scenariul pentru copii.

Şelmaru mi-a dat nişte texte la refăcut, de asemeni urmează să scriu un portret de criminal de război.

Diseară voi ţine probabil un mic speech la Cenaclul „Ion Păun Pincio”.

În general, însă, sunt nemulţumită de activitatea mea.

Versuri n-am mai scris, nici muzică serioasă.

ACEEAŞI LUNĂ

Nimic deosebit. Am mult de lucru. Am vorbit, se pare, bine la cenaclu. Şedinţă la „Scânteia” în vederea alegerilor.

Mi-am luat angajamentul să scriu un poem. Peste două săptămâni voi ţine o conferinţă la Piatra Neamţ despre o carte sovietică.

*

A mai avut loc o şedinţă în legătură cu tâmpitul roman al lui Mihai Novicov. Am luat cuvântul printre alţii, foarte drastic – şi, fireşte,

mi-a şi mers vestea în oraş. Să regret că am avut curaj? Oricum, n-am ce retracta.

*

Am predat muzica la scenariul radiofonic. S-ar putea să nu fie acceptat. Cine ştie? \d

De la scenariul de balet, nicio veste. Mai bine.

Uniunea Scriitorilor – complet reorganizată. Fac parte din Comisia de poezie.

Am de scris nişte articolaşe.

*

Mihu a fost după-masăia mine. Nu-mi mai spune nimic.

Acum lucrez la un articol pentru „Pionierul" care merge greu şi prost.

Pare-se că Filarmonica o să-mi cânte ceva (?) *la 5 noiembrie*: „În *program:* Rahmaninov, Vasilenko, Andricu şi *Nina*

Cassian". *Despre ce o fi vorba*? *Probabil* Suita pentru

Republică*. Înseamnă că şi Filarmonica a început să prezinte lucrări simfonice cu cor. Suni sigură că va fi o execuţie mai reuşită decât cu orchestra Radio.*

Muzica pentru copii s-a acceptat.

ŞI TOT OCTOMBRIE

Noutăţi? Da şi nu prea.

Dar una importantă: au reînceput şedinţele de partid.

N-aş putea spune că mă satisface peste măsură componenţa noii organizaţii de bază. Am numărat câţiva indivizi cel puţin dubioşi.

*

Fedin e în Bucureşti. L-am cunoscut la Uniunea

Scriitorilor şi mi-a dat o dedicaţie pe Primele bucurii.

Mi-amintesc cu ce entuziasm am citit această carte la Mangalia.

*

Am scris un cântecel „Cântecul săptămânii" pentru alegeri, dar, contrar tradiţiei mele, de astă dată textul e mai bun decât muzica. În *totul, cam lipsit de originalitate.*

*

Mladoveanu (*Rémy*) *mi-a cerut în mod intempestiv şi arogant un mic articol pentru „Scânteia". L-am scris greu şi prost, am făcut, la cererea lui, o serie interminabilă şi inexplicabilă de modificări – dar a apărut ceea ce pentru mine e important.*

Am ajuns la jumătate cu traducerea din Mihalcov. Am fost nevoită să schimb puţin ritmul, altminteri ar fi fost imposibil de tradus în româneşte.

Se pare că includerea suitei mele în programul

Filarmonicii s-a contramandat. Era, pare-mi-se, vorba să dirijeze Silvestri. Ar fi fost formidabil. Ce pierdere...

MARTIE, 1976

Rutina acelor luni (poate ani): poezii, cântece, traduceri, „articolaşe"... poezii ale momentului, adică strict conjuncturale, însoţind o campanie sau, în cel mai bun caz, tratând (dar convenţional) despre pace, război, muncă... La fel, cântecele, traducerile exclusiv

(aproape) din poeţi sovietici mai mari sau mai mici...

(Nu regret că am tradus opera pentru copii a lui

Maiacovski – plină de culoare, imaginaţie, umor şi virtuozitate, nici poemul „Zoia" al Mărgăritei Aligher, de un profund patetism...)

Şedinţele: iată că, la scurt timp după verificări, constatam cu mirare şi părere de rău că puritatea morală a componenţei organizaţiei de bază lăsa încă de dorit – ceea ce înseamnă că, în naivitatea mea, sperasem contrariul!

Cât despre proza lui Novicov, era atât de hilară, aberant psihologică şi stâlcită ca limbă, încât nici orientarea proletcultistă nu l-a putut unge scriitor.

O fiinţă ciudată, de altfel, acest Mişa Novicov, cu originea lui aristocratică, activitatea revoluţionară, pasiunea. pentru matematici, darul oratoric, gafele lui de limbă cu care ne-a fericit, laşităţile şi elanurile lui de sinceritate – mai pitoresc şi, oricum, mai puţin sumbru decât Moraru. Dar şi Novicov şi Moraru voiau cu orice preţ să devină scriitori! Pentru prestigiu, pentru bani sau, pur şi simplu, din ideea că experienţa de viaţă poate înlocui talentul, cultura, pregătirea profesională...

*

Despre cochetăriile mele... cu Mony, cu Mihu etc...

Se pare că instinctul cochetăriei moare ultimul: acum un an şi jumătate, în plin atac al encefalitei (îmi pierdusem deja graiul), când Ali m-a anunţat că a chemat

Salvarea, cu mintea pe trei sferturi înceţoşată şi cu mers de somnambulă, am intrat în baie şi am început să mă pieptăn... Venea „nenea doctorul"...

REPETIŢII; REPETĂRI

Da, ştiu, cu câteva pagini în urmă îi făcusem un portret lui

Novicov, descoperind, în rândurile de mai sus, comentarii aproape similare. Mă repet, nerecitind în mod anticipat caietele mele decât ocazional, vrând să-mi păstrez nealterată retina sau doar simpla plăcere a spontanei lecturi.

*

Desigur, s-ar cuveni să dedic un PORTRET celui care a fost Sorin Mladoveanu (Rémy), care, înainte de a deveni redactor la „Scânteia", a fost elev la liceul Graur, primul băiat care m-a sărutat (sărutul de la cincisprezece ani ai mei cu loji s-a dovedit iluzoriu...), cel cu care făceam muzică de cameră, eu la pian, el la vioară (îmi amintesc o sonată de Tartini şi, mai ales, una de Schumann), eu, evident, fiind îndrăgostită de el şi

„Părăsită" de el după scurt timp (pândindu-l pe strada lui doar ca să-l văd venind acasă), o a doua dragoste neîmpărtăşită, deci, mai puţin spectaculoasă, dar nu mai puţin dureroasă decât cea cu loji... Credeam că sunt damnată pentru veşnicie să nu fiu iubită, când, în sfârşit, l-am cunoscut pe Jany. După ce m-am măritat.

Rémy mi-a „revenit" cumva, am încercat, Jany şi cu mine, să-l atragem, în mişcare, îi era frică, a refuzat până şi să citească un fragment din Engels bătut de noi la maşină. Şi iată cum *istoria se repetă*: după câţiva ani, Rémy, ajuns redactor la „Scânteia" şi devenind Sorin Mladoveanu, îmi cere un articol şi apoi îmi cere nenumărate modificări absurde, totul cu un ton rece şi tăios de parcă eu aş fi fost duşmanul de clasă şi el, deţinătorul purităţii de partid! (Asta o mai păţisem şi cu Monica.)

Şi iar au mai trecut câţiva ani şi Rémy (ca şi Monica) a plecat din ţară (ca şi alţi foşti ştabi) ...

Aflându-mă la Paris, prin 1990, l-am căutat pe Rémy care locuia undeva, nu departe, în Franţa, cu soţia lui, Despina

Levent, fostă profesoară universitară de italiană, şi urma să ne vedem. Dar în ziua în care Rémy s-a prezentat în strada mea, pe mine tocmai mă trăsnise un sindrom Mcunier încât am chemat

S.O.S. Médecin. Lumea se învârtea cu mine, nu puteam să-mi ridic capul de pe pernă şi prietena mea la care locuiam s-a dus jos spunându-i lui Rémy că mi-o imposibil să mă deplasez.

Bineînţeles, Rémy s-a ofuscat şi a plecat.

Astfel, l-am pierdut pe prietenul meu din adolescenţă (de curând, am aflat că a murit).

A fost un fel de repetiţie generală, pentru că, plecând în

Grecia, într-un hal fără hal, neputând nici să stau în picioare, nici să mă întind pe jos din cauza acelei ameţeli inexplicabile şi fără cură, n-am dat de prietenul meu din Atena, poetul Dimos

Rendis, decât în ultima zi, el urmând să se opereze şi, deci, neputând să mă întâlnească.

În România, peste un timp, pictorul Tanasis Fapas mi-a comunicat că Dimos a murit.

Şi aşa, pierdere după pierdere – să le mai pomenesc pe cele recente? Şi cât contează dramele mele azi, la sfârşitul lui

2002, când se pregăteşte un război cu Irakul, când Veneţia se scufundă?

OCTOMBRIE, 1950

În sfârşit, deşi prinsă încă de o sumedenie de îndatoriri, respir oleacă mai uşurată.

Am ţinut conferinţa care, pare-se, a fost reuşită.

Trei concerte ale Uniunii Compozitorilor, la un an de la înfiinţare. S-a cântat şi liedul meu dar, din păcate, Artei

Florescu i s-a voalat vocea tocmai atunci. Păcat.

NOIEMBRIE, 1950

În cinstea lunii naşterii mele, s-a stârnit afară o ploaie cu vânt. Trebuie, totuşi, să ies din casă mâine, pentru că am o consfătuire cu copii.

Am lucrat cu spor zilele astea. Stupizenia de scenariu pe baletul lui Andricu, referatele pentru Tineret. Am citit două cărţi: O vară neobişnuită *de Alexandr Fedin şi* Curentul subteran *de Maltz.*

Am început să compun o toceată. Nu ştiu ce m-a apucat aşa, deodată, dar compun cu poftă şi dureri de spate.

Mai am de tradus nişte Mihalcov, nişte Isacovski, de scris un poem pentru „Scânteia", un cor vorbit pentru pionieri, de…

treabă multă.

Dar sunt fericită că scriu toceata. Seamănă un pic, involuntar dar agreabil, cu cea a lui Haciaiurian…

NOIEMBRIE, 1950

Tocmai am isprăvit poemul pentru „Scânteia". I l-am citit lui AU care a reuşit să mă demobilizeze ca de obicei. Aşa e el întotdeauna. Când

se obişnuieşte cu o nouă producţie a mea, când o înţelege mai bine sau când mă aude recitând-o – începe însă se entuziasmeze. Aşa s-a întâmplat şi cu „Balada femeii...”

Dar mie îmi pică foarte prost să-l constat opac şi rece când el e primul meu cititor.

Acum iar o să-mi fie silă să mă mai apuc de poezii. Am un dezgust aproape fizic faţă de munca asta pe care o văd atât de dispreţuită.

Cred că nu trebuie să-i mai arăt lui Ali, primul, ceea ce lucrez. Ştiu bine că nu se prea pricepe la poezie, totuşi mă influenţează părerile lui, rostite cu suficienţă sau numai cu indiferenţă. Are o purtare, printre altele, nepedagogică.

Sufăr şi mă îndoiesc şi aproape că dispreţuiesc ceea ce fac.

A fost Ziua Revoluţiei. Aseară, am fost la recepţie la

Ambasada Sovietică.

*

Şi încă ceva: vreau să adopt un copil! Hilda Jerea a făcut ki fel. Vreau o fetiţă.

*

Din nou am recitat cu un succes fioros „Balada femeii...”

Cel mai de vârf punct al programului. Dar ce folos?!

Am mai lucrat la toceală. Am citit Le Napoleon de

Tottinghill *al lui Chesterton. Bună, dar sub* Le nordrac Jeudi.

Mâine fac un mic bairam în cinstea zilei mele de naştere, împlinesc douăzeci şi şase de ani! Ehei!

*

La „Scânteia”, mi-au refuzat poemul cu electrificarea sub cuvânt că „nu aduce nimic nou faţă de Baconsky”.

Ce mârşăvie! Baconsky publică poezii absolut ridicole.

Cât o să mai dureze farsa asta cu Baconsky = poet genial?

*

Vida a fost în Bucureşti. Voi pleca pentru 2 – 3 zile la

Craiova (deşi loji mi-a lăsat o ultimă amintire dezagreabilă).

DECEMBRIE, 1950

Ziua alegerilor. După-masă voi vota.

Ali a fost cam arţăgos cu mine în ultima vreme. Inabil – şi prea puţin iubitor.

*

Ziua mea s-a petrecut cu bine. Petru Dumitriu mi-a făcut nişte

confidenţe foarte interesante pe linia şovăielilor lui.

DECEMBRIE, 1950

De aproape trei săptămâni n-am notat nimic în acest caiet, pentru că s-a întâmplat că am leşinat, m-am lovit cu capul de ciment, mi-am făcut un raclaj, am zăcut zece zile, am febră continuă, ameţeli.

Poezia cu electrificarea zace la „Contemporanul „până a murit de tot.

„Scânteia” mi-a cerut un poem pe care nu sunt în stare să-l fac din cauza neputinţei de a mă concentra.

Am scris un poem cu Coreea care mi se pare bun.

*

Vin sărbătorile. *După – o să plec la Craiova*.

Cu Ali iar mă iubesc mult de tot.

*

Veronica pleacă la Moscova.

MARTIE, 1976

Poemul care colinda zadarnic prin redacţii cred că a fost cel mai prost poem al meu din acea întreagă perioadă de versuri slabe pe care le-am scris. Se numea „La Tractorul Roşu într-o seară” şi imita într-adevăr formula cu care Baconsky îşi câştigase marea faimă şi preţuirea organelor conducătoare ale culturii, odată cu dispreţul şi ilaritatea colegilor.

Baconsky a rămas celebru până astăzi cu versurile scrise atunci, acum douăzeci şi şase de ani, de o platitudine paroxistică sau parodistică (el, astăzi, declară, fireşte, că le-a scris în batjocură – ceea ce nu le face cinste celor care l-au promovat, dar nici lui însuși...).

Un exemplu:

„Trece incă-o noapte şi-ncă-o zi, lupta se ascute între clase iar chiaburii se arată a fi elemente tot mai duşmănoase”.

Strofe ca aceasta ne erau propuse ca model de poezie militantă. Probabil că, în deruta mea, am încercat, desigur în forme mai puţin caricaturale, să mă apropii de „stilul” lui Baconsky. El reprezentând punctul cel mai de jos al poeziei proletcultiste de la noi

(mai jos decât Deşliu, Frunză etc), încercarea mea de a-i semăna s-a soldat şi cu cea mai mizerabilă poezie a mea din epocă...

Teribil mă scurma situaţia mea „neprivilegiată”!

N-am fost propusă să candidez în Sfaturile Populare!

Ce-i drept, peste câţiva ani, când Partidul „a avut încredere în

mine” şi am funcţionat în Sfatul Popular al

Capitalei, am fost atât de umilită de lipsa eficienţei mele, eficienţă făcută imposibilă de cadrul absolut *formal* în care se desfăşura aşa-zisa mea deputăţie, de birocraţie, de opacitatea şi indiferenţa şefilor mei – încât am cerut să nu mai fiu propusă în legislaţia următoare!

Acesta a fost singurul şi cel mai însemnat „post”.

oficial (onorific fireşte) pe care l-am avut în viaţă – şi singura mea izbândă a constat în obţinerea unei locuinţe adecvate pentru o mamă cu un băiat paralizat pe care-l căra în braţe opt etaje...

*

Obsesia plecărilor din ţară. Ana Blandiana a împlinit douăzeci şi şase de ani – vârsta mea din

1950 – şi a văzut datorită fericitei conjuncturi în care a evoluat mai multe ţări decât am văzut eu până astăzi!

Da, eram nespus de invidioasă şi de plină de amărăciune – şi mă bucur doar de faptul că aceste energii negative nu m-au degradat din punct de vedere etic.

*

Cât priveşte ideea de a adopta un copil, această năzbâtie mi-a ieşit din cap foarte repede, având în vedere atitudinea mea „patologică” faţă de copii, propriul meu infantilism, faptul că nu reuşesc să simt nicio „diferenţă” între ei şi mine...

IANUARIE, 1951

Bilanţ?

Literatură: Nică fără frică (*Ed*. *Tineretului*);

Ce să fiu? (trad. *din Maiacovski*);

Versuri alese (trad. *din Maiacovski*).

Muzică: Frunză de seară, de argint, *lied pe versuri proprii*;

Întâi Mai cu sărbătoare;

Cântecul săptămânii;

Cântec de seceriş;

Început Concert pentru pian şi orchestră. Toccata.

Scenariu de film: Luptăm pentru pace (*cu Mihu şi cu Veronica*).

Diverse:

Wurmser – voiaj prin ţară;

turnee scriitoriceşti: *Buzău*, *Câmpina*, *Roman*, *Bacău*.

Piatra Neamţ;

ora copiilor la Radio – *pericol mortal*! – *scăpată la vreme*.

NEW YORK, 1989

Acum când nu mă mai pot reproduce decât sub formă de cărţi şi partituri, mă uit cu nespusă şi neaşteptată încântare la copiii (la cei foarte mici în special) care apar în reclamele de televiziune. Jocul misterios al degetelor, zâmbetul total urmat de o bruscă schimonosire de plâns, silabele care dau, incert, târcoale noţiunilor, uimirea în stare pură – mă fascinează şi mă farmecă.

Eu ştiu, desigur, că energia lor va fi cârmită în direcţii imprevizibile, că inocenţa lor va lua forma cunoaşterii şi a experienţei şi sper, desigur, că devenirea lor va fi armonioasă şi fertilă.

Pentru că, tot la televiziune, la una din emisiunile de obicei scandaloase sau măcar senzaţionale ale lui

Geraldo, am văzut trei tineri în jur de optsprezece ani, curăţei, înfăşeţei, cântându-i osanale lui Hitler, spunând că s-au săturat de jidani şi de pretenţiile

Unchiului Tom şi că ar fi cazul ca toţi străinii din

America să plece în ţările lor de baştină. Nu ştiu ce adulţi au transformat gestul inocent al copilului în violenţă şi agresivitate, cert e că „discuţia" a degenerat într-o vehementă dezaprobare din partea publicului, apoi într-o bătaie în toată regula de pe urma căreia

Geraldo s-a ales cu zgârieturi însângerate pe frumosul său nas.

Veselul, istericul infern al copiilor de sub ferestrele mele mă sperie, evident, mult mai puţin.

În seara de 4 iulie, de pe faleză, am văzut explodând în văzduh uriaşe crizanteme roşii, păpădii verzi, meduze portocalii, am văzut ţâşnind snopi şi arbori în flăcări şi am văzut sălcii violete plouând şi peşti sclipitori fulgerând aerul şi o mişunare de virgule fosforescente demne de semnătura lui Kandiński.

Adulţii se copilăreau, copiii declanşau şi ei artificii mai modeste. Bărcile încremenite pe apă asistau la spectacol în timp ce valuri întunecate plesneau malul cu o imprevizibilă, misterioasă ritmicitate.

Iar eu, în singurătate, fără iubitul meu cu care să mă îmbrăţişez şi să împart exclamaţii euforice, constatam cu disperare:

„NU AM CU CINE SĂ MĂ JOC!"

UPDATE (*aici ar trebui săpun în paranteză „ADUCERE*

LA ZI", *altminteri, conform legii lui George Pruteanu, m-aş alege*

cu o impresionantă amendă)

Mă întorc la jurnalul lui I.D. Sârbu din care am aflat că

Baconsky, pe lângă ridiculele versuri pe care le scria, mai scria şi o seamă de denunţuri (la adresa Cercului Literar de la

Sibiu etc).

Iată cum lipsa de caracter şi de scrupule, cinismul şi versuri ca „Doarme Irinuca şi visează / pe instructorul de la

Partid" sau „Noaptea, cu broşuri la căpătâi / doarme Irinuca şi visează" constituiau perfectul „bilet de voie" pentru obţinerea favorurilor, a funcţiilor, medaliilor, din partea „înaltelor".

foruri…

Ceea ce nu înseamnă că, peste ani, prin 1957, Baconsky n-a devenit un factor cultural, în redacţia „Steaua" din Cluj, promovând poezia de calitate de pe toate meridianele, el însuşi renegându-şi „opera" anterioară şi publicând, printre altele, probabil cel mai bun volum al lui, *Fluxul memoriei*.

Baconsky n-a (re) devenit niciodată un mare poet, nici

Deşliu (cel pe care Iosif Chişinevski îl recomanda la Ambasada

Sovietică: „Naş Eminescu"!). Dan Deşliu, spre deosebire de

Baconsky, era sincer angajat în poezia pe care o scria (oricât de critici sau Justiţiari" am fi astăzi, „Lazăr de la Rusca" avea un incontestabil patetism…) şi încercările lui ulterioare, salutate de critici, n-au reuşit să atingă o înaltă cotă. Cât despre versificatorul Eugen Frunză, ce pot să zic? Veronica Porumbacu are câteva poezii notabile în volumul *Generaţia mea*, Maria Banuş, autoarea admirabilei cărţi, *Ţara fetelor*, nici ea nu s-a regăsit deplin în volumele ulterioare proletcultismului, cât despre mine… nu e cazul să mă pronunţ.

Oricum, ar fi necesară o privire lucidă şi nepărtinitoare asupra operelor produse în „obsedantul deceniu" – dar cui îi arde de asta în România de azi? Şi pe cine interesează poezia

„Recuperaţilor" într-o perioadă în care acuzaţiile şi condamnările sunt mai la îndemână şi mai savuroase?

*

Tot în jurnalul lui I.D. Sârbu e des pomenit Radu

Sommer, pe care loji mi-l recomandase la Craiova când aveam optsprezece ani…

1951

IANUARIE

Aseară m-am întors de la Craiova. Opt zile am avut sinuzită. Restul de patru zile – absolut tulburătoare.

Uitându-mi jurnalul acasă, am scris nişte pagini într-un alt caiet, pe care acum le transcriu.

Sosită de o V2 de oră, fără să ştie de venirea mea, loji a picat întâmplător la Vida. Eu mă pregătisem încă de la

Bucureşti, nu să-l evit, dar să nu-l caut, să fiu rece. N-a fost posibil. A început el cu aluziile, vorbind despre mine: „Mi-a luat-o Ali”, „Doamna cu fusta verde, când vii pe la noi? „Eu am ezitat: „O să mai vedem”.

Nenorocirea face ca a doua zi să cad bolnavă la pat. El nu apare nici sâmbătă, nici duminică, să mă vadă. Luni, ziua cu cea mai înaltă febră, zac în pat şi încep să-l aştept. Violent, îngropată în perne, între vis şi viaţă, tresărind la fiecare zgomot.

La un moment dat, sunt sigură că a venit. Într-adevăr, e el. Intră, se spală pe mâini. Aflase că sunt bolnavă. Se aşază pe un scaun lângă pat. Spune: „Braţul tău a devenit conic, aproape ca degetele tale… ai un ceas frumos… şi braţul e frumos…”. După o jumătate de oră, a vrut să plece, sub cuvânt că „flecăreala mă oboseşte”. M-am speriat şi i-am spus că venirea lui mă bucură foarte mult, dar că n-o să insist să stea. Drept care, a mai stat două ore.

Sprijinii de soba caldă: „Tot aşa iubăreaţă eşti? „îi spun că aş cam vrea să plec la Bucureşti. „Ce, n-are cine să te alinte?” Eu: „Şi asta”. El: „Hai că te alint eu”. Brusc, surprinzător, s-a aşezat pe pat şi şi-a pus mâinile pe braţele mele goale. În clipa aceea, a intrat Vida. S-a ridicat repede şi a fugii lângă sobă; „Ce ghinion!” Eu: „N-avem noroc, loji”. La plecare, mi-a luat mâna şi mi-a sărutat-o lung.

Am rămas năucă. loji mă obişnuise cu atâta capricioasă răceală, într-atât se ferea de orice încercare de apropiere din partea mea, încât m-a trăsnit atitudinea lui caldă, amoroasă.

Rămăsese să mai vie în zilele următoare.

A trecut marţi, a trecut miercuri – nimic. Bineînţeles, s-a reinstalat vechea mea suferinţă, vechiul meu chin şi jind. Joi, nu mai rabd. E prima zi când ies din casă după boală. Profit de venirea unui coleg de al lui loji şi-l fac să mă conducă până la el acasă. Îl *găsesc şi aflu cu stupoare că fusese plecat la*

Bucureşti, trimis de fabrică. De aceea nu mai venise. Colegul pleacă. Deschid pianul. Ce jale! Nu se poate cânta la el – dar deloc! – din cauza dezacordajului. Deci, n-am să-i pot cânta sonata.

Recapitulări. Când îi spun că luni plec la Bucureşti, afirmă foarte sigur că nu-i adevărat.

Mă conduce acasă. Noapte clară, cu lună. El: „Ce bine mi-ecu tine!” Mă ţine de braţ până la intrare. Rămânem înţeleşi să vie a doua *zi să mă ia de la Vida.*

Într-adevăr; la 5 fără un sfert, apare. Mergem la domnişoara Baselli, o pianistă de şaptezeci de ani. Ne însoţeşte o femeie, gălăgioasă, agasantă.

În sfârşit; cânt sonata. Mai stăm puţin să ne cânte şi domnişoara Baselli. Plecăm. Muierea agasantă ne mai însoţeşte un timp, în sfârşit *scăpăm de ea şi mergem la loji acasă.*

Îmi spune că sonata i-a plăcut foarte mult, îi impun, e originală, plină de substanţă. „Îmi venea să te sărut când ai terminat de cântat, dar nu eram singuri…” (De necrezut! loji să-mi vorbească astfel…)

Discuţii, discuţii. El: „Bine că eşti tu fericită. Asta e o consolare…”. A mai spus: „Nina e o băutură tare, trebuie luată cu măsură”.

Am mâncat cu ei. Atmosferă sumbră. Nu-i mai suport familia.

Pe drum, mă ia de braţ, pe după umeri, îmi mângâie părul, ceafa.

Sâmbătă îl aşteptam să vină să mă ia. Nu vine. Iar mă năpădeşte tortura. În clipa aceea, vine acelaşi coleg al lui să-mi spună că loji e bolnav, n-a venit la serviciu. Dacă-aş fi ştiut!

N-aş fi lăsat să treacă dimineaţa de pomană! Mă îmbrac şi alerg glonţ la el. îi întorc vizita pe care mi-a fi cu i-o când am fost eu bolnavă. îl găsesc întins pe canapea, foarte drăguţ, gutunărit. II

Întreb: „Şi o să ne despărţim aşa, nesărutaţi”. El: „Nu, în niciun caz. Şi n-ai să pleci luni. Ai să pleci cam pe vineri. Dar nu, şi aşa e prea *devreme”…*

Discuţii. Eu: „Îţi sunt asigurată”.

El: „Da, alături de AU dar asigurată…”

A doua zi am fost la un concert la care loji n-a venit fiind în continuare bolnav. După-masă, am fost la el.

Ce ore, Dumnezeule! M-a tras lângă el, mi-a luat mâinile, mi le-a sărutat, mi le-a trecut peste obrazul lui fierbinte de febră, puţin umed, de zeci de ori. M-a îmbrăţişat, m-a sărutat.

L-am întrebat de ce nu vrea să se culce cu mine (conform sfatului lui AH care îmi tot spune: de ce să tărâm restanţe după noi şi să nu încheiem ciclul?). Eu: „Aş vrea să mă vindec o dată pentru totdeauna”. El: „Poate că nu vreau să te vindeci…”

Şedeam lângă el, fugeam să nu intre cineva. Nu-mi venea să cred. Clipe atâta dorite, visate obsesiv. Eu, în braţele lui Ioji, sărutându-mă cu el, ca acum şapte ani, în plin incendiu.

„Femeiepătimaşă", mi-a zis.

Iar eu, în plin clocot, a trebuit, totuşi, să-mi dau seama că nu mai simt ca altă dată că mi se împânzeşte sufletul de o fericire nemaipomenită, aşa cum mă temeam că o să mi se întâmple. Ali era undeva prezent în mine, neîndurător; iar Ioji nu era decât lângă *mine.*

M-am îndrăgostit însă dea-abia acum de mâinile lui netede, lungi, cu degete nervoase şi fine. Atât de frumoase şi de neaşteptate pe lângă mutra lui botoasă, cu ochi micişi verzi, cu nasul cărn, pe lângă trupul lui masiv, neşlefuit.

Am plecat acasă pe trei cărări; la Vida, o grămadă de oameni, plus Trunti (tata), sosit după-masă. Am băut, am fost într-o vervă grozavă, în timp ce-n suflet îmi jucau apele tulburi ale după-amiezii.

Luni dimineaţa, ultima petrecută cu Ioji. Se lamentează că plec. Sărutări, adulmecări, suferinţe fără orizont. Se învârteşte prin odaie, se opreşte în faţa mea, îmi ia capul în mâinile lui, îşi îngroapă gura în creştetul meu. Ce păr curios a căpătat: castaniu cu cenuşiu.

Se apropie ora plecării. Ioji vrea să-mi lase un „semn", îmi ridică fusta, îmi muşcă coapsa, sus de tot. Suferă. I se vede bine în ochi, în jurul gurii. Mie îmi dau lacrimile. N-a observat.

Mă conduce până la uşă, ne îmbrăţişăm săruându-ne de adio.

Are buzele moi şi fără apărare.

Concluzii: fără îndoială, am înnebunit mai puţin decât altă dată. Mă înţeleg excepţional de bine cu el pe latura muzicală. E inteligent, sensibil, plin de farmec. Râsul lui cu dinţi laţi, puternici, la fel de irezistibil ca altă dată. Părerile lui

„Reacţionare" – de suprafaţă.

Concep foarte bine să nu-l văd un timp. După care, iar o să mă apuce dorul…

*Pe Ali l-am găsit mai puţin „*adecvat*" decât mă aşteptam.*

N-a ştiut să răspundă atitudinii „halucinate" cu care am sosit.

Abia aseară a reuşit să se înfiripe ceva cald între noi.

Craiova mea, fără lumină electrică, mediocră până la urlet, plicticoasă – dar nu uit nopţile cu lună, cupola bisericii

Madona Dudu sclipind verde…

Ioji mi-a mai spus: „Peste trei ani, iar n-am să îndrăznesc să mă

apropii de tine...”. *Va să zică* nu îndrăzneşte. *Ce tâmpenie*! *întâlniri de atâtea ori ratate din pricina asta*. *Vorbim despre o vacanţă pe care am petrece-o împreună*. *Ce ciudat mi se pare că-l văd sănătos, fără bandaj, împlinit la faţă* (*nu ca acum şapte ani*). *Şi munca, mărturiseşte el, l-a întinerit*.

Ar vrea să se mute la Bucureşti (*vechi vis al meu*!). *Pare o chestiune irealizabilă*. *Mi-a povestit că începuse să bea cât a lucrat la Calafat...*

IANUARIE, 1951

Tot mă mai gândesc la Craiova. *Aseară, la Petrică, m-a năvălit un dor teribil de loji*. *Tot o conversaţie de acum o săptămână, eu către el*: *„De data asta, am tuşit împreună, am sporovăit împreună, am făcut o grămadă de lucruri împreună”*.

El: *„Numai esenţialul nu l-am făcut împreună*: *n-am juisat împreună...”*

Stranie conversaţie. *Mi se pare toată istoria asta cu loji un fel de vis*. *S-a întâmplat oare cu adevărat*?

Nu i-am scris încă. *Şi asta mi se pare semnificativ*. *Acum şapte ani, din prima zi am început să-l bombardez cu răvaşele*.

Am îmbătrânit eu sau a îmbătrânit această bizară poveste de dragoste?

*

Aici, am stat câteva zile cu rămăşiţele răcelii de la

Craiova. *Apoi am fost la un concert*. *Ieri, p*.*m*., *inaugurarea noului sediu al Uniunii Compozitorilor*. *O casă frumoasă, primitoare*.

Circuitul obişnuit mă absoarbe din nou. *Marin, la mine, cu un nou val de dragoste*. *Apoi Kindy, Vergi, Mony, Mihu, mă rog, aproape toţi*.

*

Cu Ali, o discuţie serioasă despre aderenţa lui la artă. *Nu mă satisface*. *O să-l iau mai des la concerte*. *Vreau să mi-l apropii mai mult*. *N-am în imediata mea apropiere un climat artistic suficient de vibrant*. *Iată, pentru urechea atentă şi sensibilă a lui loji, m-aş strădui să compun lucruri cât mai bune*. *Am nevoie de cineva care să mă asculte, să mă îndemne, să mă stimuleze şi să mă îndrume*. *AU*. *Ali*? *AU...*

MAI MULT (CHIAR DACĂ MA REPET)

DESPRE IOJI ÎN ÎNSEMĂRI DIN

MARTIE, 1976

Paginile de la care pornesc – cele din primele mele jurnale – mă

îndeamnă mai degrabă să portretizez, un om sau o experienţă, sau, eventual, să anunţ ce va urma. Dar ce a fost *înainte* de septembrie 1948, luna în care mi-am început jurnalele?

Fireşte, n-aveam decât douăzeci şi trei de ani, totuşi evenimentele copilăriei şi ale adolescenţei avuseseră loc, şi angajarea mea politică şi războiul – şi întâlnirea mea cu loji.

Voi parcurge, în rezumat, istoricul relaţiei mele cu

Toji, chiar dacă am mai pomenit de ea pe parcursul acestor pagini (cum va trebui s-o fac şi referitor la copilăria mea, la angajarea mea în mişcarea comunistă, la război etc).

Împlinisem cincisprezece ani şi jumătate când cea mai bună prietenă a mea de şcoală, Tamara, a părăsit ţara plecând în Basarabia anexată de Uniunea

Sovietică. Despărţirea de ea m-a durut enorm (o mai visez şi astăzi, deşi a murit de tifos exantematic în timpul războiului, la optsprezece ani).

Venşoara mea Vida m-a invitat să-mi petrec vacanţa la Craiova ca să-mi calmeze durerea.

Pe loji îl cunoscusem întâmplător la Bucureşti, când mi s-a părut vulgar pentru că mă apucase de braţul gol (aveam cincisprezece ani, el avea douăzeci şi opt!).

La Craiova, am început să merg zilnic la el acasă unde puteam cânta la pian, unde era o grădină în care puteam citi şi unde citea şi el. Am aflat că, în Italia, la

Torino, unde plecase să studieze ingineria, a contractat o ftizie galopantă care l-a făcut să se întoarcă imediat acasă, că, de atunci, se menajează, nu poate munci, trăieşte cu pneumotorax şi e întreţinut de părinţi.

Esenţial e că, în acele câteva săptămâni de vară craioveană, feminitatea mea a făcut un salt brusc încât m-am trezit dominată de un sentiment puternic şi total

(cum se întâmplă în adolescenţă – dar pe perioade mai scurte nu însumând decenii ca în cazul meu).

S-ar putea ca, din partea lui loji, să fi fost un simplu act dezinvolt (doar era un bărbat matur), de o toană (în acea primă perioadă) stimulată de firea mea ultrascrisibilă, speriată, pulsatorie şi, evident, de adoraţia mea nedisimulată, în ciuda complexelor şi, implicit, a orgoliilor mele.

Timpul lung pe care-l petrecea cu mine, mă asculta ore întregi cântându-i la pian, cele câteva gesturi amoroase – mă convinseseră de o reciprocitate care mă fericea, stare care însă a luat sfârşit odată cu vacanţa, pentru că, întorcându-mă la Bucureşti, Ioji nu mi-a scris decât o singură epistolă scurtă şi nesemnificativă după care n-a mai dat semn de viaţă.

L-am revăzut în iarnă, în două zile întunecoase când am însoţit-o pe Mela, sora Videi, la Craiova, unde se dusese să-şi ia rămas-bun întrucât pleca şi ea în Basarabia. În acele două zile, Ioji a fost mai mult decât rece cu mine, îndurerându-mă şi nedumerindu-mă pentru multă vreme de atunci încolo.

Apoi a început ilegalitatea, războiul, gravitatea unei perioade străbătute de întrebări fundamentale.

L-am întâlnit pe Jany Colin cu care, după cum am mai spus, aveam idealuri artistice şi politice comune şi m-am căsătorit cu el în ianuarie 1943. Va veni momentul în care voi spune mai multe despre această, totuşi, romantică dragoste care a cunoscut ani sau, în orice caz, luni de poezie şi de elan.

Primul zdruncin serios l-am înregistrat când, mânată de patima mea adolescentină nerezolvată şi de rănile mai vechii mele perplexităţi, am făcut tot ce am putut pentru a obţine o autorizaţie de călătorie – evreii aveau nevoie de aprobări speciale ca să circule – şi am plecat la Craiova.

Acele două săptămâni petrecute alături de Ioji au fost ucigător de intense, mult mai intense decât cele din 1951…

Şi deci, în decembrie 1943, mă aflam la Craiova, femeie măritată, împlinită (bobocul de raţă cel urât începând să semene a lebădă), scriam poezii ermetice

(îl „depăşisem" pe idolul meu Ion Barbu prin încifrare şi concentrare eliptică – poeziile nu le înţelegeam decât eu, deşi puteam explica fiecare silabă în parte într-atât de riguros şi de artificial erau construite), compuneam muzică – într-un cuvânt, devenisem, deşi n-aveam decât nouăsprezece ani, o „personalitate"…

Pe Ioji l-am găsit înspăimântător de schimbat din punct de vedere fizic. Slab, supt, mai bolnav ca oricând. Am aflat (îmi cer scuze pentru eventualele inadvertenţe medicale) că pneumotoraxul lui era de fapt un

„Oliotorax", adică o comprimare a plămânului pe bază de ulei,

pentru a cărui primenire Ioji trebuia să se deplaseze periodic la Sibiu. Necăpătând autorizaţie – din aceleaşi motive rasiale – timpul a fost depăşit, uleiul a râncezit şi plămânul a început să supureze. I se pusese o drena pentru scurgerea puroiului şi umbla în permanenţă bandajat.

Dragostea noastră (cu adevărat o puteam numi acum „a noastră") a cunoscut atunci faza ei de măreţie tragică, eu fiind gata să-mi sacrific existenţa ca să pot rămâne lângă el, să-l îngrijesc, el refuzând o dată pentru totdeauna o asemenea ipoteză. Aceste decizii, comunicate sau nu, ardeau sub toate gesturile şi cuvintele noastre.

Nu a fost nevoie de vreo incubaţie ca să izbucnească faza acută a acestei „boli de dragoste" (de altfel, la mine, incubaţia începuse cu trei ani şi jumătate înainte) – şi eram beţi amândoi de iubire şi de neputinţă. Ţin minte că sora lui (care avea să se sinucidă după câţiva ani) m-a rugat să-l conving pe fratele ei de necesitatea unei operaţii. După ce am fost la un cinema (aşa cum se întâmplă în prezenţa unui sentiment puternic, toate filmele, piesele de teatru, muzica ascultată păreau că se referă la biografia noastră), mergând la el acasă, am avut o groaznică discuţie în care mi-a spus că acea operaţie n-ar mai putea salva nimic şi că eu „să nu-mi murdăresc condurii în toată această băltoacă". În acrul acela patetic, sărutările, privirile noastre se dilatau, despărţirea la gară a fost sfâşietoare („niciodată n-am simţit atât de clar cum îmi fuge fericirea printre degete", mi-a spus). Şi m-am întors la Bucureşti unde

Jany mă aştepta cu un brăduţ de Crăciun şi cu o grămadă de daruri („pentru fetiţă, pentru femeie, pentru poctă, pentru compozitoare"...). Şi cu spaimă, pentru că atunci, la întoarcere, păream cu adevărat

„Halucinată" (cum nu eram, totuşi, la cealaltă întoarcere a mea, în 1951...). I-am mărturisit ce simţeam şi i-am propus să ne despărţim. Jany a zis:

„Să mai aşteptăm" şi a avut dreptate. Am mai rămas împreună patru ani, cu multe ceasuri bune şi rele, dar mai degrabă bune.

Iar Ioji, din nou, a rupt brusc şi total orice comunicare cu mine. I-am scris o nesfârşită serie de scrisori fără răspuns, am pus-o pe Vida să cerceteze ce se întâmplă cu el – dar Ioji intrase într-un ermetism absolut, mai impenetrabil decât propriile mele poezii, mai dureros cu mult decât răceala intervenită după vacanţa din adolescenţă.

Şi din nou am suferit cumplit şi îndelung considerând că, dacă

loji a putut renunţa la mine, aşa, de la o zi la alta, înseamnă că, din nou, mi s-a părut doar că mă iubeşte etc.

Au trecut ani, am avut foarte puţine veşti de la el, nici cu sănătatea nu ştiam cum o mai duce. Aflând că şi-a reluat studiile şi că vine pentru examene la Bucureşti (am aflat orarul examenelor de la Mony), l-am pândit o dată având parte de un sfert de conversaţie oarecare. Apoi, am mai fost o dată sau de două ori la

Craiova obţinând cu foarte mare greutate hatârul unei întrevederi. În general, întâlnirile noastre erau scurte, chinuitoare, nu-mi permitea să-l iau de braţ, nu îngăduia niciun fel de aluzie la „săptămâna patimilor”.

(şi, Doamne, ce fierbinţi şi extatice fuseseră!). Se purta rece, crud, jignitor (iată de ce am fost atât de uluită de atitudinea lui drăgăstoasă din 1951, cea care precede aceste însemnări).

Cu o perseverenţă masochistă, de care beteşug nu m-am lepădat nici azi, am continuat să-i aţin calea, o dată chiar când începusem să-l iubesc pe Ali şi când, pe o seară cu ploaie grozavă (părul mi se pleoştise şi

Ali mi-a spus ulterior că semănăm cu Napoleon trecând Alpii), l-am rugat să mă conducă până la mătuşa lui loji unde ştiam că acesta venise pentru câteva zile.

AH mi-a mărturisit că, în acea seară, fusese la un pas de a se despărţi de mine, deşi, până la urmă, gestul meu i s-a părut un semn de sinceritate şi de candoare.

FEBRUARIE, 1951

De douăzeci de zile n-am mai scris nimic aici.

Lui loji i-am trimis acum două săptămâni o scrisoare.

Fireşte, nu mi-a răspuns. O să-i mai scriu una peste două-trei zile ca să-i anunţ cu această ocazie că la 21 februarie, ora 10 h seara, are loc o jumătate de oră a „compozitoarei Nina

Cassian”. Mă mai gândesc la el, îl visez adesea însă fără urmări.

Afară e o primăvară ameţitoare. N-am astâmpăr. Nu e o vorbă goală acel „instinct atât de van” care se abate şi la păsări şi la oameni de vreo două ori pe an.

Ali e dragul – dar nu există. Ne-am văzut cam puţin în ultima vreme. Problema cu arta continuă să mă necăjească. A

Început să lucreze la un roman. Ce-o să iasă? Dacă va fi ceva bun, suntem salvaţi. Dacă va fi ceva şablonard sau mediocru – mai bine să nu

mă gândesc. Mă simt foarte implicată în procesul lui de creaţie, deşi el o face pe nebunul preocupat care nu mă vede, nu mă aude.

Am dat la „Scânteia" o poezie „proprie" şi o traducere din Heine. Traducerea va merge sigur. De-ar merge şi poezia.

Mi separe bunişoară.

Şi mii de alte lucruri. Apare Isacovski. Am mai făcut traduceri. Am mai scris o poezie pentru „Flacăra". În general, trec printr-un moment bun. Ne-am împrietenit din nou cu Lia şi Ion

Dumitrescu. Trebuie să-i scoatem de pe făgaşul lor de aşa-zisă

„Neutralitate „politică.

*

Am citit Calvarul *lui Alexei Tolstoi. Foarte bun până la jumătate, apoi din ce în ce mai slab.*

*

Mâine începe o conferinţă despre poezie la Uniunea

Scriitorilor (oare din nou Baconsky o să fie proclamat Marele

Poet?). Mihu e la Sinaia. Pe Marin nu l-am mai văzut. În primăvară (aprilie-mai) vreau să fiu pe şantier la Stejar, Bicaz, să scriu ceva despre electrificare. Vreau să scriu şi un poem despre Partid.

Iubesc viaţa grozav! O să vie poate războiul şi voi lupta.

Capitalismul, exploatarea omului de către om, dispreţul valorilor esenţiale, viţelul de aur – ce porcărie!

La 3 p.m. iar l-am întâlnit pe „Ştiinţificul" şi iar m-a fixat.

*

Formidabil! La 7 seara, la Ateneu, din nou „Ştiinţificul".

Un rânjet subţire care-i arată dinţii mărunţi, un rânjet de păianjen. Am schimbat câteva cuvinte.

FEBRUARIE, 1951

Primăvara s-a dus. E ceaţă şi umed. Slavă Domnului, mi se vor potoli şi instinctele. L-am visat pe nebunul cu privirea fixă. Începe discuţia despre poezie. Trebuie să-i scriu lui Ioji.

*

Din ce în ce mai extraordinar! Aseară la teatru, cu AU – pe scaunul de lângă noi apare „Ştiinţificul", cu aceleaşi priviri

*„Diabolice". Ce vrea? E posibil să mă desconsidere într-atât încât să procedeze la un simplu, vulgar joc de „*agăţare*"?*

FEBRUARIE, 1951

Şedinţa de poezie terminată sâmbătă seara (Baconsky.

Frunză, Deşliu au ieşit feşteliţi cum se cuvine) s-a prelungit printr-un chef cu Miron Radu Paraschivescu, Gherghinescu-Vania.

Ali, Mihu şi nevastă-sa, Titi. Întâi la Capşa până la 3 şi %, apoi la noi acasă. „Cântece şi dansuri. „M.R.P. a fost încântat de mine şi de seară. Ne-am culcat la 8 şi V2. Ieri, duminică, la

Petrici, cu Geo, Mihu, Titi. Am jucat „Ioachim". Într-o discuţie.

AU a spus o prostie mare referitoare la artă care m-a indispus pe toată seara. Acasă, explicaţii încheiate cu multă dragoste bună. E foarte deştept, ştie să împace lucrurile...

În sfârşit, Jeny, vărul meu prin alianţă, s-a reîntors de la

Canal. Ieri, la *prânz, cu Vida la mama. Vida a stat de vorbă cu loji despre mine. I-a spus că m-am maturizat mult, că sunt deşteaptă şi „o femeie bine, apetisantă", i-a enumerat câte paltoane am purtat în unsprezece ani de când ne cunoaştem, că d-ra Baselli a rămas încântată de mine, ca şi el de altfel, că, deşi nu exersez deloc, cânt foarte bine la pian* etc.

2 MAI, IULIE 1976

Acum trei luni, am întrerupt aceste însemnări, la

Mangalia. Se împlineşte anul de când şi-a luat startul

„Jurnalui unui jurnal", tot aici, în satul acesta miraculos pentru mine. Redactat cu intermitenţe şi nerecitit de la un cap la altul, probabil că mă repet.

Astfel, nu ţin minte cât şi în ce fel a fost pomenit până acum, aici, A.E. Baconsky. Cert e că şedinţa în care a fos „feştelit cum se cuvine" se referă la una din luptele noastre tot mai frecvente cu „şefii".

proletcultismului. Pare ciudată astăzi prezenţa lui

Baconsky în treimea pomenită (alături de Frunză şi de

Deşliu), când, pentru tinerele generaţii care au urmat

(deja vreo două la număr), Baconsky reprezintă estetismul şi „rezistenţa" intelectuală, acutizată recent prin tipărirea în străinătate şi prezentarea într-un ciclu de lecturi la postul Europa Liberă a romanului său

Biserica neagră, considerat nepublicabil de către editurile din România.

Făcând abstracţie de opiniile mele cu privire la înzestrarea lui literară (îl consider „făcut" şi nu

„Născut"), trebuie să precizez că, într-adevăr, în anii de care mă ocup, Baconsky a semnat cele mai incredibile şi mai hilariante

producţii versificate dintr-o cantitate, oricum apreciabilă, de enormităţi! Sunt gata să cred că, aşa cum afirmă, le-a scris în mod cinic, fără convingere artistică sau politică, bătându-şi joc de ignoranţa culturală şi de lipsa de sensibilitate a responsabililor noştri direcţi, în mare majoritate agramaţi. Rămâne faptul că acele „batjocuri” i-au adus lauri şi laude plasându-l în primele rânduri ale poeţilor oficiali, în aşa fel încât Partidul însuşi prin persoane cu funcţii importante în conducerea literaturii i-a luat apărarea de n ori când colegi de breaslă, infinit mai talentaţi şi mai oneşti, îndrăzneau să-l critice.

Printre aceştia din urmă, îi consider şi pe M.R.P. şi pe Geo Dumitrescu şi pe Mihu, cei împreună cu care am petrecut o atât de veselă noapte după şedinţă…

*

Iarăşi, nu ţin minte dacă am explicat, pe parcursul paginilor premergătoare, conţinutul jocului numit

„Ioachim”. De sorginte suprarealistă, l-am adaptat la nevoile noastre psihice şi iconoclaste, astfel că

„Romanele colective”, constând din fraze improvizate şi delirante şi având ca rezultat un colaj imaginativ plin de umor şi de surprize, s-au transformat curând în istorioare absurde, dar centrate pe realitatea imediată, cu personaje inventate sau nu, deformate până la grotesc. Apăreau de predilecţie figuri reale din mediul literar, ştabi urâţi sau temuţi plasaţi în posturi degradante – într-un cuvânt, acele jocuri deveniseră adevărate „exorcisme”, defulări şi exerciţii de libertate.

În cartea lui, *Imposibila întoarcere*, Marin Preda

(care a participat şi el, de câteva ori, la acest joc – cu stângăcie şi inapetenţă, el nefiind deprins cu dezinvolturile avangardei) pomeneşte de „Ioachime” ca de îndeletnicirea „unui grup de intelectuali”, dezvăluind într-un mod cam imprudent că erau vizate personalităţi culturale cu funcţii importante etc.

Simpatia lui M.R.P. pentru mine a luat sfârşit după un timp, fără să-mi pot explica schimbarea atitudinii lui. O să mă lămuresc, probabil, după ce o să-i apară jurnalul postura, deocamdată popularizat de Europa

Liberă şi de publicaţia „Cahiers d’Est”, condusă de

Dumitru Ţepeneag care, şi el, fără să ştiu de ce, mă antipatizează…

*

Gherghinescu-Vania, poet – vai! – mediocru, e fostul soţ al Domniţei, cea iubită şi de Blaga şi de

Arghezi, o femeie frumoasă şi de spirit, aureolată de o lungă boală de plămâni care a şi ucis-o până la urmă.

FEBRUARIE, 1951

Aseară, la concert, am făcut cunoştinţă cu „Ştiinţificul", eu decizându-mă să-l atac. Mi se pare cam cretin şi bădăran.

Poate că şi eu l-am speriat cu intempestivitatea mea.

Ce poveste mai e şi asta? Un episod ciudat? Adică o stupizenie?

*

A apărut Isacovski.

Cărticica pentru copii e aproape gata.

Fărcăşanu mi-a respins poezia „Danţ de fiare". Nici mie nu-mi mai place. E tâmpită.

*

Numele real al „Ştiinţificului" e Ion Viorel Robu. Are ochi mici, traşi spre tâmple, o gură subţire cu un rictus nu tocmai plăcut, mâini vănoase, crispate, siluetă atletică. A

studiat câţiva ani în America.

IULIE, 1976

Mă întristează să văd la câte eşecuri m-am supus, în ciuda bravadei cu care îmi relatez aventurile, pentru că e limpede că am sperat ca „valorosul inginer" să se îndrăgostească de mine şi să nu mă oblige la atâtea umilitoare manevre de învăluire (cu, de altfel, rezultate anemice.)

Ca şi în alte cazuri, dau dovadă de o puternică, disproporţionată capacitate de investiţie, de o mare şi zadarnică risipă de mijloace – pentru a cuceri nişte bărbaţi pe care nici nu apucam să-i iubesc, dar care, prin comportarea lor derutantă, mă stârneau, îmi activau orgoliile, creşteau în preţ printr-o relativă şi misterioasă inaccesibilitate.

Şi doar au fost atâtea conjuncturi în viaţa mea care mi-au dovedit treptat că, da, pot dori să fiu iubită fără să reuşesc, că, da, unii care m-au iubit au ajuns să nu mă mai iubească şi că, da, unica mea victorie profundă e AH – ceea ce, Doamne, nu-i puţin lucru întrucât de aproape trei decenii mă scald în acest sentiment împărtăşit, mereu

regenerat, mereu regenerator…

MARTIE, 1951

Sunt în febră de lucru. Ieri am compus un lied pe o poezie a mea „Un vânt proaspăt de toamnă". Am mai lucrat la scenariul pentru păpuşi „Maimuţa şi esenţa", împreună cu

Mony. Până mâine trebuie să dau un articol la „Flacăra".

Termin şi cărticica Ce-a văzut Oana, *pentru preşcolari. Apoi trebuie să mă apuc de poemul despre Partid. E şi aşa destul de târziu. Ah, de-ar ieşi bun!*

MARTIE, 1951

Lucrez la poemul despre partid. Am scris trei fragmente, dintre care 2 şi V2 mi se par bune. Cred că am căpătat mai mult curaj şi mă sinchisesc mai puţin de ce vor spune Moraru şi morăriţii.

*

Azi o să aflu ce e cu scenariul pentru Teatrul Ţăndărică.

Am aflat întâmplător că scenariul meu de balet pe muzica lui

Andricu a căzut şi că va fi înlocuit de altul, scris de Jar. Ce porcărie! După atâta strădanie, nici măcar să nu mi se anunţe schimbarea. Multe mi se mai întâmplă şi mie.

Lui Lucian Borş nu i-am mai răspuns la scrisori. Nici lui loji nu i-am mai scris. Cum de a putut trece aşa, pe nesimţite, recentul, fierbintele episod craiovean? Ce-a făcut Ali din mine?

SINAIA, APRILIE, 1951

Multe s-au întâmplat între timp. Iată, sunt la Sinaia pentru a doua oară. Încă nu am pian în odaie. În primele zile petrecute aici, n-am avut caietul acesta cu mine – şi m-am perpelit. Mi-e ciudă că încă nu pot compune.

La Bucureşti, am prezentat cu succes cântecul pentru tovarăşa Ana dar acum îmi *cer nişte modificări cu care nu sunt de acord. Îmi vine să turbez.*

E întuneric şi frig.

Poemele mi-au fost respinse la „Viaţa Românească".

Le-am dat la „Flacăra". Să vedem…

Ce anapoda merg lucrurile!

Mâine ar trebui să refac cântecul şi să-l trimit la

Bucureşti.

Am citit o carte straşnică: Petru I *deAlexei Tolstoi. Am ce citi, am ce lucra, dar n-am pian!*

*

Nu vreau să mă gândesc la cele câteva întâlniri cu

I. V. Robu (una în care, fiind el politicos din cale-afară, i-am propus să mi se adreseze cu „Măria Ta”...). Ceva nesărat pluteşte peste toate cuvintele şi gesturile lui.

În tren, venind încoace, am făcut cunoştinţă cu doi poloneji. Am vorbit franţuzeşte şi nemţeşte. Constat că mai ştiu ceva germană, dar foarte puţin.

Nu vreau să plouă. Vreau să compun Concertul. *Să citesc.*

Să vie Ali, să-l iubesc.

IULIE, 1976

Ce s-a schimbat, de fapt, în schema (stilul) programului meu de activitate, în douăzeci şi cinci de ani?

Iată, în aceste luni de vară, la 2 Mai, planul meu de lucru arată astfel: Trebuie să termin traducerea din Iţic

Mangăr pe care urmează s-o predau la toamnă Editurii

Criterion, să continui acest jurnal paralel, să scriu poezii (dacă ele mi se vor impune ca necesare), să expediez periodic articolele pentru revista „Cinema”.

Imediat după ce mă întorc la Bucureşti, să-mi continuu suita simfonică pentru copii *Pisica de una singură*, să compun un lied pentru Martha Kessler pe care o voi acompania într-un recital, probabil în ianuarie, să scriu prefaţa pentru ediţia bilingvă Eugene

Guillevic pe care am predat-o Editurii Univers – şi aşa mai departe. Adică, la fel ca acum douăzeci şi cinci de ani, multilateralitate şi alternanţă de preocupări – decât, evident, de o cu totul altă calitate şi atitudine creatoare. De asemeni, aceeaşi cheltuială (risipă?) de energie cu, în plus, aspiraţia majoră a vârstei mele de acum: aceea de a a fi scutită de alte solicitări spre a mă putea consacra obsesiei mele, vecine cu panica (din pricina scurtării ameninţătoare a timpului): compoziţia muzicală!

*

Cum reiese şi din unele note anterioare, mi se pare înduioşătoare, puţin ridicolă, oricum simptomatică dorinţa mea ca oamenii cu care intram în eventuala zonă a dragostei sau a prieteniei să fie, dacă nu comunişti măcar, slujitori oneşti şi utili ai vremii pe care o străbăteam. De asemeni, ei trebuiau să fie

„Fericiţi” (Robu era tot timpul abătut, îmi spunea că e pe pragul

sinuciderii) – nefericirea reprezentând pentru mine un semn al neînţelegerii lumii, lumea care mi se părea atât de clară, al cărei ideal, chiar dacă încă neconfirmat de practică, ba uneori chiar infirmat, era o garanţie de armonic şi plenitudine. Voiam să-i

„Sculptez" pe cei din preajma mea, am vrut (tot fără succes) să-i „sculptez" pe matematicianul Tudor

Ganea, pe Mircea Ivănescu şi pe alţii, personalităţi valoroase şi depresive care declamau mereu că se vor sinucide (Virgil Vasilescu a şi făcut-o) – într-atât eram de convinsă, în naivitatea mea impardonabilă, că deţin

„Reţeta fericirii"...

„Cântecele pentru partid", respinse de reviste, spre marea mea stupoare au apărut totuşi, parţial, mai târziu, în volumul *Horea nu mai este singur*, apogeul strădaniilor mele proletcultiste (după care, din fericire, a început declinul erorii...), volum care a avut, de asemeni, o soartă stupefiantă, fiind caracterizat de

Paul Georgescu drept „o manifestare virulentă a formalismului" (!?!).

Cântecul pentru Ana a fost finalmente refuzat la

Comitetul Artelor, ca şi scenariul de balet, ca şi scenariul scris cu Mony pentru Teatrul Ţăndărică, niciodată concretizat într-un spectacol.

APRILIE, 1951

E ora 9 seara şi sunt în pat – ca niciodată la Bucureşti.

Plouă întruna, e cald, umed, noroios. Seara, Furnica e foarte frumoasă când îi zăreşti, dincolo de ceaţă, casele luminate, înălţimile inegale, fantomatice.

Mi-am urcat pianul în odaie şi le-am dat oamenilor 2000 de lei, ceea ce, după cum mi-au spus chiar ei, a fost mult prea mult.

Astea sunt nesăbuinţele mele când bucuria mă face să-mi pierd capul. Sper că n-o să trebuiască să mă cert cu Hilda Jerea, că şi ea vrea pian în odaie şi eu, de fapt, n-aveam autorizaţia să mi-l car la mine din hol.

APRILIE, 1951

Am petrecut ieri şi alaltăieri două zile minunate cu Ali pe care l-am iubit din nou „că niciodată". E admirabil sub toate raporturile. Am fost pană la Stâna Republicii. De unde începe adevăratul urcuş spre Piatra Arsă. Ne-a picat o mică ploaie, n-aveam la noi decât 120 de lei şi

cabaniera ne-a dat pe ei nişte brânză de burduf şi o ţuică. Şi am fost foarte fericiţi şi SUNT

FOARTE FERICITĂ CUALI!

*

Afară e acum o vreme feerică. Ninge des, cu boabe asimetrice, deviate din când în când de câte un şuier de vânt, cu periodice iluminări de soare, zăpada sclipeşte şi în aer şi pe pământ, dar nu apucă să se aşeze pe brazi, pe case.

Acum o să lucrez. Am de făcut nişte traduceri pentru EPL, concertul şi… mi-e a poezie…

E seară acum şi s-a făcut frig ca iarna. Cerul e pur, total, fără umbră de nor sau ceaţă. Stele vii, clare. Culmile cu vine mari de zăpadă scânteiază sub lună.

AU mi-a spus la telefon că „Flacăra" vrea să-mi publice numai trei poezii din cinci. Până la urmă am să le dau la

„Almanahul Literar".

*

Sunt disperată din cauza concertului. Azi n-am scris decât o măsură. Cred că o să mă apuc de partea a III-a nu să-mi împotmolesc privirea în aceeaşi frază muzicală. Am să încerc sistemul de a lucra simultan la cele trei părţi ale concertului, înnebunesc dacă nu progresez categoric în lunile astea.

Mi-e teamă de venirea Hildei. Nu cumva să vrea să-mi ia pianul sau să-mi impună anumite ore ca să n-o deranjez.

APRILIE, 1951

Aşa cum mi-am propus, am lucrat la partea a III-a şi am scris două pagini.

*

Petru I *continuă să fie un roman grozav. Nici n-am ştiut că Alexei Tolstoi e atât de mare*!

I-am scris lui loji o scrisoare frumoasă, cam amară în ce ne priveşte, dar vie, neconvenţională.

Noapte bună, scumpul meu Ali…

APRILIE, 1951

Am compus binişor astăzi. Mă simt bine în această odăiţă de la vila lamandi, mai ales când e curată şi caldă. Focul a ajuns o obsesie. Şi acum am încercat să-l fac în baie, cu o grămadă de jăratec, dar nu prea merge.

Vremea e într-adevăr extraordinară. Păcat de nopţile asta splendide, cu lună, fără un suflet alături.

Aseară m-am culcat la 2 dimineaţa. Un mic chef idiot, cu vin puţin şi prost, cu oameni feluriţi, unii chiar insuportabili. O

seară penibilă şi grotescă. Afară, de Geo... căruia i se pare din nou că mă iubeşte. M-a sărutat o dată, lung. Mi-e nespus de drag şi de apropiat.

APRILIE, 1951

Azi-iioapte, iar am făcut-o lată. După un intermezzo jalnic, m-am dus la Geo care avea nişte vin de Târnave. Am stat de vorbă până la 4 dimineaţa, în foarte bună dispoziţie.

*

Aurelia e aici. A slăbii mult şi e mult mai interesantă aşa.

Dacă frumosul ei cap de chinezoaică n-ar adăposti un creier de orez fiert ar fi fost şi mai interesantă.

Mă bucur că mâine îl văd pe iubitul meu AH. E cel mai dulce bărbat pe care l-am gustat vreodată.

BUCUREŞTI, APRILIE, 1951

Pe Ali l-am găsit fermecător şi adorator.

Ieri, la Sinaia, criticul sovietic Martinov mi-a făcut o vizită la vilă şi mi-a spus că *„în materie de poetă-compozitoare.*

Nina Cassian e fără concurenţă chiar în Uniunea Sovietică”.

*

Deci, cântecul meu cu Ana nu se mai difuzează. De ce?

Mister. Hilda e rezervată şi-mi spune că mai trebuie să stăm de vorbă. Cică prima mea frază e pentatonică şi refrenul, bisericesc. Să-ţi baţi copiii! Tot afară însă au rămas şi cântecele lui Vieru, Hilda, Sergiu Natra. Să fie oare o măgărie la mijloc, de natură rasială?

SINAIA, 1951

În lipsa mea, a nins, dealurile şi-au umplut din nou ridurile adânci cu zăpadă.

Am început să citesc Crimă şi pedeapsă.

La Bucureşti, am fost să discut cu Parocescu, la

Comitetul Artelor despre cântecul cu Ana. Mi-a făcut nişte obiecţii care m-au înmărmurit: refrenul are o puritate serafică (?!), formula cupletului e pentatonică (ei şi?), deci, să fac alt cântec.

A recunoscut că face observaţii „impresioniste”, dar difuzarea s-a oprit. Partidul ar trebui să împiedice să se întâmple asemenea lucruri!

*

Domnul inginer mi-a făcut o vizită şi mi-a spus că nu e comunist dar că e anticapitalist. Mă rog, un adevărat partizan al păcii…

Apoi, sâmbătă a venit AU. Ieri am urcat într-o atmosferă însorită dar sălbatic schimbătoare până la Vârful cu Dor. A fost un drum greu şi plin de frumuseţi. AU, iubeţ şi nebun ca întotdeauna când suntem pe munte. Am văzut o superbă culme podidită de zăpadă şi străpunsă de brazi negri, ca o spinare de vulpe argintie, cu spic.

Am aflat cu un regret scurt şi superficial că poemele mele pentru Partid au căzut şi la „Almanahul" din Cluj. Drept care, alaltăieri, a izvorât din mine un mic poem furios, nu prea rău, la adresa neghiobiei şi a laşităţii celor care taie şi spânzură în poezie.

*

Azi dimineaţă, din nou singură, am lucrat la partea a treia a concertului. Am terminat Crimă şi pedeapsă *care e grozavă, deşi sfârşitul…*

BUCUREŞTI, MAI, 1951

Am sosit aseară.

Duminică am fost cu AU, Petrică şi Yvonne pe Piatra

Arsă, care m-a obosit mai puţin decât Vârful cu Don Mici ploi cu grindină, aer iute, neguri feerice, zăpadă, sălbăticie şi singurătate. Superb.

Pare-se că marţi plecăm în Deltă. S-ar putea să vie şi AU, ceea ce m-ar ferici.

MAI, 1951

Sâmbătă plec cu Ali la Sinaia, deşi odaia mea a fost temporar ocupată de un consilier sovietic. O să dormim în altă parte. Vreau numai să-mi iau câteva lucruşoare şi o valiză mai cumsecade pentru Deltă.

Mă cam tem de vreme proastă. Dacă aici la Bucureşti e frig şi vânt, ce-o fi pe lângă ape!

MAI, 1951

Încă la Bucureşti. Diseară o să aflu cu precizie dacă plecarea în Deltă are loc mâine sau se amână.

*

Kindy pare-se că totuşi pleacă. În afara durerii pe care aş resimţi-o personal, se mai pune şi problema abdicării lui de la fostele lui poziţii de luptă. E adevărat că e hărţuit şi călcat în picioare, că excluderea aceea nemotivată din partid l-a lovit teribil – dar un om cu

personalitate rămâne imun la accidente neesenţiale. Voi căuta să-i vorbesc pe toate tonurile posibile. Aş încerca s-o antrenez şi pe Monica. Dacă, după toate eforturile, el nu se va convinge, va trebui să-l elimin din sentimentele mele, totuşi atât de puternice, pe care i le port. Mă întreb câtă slăbiciune şi cât spirit de aventură intră în hotărârea asta a lui!

1976

Nu prea suportam singurătatea cu un sfert de veac în urmă. Acum mă plâng de prea puţină. Nu mi-am pierdut din sociabilitate şi din nevoia de comunicare, dar am devenit mai… interesată: trebuie să ştiu că primesc sau că dau, trebuie să simt că timpul e valorificat, că se transformă în ştiu eu, sentiment, în idee, în faptă semnificativă sau chiar numai în incident dătător de energie.

Perpetua flămânzire după o tulburare de dragoste – foame potolită doar de câţiva ani încoace – mi-a consumat o cantitate incredibilă de timp, fie prin acţiuni directe fie prin unele imaginare.

Sterilul „episod ciudat” cu „Ştiinţificul” (care, din fericire, urma să ia sfârşit curând) exemplifică stilul

„Ambalărilor” mele, precum şi stilul, compromiţător în fond, al unui jurnal care ar fi putut conţine mai multă meditaţie, friguri creatoare şi care, din păcate, se arată a fi, în mare parte, un document al haosului tinereţii.

Nu vreau să desconsider nici frecvenţa, nici intensitatea preocupărilor mele artistice, arderile mele în „focurile creaţiei” – dovadă proporţiile pe care le-a luat în viaţa mea *Sonata* – dar în acele vremuri grăbite

(graba făcând parte din *program*, adaptările trebuind să se facă din *mers*, perspectivele imediate înlocuind, adeseori, ideea de viitor), activităţile mele artistice şi obşteşti, convingerile mele, iubirile mele sau doar tresăririle mele amoroase, acumulările de experienţă, totul se amesteca într-un unic gest, să-i zicem *viaţă*, dar viaţă precipitată, parţial necugetată, în orice caz insuficient ierarhizată.

*

Kindy a plecat mult mai târziu decât şi-o dorea.

Aproape zece ani au trebuit să treacă până să emigreze în Brazilia, unde, după cum am mai spus, conduce un spital de psihiatrie, la São Paulo. Până în preajma plecării lui, am fost prieteni, în ciuda „ameninţărilor”.

mele din 1951, cu intensificări periodice şi cu o bruscă deziluzie

spre final care m-a rupt de el înainte ca distanţa geografică s-o facă. Dar acestea, deci, s-au întâmplat în 1960, data la care mi-am propus, de altfel, să schimb configuraţia acestui jurnal paralel.

REPETIŢII ŞI COMPLETĂRI

NEW YORK, 1989

Pentru prima oară l-am văzut pe Kindy jucând şi cântând într-un spectacol de fine de an al unui liceu de băieţi. Cucerise sala, mă cucerise şi pe mine, adolescenta urâtă care se tot îndrăgostea fără speranţă.

Când am făcut cunoştinţă cu vreun an, doi mai târziu, ieşisem din coconul sufocant al complexelor mele şi prietenia noastră s-a instalat treptat, în secvenţe pline de farmec. Farmec – într-adevăr, aceasta era componenta cea mai vizibilă a personalităţii lui Kindy, acest băiat înăltuţ, cu trup zvelt şi mlădios, cu părul şaten şi creţ, lipit de creştet, cu ochii foarte albaştri şi buze „africane”. Mă încântau inteligenţa şi umorul lui, aveam aceleaşi convingeri politice, el studia medicina, specializându-se în psihiatrie, compunea cântece ocazionale pentru diferiţi prieteni şi ne delectam amândoi într-un fel de cochetărie reciprocă, niciodată real erotică.

Un soi de vulnerabilitate mi-l făcea cu deosebire drag şi am fost şi eu foarte lovită când a fost exclus din

Partid şi apoi arestat pentru... homosexualitate. Kindy nu-mi pomenise niciodată de o asemenea înclinaţie şi am fost convinsă că e vorba de o înscenare.

Drept care am şi depus ca martor, la procesul lui, declarând că sunt la curent cu legăturile lui heterosexuale. Cred că aş fi fost dispusă să şi mint ca să-l salvez, dar cert e că eram sigură că spun adevărul.

Nu am fost sperjură.

Când a fost eliberat, primul drum Kindy l-a făcut la mine, cu un bucheţel de violete. L-am îmbrăţişat pe acest băiat chinuit „fără vină” (îl credeam un fel de

Iisus) şi a doua zi ne-am strâns laolaltă, toţi prietenii lui, acasă la el, să-i sărbătorim întoarcerea.

Acolo, spre surpriza şi stupoarea mea, am aflat că, într-adevăr, Kindy e homosexual, că e de mirare că numai cu, din toţi amicii, ignoram situaţia – şi mi s-au dat tot felul de amănunte şi nume de parteneri. Nu faptul că le-am apărut ridicolă acestor amici m-a deranjat, ci faptul că *fusesem minţită*. Minciuna, în codul eticii mele,

reprezenta o culpă fundamentală.

Totuşi, prietenia mea cu Kindy a continuat şi s-a adâncit pe durata multor ani (inutil să spun că n-aveam nici cea mai mică prejudecată faţă de „problema” lui)

şi au fost nenumărate ceasuri de comunicare preţioasă, cu multă muzică (după loji, Kindy e cel care mă solicita cel mai des să-i cânt la pian ore întregi). Se căsătorise şi se despărţise de Monica (altă ciudăţenie, poate doar un „alibi” menit să înşele vigilenţa autorităţilor...). Din când în când mă săruta, ceea ce mă umplea de o plăcută confuzie, până în vara aceea de la

2 Mai când mi s-a părut chiar că relaţia noastră îşi schimbă caracterul! Stăteam împreună pe plajă şi

Kindy îmi spunea că se gândeşte la mine ca la Greta

Garbo, că-mi va construi o casă cu pereţi dubli de sticlă prin care va circula un gaz colorat, violet la nord, purpuriu la sud, albastru la răsărit – iar eu chiar începeam să cred că e vorba de dragoste... Dar iată că tot atunci, într-un perfect paralelism, el se lega, de astă dată complet, psihic şi fizic, de o altă fată cu care avea să rămână împreună până la plecarea lui – şi din nou încrederea mea în el se zdruncina şi, din nou, Kindy *mă minţea*.

Desigur, cu vreo doi ani în urmă, încercase să-mi

„Fure” un iubit, dar nici asta nu-mi clătinase afecţiunea.

Această ultimă fisură însă n-o mai puteam drege.

A fost să-şi ia rămas-bun de la mine – dar pentru mine el era deja dispărut. Într-un fel, asta mi-a alinat durerea pe care despărţirea (definitivă?) de el mi-o provoca.

DELTA

BUCUREŞTI, MAI, 1951

Am fost în Deltă cu patruzeci de scriitori – o călătorie neobişnuită, de neuitat.

Trei braţe ale Dunării, largi, tulburi, înfiorate, străjuite de sălcii monotone:

1) Sf. *Gheorghe*. *O excursie în şalupă până la vărsarea*

Dunării în mare, pe valuri, cu respectivul rău de mare, peripeţii, până la Taliane, pescărie pe malul mării. *O mare necunoscută, lâncedă, fără gust sărat, galbenă-cenuşie*. *De acolo, 16 kilometri, pe jos, prin bălţi*; *2*) *Sulina*. *În port, am ajuns pe o vreme albastră, de parcă se deschidea o poartă a măreţiei*. *Am mers până la mare, contemplând-o în ceasul de*

seară, pe o plajă lungă şi adâncă, basarabeană nu dobrogeană, vânătă, marea cu spume albe, totuşi marea adevărată şi scumpă mie. A doua zi, o plimbare fabuloasă în lotci, ale căror şolduri înguste se frecau cu scrâşnet de trestii, până în ţara ţigănuşilor, păsări negre cu cioc subţire şi adus, mii în văzduh şi nenumărate cuiburi împletite prin stufăriş cu câte patru ouă verzi în ele; Ali şi cu mine, culcaţi pe fundul lotcii, veritabilă pereche edenică dar păgână, cu nuferi tahitieni în braţe; extraordinar; 3) Chilia. De-a lungul malului sovietic. O plimbare la Periprava, sat lipovenesc, printr-opădure bogată în sălcii, cu câmpii de colilie – mormane de plete cărunte, cu flori de măceş, de in *toate pe nisip*.

Întoarcerea cu vaporul în înserare, pe lângă bijuteria de focuri scânteietoare a Renilor, pe lângă Galaţi, oraşul meu natal.

IULIE, 1976

În acea mirifică, memorabilă călătorie în Deltă.

G. Călinescu, genialul critic, mi-a făcut declaraţia uluitoare cum că femeia nu are ce căuta în artă, pentru că *naşte* şi, deci, are cum să-şi asigure continuitatea, pe când bărbatul… Cum adică? Singura justificare a actului creator e dorinţa de supravieţuire? Nu exprimarea de sine, nu căutarea cuvântului care numeşte adevăruri, nu starea de inspiraţie, fie ca muzicală, picturală, filosofică etc.

Am rămas trăsnită (şi nu pentru că, în fond, îmi contesta prezenţa pe vapor şi în câmpul creaţiei), dar, vorba ardeleanului, „unde-i multă minte e şi multă prostie”. N-am ripostat, la urma urmei eram doar o juna, pe când el era Divinul.

Camil Petrescu de a cărui simpatie s-au bucurat şi tata şi Ali, în timpul traversării Dunării înfuriate, în barcă, se speriase de moarte şi ne tot ruga să-i promitem barcagiului cât mai mulţi bani doar ca să ne scoată teferi la mal. Mie nu-mi era frică – eram cu Ali şi puteam oricând muri împreună!

Sadoveanu, cu măreţia lui naturală, a dominat întreaga excursie iar, într-un amurg, uşor întors cu spatele, a urinat în prezenţa tuturor, proiectând un arc de cerc auriu pe orizont. Îl „pissait”, ca în Rimbaud.

„Avec l’assentiment des grands heliotropes…”

*

Geo Bogza, mai apropiat de noi, tinerii, prin formaţia lui avangardistă, ne-a asistat pe Mihu şi pe mine la marele nostru recital

din cala vaporului unde se afla un pian: cântece de lume, de petrecere, reclame de la radioul interbelic, improvizaţii umoristice etc.

În toate acele zile, m-am simţit liberă, plină de voioşie, nu înregistram nicio constrângere, nu mă apăsa nicio suspiciune – factorii politici prezenţi fiind pesemne intimidaţi de prezenţa unui atât de mare număr de valori…

SINAIA, MAI, 1951

Partea treia e aproape gata. Sper s-o termin până vine

Ali. Adevărul e că lucrarea îmi scoate peri albi. Atmosfera de neîncredere cu care e aşteptată, spaima cu care eu însămi aştept să intru în stadiul orchestrării, chinul cu care scriu partitura pentru două piane – totul contribuie dacă nu să mă demoralizeze cel puţin să-mi răpească bucuria majoră a creaţiei.

Mama s-a operat de amigdale.

*

S-a stârnit o ploaie imensă. Mă apasă casa asta frumoasă, mare, goală, în care stăpânesc ca o castelană surghiunită. Doar muzica mă umple. I-aş scrie cuiva, dar pentru

Kindy n-am destul haz iar pentru loji, prea puţină putere de a depăşi sentimentul de zădărnicie.

TOT MAI, 1951

E ora 8 şi zece şi sunt în pat. Desigur, nu intenţionez să dorm, deşi am lucrat foarte bine la Concert… *Geo a plecat azi după ce ieri, cu el şi cu Fulga, prin diferite cârciumi, am discutat interesant* despre *îngrijorătoare fenomene literare actuale.*

Afară plouă amarnic, ba în ropot, ba monoton ca un asediu. Am mâncat nişte pâine cu unt, am făcut focul. (îmi amintesc că, odată, Marin mi-a făcut focul cu şomoioage de hârtie, apoi m-a îmbrăţişat şi mi-a spus: „Ai un trup frumos care se lipeşte de om…”. Ţin minte că purtam un pulover roşu…)

Din cauza copacilor, a ploii, din cauza singurătăţii şi a timpului infinit, sunt plină de poezie şi de muzică.

IUNIE, 1951

E ora 9 seara – iar eu, din nou, sunt în pat. Am terminat azi partea a treia a Concertului… *şi, ciudat lucru, sunt mai indispusă ca oricând. Habar n-am dacă ceea ce am făcut e bun sau nu, parcă nu-mi mai place. Mâine o să lucrez la partea a doua, care, de pe acum, nu-mi surâde. Dracu' ştie, o fi o criză trecătoare.*

Mâine vine Ali. Adevărul e că Sinaia fără oameni te poate neurasteniza. De azi dimineaţă ne înconjură o ceaţă deasă de parcă am fi pe o insulă. Cad tone de umezeală, s-a *făcut frig.*

Deşi iunie, arde focul în sobă.

BUCUREŞTI, IUNIE, 1951

La Sinaia, în noaptea de duminică spre luni, m-am trezit în prada unor mari dureri în piept şi în gât, astfel că am luat primul tren şi am descins în Bucureşti – şi în pat. De o săptămână stau aşa. Mi-e necaz de timpul pierdut. Printre picături, am lucrat totuşi şi aici la partea două *care merge frumos, dar al naibii de încet.*

Am terminat un poem început la Sinaia, „Cabanierul", care mi separe acceptabil. „Acceptabil"? Dacă eu însămi am început să-mi acord asemenea calificative, ce pot aştepta de la alţii şi de la viitorul meu?

*

Pare-se că Jany s-a însurat cu Marcela.

M-am revăzut cu Petrică şi Yvonne, cu Marin şi cu Mih

Cu Kindy încă nu. Cu Mony – nici n-am încercat.

IUNIE, 1951

Aseară când m-am întors acasă, cam târziu ce-i drept, am încercat să-l iubesc pe Ali, deşi dormea. M-a refuzat cu multă îndărătnicie şi chiar brutalitate, ceea ce mi-a transformat accesul de dragoste într-o ţâşnire de ură. E pentru prima oară că se întâmplă aşa ceva.

Mâine plec la Sinaia şi mă bucur

IUNIE, 1951

Şi totuşi, sunt încă la Bucureşti. O şedinţă de partid, una la Uniune.

Am terminat aici partea două a Concertului… *aşa că am măcar această satisfacţie.*

Jalea e alta. Ali e concentrat pentru două luni!

SINAIA, IUNIE, 1951

Iată-mă aici pentru ultimele zece zile.

Cu Concertul… *mă pot lăuda că stau bine. E chiar posibil să-l termin aici.*

Nu ştiu dacă Ali o să poată veni, nici vara, la Mangalia.

E dulce în uniforma lui, cu bonetă kaki, cu cizme. Arată foarte tânăr şi bărbat! *Dar ce o să mă fac când dorul o să-şi arate colţii?*

Ieri, întorcându-ne de la cinema, Moraru mi-a spus atâtea prostii

că mi s-a făcut greaţă. *Ce tip infect şi vanitos – pe un mare neant intelectual*!

REPETIŢII ŞI COMPLETĂRI

IULIE, 1976

Despre Nicolae Moraru se înfruntau două păreri.

Una că ar fi un fanatic nociv, alta că ar fi o canalie nocivă. În ambele cazuri, nocivitatea era factor comun. Absurditatea destinului (?) a făcut ca Moraru să funcţioneze un timp ca profesor de estetică (!!!) şi l-a menţinut până astăzi în cultură (conduce – prost – revistele noastre destinate străinătăţii).

„Poemul furios" despre care pomenesc într-una din paginile precedente îl dedicasem „tovarăşului Nicolae

Moraru", deşi nu fusese scris exclusiv cu gândul la el, tocmai pentru a limita (de frică) adresa poemului.

Cuprindea strofe ca aceasta (ştiu că le tot repet):

„*Casa noastră s-o ferim de spargeri am fi vrut*, *dar s-au făcut efracţii*.

Ieri cădeau tovarăşii în cârceii, *azi ne cadpoemele-n redacţii*".

— Exprimare subversivă, tară îndoială, în anii aceia, ascunsă între manuscrise, dar nu ruptă…

DANSUL

IULIE, 1976

Încă din copilărie mă atrăgea dansul pentru care aveam un anumit talent (în foamea mea de artă şi de arte, aş fi vrut s-o practic şi pe aceasta, dar m-a împiedicat, probabil, efortul fizic pe care-l presupunea).

După 1944, m-am ocupat de dans în calitate de comentator, la început doar pasional, intuitiv, cu o pricepere nesusţinută de studiu, ajutată fiind de prietenia cu o serie de dansatori de neobişnuit talent: Trixi Checais.

Miriam Răducanu, Iudith Amar etc. Cam între

1946-1948 au avut loc câteva recitaluri excepţionale, pentru ca, odată cu instalarea proletcultismului de import, ele să fie sistate şi protagoniştii, marginalizaţi.

Victima cea mai spectaculoasă – cum am mai spus – a fost Trixi, care, pentru delictul de homosexualitate, a fost condamnat la muncă silnică, la Canal, reîntorcându-se după ani de zile, reintrând în dans ca maestru de balet, dar nemaifiind capabil (sau lăsat) să ofere

performanţe de valoare (am scris despre asta în bucata

„Proiect de roman” din volumul de proze *Confidenţe fictive*, care, după cum se observă, nu prea erau fictive…). Iudith Amar a plecat în străinătate, ajungând, după câte am auzit, dansatoare de cabaret.

Cât despre Miriam Răducanu, ea, deşi avea bază clasică, evoluase, ca şi ceilalţi doi, spre dansul modern

(Mary Wigrnan, Martha Graham – la noi, Iris Barbura etc), dansând pe talpă şi în picioarele goale (ca Isadora

Duncan), refuzând un repertoriu de mişcări convenţionale şi optând pentru o nouă expresivitate mult mai adecvată contemporaneităţii decât feeriile cu zâne şi lebede.

Întrucât Rusia ţaristă şi apoi sovietică era posesoarea celei mai faimoase şcoli de balet din lume, e lesne de înţeles de ce orientarea exclusivă de după 1948 a fost către baletul clasic. Când i-a fost interzis să-şi mai manifeste personalitatea, Miriam s-a îmbolnăvit grav de oase, nemaidansând pe timp de zece ani (nici nu ştiu dacă nu şi-a provocat ea însăşi boala, inconştient, un fel de autosugestie, pentru a avea un argument, altul decât al istorici, de a absenta din aria dansului…).

Când, după mulţi ani, promovarea stilurilor artistice a devenit mai puţin rigidă, Miriam Răducanu s-a întors la „uneltele ei”, luptându-se îndârjit cu multe indiferenţe şi rezistenţe, pentru ca, după încă o vreme, să triumfe în „Nocturnele” de la Teatrul Ţăndărică şi să formeze doi tineri dansatori de o rară înzestrare

(Gigi Căciuleanu, devenit celebru în Franţa, şi

Gheorghe Iancu, actualul partener al Carlei Fracci, la

Scala din Milano).

Dar să nu uităm: toate acestea s-au petrecut într-o viaţă de om, Miriam Răducanu arc acum peste cincizeci de ani iar, dacă dezvoltarea ei ar fi fost mai armonioasă şi liberă, ar fi putut atinge realizări de renume mondial (pe care şi ea şi această ţară, în care, se pare, nimeni nu-i profet, le meritau…).

gr-… Am compus pe vremuri câteva dansuri pearu Trjxi

Checais, pentru Miriam, pentru Irind Liciu şi Gâbriel

Popescu: se zicea că aveam un simţ al dansului, capacitatea de a sugera mişcări prin muzică.

SINAIA, IUNIE, 1951

Zilele acestea, m-am cam împotmolit în cadenţa Concertului… *Progresez, dar încet.*

Vremea e superbă. Dimineaţa, fac nudism în pădure. Eun soare aproape insuportabil. Îmi lipseşte marea.

*

AU e departe. Niciun telefon, nicio scrisoare. Să n-aibă voie să spună unde e concentrat? Mi-e atât de ciudat de străină imaginea lui în uniformă, cu cizme – alt bărbat!

*

N-am mai scris poezii şi regret, pentru că răsună în mine fraze întregi, generoase, care, mi-e teamă, în clipa expresiei, s-ar frânge.

Ora 12 noaptea.

Acum câteva minute am terminat cadenţa pianului şi am intrat în Codă. *Mâine cred că termin* Concertul… *Istorică zi*:

21 iunie, solstiţiul!

*

Am luat decizia să plec sâmbătă la Bucureşti şi să mă întorc luni, să car o parte din bagajele inutile, să revin cu bagaje noi pentru restul timpului.

Sâmbătă e şi ziua lui AU, iar peste alte cinci zile se împlinesc, trei ani de când ne-am căsătorit. Suntem mereu amanţi, proaspeţi, pătimaşi. Mare fericire mi-a dat Dumnezeul

De s-ar termina mai repede concentrarea. Mi-e chiar mai dor ca altă dată, poate unde-l ştiu obligatoriu şi iremediabil despărţit de mine, ore, zile, săptămâni… Simt chiar un fel de teamă amestecată cu durere pentru timpul preţios care ni se răpeşte.

*

Am început să citesc Cartea Oltului. *Primele pagini, admirabil scrise, cu unele ticuri de repetiţie, dar bogate, sugestive, măreţe chiar, aproape ca în Lautréamont* (Oceans).

21 IUNIE

Am terminat Concertul…/

Astăzi e şi *ziua lui Ali*!

Ora 12 noaptea.

Am vorbit cu Ali la telefon. Ciudată mi s-a părut vocea lui. Lipsită de emoţie. Pare-se că e bucuros de militărle – şi că scrie! *A înjghebat un subiect (ceea ce lui i se pare esenţial iar mie nu). Îmi pare, totuşi, bine că e preocupat şi că, poate, începe să-şi realizeze visul. Asta ar explica şi faptul că nu-mi duce lipsa. Sâmbătă vine încoace ca să mă ia acasă „definitiv”*.

Şi acum – despre Concert… *L-am cântat unor compozitori. N-au fost exclamaţii de entuziasm, mi s-au făcut tot felul de observaţii, dar o chestiune asupra căreia toată lumea a fost de acord s-a dovedit a fi* originalitatea *partiturii*.

BUCUREŞTI, IULIE, 1951

Iată că nu se poate pleca la Mangalia! S-*a interzis accesul* pe un *ştiu ce temă, se construieşte o bază de submarine sau aşa ceva. Voi căuta să mă stabilesc la Costineşti, un sat mare de al cărui farmec personal mă îndoiesc*.

Încolo, obişnuitele întrevederi bucureştene, Marin, Kindy.

Petrică, Yvonne. O zi la ştrand cu înot în lac cald. AH, veşnic dulce şi iubitor.

O sesiune lărgită la Academie pe probleme de lingvistică.

Mihail Jora mi-a spus despre lucrare: „*E un concert*.

Concert în toată regula. Foarte bine! *Foarte frumos*!” *Sunt încântată, dar continuu să am îndoielile mele*.

Duminică plec cu Ali la Costineşti.

IULIE, 1976

Concertul pentru pian nu a fost niciodată orchestrat.

Nici nu-l mai am (poate e rătăcit printre multele mele hârţoage, neglijenţa şi dezordinea mea fiind agravate şi de lipsa simţului proprietăţii de care am mai pomenit – chiar şi de cel al proprietăţii artistice – precum şi de ideea, cu totul discutabilă, că lucrând eu atât de mult, oricum va rămâne ceva din noian sau că voi avea timp, cândva, să selectez…).

După câte îmi amintesc, *Concertul*… era mai sărăcăcios şi mai puţin inspirat decât *Sonata*… ceva mai elegant ca formă şi ca stil, mai unitar parcă – iar partea a doua, căreia i se reproşase lipsa unei melodii mai pregnante, era, dacă nu mă înşel, cea mai originală şi mai sugestiv poetică.

COSTINEŞTI, IULIE, 1951

Am minţit. Nu mi-era dor de mare. Am văzut-o azi, nici n-am intrat în ea. Mă lasă rece foşnetul ei, mireasma ei, totul.

Am făcut o imensă greşeală venind aici. Chiar împreună cu AH şi tot ar fi fost insuportabil.

Sunt cumplit de singură, într-o odaie ursuză, într-un sat înecat în praf. Totul, de la closet la clanţa uşii, e defectuos, rebarbativ, deprimant.

N-am aranjat nimic cu mâncarea – şi nu-mi pasă. Stau în

întuneric. În imediata mea vecinătate, doi golani de vreo şaptesprezece – optsprezece ani ţipă tot timpul, sunt grosolani, fac comentarii idioate. Câinii latră pentru motive de ei ştiute.

Satul e plin de saşi care par incomodaţi de prezenţa

„Străinilor”. Nu există loc de plimbare, n-ai cu cine schimba o vorbă.

Marea e agitată. Mâine-poimâine îmi vine ciclul. Am plâns. O să mai plâng.

Să plec mâine la Bucureşti? Ar fi cel mai înţelept lucru.

Dar drumul însuşi e o calamitate, trebuie să schimb trenul, bagajele sunt infernal de grele.

Să aştept ziua de mâine. La Sinaia, puteam citi până noaptea târziu. Aici n-am lumină.

O, AU, Ali, nu trebuia să mă laşi aici…

IULIE, 1951

Catastrofa continuă. Azi, la 7 h dimineaţa, mergând spre plajă, pe cine văd în curtea unei case? Pe „Ştiinţificul”! Pare de necrezut. Îmi spune că pleacă la Bucureşti şi ne înţelegem ca, în caz că se hotărăşte să plece cu „motorul” (trenul local), să mă caute pe plajă, să mă anunţe şi să plecăm împreună.

Ei bine, nu m-a căutat sau dacă m-a căutat nu m-a găsit – esenţialul e că el a plecat şi eu am rămas aici, în ciudă, jale şi depresiune.

Am avut o noapte bântuită de visuri, cu cei doi golani de alături făcând un tărăboi de nedescris. Adormeam, mă trezeam, readormeam. În odaie sunt păianjeni.

Marea, înotul, plaja, n-au nimic din vraja Mangaliei.

Ora 2 prânz.

M-am hotărât să plec azi, la 6 p.m. Ce-o fi, o fi!

VASILE ROAITĂ, IULIE, 1951

Nu e de mirare că n-am putut scrie nimic aici de o săptămână încoace, întrucât am stat într-un provizorat continuu, cu bagajele nedesfăcute.

Iată cum a fost:

Într-adevăr, lunea trecută, la 6 p.m., am fugit din

Costineşti. Conform aşteptărilor, am avut greutăţi cu bagajele, au vrut să mă taxeze cu 600 de lei, mă rog, la Vasile Roaită cobor cu gândul să iau personalul de 9 seara spre Bucureşti.

Mai aveam trei ore de aşteptare. Singură în gară, cu bagajele

imense, tocmai beam un ţap de bere când apare Pita Rubin, pictoriţa, care mă convinge să rămân în staţiune. Ezit din cauza lipsei autorizaţiei, a lipsei de locuinţă. Până la urmă rămân, dorm clandestin în diferite paturi libere din vilă (o vilă fermecătoare dând spre mare), apoi îngrijitoarea mă cazează în camera ei. Hărmălaie, harababură. Nu sunt o clipă singură. De mâncat, mănânc într-un restaurant supraaglomerat., Trec câteva zile şi – cine apare? Sublocotenentul meu adorat! îl privesc tot timpul, cu ochi înlăcrămaţi de viţică. În sfârşit, după două zile de tracasări şi de enervări, reuşesc să mă mut într-o casă a

CG. M.-ului unde stau şi acum. Datorez aceasta Veronicăi

Porumbacu, deputată fiind ea şi intervenind pe lângă primarul local.

E o cămăruţă mai mult decât modestă, cu un pătuţ, o măsuţă şi un scaun – dar a mea! Am vedere la closet dar pot sta cu picioarele pe pereţi, pot citi, pot lucra.

Fireşte, marea mi se pare din nou extraordinară. Ali a plecat, dar se întoarce sâmbătă.

Vasile Kazar, extraordinar şi el, marele desenator al lumii maramureşene, e aici. Micul flirt început la Bucureşti continuă.

Aici, lumea merge la plajă şi apoi la Ghiol. Ghiolul e cald, atât de sărat că nu poţi înota decât cu popoul afară, e plin de viermişori roşii care-ţi fac nenumărate şi nesimţite injecţii de iod şi, din nou, la ieşirea din el, ţi-e trupul zgrunţuros de sare.

Plaja mării e îngustă şi supraaglomerată.

IULIE, 1951

Camera mea cu vedere la closet e teribil de caldă mai ales în orele după-amiezii când sunt lac de apă.

Acest Vasile Roaită e cu totul altfel decât Mangalia.

Marea nu miroase. Doar seara târziu se poate respira pe faleză.

Kazar a fost la Auschwitz, e fragil, timid până la paralizie.

*

Aseară am tot cu Veronica şi cu Milo Petroveanu şi cu

Vasile şi am băut nişte Murfatlar. De mi-ar veni o dată cartelele de masă ca să nu mai fiu obligată să mai intru în acel unic blestemat restaurant!

*

Trebuie să mă apuc de lucru, de nişte traduceri. Şi

Concertul… – *cât aş vrea să iasă din sertar şi să devină public!*

IULIE, 1951

E ora 1 şi h şi sunt acasă, în pat, nemâncată. Deşi am, în sfârşit, cartele de masă, deşi am fost la cantină la 1 fix, am găsit toate locurile ocupate. Vasile stătea la masă alături de Mimi

Şa ragă Maxy, regretând din priviri situaţia mea.

Măcar Vasile, cavalerul tristei figuri, ar fi trebuit să mă aştepte să mâncăm împreună. De ieri, amândoi au început să mă deseneze. Vasile mă vede pură şi frumoasă. Mimi îmi exacerbează expresia până la panică.

Deşi sunt nemâncată acum, trebuie să recunosc că a fost o mare fantastică, primitoare, calmă şi că am înotat cu deosebită poftă.

*

Am făcut o scurtă pauză, pentru că tocmai au trecut pe la mine Vasile cu Mimi ca să-mi adoarmă conştiinţa cu o bucată de peşte.

*

De-ar veni o dată Ali! M-am hotărât ca luni să plec de aici. Voi sta marţi în Bucureşti, mă voi primeni şi apoi, cu puţin bagaj, voi pleca din nou la mare, la tabăra de copii, pe contul

Uniunii.

IULIE, 1951

Azi ar trebui să vină Ali iar poimâine să plec din staţiunea asta îndoielnică.

Mimi Şaraga Maxy e un excepţional talent şi temperament artistic. Pe Maxy însuşi, îl regăsesc din anii când învăţam desenul cu el, mult întinerit, cu acelaşi amestec simpatic de causeur, artist, om inteligent şi, totodată, niţel vulgar.

Administratorul care m-a văzut în această aşa-zisă vilă a

C.G.M. m-a somat să-i prezint actele (care trebuiau să-mi sosească de la Bucureşti, de la Beniuc, şi care, cu toată existenţa unei telegrame urgente, n-au sosit). Veronica, „tovarăşa deputat”, a insistat să fiu lăsată în pace şi administratorul a consimţit pentru încă două-trei zile. Ciudat:

Veronica „intervine” pentru mine, eu sunt nimeni, Partidul şi autorităţile mă ignoră sau mă persecută... M-am simţit prost, fireşte. Totuşi, sunt drăguţi amândoi, şi ea şi Milo, cu care împreună aseară am mâncat pui cu mujdei, am băut Murfatlar şi am spus anecdote shocking...

Mă întreb cum va fi în tabăra de pionieri. O să trebuiască realmente să mă scol dimineaţa la 4 şi V2 odată cu copiii? Şi să le

urmăresc programul pas cu pas?

*

Veronica mi-a povestit despre o şedinţă la Bucureşti, la

Uniune, de preamăririle aduse lui Beniuc pe tema poemului lui despre Gheorghiu-Dej şi despre faptul că s-a pus problema sincerităţii. *Drept care Deşliu şi Horia Liman au început să reproducă diferite discuţii purtate în particular, la un pahar de bere, în care diferiţi scriitori ar fi zis că aşa şi pe dincolo, ba că le place Ion Barbu, ba că ar avea poeme de sertar* etc. *O*

măgărie, în fond. *Problema „duplicităţii" se poate pune – dar nimic nu se poate rezolva denunţându-ne unii pe alţii şi pomenind frânturi de conversaţie rostite întâmplător*. *De aci, până la informarea organelor de securitate, nu e decât un pas*…

*

Ali vine mâine, adică azi, peste 5 sau 10 ore. *Mi-e rău*. *Nu mai pot sta departe de fiinţa lui*. *Vino, Ali, şi trezeşte-mă dulce din somn, tu, iubitule*!

*

E ora 9 dimineaţa. *Ali n-a venit*. *Mă voi duce să-l aştept la gară, la toate trenurile*. *Dar poate nu va veni deloc*. *N-o fi putut scăpa de la militărie*. *Mâine plec la Bucureşti unde voi găsi de asemeni casa goală*.

Toate mi se par serbede – şi rămâne vie, clară, numai aşteptarea.

Cerul e vânăt, soarele se chinuieşte să lumineze galben, stins. *Poate doar la 15 august, când AU şi cu mine vom încerca să plecăm la Mangalia, să ne regăsim vechile fericiri*…

*

Azi la 5 p.m. *plec de aici*. *Fără să-l pot anunţa pe Ali, fără să ştiu când îl voi revedea*.

Trebuie să-mi fac pentru ultima oară bagajele mele imense. *Sper să nu uit nimic, să nu mi se fi furat nimic* (*ceea ce ar fi o minune*).

Adio, Vasile Roaită şi Vasile Kazar!

I-am scris o poezie, în schimbul portretului:

„*Atât*: *o bancă*. *Străzile*. *Copacii – decoruri pentru noaptea care cade*.

Vezi, luna o mănâncă vârcolacii cum pe Orfeu l-au sfâşiat Menade.

Nujindu-i nici lira şi nici luna, nici sunetul acestor clare zile.

Să duci cu tine doar o dâră, una, pentru desenul tău ascuns,

Vasile".

BUCUREŞTI, 1976

Portretul făcut de Vasile Kazar îl mai am şi astăzi.

E nereuşit şi chinuit ca tot ce făcea el în acea perioadă în care, în pictură, stilul fotografic era intitulat

„Realism socialist" (bineînţeles, când se exercita pe subiectele impuse, de regulă scene din trecutul revoluţionar, din prezentul construcţiilor industriale sau al colectivizării agriculturii, eventual portrete de oameni ai muncii, mai târziu acceptându-se formula

„Peisaj cu om" – în niciun caz peisaj pur şi simplu, considerat o formă de evazionism şi apolitism).

Un mare desenator ca Jules Perahim a executat în anii aceia o serie de portrete de luptători comunişti, penibile ca factură artistică, a avut parte de critici publice, dar şi de onoruri oficiale, părăsind ţara acum câţiva ani şi stabilindu-se la Paris unde lucrează din nou în stilul lui propriu sarcastico-suprarealist.

Mimi Şaraga Maxy a luat, tot în perioada amintită.

Premiul de Stat pentru o lucrare făcută cu mult meşteşug şi chiar afectivitate, intitulată „Confruntarea" (o mamă care la Siguranţă, în prezenţa fiului ei însângerat în bătăi, refuză orice declaraţie pentru a nu-l deconspira – tablourile „de gen", adică oarecum narative, fiind foarte apreciate, după modelul sovietic, prezent în toate expoziţiile şi revistele ilustrate).

Mult mai târziu, în anii de relativă, dar indiscutabilă libertate a creaţiei care s-au situat aproximativ între 1965 şi 1971, Mimi a prezentat o expoziţie uluitoare, originală şi captivantă (la mile şi milenii distanţă de tablourile „de gen" pe care Jany şi Marcela le numeau în derâdere „baboane"). Fenomenala expoziţie nu s-a bucurat de succesul meritat, pentru că – trist corolar istoric – marcarea independenţei naţionale s-a însoţit de excese naţionaliste (Mimi era evreică).

În acei ani buni a avut loc şi dubla expoziţie Vida

Geza-Vasile Kazar, în care acesta din urmă şi-a redobândit şi redovedit imensul lui talent.

(Printre torturile şedinţelor publice de „demascare", mi-o amintesc şi pe cea a lui Perahim, care, pentru că a declarat că s-a despărţit „cu greutate" de decadentism, a fost pus la zid spunându-i-se că trebuia să se despartă cu uşurinţă şi bucurie!...)

*

Uria din şansele mele a fost că, aflându-mă la

Vasile Roaită şi fără o adresă stabilă, nu am putut fi convocată şi, deci, n-am putut participa la vestitele

„Nopţi din iulie" (parafrază după nuvela lui Petru

Dumitriu intitulată *Nopţile din iunie*) – o monstruoasă şedinţă în care Deşliu l-a „demascat" pe Breslaşu că i-ar fi citit odată nişte „cântece de pahar", la care acuzaţie se pare că Breslaşu a făcut (sau a mimat) o criză de inimă.

Desigur, am avut şi cu parte de şedinţele mele, dar, oricum, acestor „nopţi" nu le-am fost martoră.

*

M-am gândit adesea, parcurgând jurnalul meu din

„Obsedantul deceniu", că e inadmisibil să nu pomenesc decât în trecere despre dramele din afara gintei noastre

(deşi am avut şi noi contribuţiile noastre), mă refer la arestările care aveau loc, majoritatea nemotivate sau motivate pe criterii de luptă de clasă sau de adversitate faţă de regim, unele de o deosebită perversitate, cruzime şi brutalitate, soldate cu vieţi pierdute sau desfigurate.

Trebuie să remarc, cum, de altfel, reiese din paginile amintite, că ignoram în mare măsură ce se întâmpla. Oricât ar părea de neverosimilă această ignoranţă, am constatat-o şi în cazuri mai crase: o parte a poporului german a ignorat existenţa masacrelor în masă, a lagărelor de exterminare. Mai multe persoane mi-au declarat aceasta şi nu mă îndoiesc de sinceritatea unor asemenea afirmaţii întrucât însăşi scriitoarea Ana Novac care a fost timp de un an internată la Auschwitz mi-a mărturisit că n-a avut habar că atâţia oameni erau gazaţi şi arşi în cuptoare, deşi dispăreau din preajma ei, deşi vedea fumul ieşind din coşuri… Sunt, pesemne, realităţi de neimaginat încât ne îndoim de înseşi percepţiile noastre…

Mult mai evidente îmi apăreau torturile la care erau supuşi artiştii şi produsul lor; nu numai pentru că mă vizau direct maltratându-mi ţesutul cel mai intim şi mai fragil, ci şi pentru că – spre deosebire de legile politice care mă depăşeau prin amploare şi prin cifrul lor obscur – legile artei îmi erau cunoscute, ele se exercitau asupra mea şi eu asupra lor, în chinuitoarea şi desfătătoarea dialectică a creaţiei.

BUCUREŞTI, IULIE, 1951

Acasă în sfârşit, în odăi pustii, fără Ali.

M-am revăzut cu Marin care separe că mă iubeşte mereu.

Are, cum zice el, „sentimente profunde" pentru mine şi e convins că noi doi o să confluăm cândva „viguros şi nebuneşte".

Dar mie mi-e poftă de gura lui AU.

IULIE, 1951

Alaltăieri seara a venit şi de atunci încoace ne tot sărutăm şi ne iubim.

În tabără plec de abia la sfârşitul lunii. O şedinţă la cinematografie. O scurtă convorbire cu copiii.

Ar trebui să scriu un cântec, dar nu prea am chef de lucru. La Concert... *nici nu-mi vine să mă mai uit.*

AUGUST, 1951

Sunt tot la Bucureşti. La Mamaia, am stat doar câteva ore, în plin dezastru. Se pare că hârtiile mele nu erau în ordine pentru tabăra internaţională de copii iar în cealaltă tabără nu aveau cameră pentru mine: trebuia să dorm într-o odaie cu patru pioniere. Am încercat să mă odihnesc un ceas la „Rex", dar am fost dată afară după un prânz mizerabil în care Şelmaru m-a scos din fire. Spre gară, m-a mai şi prins o ploaie torenţială.

Deci, adio planuri maritime, o să plec probabil la
Craiova pentru câteva zile. Tot e ceva.

*

N-am mai lucrat nime. Citesc Pere Goriot – *excelent*!

IULIE, 1976

Am fost dată afară din camera hotelului „Rex" de un tovarăş pe care, iată ţin minte, îl chema Fadeev, un fel de responsabil rus, dracu' ştie! Iar Şelmaru, care m-a invitat la masă, a ţinut să mă întrebe: „Cât timp mai ai de gând să fii formalistă?"

Sunt amănunte stupide care mi-au rămas în memorie tocmai pentru că eram hipersensibilizată şi în plin complex de persecuţie – tot astfel cum m-am simţit umilită că Veronica a trebuit să intervină pentru mine ca să mi se îngăduie să mai rămân în odăiţa mizeră de la Vasile Roaită.

Toţi aceştia, Şelmaru, Veronica şi alţii erau, chipurile, tovarăşii mei, iar eu, în naivitatea mea, mă consideram egală cu ei, pe când, de fapt, eu eram, în cel mai bun caz, tolerată şi în permanenţă suspectată.

(Când am fost şi eu pentru o perioadă „tovarăşa deputat”, m-a umilit ineficacitatea acelei munci, caracterul ei formalist – şi nu în sens estetic.)

Prezicerea lui Marin că vom converge cândva

„Viguros şi nebuneşte” s-a adeverit în timpul marelui viscol din 1954.

CRAIOVA, AUGUST, 1951

Sunt de o zi şi jumătate aici.

Am vizitat uzinele Electroputere, deocamdată fără să stau de vorbă cu oamenii. Impresia e mai degrabă ciudată. Pare ceva neorganizat, lipsit de dinamism, cu multe imperfecţiuni.

Oricum, nu mă îmboldeşte la scris.

Apoi loji. L-am văzut şi dimineaţa la serviciu (anost) şi după-amiază. E drăguţ cu mine, foarte, şi mi-e bine lângă el.

Nici nu simt nevoia să dau amănunte cum încă simţeam în ianuarie. Ne-am plimbat aseară, de braţ, calin, e dezlegat la vorbă, nu se mai sfieşte ca altă dată.

A împlinit acum trei zile patruzeci de ani. Vreau să-i scriu un poem. Cică îmi păstrează scrisorile.

TOT LA CRAIOVA

Ieri au fost câteva momente mai tari. Unul, când loji a încercat să glumească pe contul lui Stalin şi eu i-am tras una cu dosul palmei peste gură. Mi-a mărturisit mai târziu că atunci a fost o clipă foarte apropiată de cataclism, dar că a reflectat, că a fost „înţelept”. Mie îmi pare bine că n-am fost „înţeleaptă „în sensul că spontan, nedeliberat, am reacţionat faţă de ceva care mă durea şi care mă lovea în ceea ce credeam, pe drept sau pe nedrept.

Mai târziu, apele s-au liniştit. La el acasă, două ore plicticoase. Nu-i mai suport familia.

Şi totuşi simt că mă iubeşte în felul lui. Am plecat de la el, strânşi unul în altul, am stat niţel într-o cârciumă. Apoi, pe stradă, m-a sărutat – dar aş vrea să nu am parte de săruturi hrăpăreţe, înfometate. O dată doar, zece minute, să stau cu el, el să fie întins pe divan, cu ochii închişi, şi eu să-l sărut liniştit, cast, ca şi cum am trăi de multă vreme împreună.

Sunt graniţe mari între noi. Numai în clipe amoroase ne unim. Ce deosebire faţă de Ali!

*

Azi vreau să mă duc din nou la Uzină, deşi e o căldură groaznică.

Să stau de vorbă cu câţiva oameni şi să plec. Nu ştiu dacă o să mă văd cu loji. Mă atrage şi nu prea. E mereu obosit, cu umori schimbătoare.

I-am scris o poezie aniversară.

AUGUST 1951

Peste un ceas plec la Bucureşti. Cu o bucurie şi o tristeţe.

Bucuria: am „intuit" destul de bine ce se petrece la Electroputere, am un material uman interesant. Tristeţea: loji.

N-au mers lucrurile cum trebuie, deşi ne-am sărutat şi mi-a arătat dragoste. Prea multă reţinere, totuşi. Nu se apropie de mine „că vine tata". Şi alte tâmpenii.

Poezia i-a plăcut – cred şi eu, mustea de dragoste! Ieri am stat în ploaie amândoi. A fost frumos. Nu ştiu ce vrea. O să plec şi o să uit de el. Păcat…

BUCUREŞTI, AUGUST, 1951

Sunt după Craiova. O, loji! E, totuşi, un foc real, romantic, în aceşti unsprezece ani de când ne-am paralelizat (şi, din când în când, ne-am paralizat). E el oare un „mister „pentru mine? Pentru că nu încearcă să se culce cu mine? Frânele lui:

boala în primul rând cu toate complexele anexă, apoi ursuzenia, ermetismul, mai ales suspiciunea faţă de mine. Doar îi sosesc înfloritoare, îndrăgostită de bărbatul meu, cu flirturi ocazionale, practicând o cochetărie de „una caldă, una rece", pot să nu-l văd cu lunile, cu anii… Cum poate avea încredere în mine?

A fost un moment când, într-o seară, ţinându-mă când după umeri, când de talie, cu mâna lui lungă, fermă, tandră, era cât pe ce să ne lovim de un stâlp. Am spus: „Era să ne lovim de stâlp". „Care stâlp?" a spus el.

În septembrie, dacă şi tatăl meu, frunţi cel adorat, o să fie acolo, o să mă duc din nou la fabrică. Aş vrea ca loji să fie în concediu, să putem avea mai mult timp pentru noi.

Dar o să-l uit, o să-l uit.

AUGUST, 1951

Sunt tot la Bucureşti, pentru că – suprem ghinion! – am făcut oreion. Zac în pat, sunt umflată la fălci, sunt foarte caraghioasă. Ce mă fac? Vara trece şi eu rămân.

*

Sunt nemulţumită de mine. Aştept o erupţie creatoare. De când am terminat Concertul… *sunt în pană. Şi în panică. Ce fac cu poezia? De*

ce nu izbucneşte din mine ca altă dată? Să scriu proză? Ce să fac? Mă uit la Veronica, la regularitatea şi meticulozitatea cu care-şi lucrează micile ei poezii plăcute, sensibile.

Deşliu însuşi reuşeşte uneori cu elan. Eu? Sunt crispată, dizarmonică, n-am curaj. Doar în muzică stau mai bine. Las că nu mă ajută nimeni, dimpotrivă, sunt omisă, uitată sau desconsiderată, umilită. Şelmaru, în loc să mă aprecieze pentru dubla mea muncă, mă tot ameninţă că va trebui să mă las ori de poezie ori de muzică. Parcă mă poate obliga cineva? Sunt înconjurată de răutate şi de prostie, iar, pe de altă parte, izvoarele mele din adânc nu sunt destul de robuste şi de limpezi.

Când oare. vor ţâşni? Oare se coace ceva în mine? Pe când secerişul, recolta?

TOT AUGUST

Oreionul e pe terminate. AH, cu toată primejdia contaminării, a stat cu mine în pat şi în îmbrăţişare.

Ieri, i-a murit un nepoţel de zece ani, Nelu-Porumbelu.

Un băiat fragil, cu capul mare, fonf şi deştept, urât şi sensibil, cel mai reuşit, intelectualmente, din familia lui Costache

Petrescu. A murit prosteşte, după a treia operaţie la un picior frânt, făcând un stop cardiac, de neprevăzut şi deci de neînlăturat…

*

Citesc mult, printre altele, Fiecare moare singur *de Hans*

Fallada, Dauna, *de un şolohovian aspirant, incapabil de suflul marelui roman.*

Dar problema poeziei mele continuă să mă obsedeze. Tot ce fac merge greu şi sună artificial.

MANGALIA, AUGUST, 1951

Sunt fericită că, în sfârşit, mă aflu aici.

Sunt în grup cu Mony şi cu Vasile Dumitrescu, un tip frumos, deştept, cu o biografie de luptător Aseară, am făcut un mic chef cu Agnia Bogoslava şi Puiu Perahim, la care Agnia a cântat superb.

Dragostea cu Ali merge bine de tot, ca mai întotdeauna de altfel.

Iubesc aceste zile, această Mangalie! Citesc Balzac.

SEPTEMBRIE, 1951

*Am încercat să scriu ceva despre Electroputere. Mi-a venit o idee cu vorbele unui cântec popular „*Frunză verde*,* maghiran*,* m-*a făcut mama oltean”.*

În curând, ia sfârşit Mangalia mult dorită. Stăm prost cu banii, dar încolo a fost bine.

BUCUREŞTI, SEPTEMBRIE, 1951

Întoarsă de la Mangalia, după o săptămână de aiureală în care am scris un cântec, am încercat poezii, m-am agitat cu protocolul săptămânii Muzicii etc. *– alaltăieri am fost pentru o zi la Craiova.*

Neaşteptat, o întâlnire tulburătoare cu loji. Îl *aşteptam la el acasă cântând la pianul dezacordat, el vine de la fabrică, se opreşte în dreptul ferestrei deschise. Spun: „De ce vii atât de târziu acasă?" îmi răspunde: „De ce vii atât de târziu la*

Craiova?" După cină, plecăm împreună, mănă-n mână. Când ajungem la Vida, mai stă o vreme, la plecare îi urez să mă viseze. „Credeam că-mi eşti prietenă", spune el.

A doua zi, de dimineaţă, am fost la el şi am vorbit mult despre noi doi. Cu câtă lipsă de sfială se întoarce spre trecutul nostru. Altă dată n-ar fi făcut-o nici mort. Mi-a vorbit de o iarnă când am fost în parc şi am stat amândoi pe un trunchi, eu nici nu-mi mai aminteam.

*

Aici, am reintrat în „Frunză verde, maghiran" care merge oarecum, deşi mă bântuie neşansa mea în poezie plus răceala oficialităţii.

Pare-se că va trebui totuşi să-mi iau serviciu. Sper ca, în cel mai rău caz, să intru la „Viaţa Românească".

OCTOMBRIE, 1951

Aujfbşt atâtea evenimente că-mi va fi aproape imposibil să le ordonez aici.

Săptămâna Muzicii. Am început-o într-*o atmosferă sumbră şi, treptat, m-am luminat. Ca de obicei, n-am fost programată decât cu liedul pe Eminescu, „Ce şopteşti? „Totuşi.*

Ariutunian din delegaţia sovietică l-a remarcat pentru

„Adevărata sinceritate pe care o exprimă". Apoi, la Uniunea

Compozitorilor, într-o adunare de tineret, s-a cântat la magnetofon Suita de cântece pentru Republică *şi Ariutunian a avut cuvinte de laudă la adresa mea. Mi-a acordat atenţie la toate ocaziile, la recepţii şi apoi, ieri şi alaltăieri, într-o excursie până la Oraşul Stalin. Mi-a dat o floare, ne-am fotografiat împreună, mă chema să stau lângă el („Nina, davaite suda), la sfârşit, mi-a ţinut mâna lung şi mi-a spus:*

„Spasiba na compania". Soloviov-Sedoi e un tip fermecător,

sufletul societăţii, iar Zaharov, un mare cunoscător de muzică.

În general, o delegaţie de mâna întâi. Au făcut observaţii foarte juste. Aflu de la Zaharov că bietul Isakovski e aproape orb. Aş vrea să-i scriu o scrisoare de afecţiune şi încurajare – doar sunt traducătoarea lui.

De fapt, însă, eu am fost însoţitoarea pianistului englez

Leonard Cassini, un individ inteligent, spiritual, dar cam nervos şi criticaştrii. Totuşi, ne-am despărţit prieteni.

Abandonez acest caiet, nu la sfârşit de an, dar aproape de el – şi încep caietul III.

Sper ca în el să se reflecte mai multe izbânzi în artă şi mai puţine superficialităţi. Sper să marcheze debutul meu în proză şi în orchestraţie. Şi învăţarea limbii ruse a cărei necunoaştere mă face infirmă.

AUGUST, 1976

Deci, încă din 1951, înregistram secătuirea treptată a resurselor mele poetice. Ea se va accentua mereu, cu unele tresăriri agonice, până în 1953. De atunci şi până în vara lui 1956 cuvintele mă vor fi părăsit cu totul. Se vor reîntoarce la mine, în satul 2 Mai, prilejuindu-mi un al doilea „debut”, în 1957, cu volumul *Vârstele anului*…

Poemul „Frunză verde, maghiran”, cu titlul final

„Puişor de craiovean” l-a făcut pe Mony Crohmălniceanu să spună – sau chiar să scrie într-o revistă, nu mai ţin minte – că stilul folcloric „nu mă prinde”.

(aserţiune care se va dovedi falsă, considerând anumite producţii ale mele ulterioare în care sonurile populare respiră firesc şi muzical). Dar „Puişor de craiovean” era cu adevărat o cazně versificată, cu unele distihuri acceptabile, dar mărturisind la tot pasul dificultăţi de adaptare, de adoptare a unei vioiciuni forţate, a acelui schematism săltăreţ atât de îndrăgit în epocă.

Săptămâna Muzicii s-a desfăşurat în aceeaşi atmosferă „subalternă” faţă de prezenţele sovietice, ca în toate manifestările acelui timp. Ariutunian, compozitor modest, se aureola ca membru al delegaţiei „ţării celei mai înaintate” etc, drept care, în naivitatea mea, îl puteam considera un îndrumător şi chiar posesor al secretului artei, înaintate şi ea…

Ascultând oratoriul „Tudor Vladimirescu” de

Gheorghe Dumitrescu, lucrare de mare pompă sonoră.

Leonard Cassini a exclamat: „It’s terrible!” – ceea ce mi s-a părut

normal, arta socialismului trebuind să aibă o anvergură insuportabilă pentru şubredele sensibilităţi apusene!…

Astăzi, multe lucrări din epocă, inclusiv oratoriile lui Gheorghe Dumitrescu mi se par insuportabile – doar există un Tiberiu Olah, un Anatol Vieru, un

Ştefan Niculescu şi atâţia alţi compozitori de artă autentică!

*

Debutul meu în proză a avut loc în 1971 *cu atât de grozavă şi adio*, deci după douăzeci de ani de când începusem să visez la el. Debutul meu în orchestraţie s-a petrecut în 1976, cu suita simfonică *Pisica de una singură*, deci, la douăzeci şi cinci de ani, de când ideea începuse să mă persecute. Cu toată uşurinţa şi rapiditatea de emisie cu care sunt obişnuită – iată ce încet mă mişc uneori…

Limba rusă n-am învăţat-o niciodată.

NEW YORK, 1989

După desfiinţarea monarhiei, o serie de bulevarde, parcuri, străzi din România şi-au schimbat denumirea.

Astfel, Parcul Carol a devenit Parcul Libertăţii, bulevardul Regina Maria a devenit bulevardul Coşbuc etc.

Staţiunea de pe litoral, Carmen-Sylva, numită astfel după regina-poetă, a fost rebotezată „Vasile

Roaită”, după un tânăr erou-martir al clasei muncitoare. Dar iată că şi un proletar poate fi detronat – invalidat fiind el de conducerea actuală pentru nu ştiu ce culpe (probabil pentru că nu poate exista un tânăr luptător comunist în afara lui Nicolae Ceauşescu!) – iar acum Carmen Sylva-Vasile Roaită se numeşte simplu Eforie-Sud.

*

În 1951, deci, s-a declanşat cu adevărat „boala”.

mea, a cărei incubaţie începuse în 1948. Cuvintele mă părăseau, dar nu din propria lor iniţiativă. Fuseseră izgonite din vocabularul redus şi impus al epocii – iar eu mă învinuiam degeaba de incapacitatea mea de a-l egala pe Deşliu! Dispăruse bucuria, ba chiar necesitatea creaţiei. Continuam totuşi să mă chinui, cu încăpăţânare, din dorinţa de a-mi servi crezul şi vocaţia!

Pe lângă calitatea discutabilă a acelui poem intitulat „Puişor de craiovean”, pe care nu l-aş include nici în „opere complete” – el mai avea şi cusurul că se referea explicit la Gheorghiu-Dej. Prin urmare, se cuvenea îngropat, împreună cu lungul poem al lui

Beniuc şi cu sumedenie de altele publicate în acel timp, chiar şi numai pentru că nu se mai permiteau asemenea elogii versificate la adresa fostului conducător de partid şi de stat. Tot astfel au dispărut poeziile sau picturile dedicate lui Vasile Roaită

„Imortalizând” momentul când tânărul muncitor a fost împuşcat, cu mâna trăgând alarma, în timpul grevelor de la Griviţa. Vorba criticului şi cinicului prozator Paul

Georgescu, adresându-se unui tânăr scriitor: „Nu scrie despre trecut. Scrie despre viitor. Numai viitorul e fix.

Trecutul se schimbă”.

Pomenita diminuare a apetitului meu creator mă înfricoşa mai ales pentru că, din copilărie, mă obişnuisem cu emisii continue de poezie sau muzică, ele se produceau firesc ca o respiraţie, chiar dacă era vorba de o respiraţie controlată (ca în Hata-Yoga).

Devenea de neînţeles pentru mine şi de neconceput ca izvoarele mele naturale să se sleiască, deşi, cum ştim, natura însăşi poate fi poluată, rănită şi secătuită de forţe iresponsabile…

Şi acum sunt înfricoşată. În primii doi ani ai strămutării mele pe pământul Americii, am scris vreo optzeci de poezii, în româneşte fireşte, ca un fel de inerţie a activităţii mele de o viaţă, sau poate chiar stimulată de ineditul dramatic al existenţei mele. Am şi compus – dar o singură lucrare muzicală („De două ori cinci degete”, vag didactică, pentru pian). Iar de atunci încoace? Câteva notaţii răzleţe prin diferite caiete, care ar putea deveni poezii cu condiţia să lucrez la ele – ceea ce nu mă atrage. De ce? Clişeul cu „pierderea rădăcinilor” nu cred că mi se aplică. Mi-am adus cu mine limba – teritoriul meu esenţial.

Ce-i drept, condiţiile actuale nu sunt deosebit de încurajatoare şi de favorabile exploziilor poetice.

Desconsiderarea acestei profesii (care nici nu e privită ca o profesie întrucât nu aduce bani!) – ar putea să contribuie la scăderea elanului meu. Refuz totuşi să-mi acord circumstanţe atenuante şi prefer să cred că e o criză trecătoare, cum li se întâmplă din când în când creatorilor spre marea lor dezolare şi îndoială de sine…

OCTOMBRIE, 1951

Şedinţele de partid s-au înmulţit acum în preajma alegerilor. Le aştept cu nerăbdare. Urmează să ţin o conferinţă duminică, la Craiova. I-am scris Videi şi lui loji că vin. Îmi pare bine că o să-l revăd pe botosul şi inegalul meu prieten (?)

...Apoi, sper, concertul: exersez la pian pentru viitoarea (şi problematica) lui execuţie.

Am început să fac gimnastică de două ori pe săptămână, să mă mai. deşţelenesc niţel.

*

Am citit Oameni de azi *de Sâdâcbecov, o carte plină de poezie kirghiză, de avânt legendar. De asemeni,* Viaţa

Oceanului îngheţat, *treisprezece schiţe-nuvele de Gorbatov, originală, cu adâncime umană. Apoi* Timur şi băieţii săi – *un fleac amuzant pentru copii, binişor scris, şi* Secerişul *de Galina*

Nicolaeva despre care o să vărbesc la Craiova. Se face mare tapaj cu cartea asta. Autoarea are talent dar cartea e cam superficială, sentimentalistă, dulceagă.

OCTOMBRIE, 19.51

Alegerile de partid au fost foarte interesante. Cu multe lucruri tulburi, ciudate. S-*a reuşit alegerea lui Corbea în ciuda criticilor ascuţite care i s-au adus. A fost ales şi Aurel Mihale*

(nici nu-l cunoaştem bine, ştim doar că e unealta slugarnică a lui Morarii).

În fine, totuşi, am devenit mai combativi şi nu ne mai lăsăm intimidaţi (decât în ultimă instanţă).

*

Yvonne mă pictează la pian.

Ali e foarte ocupat. Ne vedem puţin.

Am tradus trei poeme de Maiacovski şi un lung poem de

Marşak.

Fac gimnastică.

Din nou, se strâng relaţiile cu Marin.

*

Recepţie la Ambasada Sovietică, de 7 Noiembrie. Am stat cu Zaharia Stancu, Petru Dumitriu şi Vasile Dumitrescu. Vasile, ca şi la Mangalia, îmi place din ce în ce mai mult.

Poemul cu „puişorul" mi-a scos peri albi. Cu chiu cu vai, apar două fragmente ciuntite într-o antologie. Merge tot mai greu cu literatura.

NOIEMBRIE, 1951

Mâine împlinesc douăzeci şi şapte de ani.

Sper ca, până la 5 decembrie, să isprăvesc categoric

Concertul...

Versuri n-am mai scris. Yvonne m-a pictat fără prea mult spor. Cred că şi ea trece printr-o fază artistică dificilă.

M-am certat la sânge cu Mihu. E ipocrit şi slugarnic falǎ de Morarii.

AU a fost numit director la ESPLA şi munceşte enorm.

Sâmbătă seara o să chem la mine nişte amici ca să-mi serbez aniversarea. Poate va veni şi Vasile deşi are o nevastă foarte posesivă.

NOIEMBRIE, 1951

Lucrez la Concert... *şi merge tot mai bine.*

De ziua mea, Yvonne mi-a dăruit două tablouri foarte frumoase.

Citesc Proust. Uluitor!

Marin a intrat la „Viaţa Românească". L-am cunoscut pe

Gellu Naum (pe care AH îl cunoaşte de mult) şi sper să ne împrietenim.

1952

IANUARIE

S-ar cuveni să fac un bilanţ. Deşi nu mi se pare prea de laudă...

În plan literar: *cărticica pentru preşcolari* (Ce-a văzut

Oana *care apare anul acesta*), *traduceri din Maiacovski şi*

Isacovski, volumul de versuri Horea nu mai este singur (*care, tot aşa, apare în 1952 şi care conţine două poeme mai ample, în aceeaşi strădanie de a-l egala pe Deşliul*). *Proiecte*? *Traduceri din Heine, în cadrul unui colectiv*...

În plan muzical: Concertul pentru pian şi orchestră (*care, orice ar spune alţii, mi se pare mai mult o ambiţie decât o inspiraţie*...), Cântec pentru tovarăşa Ana (*avortat*).

Mai promiţător mi se pare lucrul la tocealǎ.

Pe plan sentimental: *Anul Craiovei rediviva cu loji sub semnul plus. Ali, în aceeaşi formă majoră, chiar ascendentă şi îl iubesc, îl iubesc*!

IANUARIE, 1952

Anul Nou debutează printr-o ceartă cu Marin, venită din senin; până la urmă, el operează şi un mic şantaj (*voluntar sau involuntar*) *de clasă* (!), *eu nu mai reacţionez, abandonez discuţia şi ne despărţim – cum s-ar spune – certaţi pe vecie*...

*

Concertul... *mi-a fost aprobat, deocamdată, de Uniunea*

Compozitorilor şi săptămâna viitoare am audiţie la Comitetul

pentru Artă.

Azi dimineaţă, am fost la Scărişoara, un cătun de lângă

Argeş. Consfătuire cu o carte a lui Jany, cu autorul de faţă...

Mă aşteaptă o săptămână grea: *două seminarii recapitulative, scoaterea gazetei de perete, un articolaş pentru*

„Contemporanul”, o discuţie crâncenă, probabil, la „Viaţa

Românească” în legătură cu poemul recent pe care l-am scris despre Spania (eu îl socotesc bun dar parcă mai ştiu „ce e bun şi ce rău ”, vorba lui Maiacovski...).

*

Cu Morarii, o discuţie de două ore (sper, tovărăşească), în care i-am spus, în mare parte, ce cred despre el şi – surpriză! *– într-o măsură, mi-a dat dreptate*.

IANUARIE, 1952

Trebuie – şi chiar şi vreau – să scriu un poem despre

Caragiale. *Mai trebuie să termin articolul cu muzica pentru*

„Contemporanul”, mai am un seminar recapitulativ la învăţământul de partid, plus obsesia cu solicitata „scrisoare a grănicerului” pentru M.A.I. *pe care o să-l refuz, fiind prea şablon*...

*

Ieri, vrând să ţin o şedinţă cu „Gazeta de perete”, n-a venit nimeni şi m-am trezit cu două ore libere şi aş fi vrut grozav să dau de Marin care însă nu răspundea la telefon. *Ei bine*.

Marin apare întâmplător! *Am stat de vorbă în bune condiţii, am fost chiar emoţionată*.

*

Pe la sfârşitul lui februarie, vreau să plec la Craiova.

Miercuri am audiţie la Comitetul pentru Artă. Îmi fac cruce.

Duminică, Vergi, Gellu Naum şi Lygia.

*

Citesc Poveste despre copilărie *de Gladkov*. *Frumos scrisă, dar prea fragmentată, fără conflict central, cam plicticoasă*.

*

La Yvonne, m-am apucat de pictură în idei. *Mai întâi două copii*: *Frans Hals şi Cezanne*. *Apoi, o natură moartă cu flori, cărţi, un presse-papier – destul de just rezolvată*.

Vreau să-mi cumpăr cele necesare ca să pot picta acasă, îmi place la nebunie!

FEBRUARIE, 1952

După multe amânări, mi s-a fixat audiţia la Comitet. Stau şi exersez, aş vrea să mă prezint ca lumea.

*

Campania Caragiale în plină desfăşurare. Oaspeţi străini. Am scris şi eu poemul proiectat care, nu ştiu cum, i-a plăcut lui Şelmaru, apoi a plăcut şi la „Scânteia „şi vestea s-a întins fulgerător, mi-l cer teatrele – poemul nu e o capodoperă, dar e sintetic în ce priveşte semnificaţia operei lui Caragiale, e clar şi bine închegat meşteşugăreşte. Totuşi, laudele primite mi se par disproporţionate. Dac-ar fi venit la „Balada femeii care şi-a pierdut iubitul în război", mi s-ar fi părut mai întemeiate.

*

Cu Marin m-am mai plimbat, m-am mai certat, ne-am mai împăcat. Ceva mocneşte şi cred că ceva va izbucni din nou, ca la Sinaia, în 1949...

AUGUST, 1976

Cât de eliptice îmi par astăzi însemnările mele! în ciuda aerului lor reportericesc sau a caracterului de

„Raport" pe care-l îmbracă, sau poate tocmai datorită lor, lipseşte „verticalitatea", a sentimentelor, a ideilor care mă bântui au – dar cum aş putea eu să detaliez astăzi în mod convingător şi sugestiv ce a însemnat, de fapt, „azi am scris o jumătate de pagină la *Concert*...", fără să dau nicio informaţie profesională, sau.

„Conferinţa a fost bunicică", fără să explic în ce a constat ea sau „îl iubesc pe Ali", în absenţa amănuntelor vieţii noastre de zi cu zi?

O anumită explicaţie ar fi că toată „verticalitatea".

era inclusă chiar în operă, în muzică, în poezie (cea de atunci şi cea de atunci încoace) – şi încă nu vreau să întrerup fluxul notelor, aşa precipitat cum este, precipitat ca însăşi tinereţea mea lacomă...

FEBRUARIE, 1952

Concertul... *mi-a fost aprobat. Ura*!

Am o criză jalnică de reumatism. Mă dor genunchii şi sunt demoralizată.

Poemul cu Caragiale l-am recitat cu succes în diferite împrejurări.

Zilele astea a nins urât, negru, ud. N-avem bani.

*

Ieri la prânz m-am întors dintr-o călătorie cu oaspeţi străini, pe la

Predeal, Oraşul Stalin, Bod. Am însoţit doi belgieni destul de agreabili, dar nu cine ştie ce. Mâncare, oboseală, un splendid peisaj de iarnă, cu munţii părând foarte aproape, cu aburi trandafirii, strălucitori. Ceva ireal şi groaznic de frumos!

O gospodărie colectivă cu oameni entuziaşti, muncitori.

FEBRUARIE, 1952

Aseară m-am întors de la Craiova unde am stat şase zile.

Pe loji l-am văzut de două ori: *duminica întreagă şi marţi seara*.

A fost şi Ali în timpul intervalului. *Prezentarea Veronicăi a fost lungă, inegală, obositoare*. *Nu-mi doresc o astfel de consfătuire cu cititorii*.

Pe loji l-am aşteptat ore interminabile, tresărind la orice pas auzit în curte. *Un şir de ghinioane ne-a împiedicat să ne vedem ca lumea până în pomenita duminică*. *Aproape douăsprezece ore în care au avut loc discuţii politice* (*cu ceartă*), *rememorări* etc. *până când muzica – tot ea – topeşte toate rezistenţele, îmi ţine mâinile într-ale lui, mă îmbrăţişează, îmi înfundă capul în pieptul lui, mă sărută pe păr*. *Ca întotdeauna, eu vorbesc de zece ori mai mult decât el, dar ceea ce e frapant*

(*faţă de acum opt ani*) *e tocmai faptul că putem vorbi despre noi subiectul nemaifiind* „*tabu*”.

Marţi au fost alte aşteptări chinuitoare. *A venit târziu – şi a fost o seară gravă, plină de cuvinte şi de priviri, pecetluită de o sărutare năprasnică şi disperată*. *Mi-a spus*: „*Faci o crimă că pleci tocmai acum*”. *Şi*: „*N-ai putea să trăieşti cu mine*. *Dar nu din vina ta*. *Sunt un om ursuz, acru, imposibil şi iremediabil*”.

*

Întoarsă aici, am terminat de tradus Les pauvres gens *a lui Hugo*. *Cred că mi-a reuşit*.

Nevasta lui Nicolae Jianu s-a sinucis. *M-a impresionai mult întâmplarea*. *O fată frumuşică, brunetă, obosită şi tăcută şi tristă*. *A luat cianură de potasiu*. *Era inginer chimist*.

AUGUST, 1976

Pomenitele aşteptări, în caietele mele de demult, în prozele mele, în nenumărate poezii, aparţin structurii mele, ca o componentă a sângelui, a limfei mele, amestec de speranţă, încăpăţânare, orgoliu, lăcomie, umilinţă – mai ales umilinţă şi neînţelegere…

…ca şi meşteşugitele interpretări, dilatări, asociaţii, pe marginea unor frânturi de frază, a unor aluzii, a unor segmente de gest, pentru a

putea *crede*, pentru a putea accede la dorul meu de absolut, pentru a transgresa acele haotice, anodine aparenţe…

…toate, desigur, prelungiri ale adolescenţei mele singuratice, frustrate de iubire; precum şi un fel de

„Imaginaţie psihică”, o investiţie de energie sentimentală care, credeam eu, ar fi trebuit să fie „rentabilă”, să se legitimeze prin „produsul” ei: miraculoasa dragoste împărtăşită sau creaţia muzicală, poetică etc.

MARTIE, 1952

Ziua femeii. Ieri, la Municipal, conversaţie cu actorii, seara la ESPLA, recitare, mâine la Facultatea de Chimie – conversaţie şi recitare.

Am început să exersez la Concert… *Măriuca Cernovodeanu, profesoara mea din adolescenţă, socoteşte că, în trei luni de studiu atent, îl pot executa. Trei zile la rând, am exersat câte un ceas! Nemaipomenit!*

*

Cu Şelmaru, raporturile au început parcă să se îmbunătăţească. Pesemne, din pricina atitudinii mele din ultimul timp.

Principialitate şi curaj – iată ce forţează toate uşile!

Mi-e tot timpul dor de Ali. Îl *văd prea puţin. E uimitor cât de pur şi proaspăt e, „bun ca pâinea caldă”, ca să folosesc un clişeu. Cel mai corect ar fi să spun că e „fără egal”!*

11”, „l r”, <M / >%\C”: *f*: *Vi*: „: *i*\ >Y; \: „n.

MARTIE, 1952

Sunt îngrozitor de nervoasă. N-am apucat să-i cânt lui Ali

„Laplus que lente „de Debussy, recent cumpărată. Mi-au cerut de la „Scânteia” un articol până luni. Mâine dimineaţa, o discuţie cu Nestor Ignat, apoi la 12, Editură, apoi la 11 comisia de poezie, după-masă, probabil, gimnastică. Duminică vreau să ne vedem cu Gellu. Luni, la 11, repetiţie la Filarmonică.

Ca să nu mai pomenesc de faptul că trebuie să exersez, să compun un cântec până la 20 martie – e clar că trebuie să plec la Sinaia.

MARTIE, 1952

Astăzi, la ultima confruntare a Concertului… *cu diferiţi maeştri, am auzit în sfârşit rostindu-se cuvinte ca acestea: „E*

un bun concert românesc, valabil ca fond, cu spontaneitate şi logică”. Sună cam uscat, dar, oricum, mi-a revenit curajul.

Ali a fost bolnav o săptămână întreagă. O gripă.

Probabil, cu febră fluctuantă, uneori atât de ridicată că m-am

speriat. Acum e mai bine.

Am compus un imn pentru 1 Mai, am tradus o sută de versuri din poemul „Zoia" al Mărgăritei Aligher. Am fost la circul chinezesc – supraomenesc! Diseară le văd opera.

APRILIE, 1952

Azi la prânz plec la Sinaia. Ochii mei sunt obosiţi. Voi purta ochelari câteva luni.

SINAIA, 1952

Mi-am regăsit odaia dragă. E linişte şi bine. E primăvară limpede, uşor tăioasă, munţi înzăpeziţi. Verde, tânăr, frumos.

*

Cum stau cu muzica? Trebuie să exersez circa 2 ore pe zi.

E greu până să-mi revină ceva din disciplina – fie ea şi sporadică – de altă dată. Am obţinut de la Mezincescu aprobarea de principiu ca să-mi cânt singură concertul în toamnă, în primă audiţie. Consider această audiţie o condiţie şi nu o ambiţie sau o exhibiţie…

Am de tradus enorm de multe versuri. Mi-am fixat o normă zilnică de 100. Şelmaru iar a vrut să mă bage în redacţia noii reviste „Flacăra" – „Ogonioc"-ul românesc. Las că nu prea apreciez genul, dar am atâta de lucru că nu ştiu unde mi-e capul. Am reuşit oarecum să-l conving că, până la toamnă, cel puţin e exclus, dat fiind evenimentul concertului.

Volumul Horea nu mai este singur *îmi apare peste 2 – 3 zile.*

Sper că şi volumaşul pentru preşcolari Ce-a văzut Oana. *Imnul de 1 Mai a devenit un imn pentru Stalin, e aprobat şi dat la orchestrat.*

*

Diseară, la cantină, o să stârnesc o surpriză cu ochelarii mei pe care i-am ales dinadins cu rame groase ca nişte ochelari de motociclist.

De-aş putea compune aici şi Toccata *şi vreun poem – bine ar fi.*

APRILIE, 1952

Ochelarii mei au fost destul de prost primiţi de partea bărbătească. Ce să fac – o să mă lipsesc de curtezani în următoarele trei luni.

*

Am exersat azi dimineaţă un ceas şi Vi. Cea mai ridicată normă până astăzi. Aseară am lucrat şi la Toccată. *Mă pasionează şi cred că o să iasă bine.*

Vremea se menţine admirabilă. Vuieşte pârâul din preajma casei, brazii se clatină moale sub vânt.

Ora 6 p.m.

După o plimbare destul de enervantă cu grupul de oameni de aici, prin clisă şi cu ochelarii jucându-mi pe nas, am reuşit să depăşesc norma cu 6 versuri la „Zoia”.

Ce-am făcut în aceste două zile?

Am terminat „Zoia”, am exersat regulat şi am mai lucrat la Toccată.

Pe plan monden, aseară am fost cu fetele şi cu băieţii, am băut nişte vin, am jucat „jocul adevărului”. Nicolae Jianu, probabil cam pilit, mi-a făcut o lungă curte (deşi port ochelari, nota bene...) Mi s-a părut deplasat, doar nu e de multă vreme văduv...

Apoi, vremea. A nins. Am umblat ceasuri în ninsoare şi în văzduhul proaspăt, nu prea geros. Sinaia a albit şi AU care urmează să vină va fi şi el fericit de privelişte. Totul e pufos, singuratec, tăcut. Aş vrea să ne plimbăm mult, beţi de dragoste.

L-am visat azi-noapte. Cică o fetiţă sărmană, urâţică şi bună ca pâinea coaptă, se amorezase de el. Ne-am dus amândoi la ea.

Eu am încercat s-o consolez, i-am spus chiar că dacă reuşeşte să mi-l ia, eu i-l dau etc. *Prostii.*

Şi pe loji l-am visat. Conştient sau inconştient, cât o să mai târâi obsesia asta după mine?

AUGUST, 1976

Ciudăţenii... *Toceala*, la care lucram acum douăzeci şi cinci de ani, a fost reeditată (se tipărise la Bucureşti)

În acest an la Moscova! Eu de abia fac efortul de a redeveni ce am fost, compozitoare adică, după o întrerupere care a durat aproape două decenii şi iată că

Vieru îmi aduce un album cu lucrări pentru tineret care include *Toccata* mea! Revăzând-o şi cântând-o, după atâta vreme, mi-am dat seama că, într-adevăr, e reuşită, la nivelul unei lucrări pianistice de efect, fără majuscule pretenţii... Altă ciudăţenie e că exersam la pian ceea ce, de atunci încoace, nu mi s-a mai întâmplat şi ceea ce, de altfel, uram încă din copilărie.

Iar suprema ciudăţenie e că visul meu, în care îl cedam generos pe Ali aceleia care ar fi izbutit să mi-l ia, s-a adeverit, desigur în variantă gravă şi diferită, într-o împrejurare reală – helas! – de acum zece ani!

APRILIE, 1952

AU a fost o zi şi jumătate cu mine. Ceasuri admirabile, pline, calde, complexe şi fireşti, trăite cu maximă aviditate şi încântare. E un exemplar unic (şi eu, al doilea).

Afară s-a pornit o ninsoare deasă, groasă, perfect verticală.

Mi-a apărut Horea nu mai este singur. *Arată frumuşel.*

Are o copertă verde şi titlul e scris cu portocaliu. Bine că s-a renunţat la copertele stereotipe, roşii sau alb cu roşu.

*

traduc pe Selviński. Merge greu pentru că e un poet subtil, sofisticat, deci tocmai din cauza asta foarte greu de tradus.

*

J. *Daniel e un băiat de douăzeci şi trei de ani, plin de fumuri şi de fumisterie, cu atitudini care l-ar putea face să cadă rău de tot, în ciuda încercărilor mele de a-l „lămuri". Are capacităţi intelectuale deosebite, dar un temperament excesiv, bolnăvicios. Oricum, e prima mea „victimă" de când port ochelari... „Unele femei fac o* crimă *măritându-se*!" *mi-a spus.*

*

E şi *Mihale aici, dezolant de departe de oameni, parcă nici n-ar fi organizator de partid.*

*

Am citit Ostrovul lupilor *de Sadoveanu. O carte tulburător de frumoasă.*

BUCUREŞTI, APRILIE, 1952

Conferinţă la Şcoala de Literatură. A apărut Ce-a văzut

Oana *şi Ofelia m-a felicitai indirect. Şedinţă plenară despre*

Fondul literar. O consfătuire cu nişte vicepreşedinţi (o idee tâmpită a Veronicăi) la care am asistat cu Vergi şi cu Maria

Banuş.

Lecţii de pian cu Măriuca Cernovodeanu.

Cu Ali, multă dragoste. Părinţii mei, Munţi şi Trunti, plăcuţi la *vedere şi la vorbă.*

NEW YORK, 1989

Părinţii mei, al căror unic copil sunt, deşi foarte diferiţi, au constituit un cuplu tandru de o viaţă.

Mama, o femeie frumoasă, cu păr bogat, ochi mici, albaştri, tata, un bărbat urâţel, cu nas proeminent, ochi albastru-verzui. Amândoi, cu mâini graţioase, ale lui tata, grăsuţe, copilăroase, ale mamei, cu degete

lungi şi subţiri. Mama provenea dintr-un mediu mai înstărit decât tata, dar în amândouă familiile se cânta la pian, se citea şi se vorbea în limbi străine, mai ales în germană şi franceză. Amândurora le plăcea viaţa, cântau şi dansau, dar mama mea avea vederi mic-burgheze, pe când tata nutrea „idealuri socialiste". (în timpul ilegalităţii, mama îmi pândea mişcările şi mă dezaproba vehement, pe când tata mă invita doar la prudenţă...)

După cum am mai spus, tatăl meu a fost acela care m-a familiarizat cu muzica şi cu poezia, de la o vârstă fragedă. Adoraţia din copilărie s-a transformat cu vremea într-un ataşament profund faţă de farmecul, umorul, supleţea lui spirituală. Pe mama, îngheţată în prejudecăţile ei, n-am putut-o niciodată iubi cu adevărat.

Totuşi, scriind aceste rânduri, mă copleşeşte amintirea ultimilor lor ani trăiţi împreună când mama îl ajuta pe tata în munca lui de traducător, căutând cuvinte în dicţionar, confruntând texte, făcând adeseori observaţii întemeiate – şi aşa am să-i memorez:

PĂRINŢI MEI APLECA ŢI PE O CARTE

Apa haotică atacă oraşul pustiu

Şi grindina dansează – e un vesel dezastru – plesneşte corneea ferestrelor în timp ce părinţii mei aplecaţi pe o carte aşază cuvintele-n ordine.

Mama a rămas fără sprâncene, tata are mâini mici şi umflate.

Părinţii mei prefac în silabe grindina şi şterg apa de pe o carte deschisă, mereu, tot mai osteniţi, dau apa deoparte, hârtia e grea şi e udă ca o pânză de cort şi se zbate în vânt şi loveşte uneori fruntea tatii – şi atunci mama cu neaşteptată putere potoleşte hârtia.

*

Fondul literar era, pe vremuri, o instituţie benefică de care a profitat majoritatea scriitorilor pe timp de decenii, oferind împrumuturi în intervalul dintre două cărţi sau în pauzele de creaţie, urmând ca sumele să fie restituite procentual după fiecare nouă apariţie. S-au bucurat de această binefacere scriitori talentaţi sau nu, productivi sau nu, încât, deşi drepturile de autor au fost într-o vreme considerabile, împrumuturile de la

Fondul literar deveniseră o rutină, ajungându-se, în unele cazuri, la datorii de sute de mii de lei.

Odată cu înteţirea urii dictatorului faţă de producătorii de artă şi literatură, instituţia s-a degradat dramatic: împrumuturi se acordă

greu şi rar, sumele sunt infime chiar dacă solicitantul e un om de o recunoscută valoare şi chiar dacă poate dovedi că lucrează la o operă importantă.

BUCUREŞTI, MAI, 1952

Mâine se împlineşte o săptămână de când am venit încoace. N-am mai putut pleca la Sinaia fiindcă, cică, am o infecţie acută la ochiul drept (asta separat de buclucul anterior cu nefocalizarea). Mă tratez la marele doctor Blalt, cu picături nesuferite şi fără niciun rezultat.

Profit de această rămânere aici ca să mă duc la nişte spectacole – dar sunt cam nenorocită cu ochiul drept care vede complet tulbure.

Ieri, în tribună, la parada de 1 Mai.

Marin a picat la masă... pe nepusă masă. Nu ştiu de ce e atât de nepriceput în relaţiile cu oamenii.

Doamne, ce drag îmi e Ali! Mi-e şi frică de cât îl iubesc!

SINAIA, MAI, 1952

Pustiu. Parcă n-ar fi mai mult de cinci oameni – pe care nici nu i-am văzut încă.

În ultimele zile la Bucureşti, am fost la Marin acasă. Ca în trecut. M-a îmbrăţişat („Nina dragă, Nina dragă"), vrea să ne obişnuim unul cu altul, să-mi cunoască trupul. Mi-a făcut teoria adulterului („la noi ar fi ceva foarte frumos şi curat").

Cu greu a înţeles că AH nu-mi lasă disponibilităţi, că n-am loc pentru el, Marin. Cică a priceput definitiv şi că n-o să mai fie vorba despre asta. Ţin mult la el.

M-am mai văzut şi cu Kindy.

Am acum în mine o injecţie antitifică şi mă doare capul.

TOT MAI

Situaţia s-a îmbunătăţit simţitor. Au venit Pista şi Balta

Karesi, Nae Jianu şi Cella Serghi. Sunt nopţi cu lună, pur şi simplu fantastice.

Cei doi unguri sunt adorabili, plini de sănătate morală şi forţă „de clasă", aş zice...

*

Mâine plec din nou la Bucureşti să văd ce fac cu ochiul.

Mica pată alburie continuă să fie acolo, încep să mă îngrijorez serios.

Mă gândesc şi la Marin. Aflu de la Cella că Nadia continuă să vină la el. Că doarme uneori acolo, în locuinţa nouă, că Marin îi dă toţi banii,

se poartă frumos cu ea „ca niciodată” ele. Nu mă „supără” în niciun fel asta, dar mă intrigă. El îmi spunea că totul între ei e atât de definitiv terminat și invitațiile pe care mi le făcea aveau un aer atât de

„Absorbant” („Vreau să dorm cu tine, să-ți cunosc ființa și de la cap în jos, fără să-ți fac nimic. Doar să mă obișnuiesc cu tine.

Mă întreb cum de unele femei nu mă văd, nu-și dau seama că le-aș iubi cum nu poate nimeni să le iubească… „etc etc).

BUCUREȘTI, MAI, 1952

Ehei… Alaltăieri seara, la Sinaia, am stat cu Pista, Cella.

Karesi, am jucat „jocul adevărului” – dar ieri dimineața, aud o voce adâncă: „Săru'mâna, Nina, am venit să-ți țiu de urât trei zile”.

Scot un cap pe ușă: Silvestri! (La 2 octombrie, notam în acest caiet: „Silvestri mi-a făcut curte la recepție”. Fusese, ce-i drept, nu prea romantic, îmi spusese că-i plac de când aveam șaisprezece ani, avea un ton cam ușuratic, că ar vrea să ne întâlnim o dată la Sinaia și altele…)

Ieri, deci, când tocmai exersam, bate în ușă și intră

„Pentru o scurtă vizită”. Se așază în fotoliu, eu pe pat și vorbim, vorbim politică, artă, fericire. La masă, mergem împreună. Apoi din nou la mine. Îmi cântă la pian, improvizând pe teme din Tristan și Isolda, *cutremurător, cu mâinile lui lungi, cu ochii lui imenși, albaștri, cu toată fața lui lungă, grea, ca de statuie obosită. În toate acestea, o profundă tristețe între noi pentru că eu urmează să plec. Zice: „Târziu, regreți uneori ocazii pierdute în viață care nu știi unde ar fi putut să te ducă.*

Uite, acum pleci tu…”. Mi-a făgăduit: „O să-mi fac timp și o să vin din nou aici”. îi spun „Costi”, ne tutuim. Mi-a vorbit despre

Viorica: „Sunt foarte nefericit”…

Poate că e mai bine că am plecat.

*

Mișa Novicov i-a spus lui Ali despre volumul meu că

„Marchează un important pas înainte pentru scriitoare, dar că, firește, sunt și unele lucruri discutabile”. Aștept cu oarecare neplăcere articolul pe care, pare-se, urmează să-l scrie Beniuc.

*

Am fost la Blatt. Cică nu e o infecție a ochiului, ci o degenerescentă care e normal să apară numai la bătrâni de optzeci-nouăzeci de ani! Mă rog, foarte deprimantă situație.

Picăturile pe care mi le pune costă o grămadă de bani iar ochiul continuă să vadă tulbure.

AUGUST, 1976

Dacă destinul individual al lui Constantin Silvestri a cunoscut atâtea dureroase meandre – destinul artei dirijorale româneşti a fost, la rândul lui, grav afectat.

După Ionel Perlea şi Sergiu Celibidache, Silvestri a fost, incontestabil, marele dirijor, stânjenit în dezvoltarea şi realizarea lui de împrejurări mari şi mici, mai ales de forţele rebarbative la apariţia originalităţii.

Dincolo de concurenţa de culise – opoziţia firească a lui George Georgescu, profesionist onorabil fără strălucire, docil şi abil în relaţiile cu puternicii vremii – lui

Silvestri i se opunea însuşi *spiritul* vremii, un timp foarte scurt, desigur, în istoria speciei, dar decisiv de lung în istoria unui ins.

Cu compoziţiile lui de mare rafinament, cu fabuloasele lui improvizaţii pianistice (uneori, pe teme date din public), cu interpretările lui dirijorale inedite, nu putea decât şoca în atmosfera convenţională care se instala cu tot mai multă densitate în lumea artei, iar publicul de admiratori chiar fanatici pe care izbutise, totuşi, să şi-l câştige nu a contat în niciun fel (poate doar dăunându-i) când s-a produs îndepărtarea lui treptată din primele locuri ale ierarhici oficiale.

Tracasat şi scârbit, Constantin Silvestri ajunge în

Anglia, rămâne acolo, dirijează, imprimă câteva discuri de mare valoare şi de mare răsunet (între timp, e recăsătorit cu o femeie de foarte bună calitate) şi moare, bolnav şi încă foarte tânăr, departe de ţară, pomenit într-un faire-part modest la rubrica „decese” a

„României libere” şi, pare-mi-se, în încă două-trei articole cu caracter restrâns, comemorativ – mai norocos într-un fel decât Ion Barbu, a cănii moarte nu a fost anunţată în presă (pe uşa Facultăţii de Matematică a fost lipită o hârtiuţă care anunţa moartea profesorului

Dan Barbilian).

*

În ce priveşte intervenţia lirică, în viaţa mea, a lui

Silvestri – ci este încă unul din oamenii de relief genial pe care i-am pierdut, în sensul că nu i-am cunoscut prin iubire împărtăşită, fie din neîncrederea mea în reala lor propensiune faţă de mine, fie din incapacitatea mea juvenilă de a mă consacra unei relaţii în care mi s-ar fi oferit, mă temeam eu, un rol subaltern – fie, pur şi simplu, dintr-un

hazard, cu atât mai crud cu cât îmi sugera parcă mereu ideea (falsă) cum că mersul evenimentelor ar fi depins de mine...

Cum pot eu astăzi să-i înviu pe marii (mei) dispăruţi, pentru a fi mai demnă de ei şi a scăpa de tortura dezorientării, a orgoliului şi ingratitudinii mele?!

SINAIA, MAI, 1952

Stau prost cu lucrul. Mă ocup cu capitolul Burtăverzilor din „Nică", am o serie de idei dar n-am continuitate, n-am răbdare.

Vremea e oribilă. Ploaie târâită, frig. Am făcut focul. Sau plouă vârtos toată ziua iar spre seară, când nu mai e nevoie, se înseninează, apar stele.

De luni, (în stilul şcolarilor leneşi) mă voi obliga să lucrez 4 ore pe zi. Într-o săptămână, să fiu gata cu Nică.

Azi îl aştept pe Ali de care mi-e tot timpul dor într-un fel deloc „casnic", ci cu totul şi cu totul romantic.

MAI, 1952

De aproape trei zile, ninge cu intermitenţe, dar des de lot, cu frig, cu vârtejuri de zăpadă. În a doua jumătate a lunii mai!

Umblu în palton şi cu căciulă.

*

AH a fost cu foarte multă, dulce dragoste. E slab, nu ştiu cum să-l îngraş. A dormit o grămadă de timp aici, e probabil surmenat din cauza prea multor munci. Desigur că structura lui însăşi e de băiat subţiratic – e unul din farmecele lui – dar mă tem pentru sănătatea lui.

*

În sfârşit, de azi dimineaţă. Sper că am reintrat în lucru.

Două ore am exersat la pian.

Şi simt că săptămâna asta o să termin Nică... *Trebuie.*

Iar săptămâna viitoare, voi termina Toccata. *Am zis! şi astfel, planul meu de muncă şi creaţie va fi îndeplinit şi depăşii (vezi* Tema cu variaţii *pentru profesoara de gimnastică, lecturile, poezia poate...). Numai să mă ţin de cuvânt. Dacă aş avea mai multă dragoste înjur, treaba ar merge mai bine.*

*

O capră neagră, încremenită, stă în dreptul ferestrei mele.

MAI, 1952

Ninsoarea cade din belşug, omorând toţi pomii fructiferi.

La munte, degeră oile.

După întreruperea de două zile, când am fost la

Bucureşti, treaba merge ca pe roate. Până poimâine la prânz, voi fi gata cu versiunea finală a lui Nică fără frică.

*

Unele lucruri dezagreabile. M-am certat prosteşte cu

Davidoglu care, cu toate calităţile sale, e un tip de „basse espece". Greşeala mea e că m-am lăsat antrenată de la bun început pe o pantă de intimitate excesivă, cu libertăţi de limbaj – mă rog, el nu ştie că am o memorie grozavă, deşi el încearcă parcă să se împace. Eu nu mă pot reconcilia decât după ce-i spun în faţă câteva adevăruri şi stabilesc condiţii mai stricte în relaţiile dintre noi.

*

Geo e aici. Am jucat popice şi ne-am sărutat inexpresiv şi formal, la portiţă. Sinaia a fost, ca de obicei, rodnică – nu peste, dar nici sub aşteptări.

MAI, 1952

Mâine se termină sejour-ul meu sinaiot. Vine Ali să mă ia acasă.

Ultimele zile au fost proaste sub raportul lucrului – proaste sub raportul relaţiilor umane.

Nică *e practic terminat. Mai sunt câteva versuri de scos sau de adăugat, ceea ce se va întâmpla după-masă.*

*

Geo, Pista, Karesi se poartă foarte ciudat cu mine, sunt distanţi, mă evită. De ce? Dumnezeu ştie. Are dreptate Marin când spune că Geo poate fi antipatic prin atitudinea lui egală, de fapt, indiferentă.

*

S-au întâmplat mari schimbări în Partid. Comitetul

Central arată astfel: Gh.

— Dej, I. Chişinevski, Moghioroş, Miron

Constantinescu şi Gh. Apostol. Fără Ana Pauker (plasată în biroul organizatoric), fără Vasile Luca (dat pe mâna Comisiei de control pentru deviere de dreapta, rupere de clasă şi de

Partid), fără Teohari Georgescu (trimis la munca de jos).

Straniu şi senzaţional!

*

Am citit Écrits intimes *a lui Baudelaire, cu o prefaţă de*

Sartre. Am recitit Accidentul *lui Sebastián.*

BUCUREŞTI, IUNIE, 1952

Aseară m-am întors de la Baia Mare unde am fost cu

Vergi. O consfătuire cu cititorii, destul de anostă. Drumul în avion peste munţii înalţi – uluitor, deşi lui Vergi i s-a făcut rău.

Despre relaţiile mele cu el, voi scrie după ce voi vorbi cu AU.

Baia Mare e un oraş admirabil, cu o natură mănoasă, zâmbitoare, e curat, vechi şi parfumat ca iarba înaltă care-i umple dealurile. Am asistat şi la un concert de broaşte, absolut asurzitor!

AUGUST, 1976

Astăzi când fericitul cuplu pe care-l formez cu Ali numără aproape trei decenii, nu mi se pare şocant să vorbesc despre experienţele şi episoadele erotice, ale mele şi ale lui, acumulate în paralel – şi n-aş spune „în afara căsniciei", deoarece, asemeni afluenţilor, energia psihică a acestor cunoaşteri s-a adăugat fluxului râului fundamental, îmbogăţindu-l, revigorându-l, nuanţându-l şi, în ultimă instanţă, verificându-i amploarea şi rezistenţa.

*

Virgil Teodorescu – Vergi – este şi rămâne, în ciuda straniilor lui volute şi evoluţii, alături de Gellu Naum, un ilustru reprezentant al curentului suprarealist în

România.

Am luat contact cu numele lui pentru prima oară prin 1946 când Vergi a expus, împreună cu Gherasim

Luca, Trost şi Paul Păun, aşa-numitele lui „Fumaje", adică nişte sticle de lampă de gaz afumate în chip diferit. Tot prin anii aceia publica, dacă nu mă înşel, volumul *Butelia de Leyda*.

Când m-am împrietenit cu el, lucra ca redactor la

Editura de Stat pentru Literatură şi Artă (condusă de

A. Toma dar, practic de Ali), la secţia de poezie. Purta invariabil un sacou de catifea cafenie, vestimentaţie oarecum insolită, sugerând boerna, într-o perioadă în care domnea uniformitatea, aproape uniforma (îmi amintesc de acel „loden", pardesiul nostru al tuturor…).

Îmi dau seama cât de ingrată trebuia să i se pară (şi chiar şi era) situaţia lui, nevoit fiind să cerceteze cu migala lui înnăscută, dar şi cu spectaculoasa lui experienţă poetică, sute de versuri proletcultiste, stereotipe, nesărate; îmi dau seama cu ce silă ascunsă o fi lucrat şi la volumul meu *Horea nu mai este singur*, în care, chiar dacă putea observa că are de-a face cu un

(fost) poet, nu se putea să nu constate jalnica deteriorare a

poeziei înseşi.

Nu peste multă vreme, avea să scrie şi să publice şi el destule volume în factura vremii, demonstrând totuşi o acurateţe profesională şi resturi de sensibilitate. Vergi fiind, ca şi mine, utecist în ilegalitate

(mai vechi decât mine) – te pomeneşti că le-a scris din convingere!

Relaţiile noastre au fost constant tandre şi vesele, într-o comisie de lectură a „textelor" de cântece în care am funcţionat amândoi câteva luni, la Radio, râdeam ca nebunii trebuind să ne punem iscălitura, de zeci de ori, pe texte aprobate sau respinse, încât, ca să ne apărăm de ucigătoarea repetiţie a gestului, începusem să ne iscălim greşit, cu mâna stângă, sau cu scris tremurat de paralitic sau cu o caligrafie de proaspăt alfabetizat sau cu litere ultra ornamentate etc. De asemeni, în timpul opresantelor prelegeri de la

Universitatea de Partid, stăteam în aceeaşi bancă, eu scriind versuri de umor negru, absurd şi suprarealist, pe titluri date de el (de exemplu: „Cosmorţonc la puterea treia"). Mai recent, am scris în colaborare o adevărată „epopee" imprecativă la adresa lui Eugen

Barbu.

Asta nu înseamnă că, în ciuda farmecului lui, a vocii lui susurate, sugerând blândeţe şi dezamiare, nu am avut cu el câteva rixe (fără gravitate), una chiar în

Uniunea Sovietică, unde, deşi destul de amoroşi, ne-am trezit într-un scandal de pomină, el încăpăţânându-se să susţină că „agrest" înseamnă „muntos", eu insistând că particula „agr" arată clar că e vorba de ceva pământean, vezi „agricultură" – dar degeaba. El o ţinea ca gaia maţu, vorba lui Marin Preda. Mai, mai să ne luăm la bătaie!

Acest foarte mărunt act de insolenţă şi de îndărătnicie era poate semnul unor trăsături mai disimulate ale caracterului lui (Gellu îl numea „perfidul"), pentru că a dovedit, de câţiva ani încoace, o tenacitate care l-a dus, între altele, la a fi ales ca preşedinte al Uniunii

Scriitorilor. El a fost cu adevărat ales, aproape în unanimitate, datorită simpatiei reale de care se bucura atât în calitate de poet eminent şi revoluţionar în artă, cât şi datorită unei delicateţi în raporturile cu colegii.

Spre surpriza multora – şi a mea!

— Vergi a început recent să publice versuri de un perfect convenţionalism, afişat omagiale, precum şi declaraţii mai mult decât

docile, devenind în scurtă vreme *poet oficial* – cea mai odioasă postură pentru un fost suprarealist – şi acumulând mai multe funcţii de primă importanţă.

Virgil Teodorescu, frumuşelul (Gellu e frumos), este, deci, şeful breslei scriitoriceşti, aflată astăzi în impasul revenirii la stereotipia şi rigiditatea din deceniile cinci-şase, într-un climat neprielnic culturii şi artei, cu atât mai sufocant cu cât instalarea lui se face după nişte ani de speranţă şi înflorire a creaţiei

(1964-1970).

Lipsit de forţa şi de curajul lui Zaharia Stancu, actualul preşedinte, dulcele şi răzbătătorul Vergi, nu pare a fi, deocamdată, capabil de intervenţii eficace pentru remedierea, dacă nu a *situaţiei*, măcar a *unor* situaţii (cărţi oprite, batjocorirea scriitorilor etc).

IUNIE, 1952

Ziua lui Ali. Azi, plec la Craiova pentru consfătuire. În

„Contemporanul" a apărut o cronică agresiv-negativă la

Horea... *O să determine cu siguranţă şi caracterul discuţiei cu cititorii*. *O să fie un insucces, o să fiu făcută albie de porci – şi loji va fi probabil de faţă*! *Nu sunt nenorocită, ci doar sâcâită*.

Nu-i nimic, vom răzbi şi de data asta!

SATUL 2 MAI, IULIE, 1977

Reiau însemnările mele paralele, după un an de zile, un an în care a avut loc catastrofalul cutremur de pământ din 4 martie (în care au murit Veronica

Porumbacu, Mihail Petroveanu, A.E. Baconsky.

Mihai Gafiţa, Al. Ivasiuc şi atâţia alţii), un an în care am compus cu mult chin, dar, pare-se, cu anumite rezultate, suita simfonică *Pisica de una singură*, un an în care, ca să „enchaînéz" cu ultimul comentariu din anul trecut, a avut loc Conferinţa scriitorilor şi Virgil

Teodorescu a căzut în alegeri.

Cu efort şi oarecare perplexitate mă întorc în urmă cu douăzeci şi cinci de ani, la perioada în care a apărut

Horea nu mai este singur, volum care a reprezentat cea mai evidentă şi umilitoare experienţă a conformării mele la proletcultism, volum în care totuşi încercam măcar să păstrez ceva din bogăţia şi cântecul limbii...

„Critica spontană" pe care mi-aş fi dorit-o din partea cititorilor era practic imposibilă, fiecare consfătuire fiind de fapt organizată în

datele şi concluziile ci conform „cotei” politice şi literare a autorului sau unor necesităţi de campanie.

STUPOARE LA ZI

Deunăzi, am primit de la Bucureşti un exemplar al prestigiosului magazin „Plural”, editat de Fundaţia Culturală

Română. Un număr închinat performanţelor coregrafice, dansului. Spre stupoarea mea, din el lipseşte (cu excepţia unor minime referinţe) cel mai mare dansator pe care l-a avut

România: Trixi Checais. Avea supleţea zburătoare a lui Gigi

Căciuleanu, potenţată de expresia dramatică modernă. (Ar fi putut fi o stea şi în baletul clasic.) Pe vremea lui, nu existau videocasete aşa că numai contemporanii lui pot da mărturie despre excepţionalele lui recitaluri… L-am acompaniat şi am compus pentru el, dar de neuitat rămân pentru mine performanţele lui pe muzică de Scriabin şi Debussy. Format la şcoala lui Iris Barbura (de care iar nu mai ştie nimeni) şi în orbita lui Harald Kreutzberg, Trixy s-a dovedit curând a fi un talent uimitor, peste Oleg Danovski şi, mai târziu, Stere Popescu

(amândoi se bucură de un tratament mult mai reverenţios în pomenitul magazin). Nu mai ţin minte dar cred că am scris despre Trixy (pe vremea când mai deţineam cronica coregrafică la „Rampa”) iar azi, îl pomeneşte Miriam Răducanu (în paranteză, şi ea ar fi meritat un interviu sau o analiză aparte pentru cariera ei de dansatoare şi coregrafă – şi nu numai pentru că i-a „moşit” pe Gigi Căciuleanu şi George Iancu.

O soartă tragică a făcut din Trixi una din cele mai spectaculoase victime ale perioadei staliniste, când a fost trimis la Canal pentru delictul de homosexualitate. Acest episod a pus capăt carierei lui şi evoluţiei lui artistice. (Despre asta am scris în scurta povestire „Proiect de roman”, în volumul *Confidenţe fictive*.)

Am fost prietenă cu Trixy şi cu Irinel Liciu şi cu Miriam

Răducanu (cu aceasta din urmă mai sunt) şi scriu aceste rânduri pentru că mă doare când se neglijează ierarhia de valori. A-l ignora pe magnificul Checais înseamnă a ne sărăci zestrea.

IUNIE, 1952

Într-adevăr, am răzbit!

Consfătuirea de la Craiova, deşi săvârşită în cele mai proaste condiţii de mobilizare şi de organizare a citirii cărţii, a fost, totuşi, destul

de reuşită datorită mai ales mie care am dinamizat adunarea. Mihnea Gheorghiu care m-a prezentat mi-a fost de un real folos. Publicul s-a dovedit bun.

Cu loji, o lungă plimbare nocturnă, pecetluită cu o sărutare furioasă, cu lungi minute de vârtej. A fost şi la consfătuire, extaziindu-se de tot ce fac şi spun.

Aici, însă, a avut loc o şedinţă de prelucrare a unui document, Ofelia incluzând în expunerea ei un atac direct la adresa mea! Se referea, cum mi s-a părut, chiar la sinceritatea *mea în artă, de care se îndoia. Foarte disperată la început, mi-am pregătit împreună cu AU cuvântul iar după ce am vorbit*

(*bine, probabil.*)*, Ofelia a avut câteva vorbe pentru mine, ceva mai calde. Astfel că azi, mă simt din nou liniştită, cum de altfel ar fi trebuit să fiu mereu dat fiind că mă simt cu conştiinţa curată.*

M-am hotărât să compun un poem simfonic Griviţa roşie.

Am un plan, am o temă. Dar îmi trebuie mult curaj.

loji mi-a spus despre coapsele mele: „Sunt aproape conice, seamănă cu degetele tale, culoare niţel închisă chiar fără a fi fost expuse la soare, pielea foarte plăcută la atins”.

AUGUST, 1952

Concediu cu AU. O săptămână în munţi, extraordinară!

Piatra Arsă, Peştera, Bolboci, Scropoasa, Omul, Caraimanul.

Am cules pentru prima oară în viaţă Floarea reginei. AU m-a cărat pe toate brânele şi potecuţele, cu nesecată energie, umplându-mă de frumuseţi.

Partea două, Mamaia, mult mai slabă, deşi cu mare. N-am prea avut zile de înot, nici poezie a peisajului, nici „societate”.

(*decât Puiu Perahim cu Ania Bogoslava*)*. În schimb, am înghiţit o grămadă de cărţi, de la* Sfârşitul jalbelor, *mai bună decât altele ale lui Al. Jar, până la* o afacere internaţională *de*

O'Henry, delicioasă, de la Opere alese *de Serafimovici, bună calitate dar sub Cehov, până la* Nada florilor *a lui Sadoveanu, o frumuseţe, de la studiul lui Ermilov despre Cehov, naiv şi impresionist, până la* Le dernier choc *de André Styl.*

AU, tot timpul fermecător.

N-am lucrat deloc.

Întoarsă aici, aflu cu neplăcere că mă aşteaptă o cronică extrem de defavorabilă la Horea, *în „Viaţa Românească”. Atâta înverşunare şi*

nedreptate! *Dar, oricum, m-am lăsat de poezie, deşi am mai scris una „Odihna", pentru „Contemporanul", despre Constituţie (dreptul la odihnă). În forul meu interior, am încheiat socotelile. N-aş fi crezut că voi fi silită vreodată să renunţ la ceea ce socoteam a fi întâia şi cea mai incontestabilă vocaţie a mea*!

Voi încerca proză.

*

Am mai lucrat la Griviţa… *Cu* Concertul… *nu mai ştiu nimic*. *Am reluat lecţiile cu Măriuca*.

Dintre prieteni, nu m-am revăzut decât cu Petrică şi

Yvonne, cu Gellu şi Lygia – iar cu Petru Dumitriu şi cu Kindy m-am văzut la Constanţa.

*

Îmi trebuie multă linişte, putere şi inteligenţă ca să depăşesc toate hărţuielile la care sunt supusă. *Altfel mă duc pe copcă*.

AUGUST, 1952

Mare nenorocire! *Cronica din „Viaţa Românească" e intitulată „O manifestare virulentă a formalismului"*, *iscălită de*

Paul Georgescu – şi cuprinde atâtea minciuni, erori şi absurdităţi, încât, de cinci zile, sunt absolut scoasă din funcţie.

Nu-mi pot reveni. *E ceva atât de strigător la cer, de nefundat, de neargumentat şi de înverşunat, pamfletar – încât nu ştiu ce să fac*. *Să mă adresez tovarăşului Dej*? *Să-i scriu despre teroarea care domneşte în lumea literelor şi artelor*? *Despre regimul dictatorial introdus de Ofelia*? *Despre bunul plac neprincipial al şelmarilor, morarilor* etc.? *Despre speţa parazitară, feroce în despotism, şi crasa ignoranţă a „îndrumătorilor"*? *Să lupt*? *Să mă sinucid*? *Să mă las de meserie*? *Să mă resemnez*? *Ce să fac*?

E în mine un urlet mut care-mi sfârtecă măruntaiele. *Impostura şi necinstea au mai avut un succes*. *Ce să fac*? *Unde să mă duc*?

Cui să-i cer dreptate? *Sunt profund demoralizată*.

Of, de-aş putea trece peste şi să lucrez. *De-aş rezista*!

Maiacovski a fost ucis. *Oare voi fi şi eu*? *Doar sunt o pradă mult mai uşoară*…

AUGUST, 1977

Ce cuprindea, de fapt, acest volum *Horea nu mai este singur*? Cu excepţia înfierării debutului meu de către Traian Şelmaru şi a mai

recentei cronichete a lui

Marian Popa la volumul meu *Sângele* – 1966 (spunea în esenţă: „până acum Nina Cassian scria prost, acest volum e foarte prost, e clar că, de acum încolo, Nina

Cassian va scrie tot mai prost”), *Horea* a stârnit cea mai acerbă opoziţie la versurile mele din întreaga mea carieră.

Circa douăzeci şi patru de poezii (unele poeme ceva mai lungi), toate, bineînţeles, cu temă şi adresă precisă: împotriva războiului, a bancherilor din Wall

Street, a persecutării comuniştilor de pretutindeni, pentru electrificare, pentru Stalin şi Gheorghiu-Dej, pentru pace, pentru arta angajată etc.

Cea mai proastă dintre toate piesele cărţii este „La

Tractorul Roşu într-o scară”, imitaţie perfect izbutită după Baconsky, în stilul care i-a adus faimă şi elogii, mie însă numai hulă…

Dacă o strofă de a mea putea suna aşa:

„*Toamna rupe frunza din copaci*.
A rămas pădurea costelivă.
Pe covoare foşnitoare calci
În gospodăria colectivă”.

La Baconsky, versurile sunau astfel:

„*Doarme Irinuca şi visează pe instructorul de la Partid*”.

sau:

„*Roata morii bate apa-n stiv*.
Vitele se strâng la colectiv”.

Versurile acestea groteşti, dar caracteristice poeziilor lui din acea perioadă, se rezumau la expunerea nudă a unor date din cronica vremii, lozinci sau fraze din ziare, înrămate într-o formulă ritmică egală, comodă. Lectura nu punea probleme, nu te făcea să te poticneşti în vreo metaforă, nu te obliga la eforturi de descifrare şi astfel tipul de poezie practicat de

Baconsky era deosebit de agreat de conducerea culturală şi, în special, de Traian Şelmaru de a cărui protecţie autorul s-a bucurat, în ciuda protestelor periodice ale unor colegi de breaslă. Imitaţia pe care o încercam nu era nicidecum parodică sau polemică, ea fiind doar una din meandrele derutei mele.

Dădeam, cum se spune, din colţ în colţ, încercând să găsesc tonul just, acela care să mă facă plăcută mai-marilor mei.

Dar *Quod licet Jovi*... Ceea ce era lăudat la unii, la mine era condamnat. Mă întreb dacă exercițiile mele de adaptare nu sunau cumva neconvingător ca și cum poezia însăși, ca o ființă abstractă, refuza felul în care încercam s-o supun! Totuşi, în acest blestemat volum

Horea... exista și „Balada femeii care și-a pierdut iubitul în război" (poezie supraviețuitoare și până azi, cum am mai spus) și o poezie de dragoste (una singură, căptușită cu ideea de muncă și de solidaritate socială!), precum și metafore, îndărătnicele metafore care nu voiau să mă părăsească, „ceașca lacurilor, verde", „amurgul care pune blând pe fruntea străzii șapca de răcoare", „luna prinde-un pieptene de baga în părul negru-al nopții spaniole" etc., precum și strofe lucrate cu o anumită vervă profesională, ca în aceste secvențe „autocritice" cu sonoritate „eminesciană":

„*Îmipărea că numai mie mi se cade să despresur marea artei vistierie de podoabe și de prețuri*

Și doseam cu grijă scrisa furișată prin cotloane, migălind pe la zorzoane toată vlaga dusu-mi – s-a.

*Îmi luam în palmă versul să mi-lpuric, să mi-ljudic, cântăr*eam *tot universul în cântar farmaceutic, îi făceam măsurătoare cât de drept și cât de zveltu-i, socoteam pe formulare câtă patimă să cheltui*... „etc.

Iar, pe lângă asemenea stanțe care, oricum, se petreceau în stima față de cuvântul ales și „potrivit", adresam și câte o urare în chip de strigătură oltenească tovarășului Gheorghiu-Dej:

„*Frunză verde, maghiran, să trăiești și la mulți ani*!"

Nu e de mirare că, într-adevăr, o puternică inapetență față de poezie începuse să mă paralizeze.

De altfel, declarația „m-am lăsat de poezie" s-a dovedit a nu fi o simplă exclamație fără acoperire.

După încă vreo câteva tentative, am amuțit cu adevărat, pe timp de doi-trei ani, „funcționând" mai ales pe plan muzical, (proza am atins-o abia după treisprezece ani!).

NEW YORK, 1990

Deși drama terorizării mele de către „îndrumătorii culturali" se întețea urmând să atingă cote tot mai înalte și mai stridente – simt nevoia unui insert conectat la actualitate.

Dar mai întâi:

Anul trecut, pământul s-a zguduit la San Francisco,

magnităudinea cutremurului fiind aceeaşi aproximativ ca în 1977, în România, decât că la noi seismul a durat de două ori mai mult. Nici până azi nu ştim cifra exactă a dispăruţilor. Cu chiu cu vai, s-a îngăduit până şi apariţia anunţurilor mortuare (precum şi de rememorare, pe parcursul a doi-trei ani, şi asta, mai ales, pentru că se săvârşiseră din viaţă atâtea

„Celebrităţi" din domeniul artei şi literaturii – mai toate locuind în centru). Evenimentul care a îndoliat o lume i s-a părut lui Ceauşescu mai puţin o tragedie

(soarta altora nu l-a preocupat niciodată) cât o ofensă la adresa lui personal, o piedică temporară în calea planurilor lui grandomane. După doar câteva zile a ordonat să se sisteze orice cercetări ale structurilor de rezistenţă şi, în schimb, să se vopsească toate faţadele caselor ca oraşul să arate bine.

„Aţi făcut mai mult rău decât cutremurul", a admonestat el o echipă de ingineri constructori care tocmai desfacuseră o coloană în holul cinematografului Patria. Gheorghe Ursu, martirul de mai târziu, făcea parte din acea echipă şi, în sfânta lui indignare, a redactat un material care s-a difuzat la Europa

Liberă, bineînţeles sub anonimat.

În umorul nostru atotputernic, acea vopsire a faţadelor a purtat numele de „tencuieli antiseismice".

Spre deosebire de ce s-a întâmplat la San Francisco, nimeni n-a organizat o acţiune de sprijin şi consolare a familiilor greu lovite în România anului 1977, an în care a pierit strălucitul tânăr muzician Tudor

Dumitrescu şi excelentul traducător al lui Eminescu în engleză, Cornel Popescu (la mai puţin de douăzeci de ani!), an în care au pierit mari actori şi poeţi şi prozatori dar, mai cu seamă, oameni, oameni pur şi simplu, durerea şi ireversibilul fiind nediscriminatorii.

ŞI ACUM:

La 22 Decembrie, România s-a revoltat, cuplul asasin a fost executat, drumul spre democraţie s-a deschis, însoţit de vărsare de sânge tânăr nu ca în toate celelalte ţări aparţinând aceluiaşi sumbru „bloc", în care eliberarea s-a petrecut paşnic.

La ora asta, România e încă foarte tulburată, inhalează libertatea haotic, ca pe un abur de beţie, criteriile şi caracterele îşi etalează imperfecţiunile, lunga noapte morală, „the winter of our discontent",

nu se poate muta brusc şi definitiv în vară şi soare înalt!

De la distanţa la care mă aflu, nu-mi îngădui să fac alte comentarii – în ziarele exilului românesc apar foarte multe, unele judicioase, unele iresponsabile, turnând gaz peste foc, întreţinând confuzia, după cum şi în ţară au loc conflicte între cei cu simţul echilibrului (sau numai cu bun-simţ) şi categoriile excesive, rudimentare.

Eu, deocamdată, mă întorc în trecutul meu, unele din dimensiunile lui explicând şi, într-o măsură, anunţând exploziile necontrolate ale prezentului.

BUCUREŞTI, SEPTEMBRIE, 1952

Foarte multe s-au întâmplat.

Contrar aşteptărilor, se pare că Ofelia însăşi a fost indignată la citirea articolului lui Paul. Toţi se grăbesc să mă consoleze, Mihu între alţii, care întâi s-a bucurat de articol şi care acum vine şi spune că nu-i *de acord cu el – tot felul de greţoşenii, şelmarisme* etc.

Am avut o discuţie cu Novicov care a recunoscut că s-a dus o politică nejustă cu mine – dar a explicat cauzele: o anumită atmosferă care pluteşte în jurul meu, creată de

Şelmaru, pe variate planuri – cum că aş fi „formalismul încarnat", că nu trebuie să fiu lăsată să mă apropii de poezie, că aş duce o viaţă particulară nesănătoasă (???) etc.

Mă mir că mai umblu liberă în asemenea condiţii!

Suferinţe meschine? Ba nu. Prin acumulare, majore.

Cu Ali s-a întâmplat că n-am izbutit – n-am vrui? – să nu *consecventă în tăcere pe seama episodului Vergi, de la Baia*

Mare. Ieri, toate băierile s-au dezlegat, dureros pentru amândoi, mai mult pentru mine. Ali a fost extraordinar, absolut magnific, încât mă simt măruntă, aş vrea să-mi impun anumite corvezi, ispăşiri, sacrificii – un copil poate. Nu înţeleg şi mă minunez cum poate Ali să fie atât de perfect – *Şi mă bântuie, mă copleşeşte această dragoste pe care o simt făcută să mă lege de el până la sfârşitul zilelor. Această stare la care de altfel am aspirat mereu mi se pare acum aproape disproporţionată. Poate nu sunt destul de coaptă, de demnă, pentru a juca o atât de mare carte. Ali, da. El face faţă sută la sută. Eu rămân în urma lui, nu corespund. Evident, voi face toate eforturile să mă potrivesc acestei imense, înspăimântătoare fericiri, fără axul căreia m-aş pierde. Mă tem de adoraţia pe care o simt, de faptul că-mi vine tot timpul să-i sărut*

picioarele!

AZI

...recitind rândurile de mai sus, trebuie să spun că

„Ecart”-urile mele erotice, unele nesemnificative, altele dimpotrivă, dar, oricum, în care actul fizic avea minimă importanţă sau niciuna – nu afectau dragostea mea pentru Ali, el înţelegând acest lucru şi fiind destul de mărinimos pentru a mi le trece cu vederea. Ani de zile mai târziu – adică după rândurile exaltate pe care le comentez, am scris un ciclu: *Sonetele iubirii împlinite* din care îl citez pe următorul:

„*Te merit*? *mă întreb adeseori*.

Eşti cu atâta mai exact ca mine în zilnicele muchii cristaline cu care puritatea ţi-o masori.

Să stau la dreapta ta, *mi se cuvine*?

Mă mai pândesc ca nişte infuzori mărunţii mei duşmani interiori vrând forţa mea unită s-o dezbine.

Acolo unde tu ai triumfat, eu tot mai bat în piatră pioleţii – dar scapără, carat lângă carat, el, soarele de sus al frumuseţii pe fruntea mea. *Iar tu mă-ndemni să urc*.

Şi-am să te merit poate – în amurg”.

BUCUREŞTI, SEPTEMBRIE, 1952

A apărut în „Contemporanul” o notă în care Paul e oarecum criticat, dar eu nu cine ştie ce reabilitată. *Mă aşteptam*. *Am avut o discuţie cu Şelmaru din care am ieşit mai săracă decât am intrat*. *Reţin doar că el socoteşte volumul meu un insucces*.

Lucrez mult la poemul simfonic. *Scriu o fugă acum, dar sunt mai nemulţumită decât la început*. *E foarte greu*.

Scrisoare de la Lucian Mircea, indignată pe tema Paul.

Maria Rovan a fost exclusă din partid.

Ceva mă roade, ce anume, nu ştiu. *Ba cam ştiu*.

OCTOMBRIE, 1952

De o lună n-am mai scris aici.

Am impresia că mi se fac nişte avansuri. *M-au ales organizator de grup, apoi în biroul secţiei de poezie, apoi la catedra de măiestrie artistică a Şcolii de Literatură*...

Ori îmi pregătesc ceva să mă compromită, ori mă pun la încercare – nu ştiu nici eu ce vor.

Eugen Frunză a căzut la alegerile pentru Biroul de partid din

pricina profundei antipatii de care se „bucură” poetul, precum şi din pricină că ne e mereu băgat pe gât de cei de sus.

Bineînţeles că, tot sus, episodul a fost considerat o „atitudine duşmănoasă faţă de ce e mai înaintat în poezie” (!)

*

Reviriment în viaţa lui Marin. A scris o nuvelă excepţională care s-a bucurat de o primire, tot excepţională, în paginile „Contemporanului”. A căpătat şi bani, s-a îmbrăcat cu haine noi, îi sporeşte demnitatea, bunăstarea, pe toate planurile.

Mă bucur.

*

Concertul… *meu, se zice, a fost propus pentru Premiul de*

Stat. Nu văd de ce şi sunt convinsă că n-o să-l obţin.

Cu Griviţa… *merge.* Fuga… *a ieşit, zic eu, foarte bine.*

Despre partea următoare, cea cu „represiunea”, n-am încă o idee clară. Muncesc însă şi cred că o să rezolv. Doresc doar să nu am şedinţe de dimineaţa până seara cum am avut în ultimele două săptămâni.

Proza am abandonat-o deocamdată.

Petrică s-a operat de apendicită.

Congresul al XIX-lea al PCUS a prilejuit documente importante ale tov. Stalin, în materie de lingvistică. Clare şi îmbucurătoare. Măcar de ar scrie ceva şi despre artă.

Mi-e dor de loji dar nu am perspective să-l văd.

AUGUST, 1977

Starea de perplexitate începuse să fie la mine, dacă nu înlocuită, oricum combinată cu una de revoltă.

Perioada de supunere necondiţionată se apropia de sfârşit.

Nu mă îndoiam încă de viabilitatea generală a sistemului, nici de deciziile „forurilor superioare” – împotrivirea mea se limita la atitudinea faţă de artă şi de artişti a câtorva aflaţi în imediata mea apropiere pe care, cunoscându-i personal şi urmărindu-i pe perioade mai lungi, îmi îngăduiam să-i judec. Aveam ocazia să-i prind în flagrant delict de nesinceritate, le constatam inconsecvenţele, limitele, obtuzităţile etc.

Lupta mea împotriva acestora consta, de fapt, în invocarea perpetuă a principiilor şi în dovedirea abaterilor lor de la acestea.

Am constatat treptat că tocmai „principialitatea”.

mea poartă răspunderea eşecurilor mele atrăgându-mi pedepse

din ce în ce mai stupefiante.

Micile „compensaţii” prin care mi se încredinţau funcţii minore, de partid sau obşteşti, făceau parte din programul pervers al menţinerii mele în incertitudine şi acceptare: iată că n-aveam niciun drept să mă consider persecutată!

„Catedra de măiestrie” pe care o deţineam la

Şcoala de Literatură (în paralel cu Mihai Beniuc.

Veronica Porumbacu, Mihu Dragomir şi Petru

Dumitriu) a fost o instituţie care a durat câţiva ani şi care avea ca scop pregătirea de „cadre” scriitoriceşti, pe baza recomandării făcute de şcoli, uzine, cenacluri etc. Despre această instituţie, Sadoveanu a rostit aproximativ fraza următoare: „Din Şcoala de Literatură vor ieşi exact atâţia scriitori câţi au intrat...”

Clasa mea număra şase elevi, îi ţin minte pe

Nicolae Stoian, Elena Dragoş, Ştefan Iureş, Horia

Aramă şi, dacă nu mă înşel, Florin Mugur şi Mihaela

Monoran. Le „predam” cu maximă bună credinţă câteva tehnici poetice, îi familiarizam cu figurile de stil, evident, mai mult pe bază de experienţă proprie decât din vreo lectură teoretică, făceam analize de poezii, caracterizări de poeţi, drept urmare, Ştefan

Iureş m-a şi „pârât” că am făcut elogiul lui Arghezi...

(care era proscris pe vremea aceea).

*

Excluderea Mariei Rovan din Partid, prima din seria de excluderi politice (care ar fi trebuit să fie adevărate purgatorii, confruntări cu valoare educativă, regenerări morale!?) s-a dovedit a fi curând, cu cele care au urmat, doar odioase înscenări, demonstraţii de intimidare şi de teroare. (Deosebit de sinistră a fost excluderea Elizabetei Luca.)

Nu mai ţin minte ce rechizitoriu cuprindea judecarea Mariei Rovan. A rămas însă de pomină expresia indignării supradimensionate, din slugărnicie, cu care Davidoglu i s-a adresat acuzatei: „Vierme păduchios!” Când Elizabeta Luca a fost exclusă, pentru că ar fi avut o legătură amoroasă cu un gardian în închisoare (!), ultimele ei cuvinte au fost: „Vă mulţumesc că m-aţi ajutat să-mi văd greşelile şi plec cu fruntea sus”, la care V. Em. Galan s-a răstit la ea:

„Ba să pleci cu fruntea în pământ!”

*

Se pare că, într-adevăr, *Fuga*... a fost partea cea mai reuşită a poemului simfonic, singura de altfel care a obţinut aprecierea orchestrei (bătăi repetate cu arcuşurile în instrument), foarte zgârcită în general când era vorba de compozitori români contemporani.

*

Revirimentul din viaţa lui Marin a fost nuvela

Desfăşurarea, o poveste scrisă curat, fără strălucire, dar de la care a pornit ascendenţa lui până la instalarea, petrecută cam cu douăzeci de ani în urmă, deci prematur, în poziţia de „clasic în viaţă".

Reuşita cărţilor lui nu urmează acelaşi grafic ascendent cu al autorului, cuprinzând opere de vârf, ca

Moromeţii, dar şi romane slabe (mai ales *Risipitorii*).

Cu toate acestea, critica le-a întâmpinat, şi pe cele excepţionale şi pe cele ratate, cu egal entuziasm, ceea ce autorului i-a făcut multă plăcere, dar nu şi binele de care ar fi avut atâta nevoie pentru sporirea puterii lui de discernământ.

În fine, nu mai ştiu care sunt „extraordinarele documente ale Congresului XIX" – dar reţin nerozia cu care îmi doream ca Stalin să se pronunţe şi în problemele artei şi literaturii: frazele, lapidare ca de obicei, pe care le-ar fi rostit ar fi devenit cuvânt de ordine nu numai în Uniunea Sovietică, ci şi în toate statele subordonate. Desigur, aserţiunile „corifeului".

ar fi avut un caracter larg filosofic – el nu scria poezii ca Nicolae Ceauşescu...

NEW YORK, 1990

Iată că, totuşi, în 1977, îndrăzneam o ironie la adresa „geniului carpatin", executat acum mai bine de două luni!

OCTOMBRIE, 1952

De la o dată la alta, se aşază praful pe acest caiet. Nu şi pe Poemul simfonic *din care mai am o cincime de compus – şi e gata*!

Puţinii care l-au asculta până azi (Yvonne, Kindy) sunt încântaţi. Ultima parte la care lucrez acum e şi cea mai grea pentru că trebuie să aibă o notă optimistă, fără să contrasteze prea izbitor cu restul. Nu sunt sigură că am ghicii drumul just şi mi-e să nu compromit totul printr-un final mai slab, mediocru sau forţat.

*

Vineri are loc o şedinţă pe tema următoare: *cauzele rămânerii în urmă ale poeziei, legate de greşelile îndrumării*.

Sunt curioasă să văd ce o să iasă.

*

NOIEMBRIE, 1952

Şedinţa pomenită mai sus a ieşit bine, Dreptatea începe să iasă la iveală. Fireşte, moravurile nu se schimbă de la o zi la alta, dar, oricât, socot că s-a făcut un pas înainte. Depinde acum în mare măsură de noi, scriitorii comunişti, să valorificăm ce am câştigat, să nu facem „doi paşi înapoi".

Griviţa... *a fost terminată în aproximativ trei luni. Are dimensiunile unei simfonii. Andricu a auzit-o şi mi-a spus: „E o lucrare plină de talent, de mare efect, Te felicit".*

Acum am început orchestraţia. Umblu oarecum în necunoscut. Merge greu, dar... îmi place!

*

Lucrez foarte mult în Comisia Uniunii Scriitorilor, la

Şcoala de Literatură, la Universitatea de Partid. Am slăbit ca un căţel. Creaţia, lectura plus VIAŢA care trebuie trăită şi cunoscută – n-am destul timp! Vreau să plec în decembrie la

*

Azi mă duc la Mendelsohn să-i cânt Griviţa... *şi să-mi dea sfaturi pentru orchestraţie.*

Anul ăsta, de 7 Noiembrie, n-am primit invitaţie nici la tribună nici la Ambasada Sovietică. Probabil, de unde m-am

„Reabilitat" în ultimul timp... Sunt răcită şi ocupată. Ali e tot mai excepţional. Iubirea mea pentru el creşte mereu.

Am fost la Sadoveanu, de ziua lui. Ionel Teodoreanu – în mare şi antipatică vervă. Valerica, foarte drăguţă. La sfârşit, i-am spus maestrului, bâlbâindu-mă: „Îmi part rău că nu putem sta mai mult de vorbă, cândva... „Mi-a răspuns: „Astăzi e greu, dar să vii o dală mata singură..."

AUGUST, 1977

Nu există nicio urmă din acel poem simfonic

Gr ivi ţa roşie (decât poate în dosarele Uniunii

Compozitorilor), iar, în memoria mea, doar urma unui eşec. De ce? îmi amintesc că, finalmente, orchestraţia mi-a făcut-o, totuşi, Rogalski, şi că, auzind lucrarea în concert, nu mi-a mai plăcut; era adică *sub* ceea ce gândisem şi concepusem şi mi se păruse că aud eu, la pian. Doar acea (imperfectă) *fugă* mai păstra o anumită expresivitate şi

valoare.

Abia anul acesta, adică după douăzeci şi cinci de ani, am gândit o lucrare direct pentru orchestră şi am orchestrat-o chiar eu.

Totuşi, de ce atâta neglijenţă? De ce n-am păstrat măcar partitura pentru două piane pe care o redactasem? De ce îmi permit să risipesc în cele patru vânturi ceea ce cu atâta trudă şi patimă am investit cândva?

De altfel, m-am purtat impardonabil cu destinul meu muzical.

NOIEMBRIE, 1952

Mâine am audiţie la Comitetul pentru Artă cu Griviţa…

Dacă cumva careva o să strâmbe din nas sau o să mă bage pe făgaşul interminabilelor modificări, voi face un scandal nemaipomenit!

Orchestraţia merge bine şi mult mai repede decât mă aşteptam. *Mendelsohn mă ajută, cam superficial, dar util*.

DECEMBRIE, 1952

La 27 noiembrie, am împlinit douăzeci şi opt de ani şi, cu o zi înainte, am primit Premiul de Stat (*clasa a III-a*) *pentru*

Nică fără frică. *A fost un dar frumos mai ales pentru că mi-e dragă această carte*.

*

După o oarecare acalmie, „ştăbuleţii” noştri au început din nou să scoată ghearele. *Foarte bine*. *În felul ăsta, n-o să-mi scadă combativitatea şi n-o să mă simt îndemnată să fac concesii*.

*

De ziua mea, au fost puţini şi buni, cu excepţia lui Marin care face invariabil figură proastă enervând pe toată lumea.

DECEMBRIE, 1952

Veşti proaste. *Catastrofa s-a întâmplat*. Griviţa… *n-a plăcut la comisie*. *După o filipică riscantă din partea mea, s-a amânat ghilotinarea până la o audiţie cu orchestra*. *Mă văd ameninţată să îngrop lucrarea în sertar şi odată cu ea o bucată de viaţă. Înainte de a mă demoraliza complet, încerc să mai lupt*. *Mâine mă duc la Matei Socor, apoi la Comitetul de Radio, apoi la Comitetul Cinematografic, apoi la CC, apoi*…

Pare-se că va trebui să plec într-un fel de turneu prin

Moldova (*Roman, Paşcani* etc.) *în cadrul săptămânii cărţii*.

Posibilitatea de a pleca la Craiova s-a îndepărtat. *Dar ard*!

Ard! *Consum tone de energie*.

DECEMBRIE, 1952

Am fost, totuşi, la Craiova cu Zahăr ia Stâncii şi cu

Nicolae Jianu. *În* afară. *Consfătuirii care a fost destul de bună, restul timpului l-am petrecut cu loji*. *Mi-a spus ceea ce mi-a*

„Tăcut" ani de zile. *Că el ar fi făcut „gestul înălţător" de a renunţa la mine, în avantajul meu şi pentru fericirea mea*. *Că n-ar fi răbdat, din orgoliu, să vieţuim un timp împreună şi eu apoi să mă despart de el*. *Că atunci când nu se apropie de mine e pentru că e în întregime „impregnat de obsesii"*. *Care obsesii*?

Iar îi văd bandajul sub pulover, iar am auzit păcăitul acela sinistru al misteriosului lui aparat. Zice: *„Atâta am*. *Orgoliul*.

Nu vreau să-l pierd chiar dacă el mă pierde pe mine".

Familia lui deperisează. *Toată casa parcă se cojeşte de lepră*. *El nu se mută la Bucureşti pentru că e „legat de familie"*.

Chiar dacă moare, cel puţin are „conştiinţa curată". *Mi-a mărturisit că niciodată n-a stat în cumpănă în ce priveşte sentimentele lui faţă de mine – şi că numai logica l-a făcut să păstreze o anumită atitudine*. *I-am mulţumit pentru sinceritatea lui*. *Ne-am simţit foarte calzi unul cu altul*.

Sunt fericită să aflu din gura lui ceea ce speram şi bănuiam. *Că m-a iubit, că mă iubeşte, că s-a sacrificat şi continuă să se sacrifice*. *Dar nu sunt fericită că el e atât de singur şi de lipsit de orizont*. *O asemenea viaţă e ceva monstruos*. *Cum să-l salvez*? *Cu ce puteri*? *Ce tristeţe*! *Umblu cu umbra lui la mine de treisprezece ani*! *Cât m-a maturizat pe mine această dragoste, numai eu ştiu*. *Ca să-l pot iubi azi pe Ali atât de deplin*!

DECEMBRIE, 1952

Ultima zi din an. *Deci, să facem un bilanţ*:

Pe plan literar: Horea nu mai este singur;

Ce-a văzut Oana (*pentru preşcolari*);

Calul năzdrăvan *şi* Pe fiece filă-un elefant şi-o cămilă

(*ambele traduceri din Maiacovski*).

Insuccese masive: *critici violente la* Horea…

Premiul de Stat clasa a III-a pentru Nică fără frică.

Pe plan muzical: *poemul simfonic* Griviţa roşie.

Pe plan moral: *Am făcut progrese considerabile, sunt mai combativă*. *De acum încolo, nu voi mai da îndărăt*.

Erotic: *Continuarea relaţiei cu loji*. *Situaţia s-a limpezit oarecum şi asta anunţă sfârşitul*.

Episodul Vergi la Baia Mare, fără semnificaţie şi fără consecinţe.

Ali, veşnic peste aşteptări.

Prieteni: Marin, acelaşi, cu certuri, dar tot cu dragoste.

Mony, rar. Kindy, staţionar.

Evenimente: vacanţă în munţi, mirobolantă, cu Ali.

Vacanţă la mare, banală.

M-am îmbolnăvit la ochiul drept.

Mi-am cumpărat uleiuri.

1953

IANUARIE, 1953

Schimbări în administraţia vieţii literare.

La CC, în locul Ofeliei, de tristă amintire, e Constanţa Crăciun, fosta şi iubita mea profesoară de germană din liceu.

Ofelia e preşedinte la Comitetul pentru Artă, unde, printre altele, din păcate, se ocupă şi de muzică.

Novicov a plecat de la Uniunea Scriitorilor. În locul lui e… Frunză. Fie.

La „Viaţa Românească", în locul lui Moraru, e… Petru Dumitriu.

Câteva miracole succesive, unele îmbucurătoare, altele sub semnul întrebării.

Cu ochiul merge prost.

Un chef la părinţeii mei cu Mihai Sora, Păcurariu. Ghimeşan etc.

La Uniunea Compozitorilor, mare scandal pe chestiuni băneşti. Se pare că Hilda Jerea va fi scoasă din Secretariat.

Am fost la Braşov, cu Milo Petroveanu, la Miron Radu Paraschivescu. Oraşul – superb ca şi copilăria mea.

N-am luat medalia „5 ani de la RPR", deşi au luat-o tot felul de indivizi dubioşi. Nu-i nimic. Mă afectează prea puţin.

6 MARTIE, 1953

„Cuvântul urcă greu până la mine.

Durerea ca o ancoră îl ţine şi de mă lupt să-l scot din fund de ape tot nu-i pot da întregul rost, să spun de tine, cel care ne-ai fost ca pâinea şi ca aerul de-aproape…

Atât de simplu chipul tău şi haina ta, că floarea-n mâna ta-nflorea şi oamenii, de gândul tău vegheaţi, creşteau înalţi, creşteau curaţi…

Cuvintele atât de greu le strâng.

O ancoră le ţine în adânc.

Ni-e rouă lacrimii amară şi-i adumbrită ziua ca o seară...

Ci tu, în dimineaţa Patriei, cu ochii tăi mai limpezi decât zorii, cu prima ta suflare în leagănul din Gori

Şipân la ultima suflare, ai fost întreg al clasei muncitoare, fiu şi părinte-al ei...

Cum munţii mari i-a fost născut pământul spre boltă clocolindu-şi năzuinţa, norodu-n tine şi-a-mplinit avântul şi Revoluţia-ţi bolti fiinţa.

...*Ca pâinea, şi ca aerul de-aproape ne-ai fost şi vei rămâne-aşa*...

Chiar mâna ta ne şterge astăzi lacrima-n pleoape...

Stăm neclintiţi de strajă, milioane sub raza ta, pe-ntinsa lumii hartă, ca nişte drepte, omeneşti coloane, din epoca ce numele ţi-l poartă".

AUGUST, 1977

Privind la data de mai sus – încercuită cu un chenar de cerneală în jurnalul original – se va înţelege uşor că e vorba de ziua morţii lui Stalin. Fără alt comentariu, pentru a păstra solemnitatea momentului şi dincolo de calitatea discutabilă a poemului, doliul meu era potenţat de ideea că pacea lumii e ameninţată (pe o stâncă, în Brazilia, fusese gravată inscripţia „Stalin es lapaz"!)

Viaţa şi experienţa mi-au potolit apetiturile idolatre, fără să mă transforme în mizantrop, pot încă reflecta lucid la rolul, benefic sau malefic, al personalităţii în istorie.

Cât despre cultul personalităţii, el era deopotrivă de abrutizant şi de odios, atunci şi oricând, dar încă mai speram, de mult, că acesta se petrecea din iniţiativa masei, cel în cauză, vizatul şi adulatul, chiar dacă nu aproba astfel de excese, nu voia să-i răpească mulţimii un eventual stimulent, masa având nevoie de a *crede* şi nu numai într-o abstracţie!

Erori, erori de anvergură, cu consecinţe calculabile şi incalculabile şi, probabil, inevitabile în perimetrul dictaturilor...

NEW YORK, 1990

E limpede că rândurile de mai sus, scrise în 1977, aveau în vedere dictatura înconjurătoare şi un „cult al personalităţii" care se instalase după toate regulile, cu iconografia şi imnurile şi uralele respective, cu adaosuri aberante datorate *insului* Ceauşescu, bâlbâitul care ocupa un imens volum temporal cu discursurile lui stereotipe, un agramat care şi-a impus propriul text imnului Republicii, un

megaloman care lua decizii în toate domeniile, de la scopurile ştiinţei şi artei până la forma ibricelor!

Despre lista şi analiza ororilor regimului azi defunct va mai fi vorba de multe ori în această carte.

MARTIE, 1953

Duminică mi se execută la Ateneu Griviţa roşie. *Zbaterea mea ajunge la liman. Succes prea mare nu aştept. Programul e destul de slab şi bucata mea e prima. Nu-i nimic.*

Vom compune altele.

*

Mi se întâmplă din nou tot felul de lucruri contradictorii:

duşuri calde şi reci. Sunt sătulă. Clica infamă de carierişti trebuie dinamitată. Dar cum? Tot felul de personaje dubioase ne terorizează ca să-şi asigure spatele, să-şi facă uitate greşelile mai mari sau mai mici, din trecut şi din prezent.

*

Am început să pictez. Am făcut două naturi moarte, un portret şi un autoportret. Merge destul de bine, cred eu, şi în curând voi începe să fac, cum s-ar zice, tablouri.

*

Scriu două fabule pentru Teatrul Ţăndărică. Una e gata.

„Critica de jos", destul de tăioasă, cealaltă „Rândunelul inovator", în lucru.

M-am apucat şi de limba rusă.

MARTIE, 1953

La Concert... – *succes mediocru. Foarte prost executat.*

Formal poate, nu e un eşec, dar pentru nădejdile mele, da.

Traian, la concert, a fost extrem de mojic şi de agresiv în ce priveşte lucrarea, fapt care a constituit un simplu preludiu la ceea ce s-a întâmplat ieri, în cadrul dezbaterii despre „tipic" la

Uniunea Scriitorilor (în sala fostelor Fundaţii Regale).

După ce am vorbit eu şi mi s-a părut cu oarecare succes.

Veronica Porumbacu a deschis atacul, citind din ultimele mele poezii şi încercând să demonstreze că sunt individualistă. La una din poezii – bizar – s-a aplaudat. La celelalte, opinia sălii părea să fie mai degrabă favorabilă. Oricum, nu m-a huiduit nimeni. Apoi, ca un fel de contrapondere, mi-a recitat „Critica de jos" (ca exemplu de combativitate) iar sala a reacţionat cu entuziasm.

Apoi însă a urmat Ion Mihăileanu care mi-a răstălmăcit în mod grosolan poeziile, numindu-mă cu epitete înspăimântătoare ca „putredă” şi „duşman de clasă”, lămâindu-mă totodată cu „multilateral dotata noastră! „iubita” ele.

Dumnezeu să mai înţeleagă!

Apoi mi-a tras o copită mică şi murdară şi Beniuc.

În fine, Şelmaru a pus punctul pe i făcând din mine – pentru a câta oară? – eroina negativă a spectacolului.

Drumul meu, limpede de câteva luni încoace, plin de căutări creatoare şi de atitudini mai ferme, mai curajoase, supără clica de carierişti şi sabotori ai literaturii care fac tot posibilul să mă frâneze dacă nu să mă doboare.

Cu toată zbaterea din mine, cu toată ura compactă împotriva lichelelor strecurate printre noi, precum şi a duşmanilor abil înveşmântaţi în principii – încerc să-mi depăşesc starea şi să fac din lupta mea nu o batere cu morile de vânt ci un instrument adecvat şi eficient.

Dezgustată până-n măduvă de aceşti sabotori şi carierişti, am convingerea nestrămutată că adevărul îşi va face loc şi va mătura tot gunoiul.

Totul e să rezist până atunci. Am carcasa tare, în fond, dar temperamentul îmi joacă feste şi iată-mă fizic lovită de toată porcăria. Ascunderea duşmanului real în dosul unui pretins duşman nu mă poate lăsa să dorm liniştită.

E limpede: Traian va cădea pentru că e putred!

Lupta cu el e grea, pentru că e perfid, murdar şi lipsit de scrupule, are patina diplomatică a politicienilor şi, ca burghezia în descompunere, acţiunile lui devin tot mai turbate şi mai primejdioase. Sfârşitul lui este însă inevitabil.

Trebuie luptat şi cu linguşirea care domneşte şi cu încă mii de racile – iar această luptă trebuie să izbândească neapărat chiar dacă eu sau alţi câţiva ne-am lăsa leşurile pe câmp!

APRILIE, 1953

Dezbaterile au fost redate în „Contemporanul” neruşinat de deformat. În plus, a apărut o traducere a mea nesemnată. Cu cât mă gândesc mai mult, cu atât îmi dau seama că toată dezbaterea a fost o înscenare monstruoasă. Au fost şi alte victime (ca Maria Banuş) – dar separe că singurul plan pe care mi se permite să am prioritate este acela

al demascării mele perpetue!

I-am cerut audienţă Constanţei, dacă nu mi-o dă, îi scriu lui Gheorghiu-Dej.

Iţele sunt vizibile şi trebuie date în vileag.

Mi-e imposibil să înţeleg de ce poeziile mele nevinovate

trebuie să fie invocate ca pretext, pentru că Şelmaru nu mă poate avea de slugă şi preferă să mă distrugă (*rimează dar e adevărat*).

APRILIE, 1953

Mâine plec la Sinaia. *Azi mă primeşte Constanţa*. *Am fost şi la Nestor Ignat*. *Pare-se că se mai pregătesc foiletoane în*

„Scânteia”, *în „Lupta de clasă”*. *Chestiunea se agravează*.

Totuşi, încerc să-mi păstrez calmul ca să pot scrie ceva bun pentru Festival. *Nu sper în rezultate prea mari în urma convorbirii cu Constanţa*. *Dar trebuie să arăt Partidului atâtea stări de lucruri nesănătoase*.

Multe mai am de îndurat! *Şi biata literatură a noastră*!

Dar prea suntem şi noi laşi şi egoişti şi meschini şi nesolidari.

Duşmanii sunt mai uniţi decât noi.

1977

Am încercat, hiperbolizând, în proza mea „Dialog în vis”(*Confidenţe fictive*), să descriu un tip special de tortură, aplicat unei Ioane (d’Arc) ipotetice, moderne, sintetizat în strigătul ei: *„Nu voi fi arsă pe rug*! *Mă veţi lăsa să mă plimb prin lume, fără arme şi fără măreţie*.

(…) *îmi veţi oferi exact atâta confort şi atâta stimă cât să excludă orice idee de martiraj şi mă veţi tortura cu exact atâta suspiciune cât să nu-mi priască somnul şi vederea luminii”*…

Lipsită de aureola martiriului, interzicându-mi-se, pe de altă parte, realizarea şi bucuria vocaţiei, existenţa mea din perioada amintită urma să fie un şir de eşecuri, de veleităţi nesatisfăcute, de perplexităţi;

duşurile alternante (cele calde erau mai degrabă călduţe) de care aveam parte aparţineau neîndoielnic acestui gen de tortură.

Oricât îmi mutam energia dintr-o artă într-alta (în pictură am rămas diletantă), insuccesele se ţineau lanţ.

După concertul în care mi s-a executat poemul simfonic, cu acea cruzime cu care mi-a zgâriat repetat şi definitiv ţesutul psihic, Şcimaru îmi spusese atât:

„Când ai de gând să te laşi de muzică?”

*

Dezbaterea legată de „tipic” a rămas de pomină, ca şi altele, ele fiind mai puţin generatoare de teze ideologice sau estetice cât de înfierări, atacuri la operă, dar mai mult la persoană, indicaţii şi orientări în jocul bursei privilegiaţilor şi non-privilegiaţilor.

Aşa-zisul „conţinut teoretic” privea un fel de apendice la „realismul socialist” (acesta fiind, cum se ştie, combinaţia dintre „observaţia realistă” şi „romantismul revoluţionar” – sursă de treptată deformare a realităţii, de dizolvare a oricărui conflict în apa roză dar toxică a minciunii) şi solicita extragerea „tipicului”.

din suma datelor oferite de viaţă, de fapt o nouă treaptă spre schematizare şi spre control ideologic, spre cenzura de partid.

În ultima ei carte, *Voce şi val*, Veronica Porumbacu a dat o versiune a ei acestei dezbateri spunând în esenţă că a devenit, fără voia ei, unealta lui Şelmaru, lovind în mine.

Întrebarea rămâne: de ce să fi crezut Veronica mai mult în Şcimaru decât în mine? în ce măsură era el atât de convingător şi eu atât de dubioasă?

*

Poeziile mele incriminate, pe care, cu destulă exagerare, le plasam în zona „căutărilor creatoare” – erau, ce-i drept, întrucâtva deosebite de cele scrise de mine în ultimii ani. Îmi amintesc de o poezie în terţine intitulată „Nemurire” în care era vorba chiar despre moarte şi perenitate, temă insolită pe atunci şi aproape provocatoare.

Poezia care a stârnit însă ridicarea degetului dojenitor al Veronicăi, un deget mai mare decât degetele mele mici şi subţiri, în dezacord cu fiinţa ei miniaturală, a fost o alta în care afirmam că poetul e chemat să sintetizeze bucuriile şi suferinţele tuturor semenilor lui, că, dacă un copac trăieşte aventura primăverii lui, poetul e sortit să trăiască primăverile tuturor copacilor şi că, „atunci, primăvara lui e ca furtuna” – în sfârşit, o serie de enunţuri nici prea originale nici prea profunde, dar care enervau prin sublinierea importanţei poetului (deci, cale deschisă spre individualism, spre elogiul personalităţii inconfundabile, al elitei etc).

Mai trivială a fost intervenţia lui Beniuc care, referindu-se la o poezie a mea dedicată ostaşilor coreeni în care spuneam, printre altele, că „sunt mama fiecărui prunc ucis”, mi-a aruncat în faţă următoarea

apostrofă-blestem: „Ce-ar face pocta dacă, într-o noapte, un ostaş însângerat i-ar bate cu pumnul în geam şi i-ar cere socoteală!?” (Socoteală – pentru ce? Pentru sentimentul de solidaritate pe care îl mărturiseam?)

*

Fabula „Critica de jos”, care, în lectura Veronicăi, s-a bucurat de atâta succes în cadrul dezbaterii despre

„Tipic”, a făcut „carieră”. Se recită şi azi la examenele de actorie, la Cenaclul „Flacăra” etc.

Sorgintea ei este, din nou, Nicolae Moraru, unul din zbirii culturali ai epocii, care, în aroganţa lui şi într-un moment rarisim de autocritică, declarase că a fost... *prea blând* cu noi.

Aplauzele de atunci, din cadrul şedinţei care trebuia să mă nimicească, erau simptomatice. Le înregistram şi eu, cu emoţie, aşa cum stăteam în banca din aula Fundaţiilor, răstignită între tata şi AH care, din când în când, mă luau de mână ca să mă încurajeze, suferind împreună cu mine acele atacuri absurde şi stupefiante.

De altfel, dacă nu i-aş fi avut pe ei, în special pe Ali

(tata era, ca şi mine, vulnerabil şi copilăros), nu ştiu cum aş fi rezistat acelei perioade de tortură.

În presă, momentele „pozitive” au fost escamotate, sistemul omisiunilor fiind în vigoare atunci, dar chiar şi acum, iată, având în vedere felul deformator în care a fost reprodus în „Scânteia” cuvântul participanţilor la recenta Conferinţă a Scriitorilor.

*

Ceea ce de asemeni merită o menţiune ironică e vocabularul cu care îmi defineam lupta politică, extras din ziare şi din documente de partid, lipsa de nuanţă cu care descriam anomaliile înconjurătoare, „mon legitime courroux”, furia mea „sfântă”, adică vegheată de principii, sentimentul „disciplinei” – protestele mele nu puteau urma decât o cale ierarhică ş.a.m.d.

SINAIA, APRILIE, 1953

E Marin aici cu care am stat mai multe ceasuri de vorbă.

Mai e şi Ieronim Serbu şi Carmen Petra – care i-a plăcut şi nu-i *mai place lui Marin şi pe care n-am văzut-o încă*.

Stau tot în camera mea de la vila lamandi. *Sus, locuieşte*

Ana Severa Benţia.

*

N-am spus încă nimic despre discuţia cu Constanţa Crăciun.

Am revăzut-o cu mare bucurie. E frumoasă, inteligentă, aspră şi luminoasă, cu umor şi căldură în purtări. A fost foarte familiară cu mine; m-a recunoscut din şcoală şi m-a tutuit imediat.

N-am obţinut nimic concret în legătură cu dezbaterile – şi asta pentru că mi-am dat seama că nu cunoaşte încă situaţia. E

de o naivitate fermecătoare care m-a făcut să mă simt mai bătrână decât ea. Dar asemenea făpturi drepte şi naive, când descoperă adevărul, pun mâna pe cuţit şi taie tot ce e cangrenat.

Am încredere în ea şi în hotărârile ei viitoare. Mi-a insuflat chiar oarecare avânt pentru lucru, care, însă, aici, la Sinaia, întâmpină rezistenţă tocmai în ce priveşte liniştea morală. Am obsesii, mi-e frică de fiecare cuvânt pe care-l scriu.

Am citit la stăpân *de Gorki şi* Strada mezinului *de Lev Kassil.*

APRILIE, 1953

Marin a plecat pentru câteva zile. A venit Vera Călin, deşteaptă, dar, nu ştiu cum, lipsită de rezonanţă.

Leon Klepper şi Benţia au plecat şi ei. Sunt singură în vilă.

*

Am tradus splendidele Ghetuţe de la Lublin *de Johannes Becher.*

*

A apărut un infam foileton în „Scânteia" în care sunt făcută de două parale (Maria Banuş a dispărut…).

Mă supără, dar nu cine ştie ce. M-am obişnuit. M-am tăbăcit.

Traian nu-şi va atinge scopul.

APRILIE, 1953

Marin s-a întors aseară. Ne-am plimbat o grămadă, am stat de vorbă.

Mai sunt pe aici Dan Deşliu cu soţia, Constantin

Bugeanu, Sergiu Natra şi George Bălan pentru nu ştiu ce treabă misterioasă, cu Congresul. Mie nu-mi spune şi nu-mi cere nimeni nimic.

IULIE, 1978

Uimitoare e, bineînţeles, naivitatea mea – şi nu a

Constanţei Crăciun, care, ca toţi activiştii ajunşi în posturi de conducere, era mult mai „informată" şi, implicit, mai „supusă" decât

îmi puteam imagina.

Pe vremea când îmi era profesoară de germană, a fost, o scurtă perioadă, comandantă de străjerie, după care a „căzut” – aflând noi elevele cu acel prilej că era comunistă ilegalistă. O îndrăgeam oricum pentru comportarea ei „democratică” în clasă, iar peste câteva luni, când am devenit şi eu ilegalistă, am stimat-o şi am iubit-o cu atât mai mult.

Reîntâlnind-o într-o funcţie de conducere în domeniul artei, în torturatul an 1953, speranţele mele renăşteau. Constanţa era o intelectuală, îl preţuia pe

Wagner, avea o anumită delicateţe sufletească, era înnobilată de detenţie, de bătăi şi suferinţe – n-ar fi fost deci firesc să joace un rol pozitiv, limitând (dacă nu înlăturând) excesele şi aberaţiile care se instalaseră, ziceam eu, fără ştirea sau oricum fără voia ei?

Nici astăzi n-aş afirma că toate calităţile indiscutabile ale Constanţei Crăciun dispăruseră ca printr-o vrajă rea. Nu ştiu dacă fosta mea profesoară a dorit sau a acceptat puterea, limitată de altfel, pe care a deţinut-o în CC sau la Minister; cert e că, vrând nevrând, s-a pretat la sistemul – şi la stilul – epocii, semnând şi ca, alături de alţii, o serie de măsuri, luând atitudini, şi – ceea ce ce mai grav din punctul meu de vedere – arborând chiar *masca* impasibilă sau severă sau suspicioasă a celui care e în posesia unor drepturi punitive decurgând din facultăţi oculte…

*

„Mi-e frică de fiecare cuvânt pe care-l scriu”, notam deci în urmă cu douăzeci şi cinci de ani.

Autocenzura care funcţionează şi astăzi este desigur o consecinţă a cenzurii din afară devenită reflex. Cu deosebirea că atunci, cu un sfert de secol în urmă, cei care-ţi citeau manuscrisele şi pretindeau că-ţi citesc şi gândurile aveau dreptul de a-ţi interzice semnătura dacă nu – cum s-a întâmplat cu Arghezi, Blaga, Barbu.

Voiculescu ş.a. – să te surghiunească în propria ta ţară…

PORTRET AL EMINENŢEI NEGRE:

LEONTE RĂUTU

Cu un cap frumos de împărat roman – şi tot atât de înfricoşător! Scria discursurile lui Gheorghiu-Dej, pe ale lui

Chişinevski, era inteligent şi cult şi funcţiona ca Marele

Inchizitor în procesele de pomină ale lui Mihail Andricu, Militza

Pătraşcu, Jaques Costin etc.

Perversitatea lui depăşea orice imaginaţie. El *ştia*. În prostia mea, continuam să mă adresez lui când, mai târziu, refuzându-mi-se dreptul de a alege şi de a fi ales, de către Ştefan

Cruceru, unul din acoliţii lui, ulterior dovedit legionar, am constatat că *lui* îi datoram antipatia de partid, că el era la baza persecuţiilor mele.

Ce dreptate puteam eu să obţin faţă-n-faţă cu un adversar atât de major?

Eu, neputincioasa, eu cea de bună credinţă?

Ani mai târziu, pomenind despre torturile lui Leonte

Răutu, în prezenţa nepotului lui, Valéry Oişteanu, acesta m-a apostrofat cu următoarele: „Tu să taci, vacă comunistă!!!" Iată-l deci pe „avangardistul" Valéry luându-i apărarea unchiului lui!

Şi, ca de obicei, eu fiind acuzata!

...ŞI AI SĂI

Ofelia Manole, brunetă, mărunţică, fusese închisă în lagărul pentru femei, Mislea, se urinase pe ea, era o revoluţionară – dar ce căuta ea în cultură? Ea, care, cu accentul ei basarabenesc, a spus: „Eu nu ştiu ce găsiţi voi la Ieminiescu ăsta"!?

Avea obiceiul să-şi ridice braţele şi să-şi expună subsuorile – se spunea că nutrea niscaiva legături amoroase cu

Traian Şelmaru – şi a murit ucisă de un glonţ al unui miliţian!

Cât despre Traian...

Crescut la înalta şcoală a lui Răutu, şi-a adăugat procentajul de perversitate întru a ne chinui. El n-a fost închis, nu avea trecut revoluţionar, era doar corupt. Această „nemesis".

a mea a continuat să mă maltrateze pe decenii şi nu ştiu dacă mai este în viaţă. Aş vrea să fie! Ca să citească aceste rânduri.

MAI, 1953

M-am întors ieri de la Bucureşti. Fiind trei zile de vacanţă, au fost aici AU, Petrică şi Yvonne, am urcat la Stână, de acolo la Cotă, apoi am coborât, am ajuns la Braşov şi de acolo am urcat pe Warte – şi ne-am înapoiat la Bucureşti.

Am stat mult de vorbă cu Marin.

Am primit un aviz telefonic, nu ştiu de la cine. Să nu cumva să mă cheme la Bucureşti că nu mă duc.

Petrică e şi el aici. Lucrează la nişte traduceri.

MAI, 1953

Marin e o continuă surpriză, în ce priveşte bogăţia interioară. Profund, înţelept, răscolitor. În plus, un farmec nou care-i vine din „eliberarea „de sub zeghea umilinţei.

În câteva zile, termin şi ciclul Tinereţe *închinat*

Festivalului.

Din păcate, n-au prea fost lemne pe aici. Am îngheţat o noapte întreagă, sculându-mă frântă, cu toate articulaţiile dureroase. Aseară, mi-am făcut foc cu lemne de furat. În fine, azi au sosit nişte cărbuni urât mirositori, dar salutari.

MAI, 1953

A murit Sara Manu. M-a afectat nespus. Îmi sună încă foarte viu în urechi vocea ei, felul în care spunea „Ninăcica", felul în care umbla, cum recita. Nu e nici anul de când am fost cu ea aici, cu ocazia Taberei internaţionale a studenţilor. Am dormit în aceeaşi cameră, am văzut-o goală, plinuţă. Pare-se că avea un cancer al nervilor. Ce porcărie! La treizeci de ani, moare mică, bălaie, lăsându-l pe iubitul ei, poetul Breslaşu, ştirb, bătrân, nenorocit, singur cu poezia.

*

Marin care plecase pentru două zile, tot nu s-a întors. Nu ştiu ce s-o fi întâmplat. Absenţa lui nemotivată îmi creează o stare de tensiune deosebit de neplăcută. Aştept, îl aştept, lucrul merge prost. Prezenţa lui a funcţionat binefăcător asupra mea în ultimul timp. Îmi lipseşte.

Aproape că nu fac nimic toată ziua, ba sunt chiar foarte încântată să merg la Foişor unde domiciliază banda de creatori ca să asist la vreo audiţie sau să joc inamică. Vergi e inexpresiv, molâu, întristător. Emană un fel de lehamite. E bătrân.

Afară plouă. Nici nu mă duc la masă astă-seară. Decât dacă mă strigă Marin.

SINAIA, FEBRUARIE, 1979

Între aceeaşi munţi între care mă aflu acum, se petreceau faptele şi însemnările precedente a căror comentare o reiau din nou după o întrerupere de câteva luni.

*

Se năştea, deci, atunci cărticica *Tinereţe* care a apărut cu prilejul Festivalului „tinerilor din lumea întreagă" de la Bucureşti (precedat de „postul festivalului" cum îl numeam; într-adevăr, intrasem în criză de alimente ca să-i putem hrăni pe oaspeţi), cărticica din care am izbutit

să extrag vreo două poezii pentru (în sfârşit!) mereu amânată mea apariţie în

„Biblioteca pentru toţi”, ele neputând lipsi dintr-o colecţie care, pe lângă caracterul selectiv estetic, îl are şi pe acela de a-l edifica pe critic şi pe cititor în legătură cu principalele avataruri literare ale autorului.

Aceste poezii, împreună cu alte câteva din „obsedantul deceniu”, le-am inclus într-o „addenda”.

Se adâncea tot atunci relaţia mea cu Marin care începuse şi se sfârşise destul de dramatic cu patru ani înainte şi care urma să cunoască în curând o nouă anvergură şi un alt sfârşit.

Nu puteam bănui, în acea lună mai, intensitatea neconfundabilă a trăirii care mă aştepta şi căreia începusem să mă predau cu netemătoare dezinvoltură, cum prea adeseori am făcut în viaţă, nu întotdeauna pierzând însă atât de decisiv…

BUCUREŞTI, MAI, 1953

Iată-mă înapoi, regretând, pentru că Sinaia devenise frumoasă şi pentru că Bucureştiul e plin de sâcâielile lui… La

Uniune, aceeaşi atmosferă apăsătoare, poliţistă, aceleaşi prostii vânturate de la catedra biroului de secretar.

Până luni, trebuie să termin şi volumul pentru Festival.

Mi-e cam lehamite să-l predau de teama neroziilor şi a frânelor posibile. Şi totuşi n-aş dori să mă-nchircesc…

Marin a fost reţinut la Bucureşti pentru că a primit ordin de concentrare şi umblă să se amâne ca să-şi termine romanul.

Ne-am văzut, i-am spus cât mi-a lipsit. Ne-am făgăduit să ne revedem la Sinaia, la anul.

*

Afară e vară plină şi caldă. Azi îmi revăd studenţii de la

Şcoala de Literatură. Din păcate, nu-i mai pot iubi după „delaţiunea „privitoare la faptul că l-aş fi lăudat pe Arghezi.

IULIE, 1953

Mult a trecut de când n-am mai scris un rând aici.

Am împlinit primul cincinal al căsniciei mele cu Ali.

Multe înainte!

Placheta Tinereţe *apare pentru Festival.*

Poimâine plecăm în munţi cu Petrică şi Yvonne. Asta e singura zare cu adevărat fericită.

Uniunea Scriitorilor – deprimantă ca de obicei.
Am fost în comisia de examene la Şcoala de Literatură.
(Labiş a fost exclus din UTM pentru că a încercat s-o violeze pe Doina durea.)
Tolea Vieru s-a întors pentru vară din Uniunea Sovietică.
I-a plăcut foarte mult Griviţa *cântată de mine la pian.*
Traduc Becher în continuare. Să plec, să plec de aici unde mă sufoc, de lângă această oribilă cocină a scriitorilor.
AUGUST, 1953
Mâine izbucneşte Festivalul. Oraşul seamănă cu o corabie uriaşă plină de steguleţe.
Oaspeţii circulă pe străzi înconjuraţi de bucureşteni. E foarte cald.
Eu am apucat două săptămâni în creierii munţilor:
Bucegi (Sinaia, Piatra Arsă, Babele, Omul, Valea Mălăieşti).
Piatra Craiului (Zărneşti, Măgura, Peştera, Grind, Curmătura.
Valea Crăpătura) şi Ciucaş (Babarunca, Ciucaş, Muntele Roşu.
Zăgaind, Cheia). Mici accidente (lovitură la genunchi cu leşin, pe valea Crăpătura, o adevărată vale a iadului!) şi mari frumuseţi stâncoase, poiene saturate de flori, răcoare, linişte, maiestate.
Dintre neplăcerile găsite la întoarcere, e posibil să iau premiul doi sau trei la Concursul naţional, la cel internaţional n-am nicio şansă. Laureat va fi Dan Deşliu pentru o poezioară apărută în „Scânteia”.
Pe parcursul Festivalului, am obligaţia de a urmări unele spectacole şi de a face cronici.
Am citit Nuvele *de Andersen Nexo – care mi-au plăcut în mod deosebit.*
Wurmser e aici. Sper să nu fiu împiedicată să-l văd.
Uniunea Scriitorilor e pustie dar planează aceeaşi atmosferă, de dezastru.
AUGUST, 1953
A trecut Festivalul. Un iureş multicolor, obositor dar plin de vrajă. Am văzut o serie de lucruri admirabile: dansuri, cântece, pantomimă (Marcel Marceau) etc. – *dar cel mai impresionant lucru rămâne suflul acestei solidarităţi internaţionale, posibile şi mult râvnite.*
M-am revăzut cu Wurmser, am aplaudat spectacole şi competiţii sportive, am luat parte la unele întâlniri amicale, la un carnaval cu măşti şi artificii. Am luat, după cum am prevăzut, premiul trei la

concursul naţional.

Dezgustul faţă de Uniunea Scriitorilor creşte pe zi ce trece şi în proporţie de masă.

A apărut în „Viaţa Românească „o piesă infamă scrisă de

Horia Lovinescu Lumina de la Ulmi, *sub bagheta lui Traian*

Şelmaru şi împotriva scriitorilor. *Sunt curioasă să văd ce o să iasă*: *demascarea lui Traian sau o nouă ticluire care să ne închidă gura şi să ne înţepenească mâna înainte de a atinge foaia de hârtie*. *Te doare inima pentru toată literatura bună care nu se scrie din pricina incompetenţilor şi a carieriştilor*. *Trebuie să ducem o luptă deschisă şi hotărâtă*.

S-ar putea ca poimâine să plec cu Ali la Eforie. Îmi doresc linişte şi creaţie.

Pace şi prietenie! *Ce frumos*!

FEBRUARIE, 1979

Circulă cu o anumită insistenţă opinia că anii de după război, cu toate spaimele şi tragediile decurgând din „schimbarea la faţă” a vremii, cu toate brutalele nedreptăţi şi absurdităţi, au fost, într-un fel, nişte ani mai „morali”, la nivelul celor „de rând”, mai plini de speranţă în ce priveşte perfectibilitatea umană.

„Principiile eticii comuniste”, învăţate de unii

(foarte puţini şi de bună credinţă) la şcoala ilegalităţii, auzite şi citite de alţii (ceva mai mulţi şi tot de bună credinţă) prin toate canalele de difuzare oficiale, pluteau ca un abur al făgăduinţei, iradiau magnetic chiar dacă realitatea se dovedea îndărătnică şi aproape imposibil de urnit. „Tablele noii legi” erau mereu invocate (chiar şi mai ales de cei care le spărgeau cel mai des) iar străduinţa, mai profundă sau mai superficială sau mai naivă, de a fi „principial” se manifesta în cele mai variate ipostaze.

Condamnarea pornirilor egoiste („a nu pune interesul personal mai presus de cel general”).

dăruirea necondiţionată putând merge până la

sacrificiul de sine, în numele unei „înalte cauze”, lupta

(termen confuz, dar nu mai puţin activ) cu duşmanul extern, intern şi interior („duşmanul din noi”), cu inerţia (Labiş a fost, fără îndoială, un sincer împătimit al generoaselor idei plutitoare) – erau tot atâtea imperative stimulatoare de conştiinţă şi de ţinută etică şi, bineînţeles, tot atâtea terenuri ale nisipurilor mişcătoare.

În „cadrul nostru strâmt” al Uniunilor de creaţie, existau ca pretutindeni oameni „pozitivi” şi „negativi”, dar, ce-i drept, acum un sfert de veac, turbulările de comportament erau mai puţin spectaculoase, bunul plac mai limitat, înjurătura evitată, antisemitismul proscris – chiar dacă numai de formă.

Cinismul, lupta pentru putere, minciuna, mai ales, existau şi în anii „romantici” pentru unii tineri şi mai puţin tineri, dar negri şi tragici pentru sute şi mii de oameni distruşi prin teroare fizică şi morală.

Racilele pomenite mai sus, deşi reale, se prezentau voalat, mai bine zis, erau *zidite*, ascunse îndărătul unor ziduri de cuvinte şi de enunţuri, de calcule şi aranjamente. Dacă pentru năpăstuiţii de fapt, cei care au pierit în închisori sau la Canal, acestea nu prezentau vreo consolare, pentru cei care *crezuseră* în „comunism”, sonoritatea cuvântului nefiind încă fisurată şi degradată, suita de fapte negative pe care le trăiam devenea mereu mai chinuitoare, mai inexplicabilă, mai ocultă, mai inaccesibilă.

Ce ar fi devenit Labiş dacă n-ar fi dispărut, la douăzeci şi unu de ani, într-un accident fatal?

Nu mă hazardez în speculaţii privind amploarea şi valoarea operei lui poetice (indiscutabile). Dar firea lui directă şi cinstită? (Actul de „agresiune” asupra

Doinei Ciurea – dacă a avut loc – nu era decât manifestarea juvenilă a unui temperament pur şi temerar…)

Labiş, deci, ar fi primit în plin plex solar pumnii evenimentelor iar reacţia lui psihică şi ideatică ar fi fost cu siguranţă una de împotrivire dacă nu de revoltă.

Sau, cine ştie, poate ar fi sărit de pe orbita socialului în tipul de libertate al urmaşului lui întru aureolă, Nichita Stănescu, propulsând cuvinte sublime, cu un instinct destul de bun pentru a-l face iubit de societate, neplătindu-i prea mult, trăind după chipul şi asemănarea lui însuşi.

*

Ţin minte că, la încheierea Festivalului, la

„Defilarea popoarelor” de pe stadion, am plâns de emoţie, acea paradă a solidarităţii neavând nimic „de paradă” (veniseră, nesiliţi, tineri din cele mai bizare colţuri ale lumii – de pildă, urmaşii malgaşilor exterminaţi de francezi în Madagascar, atraşi de

curiozitatea faţă de o ţară „în mers spre socialism” şi deci de ideea unei „lumi mai bune”...).

Puteam să mă îndoiesc de cinstea lui Şcimaru, dar nicidecum de realitatea acelor tineri, săraci şi încrezători (care, iată, ce-i drept, aveau posibilitatea de a călători peste mări şi ţări, ceea ce nouă ne era interzis...).

Piesa *Lumina de la ulmi* lansa teza că un artist, din clipa în care, în arta lui, se depărtează de problemele sociale imediate, face jocul duşmanului de clasă şi chiar devine el însuşi un duşman.

Faptul că Horia Lovinescu, estetizant prin structură

(nu pun aici în discuţie micul lui „acces” de legionarism din timpul rebeliunii...) şi-a îngăduit o asemenea poziţie care-l situa în conflict cu colegii de breaslă se poate explica prin laşitate şi tentaţia de „a se pune bine” cu mai-marii zilei. Pasienţă care i-a reuşit întrucât steaua lui a început să strălucească şi n-a apus nici astăzi, după multe alte piese, mai demne fără îndoială (*Citadela sfărâmată*, *Hanul de la răscruce*.

Moartea unui artist etc). Chiar şi în acestea însă, se etalau, pe lângă calităţi, conformisme suple şi o inteligenţă artistică ţinând poate locul unei veritabile vocaţii.

EFORIE, AUGUST, 1953

Mă bucur de o vacanţă bună, cu marea veşnic în faţa ochilor, pe plajă, de la fereastra de pe terasa mare de pe acoperiş.

Condiţii confortabile, mâncarea suficientă, o faleză, nişte verdeaţă, dar mai ales prezenţa lui Ali fac ca gustul lânced al

Mamaiei să se şteargă şi să rămână această imagine mai recentă mirosind a Mangalie.

Ca societate, suntem cu Mihnea Gheorghiu şi cu Anda.

Am scris nişte strofe (cum or fi?). Am citit patru piese de

Shakespeare, o carte despre Cellini, Aretino şi Guicciardini.

SETEMBRIE, 1953

Pe neaşteptate – nu-mi spusese nimic-Aii aplecat azi în zori la Bucureşti, pentru câteva zile. Am fost foarte contrariată.

Ceasuri anoste. Citesc nişte schiţe – fleacuri – de Marcel

Arland.

Îmi mai rămân cinci zile, vremea e agitată, nu se poate înota, dar sper să mai prind măcar o zi cu marea pură şi cuminte aşa cum se cuvine acestui început de toamnă.

AU se întoarce azi sau mâine.

Nimic deosebit decât că am scris o poezie.

BUCUREŞTI, SEPTEMBRIE, 1953

Aseară a murit bunica, scurt şi uşor, ca un pui. Azi o înmormântăm.

*

Viaţa literară, ursuză ca de obicei.

Frunză pleacă în China. Petru Dumitrii/ în URSS.

Breslaşu în Albania. Eu – nicăieri.

LUPTE SECULARE CARE AU DURAT…

CÂŢIVA ANI (ORICUM NU ZECE)

OCTOMBRIE, 1953

Poezia scrisă la mare a apărut în „Contemporanul”.

Lupta cu Şelmaru se duce surd.

Am citit Tolstoi (vol. I, Opere). *E gigantic*!

Multe şi de seamă evenimente. Răsfoind jurnalul pe lunile din urmă, constat că şi în martie, şi în aprilie şi în mai, şi în iulie şi în august şi în octombrie am tot pomenit despre anomaliile şi călcările în picioare ale principiilor şi ale scriitorilor sperând mereu să se schimbe ceva.

Sunt în măsură să scriu astăzi că lupta de luni de zile pare a se sfârşi cu o izbândă. Fără a fi vorba de răsturnări fundamentale, nici de înlăturarea tuturor racilelor adânci, s-a făcut totuşi un pas înainte *spre rezolvarea acestor probleme.*

*Masa scriitorilor, în majoritate, a ajuns la concluzia (pe care eu o ştiu demult) că Traian poartă cea mai importantă vină în frâ*narea *bunului mers al literaturii noastre.*

Practic, aceasta s-a concretizat astfel:

1) Şedinţă la Constanţa Crăciun – cu un grup de membri de Partid. Cu excepţia lui Baranga, Deşliu, Petre Iosifşi încă unul, doi, toţi ceilalţi am criticat ascuţit munca Sectretariatului şi pe a lui Traian personal. Concluzia a fost… ciudată. Cică ar fi folosit metode greşite, dar a apărat linia Partidului!??

2) Discutarea ultimelor Hotărâri în plenara Organizaţiei de bază. Critici ascuţite, unele scăldări, o autocritică superficială şi rece a lui Traian, iar concluzia a fost… ciudată. Cică au fost unele luări la cuvânt pătimaşe, subiective…

3) Altă şedinţă la Organizaţia de bază, în care am protestat împotriva insinuărilor de mai sus şi am pomenit de lipsa de simţ

autocritic a lui Şelmaru.

4) *Plenara care a discutat* Lumina de la ulmi. *Majoritatea covârşitoare, în sens cantitativ şi calitativ, a demonstrat gravele greşeli de concepţie ale piesei, legând subiectul de munca*

Uniunii Scriitorilor şi de faptul că piesa a fost susţinută ba chiar impusă de Traian. Cu toate cele câteva voci izolate care bâiguiau că „piesa se poate juca şi aşa", glasurile celor mulţi au răsunat infinit mai convingător şi mai categoric. Însuşi

Traian, strâns cu uşa, şi-a recunoscut aproape toate lipsurile imputate. O victorie pe linia combativităţii.

5) *în sfârşit, şedinţă de trei zile la Ioşka Chişinevski.*

Scriitorii au dovedit că nu sunt nici atât de tâmpiţi, nici atât de descompuşi cum graţios i-au zugrăvit Şelmaru, Ofelia ş.a.

Traian a fost aspru criticat, chiar demascat, împreună cu câţiva acoliţi. Nici Nestor Ignat, nici Sergiu Fărcăşan, nici

Ofelia n-au scăpat neatinşi, deşi acesteia din urmă nu i s-au reproşat atâtea acţiuni nefaste din timpul când funcţiona la

Secţie.

Concluziile lui Ioşka au fost însă… ciudate. Mult mai blajine decât atmosfera dezbaterilor, a dat câteva îndrumări generale şi n-a luat nicio măsură administrativă. Deşi, conducând şedinţa, a făcut câteva observaţii destul de tăioase, în concluzie a ocolit fondul chestiunii.

De atunci, Traian, rămas încă secretar, se situează în continuare pe poziţia de a respinge criticile care i-au fost aduse şi, deci, trage sforile mai departe pentru a strânge adepţi şi a se răzbuna pe adversari. Răutu şi Ofelia şi-au reluat posturile la

Secţia CC. Tot cu ei o să lucrăm de aci încolo.

Mai circulă zvonul că se lărgeşte Secretariatul Uniunii cu… Deşliu şi Jebeleanu, adică cu doi dintre cei trei-şase care l-au apărat pe Şelmaru! Ar fi prin urmare o întărire a poziţiilor lui şi o desconsiderare a tot ce am spus noi ceştialalţi!

Lucruri stranii şi de rău augur.

Eu, totuşi, nădăjduiesc că având în vedere forţele obiective, documentele de partid etc, adevărul nu va putea fi înăbuşit şi că explozia va fi cu atât mai violentă.

Numai noi, scriitorii, să nu ne dezabuzăm, să nu obosim…

De altminteri, personal, am învăţat un lucru: de câte ori voi avea ceva de spus, s-o spun, cu toate riscurile şi să mă adresez, la nevoie,

forurilor superioare.

FEBRUARIE, 1979

Am învăţat exact ce nu trebuia să învăţ. Niciun dram de înţelepciune n-am câştigat în acele tulburi săptămâni.

Ce trebuia să „învăţ” din 1) şedinţa de la Constanţa

Crăciun? că nu existau de o parte scriitorii şi de cealaltă parte activiştii de partid sau că, în orice caz, era posibilă o alianţă între ambele părţi, primii fiind manipulaţi, cu sau fără ştirea lor (mai intrând aici şi interesele personale). Dacă solidaritatea deplină a scriitorilor nu se realiza (sau nu era de conceput), solidaritatea activiştilor din domeniul culturii funcţiona consecvent. Chiar dacă ar fi existat şi între aceştia invidii, concurenţe etc. – în faţa „supuşilor” ele nu aveau voie să se manifeste.

Acelaşi lucru trebuia să-l învăţ şi din cea de-a 2-a şi a 3-a – şedinţele de partid care au urmat. Oricât de indiscutabile ar fi fost cuvântările vorbitorilor, concluziile erau inevitabil atenuante, chiar deformante, născând stupoare şi, mai ales, teamă. Însemna oare că nu ne-am orientat? Că n-am înţeles linia partidului – şi cu ce consecinţe? Sau puteam noi avea încredere în continuare în cinstea şi criteriile celor care ne conduceau?

În fine, cea mai eclatantă în acest sens a fost şedinţa a 4-a, cea condusă de Iosif Chişinevski. Concluziile lui, atât de vagi şi de nenominalizate, după ce atâţia scriitori, în frunte cu Zaharia Stancu, au ţinut adevărate tirade şi rechizitorii (Zaharia pomenind cum romanul lui *Desculţ* umblă în „sandale de aur” prin lumea întreagă...), rechizitorii de o irefutabilă concreteţe care probau aberaţiile teoretice şi practice desfigurând creaţia.

Acestea – ce să vezi – nu se datorau incompetenţei sau perfidiei unuia sau altuia, ci aparţineau unei atitudini sistematice „de sus” sau – cine ştie – de „mai sus”, adică datorită unor recomandări sovietice...

Ceea ce însă se cuvine subliniat este că asemenea perioade, fie că le numim proletcultiste sau dogmatice, nu sunt numai rezultatul unui anumit proces sau moment istoric, ci reprezintă, oricând şi oriunde, mentalitatea anticulturală a unor conducători străini de artă şi de spiritualitate, mărunt pragmatici şi politicianişti, iar în epocile de cult al personalităţii, de dictatură personală, aversiunea furibundă faţă de orice altă personalitate.

Ce-i păsa lui Chişinevski de torturatele noastre psihologii, de

inocenţa cu care speram să ni se facă dreptate, când pentru el arta nu avea înţeles în afara eventualului ei rol propagandistic şi când menţinerea propriului „scaun” (cum se spunea astăzi curent pentru desemnarea puterii) îi punea atâtea probleme (în calitatea lui de evreu basarabean printre altele…)?

Câţi dintre aceşti conducători politici mai păstrau necoruptă zona de ideal (dacă ar fi avut-o vreodată)

dezinteresat şi altruist care-i proiectase în „lupta pentru libertate” făcându-i pe unii dintre ei să-şi rişte viaţa?

Cât mai credeau şi cât mai pot să creadă cei care, zi de zi, trăiesc în atmosfera compromisurilor, a ierarhiilor ameninţătoare, a zigzagului conjunctural, în cadrul abstractizării treptate a noţiunii de „popor” şi a falsificării datelor realităţii?

Iar eu, în prostia mea, în 1953, continuam să mă adresez cu încredere „forurilor superioare”!!!

NEW YORK, 1990

Dacă nu mi-ar fi fost frică de eventuala cotrobăire prin sertarele mele, comentariile din februarie 1979 ar fi sunat astfel completate:

Astăzi, când trăim în plină şi monstruoasă edificare a cultului personalităţii lui Nicolae Ceauşescu – aversiunea furioasă faţă de orice altă personalitate, faţă de orice minte creatoare şi descoperitoare (şi care-şi mai şi semnează descoperirile) apare perfect logică.

Structura vicleană şi crudă, profund antiestetică

(mimică, gest, rostire de o stridentă *urâţenie*, blocaj total faţă de cultură şi de valoare artistică) a lui

Nicolae Ceauşescu nu poate tolera prezenţa capacităţii şi a competenţei în zone inaccesibile lui, precum şi răsunetul lor în viaţa obştii.

Singurul mod în care un savant – şi am asistat cu stupoare la intervenţiile televizate ale unor celebrităţi în vârstă – îşi poate pomeni creaţia este, avertizând de la început, că aceasta a fost posibilă datorită „strălucitei opere teoretice a tov. N. C”. sau „preţioaselor indicaţii ale tov. N. C”. care „a deschis o nouă eră în cercetare” etc., etc.

(Mă laud că nu am pomenit niciodată în scris numele hulit de mine [şi nu numai] decât o singură dată când un redactor şi-a permis să-mi atribuie fraze nerostite de mine într-un interviu.)

Deci, torturile morale cu nuanţe kafkiene de acum câteva decenii – conflicte aproape confuze şi derutante prin ceea ce părea să

fie o neconcordanţă gravă, dar accidentală cu „principiile” încă în vigoare – s-au transformat într-o demonstraţie fără echivoc, stringent logică, a degradării „chartei” comunismului.

AICI SE ÎNCHEIE SERIA ÎNSEMNĂRILOR MELE
COMENTATE ÎN ROMÂNIA, ÎNTRE 1975-1979, PRECUM
ŞI O PARTE DINTRE CELE SCRISE LA NEW YORK.
ÎNTRE 1987 – 2003
DE ACUM ÎNCOLO, JURNALUL ORIGINAR VA
CONTINUA CU O DUBLĂ (NU TRIPLĂ SAU CUADRUPLĂ) ADNOTARE, UN DIALOG ÎNTRE CEA DE ATUNCI
ŞI CEA DE ACUM:
VOR FI EVENIMENTE ŞI DRAME ŞI ÎNTÂLNIRI CU
PERSOANE, PERSONAGII ŞI PERSONALITĂŢI CU CARE
AM INTERFERAT ÎN TREACĂT SAU ÎN PROFUNZIME; ŞI
NU VOI EDULCORA (CUM NU AM FĂCUT-O NICI PÂNĂ
ACUM) ENUNŢUL INIŢIAL. IAR COMENTARIILE SE
VOR PETRECE FĂRĂ RETICENŢE; CONFORM STATUTULUI ŞI LUCIDITĂŢII MELE DE ASTĂZI: SINCERITATEA (NU RAREORI PRIMEJDIOASĂ DACĂ NU
COMPROMIŢĂTOARE) MI-O ASUM ŞI O CONFRUNT CU
O MATURITATE CARE NU POATE (ŞI NU VREA) SĂ-ŞI
NEGE VÂRSTELE ACUMULATE PE CARE, DE ALTFEL.
LE (RE) TRĂIESC SIMULTAN.

CUPRINS

Tehnoredactor: MIRCEA TĂTAR
Bun de tipar: l-IX-2003
Apărut: 2003
Coli de tipar: 23, 25
Tiparul executat la
TIPO GRUP
Str. Vulturilor nr. 31, Bucureşti
Tel./Fax: 326.01.79

Coeta Nina Cassian s-a născut la 27 noiembrie 1924 la Galaţi.

A frecventat (după 1940) cursuri de actorie şi cursurile Şcolii de pictură conduse de M.H. Maxy. A audiat cursuri de filologie la

Universitatea Bucureşti şi a studiat muzica şi compoziţia cu

Constantin Silvestri, Mihail Jora, Alfred Mendelsohn şi Leon

Klepper. A debutat editorial în 1947 cu volumul la *scara l/l*, de factură avangardistă. După avatarurile din perioada 1949-1957.

Nina Cassian revine la filonul liric autentic, opera sa fiind constant guvernată de o redutabilă luciditate. A publicat numeroase volume de versuri, proză, literatură pentru copii, traduceri; a compus muzică vocală şi instrumentală, piese pentru teatrul de păpuşi. Implicată politic în „cazul” inginerului Ursu, arestat şi ucis sub regimul Ceauşescu, Nina Cassian este determinată, în 1985, să se stabilească în străinătate (SUA).

Obţine Premiul Uniunii Scriitorilor din România în 1969 şi

„Leul literar” pe anul 1994, acordat de New York Library.

Dacă memoria mea e o zestre – sunt foarte bogată, prin profunzimea de elemente acumulate, peisaje, arome, culori, cărţi, artă, muzică, fiinţe etc. *care mă cutreieră şi azi, cu o vitalitate şi o prospeţime aproape insuportabile*.

NINA CASSIAN

ISBN 973 – 577 – 366-X